

SZENT ISTVÁN
PÁZMÁNY

SZENT ISTVÁN
PÁZMÁNY

TÓTH TIHAMÉR

ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKÁI

GYÜJTEMÉNYES DÍSZKIADÁS

TÓTH TIHAMÉR
ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKÁI

XVIII. KÖTET

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

TÓTH TIHAMÉR

A SZENVEDŐ
ÉS
GYŐZEDELMES KRISZTUS

A PÁZMÁNY-EGYETEM TEMPLOMÁBAN AZ 1932–33
TANÉVBEN ELMONDOTT SZENTBESZÉDEK

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

HARMADIK KIADÁS

Nihil obstat. *Dr. Michael Marczell*, censor dioecesanus. Nr. 2653/1935. Imprimatur. Strigonii, die 21. Augusti 1935. *Dr. Julius Machovich*, vicarius generalis.

Kiadja a Szent István-Társulat.
Stephaneum nyomda r. t. Budapest. — A nyomdáért felelős: ifj. Kohl Ferenc.

A SZENVEDŐ KRISZTUS.

I.

Miért lett az Isten Fia emberré?

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A mult vasárnapi szentbeszédemben befejeztem annak a beszédsorozatomnak első felét, amelyet jó egy évvel ezelőtt kezdtem el az Úr Jézus Krisztusról. A mai beszédemben elkezdem a sorozat második felét, amely megint tovább fog tartani egy esztendőnél.

Eddig az Úr Krisztusról, mint az emberiség Mesteréről beszéltem. Pedig Krisztus Urunk művének ez csak fél bemutatása. Krisztus nem akkor volt a legnagyobb köztünk, mikor tanított minket, hanem mikor ég és föld közé emelkedve a kereszten elvérzett értünk. Most tehát, miután figyelmes szívvel hallgattuk már a tanító Krisztust, nézzünk szemébe az önmagát értünk föláldozó főpapunknak, a szenvedő és győzedelmes Krisztusnak.

Az imént befejezett sorozatban azt a kérdést vizsgáltuk, hogy ki volt Krisztus és mit tanított. A most kezdődőben azt fogjuk nézni, mit tett értünk Krisztus és hogyan váltott meg minket. A régi sorozat beszédei «Hiszekegy»=ünknek ezen a mondatán épültek föl: «... Hiszek Jézus Krisztusban, az Isten egy Fiában, ki fogantaték Szentlélektől, születék Szűz Máriától». A most kezdődő sorozat Credónknak további tételét fogja magyarázni: «... Kínzaték, meghala és eltemetteték ... föltámada, fölméne a mennyekbe».

Úgy érzem, Testvéreim, hogy ez a beszédtéma talán még közelebb juttatja hozzánk az Urat, mint az előbbi tehette. Az előbbi témakör — «Mit tanított nekünk Krisztus?» — inkább az eszünkhöz szólott; a mostani — «Mit szenvedett értünk Krisztus?» — inkább a szívünkhöz szól. És ha már akkor is elmondhattuk az emmauszi tanítványokkal együtt, amikor Krisztus Urunk tanítását vizsgáltuk, hogy szívünk szeretetre gerjedt iránta (Luk. 24, 32.), mennyivel inkább föllángol majd bennünk az iránta való szeretet, amikor

értünk hozott határtalan áldozatának, véres kínszenvedésének leszünk majd lélekben tanui!

De hogy Krisztus szenvedéséről majd minél hasznosabb lélekkel elmélkedhessünk, előbb az ő szenvedésének célját kell világosan látnunk. Mielőtt arról beszélnénk, *mit szenvedett Krisztus*, előbb azt kell világosan látnunk, *miért szenvedett!* Világosan látnunk kell azt a lelki nyomort, azt a tehetetlen lelki vergődést, amelyből a Krisztus előtti emberiség kiáltott a Megváltó után. *Miért lett az Isten Fia emberré, mi az az áteredő bűn, ki az a Megváltó, mi is az a megváltás, mit jelent az, hogy most már meg vagyunk váltva*, íme, ezek azok a kérdések, amelyek megtárgyalására előbb külön-külön beszédeket szeretnék szánni, hogy aztán ezeknek ismeretében állhassunk lélekben a keresztútját járó és értünk szenvedő Krisztus Urunk mellé.

Ezért vetem fel tehát a mai beszédben ezt az összefoglaló kérdést: Mi hozta Krisztust ide közénk a földre? Vagyis hogy **miért lett az Isten Fia emberré?**

A kérdésre hármas választ adhatunk: Az Isten Fia emberré lett, I. **hogy tanítson minket,** II. **hogy megváltson minket és** III. **hogy Isten tökéletes dicsőítésére neveljen minket.**

I. Krisztus tanított minket.

A) Hogy mit kapott az emberiség a testet öltött Istenben, azt csak akkor tudjuk valóban értékelni, ha ismerjük az emberi lélek ősi vágyát: **bírni magunk közt az Istent!** Mint valami fájó sóvárgás kíséri végig az embert a vágy: kiemelkedni a földi utak sarából, a szakadatlan bűnből s bánatból és magunk közé lehozni az Istent.

És erre a vakmerő vágyra, erre a hihetetlen gondolatra a kereszténység nagyszerű beteljesedéssel felel: Hiszek Jézus Krisztusban, az Isten Fiában, azaz *íme, végre itt van köztünk az Isten!* A többi vallásban, amiket az emberi lélek istenkereső vágya termelt ki, fájdalmasan messze van tőlünk az Isten; ég és föld csak az Isten által adott kereszténységben ölelkeznek; csak a kereszténység tanítja meg a nagy titkot: hogyan lehet a föld sáros utait járva is Istenhez fölemelkedni. Krisztus itt élt köztünk, teste volt, mint nekünk; dolgozott, elfáradott s éhezett, mint mi; szenvedett, többet, mint mi, — s a végig harcolt földi élet végén sértetlenül, hótisztán tért vissza Atyjának örök országába és egész köz-

tünk töltött életére vonatkoztathatjuk az ő szavait: «Példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjetek» (Ján. 13, 15.). *Az Isten tehát emberré lett, hogy megtanítsa az embert istenivé lenni;* hogy megtanítson arra, hogyan lehet fölépíteni a lélek országát, mely e világon van ugyan, de nem e világból való (Ján. 18, 36.).

Krisztus beállott mindennapi életünkbe s megmutatta, hogyan kell az élet közönséges apróságait is örök értékkel megtölteni, hogyan kell azokat úgy elvégeznünk, hogy általuk Istenhez emelkedhessünk. Ez a nagy tanulság életéből. Krisztus egész ember is volt, egészen leereszkedett a földi élet mélységeibe: dolgozott, nélkülözött, elárulták, félreértették, kínozták, szenvedett, meghalt, — de mindig, életének minden eseményében ott lüktetett egy másik világ pulzusa. És minket is erre akart tanítani: mi is ide vagyunk beágyazva a földi életbe, de annak tömérdek kicsinyessége közt élve se legyünk soha egy percre se hűtlenek a másik világ gondolatához. Mint ahogy a tenger mindenütt sós és a só óvja meg a romlástól, úgy lüktessen a mi életünk minden megnyilvánulásában is az örök élet gondolata és óvjon meg a kedvetlenségtől s elcsüggedéstől.

B) Hogy Krisztus tanítása mily világosságot jelent számunkra, tulajdonkép csak úgy értjük meg, ha elképzeljük, **mily sötétségbe jutnánk tanítása nélkül.** Mily homályos, zavaros lenne fogalmunk az ember rendeltetéséről! Mily nehezen tudnók megkülönböztetni az igazi gyémántot a talmi utánzattól, a hősiességet az üres póztól! Mily könnyen bátorságnak tartanók a durvaságot, jellemnek a makacsságot, takarékosságnak a szívtelenséget!

Krisztus földi példaadása előtt istenét csak rettentő hatalomban, csak villámló felhők trónusán képzelte el az ember s persze ilyen volt földi viselkedése is: a mindent elsöprő, lenyűgöző hatalom volt ideálja. A féktelen erőnek és mindent letaposó hatalomnak ez a bálványozása annyira beleette magát az emberi lélekbe, hogy kezdetben az őskeresztény művészek még a keresztrefeszített Krisztust sem merték ábrázolni, mert egy szenvedő Isten látása legyőzhetetlen akadálya lett volna a pogányok megnyerésének.

Pedig ma tudatosan valljuk és hirdetjük, hogy Krisztus Urunk bármily fönséges dolgokat nyilatkoztatott is ki az Istenről, lélekről, örök életről s földi létünk rendeltetéséről és bármily új, csodás és meleg tételekre tanított minket a Hegyi Beszédben, mégis minden tanító szavánál többet tett

értünk hulló verítékével, könnyével, vérével, szenvedésével, halálával.

És ez a második feleletünk mai kérdésünkre. Az Isten Fia nemcsak azért lett emberré, hogy tanítson, hanem hogy szenvedésével megváltson minket.

II. Krisztus megváltott minket.

A) Fekete köd borult az emberiségre Krisztus előtt és tapogatva járta az ember az élet utait. Még a zsidóknál is éppen csak derengett... Végre kisütött a nap, elszállott a köd, eljött Krisztus.

Mikor eljött az idők telje s a bűnnyomor a csúcspontra hágott, **eljött a Megváltó, hogy eltörülje adósságlevelünket.** Nagy beteg feküdt a földön, el kellett jönnie a mennyei Orvosnak. Aranyszájú Szent János így fejezi ki ezt a gondolatot: Az Úr kezében tartja az írást, amelyre az első bűnt Ádám írta fel s amelyet aztán mi alaposan teleírtunk. De Krisztus ezt a levelet rászegezte a keresztre, ráhullott a vére s ezzel lemosta az adósságot. Krisztus a kereszten sebet kapott s ezzel meggyógyította a mi sebeinket. Krisztus meghalt értünk s ezzel megváltott az örök haláltól.

Most aztán már tudom, ki nekem Krisztus! Beteg vagyok, — Krisztus az orvosom. Bűnös vagyok, — Krisztus a szabadítóm. Eltévedt vagyok, — Krisztus az út. Tudatlan vagyok, — Krisztus az igazság. Halott vagyok, — Krisztus az élet!

Csak el kell ezen gondolkozni, hogy szeressük Krisztust. Az örök Atya bűneinkért úgy is büntethetett volna, mint a lázadó angyalokat: büntetni kegyelem nélkül. De nem tette! Meg akart kegyelmezni!

Krisztus jöhetett volna angyal alakjában is. De nem tette: emberré akart lenni! Az ember a bűn által a mélységbe zuhant s Krisztus ide a mélybe akart leszállani. A történelemben olvasunk néha nagylelkű gesztusokról, mikor a hitelezők adósaikat maguk elé hivatták és eltépték vagy tűzbevetették előttük az adóslevelet. Krisztus azonban nem földi adósságot engedett el s nem is oly könnyen, hogy széttépte azt, hanem saját vére hullásával tett helyettünk eleget.

Egész életének egyetlen átfogó gondolata, amellyel járt-kelt, amelyre készült s amelyben minden terve, tüze, egész lelke kulminált: a kereszt. Sokat tanított, s ha minden taní-

tását egyetlen szóba akarnók összefoglalni, e szó lenne: a kereszt. Sok csodát, jelt mutatott, de ha minden csodáját egybe akarnók összefoglalni, a jel lenne: a kereszt.

És mit eredményezett Krisztus szenvedése és szent halála? Legyőzte a fán (keresztfán) azt, aki a fán (a paradicsom fáján) győzött — énekli örömmel az Egyház a szentmise egyik prefációjában. «Megsemmisítette a halált» (Tim. II. 1, 10.), vagyis azt a rettenetes hatalmat, amelyik a halál mögött állott: az ördög hatalmát. Megtörte a bűn hatalmát fölöttünk: «Önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonoszságtól» (Tit. 2, 14.). Az ellenünk tanuskodó és minket vádoló adóslevelünket rászögezte a keresztre s széttépte azt (Kol. 2, 14. s köv.).

B) Persze az ember nem nyugszik és felad kérdéseket: Az Isten előre tudta, hogy az ember bűnbe fog esni; előre látta azt a tömérdek szenvedést, ami ebből fakadni fog, — **miért teremtette hát meg mégis az embert és miért engedte meg mégis a bűnbeesést?**

Gyakran felhangzó töprengés ez a kíváncsi ember ajkán! Mit feleljünk rá, Kedves Testvéreim?

a) Legelőször is felelhetnők rá Jób könyvének szavait: «Ki mondhatja neki, hogy miért cselekszel így?» (Jób 9, 12.) És felelhetnők Szent Pál szavait: «Ember! ki vagy, hogy perbe szállj az Istennel? Vajjon kérdi-e a készítmény a formálójától: Miért alkottál engem?» (Róm. 9, 20.)

b) De adhatunk a kérdésre más feleletet is. Ha itt a földön nem is értjük meg az Isten gondolatait, legalább sejtjük azokat, és már ez a sejtés is elég felelet a nehéz kérdésre. Isten nem akarta az ember bűnbeesését. De ha már ez megtörtént, igyekezett még ebből a rosszból is jót kihozni s a bűnbeesés szomorú tényére építette föl a megváltás fönséges örömét. Ha nincs bűn, nincs megváltás sem; ha nincs bűn, nincs a földre jött Krisztus sem. Így már értjük *Szent Ágostonnak* hihetetlenül hangzó szavait, amelyeket az Egyház Nagyszombat hajnalán énekeltet: Ó, felix culpa! Ó, szerencsés bűn, amely ilyen Megváltót szerzett nekünk!

C) De, íme, itt ragyog szemünkbe Krisztus szenvedésének kiáltó tanusága: *Mit érhet a lelkem, hiszen Krisztus meghalt érte!*

Mit érek lélek nélkül? A chemikusok pontosan kiszámították, mennyit ér egy ember teste. A zsírjából hét kis szappant lehetne főzni. Vastartalmából kikerülne egy kis kulcs. Cukortartalmából egy csésze teához szükséges cukor.

Van benne annyi foszfor, hogy 2200 gyufafejet lehetne belőle gyártani s annyi magnesium, amennyi elég lenne egy fényképfelvételhez. Mindent egybevéve, az egésznek értéke nem egészen egy dollár.

Hát ennyit, csak ennyit ér az emberi test — lélek nélkül!

És a lélekkel? Ah, mit érhet a lélek, ha azt Isten teremtette, a bűntől visszavásárolta, Isten teste táplálja s Isten országa várja!

Az ember lélek nélkül nem ér egy dollárt!

És lélekkel? Többet, mint az egész világ! A legkisebb maszatos cigánygyerek többet ér, mint az egész teremtett világ. Honnan tudjuk ezt a szédületes tanítást? Onnan, hogy Krisztus meghalt értem, a lelkemért!

Mennyit kellene ezen elmélkednem és mélyére szállni ennek a gondolatnak! *Mily kincs is az emberi lélek!* Minden elvész, mindennek vége lesz, elpusztul a világ, — de él a lélek! Mily nagyszerű kultúrákat hordozott már ez a föld, — s hová lettek? Hová lett Babylon, Asszíria, Egyiptom, Athén, Róma kultúrája? De él a lélek!

«*Ki értünk, emberekért és a mi üdvösségünkért leszállott az égből.*» A lelkemért! Érted, mi ez, Testvérem!

Mennyi apostol hulló verítéke, mennyi vértanu kiömlött vére... Mindez miért? A lelkemért!

Mennyi pápa és püspök és pap munkája, mennyi könyvtár és iskola, mennyi prédikáció, szentség, szentmise... Mindez miért? A lelkemért!

Szigorú fegyelmű kolostorok, éjjel imában virrasztó szerzetesek, halvány apácák hangtalan penitenciája... Miért? A lelkemért!

Az Úr minden kegyelme, szentséges Szívének első dobbanása s utolsó sóhaja... Miért? A lélekért, a bűnösökért, kik között első én vagyok és te vagy, és mindenki első, mert mindegyikünkért jött az Úr Jézus.

De, úgye, így értjük most már, mi az emberi lélek Isten nélkül! Ami a harmatcsöpp napsugár nélkül. Amíg föl nem kelt a nap, a harmat csak szürke, értéktelen, közönséges vízcsepp, — de mihelyt ráesik az első napsugár, színpompásan ragyogó kristálycsepp lesz belőle. Ilyen szürke, mindennapi, lapos és unalmas az én lelkem is mindaddig, míg magába nem szívja és szét nem sugározza magából az istenség káprázatosan szikrázó sugarait. És hogy ezt ma meg tudjuk tenni, ezt Krisztus megváltói működésének köszönhetjük.

III. Krisztus Isten dicsőítésére jött.

Miért lett az Isten Fia emberré? — kérdeztem a beszédem elején.

Első két feleletünket már hallottuk. Azért lett emberré, hogy az istenes életre tanítson s példájával nekünk az utat az örök életre megmutassa; aztán meg azért, hogy bűneinkért az isteni igazságosságnak eleget tegyen, azaz hogy megváltson a bűntől.

Ezzel azonban még nem adtuk meg a teljes választ. A világ közepe elvégre is nem az ember! Nem az ember annak végső célja sem! Hanem: az Isten és az Isten dicsősége. Az ember feladata tehát életével Istent dicsőíteni és Krisztus Urunk azért is jött a földre, hogy **a bűnben eltévedt embert ismét megtanítsa Isten dicsőítésére.**

A megtestesülés harmadik oka tehát — sőt első oka! — Isten dicsőítése. Figyeljük csak meg az Úr szavait. Nem halljuk-e lépten-nyomon kicsendülni belőlük e feladatának világos tudatát:

«Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, ki engem küldött» (Ján. 4, 34.).

«Nem a magam akaratját keresem, hanem annak akaratját, ki engem küldött» (Ján. 5, 30.).

«Tisztelem Atyámat» (Ján. 8, 49.).

«Atyám! eljött az óra, dicsőítsd meg fiadat, hogy Fiad is megdicsőítsen téged» (Ján. 17, 1.).

«Én téged megdicsőítettelek a földön, a munkát elvégeztem, melyet rám bíztál» (Ján. 17, 4.).

«Megismertettem nevedet az emberekkel» (Ján. 17, 6.).

Ime, így beszélt magáról az Úr Jézus.

A zsidókhoz írt levélben Szent Pál a zsoltár szavait Krisztusra alkalmazza: «A könyvtekercsben rólam van írva, hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat» (Zsid. 10, 7.). Egy másik helyen pedig Krisztus egész életét így foglalja egybe: «Megalázta magát, engedelmes lett a halálig és pedig a halálig a keresztfán» (Fil. 2, 8.).

Hogy Istent mi is méltóképp tudjuk dícsérni, azért ismertette meg velünk Őt Krisztus, ezért tanított meg, hogyan kell helyesen imádkozni Hozzá és hogyan kell életünkkel az ő szent akaratát betöltenünk.

Legfőképpen pedig ezért adta a szentmiseáldozatot. Földről eltávozta után is mindig akarta dicsőíteni az Atyát. Ezért rendelte a szentmiseáldozatot, hogy annak az egész világon,

a nap minden órájában és minden percében égbeszálló illata a legtökéletesebb dicsőítése legyen Istennek.

Mindebből pedig az következik, hogy Krisztus terve annál inkább valósul meg, minél inkább terjed Isten dicsőítése a földön. Ó, ma még milyen messze vagyunk Krisztus tervének megvalósulásától! Körülbelül 2000 millió ember él a földön s ebből csak 350 millió a katolikus. És ezek közt is mennyi, akinek csak a neve az, de élete szégyent hoz erre a névre! Hogy mások milyenek, hogy mások hogyan élnek, az nem az én dolgom. De én milyen vagyok? Az én életem méltó felelet-e Krisztus megváltói áldozatára? Dolgozom-e Krisztus tervének megvalósításán: magamon is, másokon is?

Mert Krisztus Urunk azért jött, hogy tanítson, megváltson és Isten dicsőítésére vezessen minket!

*

Ezért jött Krisztus, de mily sokan ma sem tudják még, hogy ezért jött!

Mily sokan tudnak áldozattal és fáradsággal küzdeni a mulandó földi kincsekért s mily kevesen harcolnak csak felényi áldozattal is az örök életért! Mily sokan tesznek ma is úgy, mint az egyik Rotschild tett a waterlooi ütközet után!

1815 jún. 18-án Napoleon csapatai a waterlooi síkon még egy kétségbeesett erőfeszítést tettek, hogy a német s angol seregek egyesülését megakadályozzák. Rotschild ezalatt aggódva figyelte Wellington vezérkaránál az eseményeket. És mikor látta, hogy az angol-német szövetségesek győzni kezdenek, egyszerre csak eltűnt a táborból s száguldó rohanásba kezdett. Másnap, jún. 19-én, már az ostendei kikötőben van. A tengeren rémes vihar tombol . . . Az átkelés lehetetlennek látszik . . . Nincs hajós, aki vállalkoznék az istenkísértő útra. Mindegy! Rotschild 2000 frankot kínál annak a halásznak, aki átviszi őt az angol partra.

S néhány óra mulva ki is köt Doverben. Megállás nélkül rohan tovább Londonba, ott is a börzére, senkinek nem szól semmit, hanem potom áron összevásárol rengeteg sok papírt, amelyeknek az addigi folytonos angol vereségek miatt alig volt árfolyamuk.

Mikor aztán néhány órával később megérkezett az angol győzelem híre és a papírok ára hirtelen magasba szökött, a nyereség már akkor az ő birtokában volt . . .

Testvéreim! Hányszor látjuk új meg új kiadásban meg-

ismétlődni ezt az esetet! Emberek, akiket űz, hajt, korbácsol a pénz, a pénz . . . Emberek, kiknek nincs pihenésük, nincs nyugalmuk, kik nem érnek rá enni, aludni, mosolyogni, embernek lenni . . . csak a pénz, csak a pénz!

Mintha Krisztus még nem is élt volna! . . .

Mintha Krisztus még az igaz életre nem is tanított volna! . . .

Mintha Krisztus értünk még meg sem halt volna! . . .

Pedig ne felejtsük el a mai beszéd tanuságát: *az Isten Fia azért lett emberré, hogy az ember Isten fiává lehessen.*

— — — — — — — — — — — — — — —

Úr Jézus, segíts úgy élnünk, hogy a te megváltó életed s halálod érdemeinek gyümölcsére mindnyájan méltóak lehessünk! Ámen.

II.

Az ember tragédiája.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az új beszédsorozatban, amelyet a mult vasárnapon kezdtem el, Krisztus Urunk megváltói működésével, a szenvedő és győzedelmes Krisztussal szeretnék foglalkozni.

Miért lett az Isten Fia emberré? — vetettem fel a kérdést a mult vasárnapi bevezető beszédemben. Vajjon csak azért-e, hogy azokra a fönséges igazságokra megtanítson minket, amiket a legutóbbi beszédsorozatban több mint egy esztendeig vizsgáltunk? Vajjon csak azért jött-e az Úr közénk, hogy tanítónkká legyen?

Korántsem! Krisztust nemcsak tanítónknak nevezzük, hanem sokkal többször nevezzük Őt különösképpen Megváltónknak is. Megváltónknak, aki önfeláldozó szenvedése és halála árán jóvátételt adott a bűneink által megsértett isteni igazságosságnak.

Krisztus Urunknak erről a megváltói szenvedéséről fog szólni az új beszédsorozat, amelyet a mult vasárnap kezdtem el.

De hogy mélyére tudjunk hatolni Krisztus Urunk megváltói működésének, és hogy megindult szívvel és kegyeletes hálával tudjuk értékelni a megváltás művét, ahhoz ismernünk kell az emberiség nagy tragédiáját, amely Krisztus Urunk megváltói szenvedését szükségessé tette.

Erről az ember tragédiájáról akarok a mai alkalommal hozzátok szólani: az első bűnről és az értelmi tévelygésnek s erkölcsi bukásoknak arról a végeláthatatlan láncolatáról, amit ez az első bűn magával hozott.

Az áteredő bűn s annak következményei miatt volt szükségünk a Megváltóra. Nézzünk tehát szemébe ennek a szomorú valóságnak, az áteredő bűnnek. Vizsgáljuk meg a mai beszédben, **I. mi az az áteredő bűn és II. valóban van-e áteredő bűn?**

De itt nem állunk meg, hanem majd a legközelebbi szentbeszédünkben azt is nézzük, hogy *mi mindenre figyelmeztet minket az áteredő bűn tragikus valósága.*

I. Mi az áteredő bűn?

A legelső feladat tehát, amellyel Krisztus Urunk megváltói működésének megértéséhez tisztában kell jönnünk, az áteredő bűn megismerése. **Mi is az az áteredő bűn?** Miben áll az ember tragédiája, amelyet engedetlenségük által tulajdonképpen az emberiség ősszülei idéztek ugyan elő, de amelynek tragikuma minden emberben tovább él, aki csak tőlük származik, vagyis minden emberben, aki csak él a földön!

A) Szent hitünk tanítása szerint az *első emberpárt Isten* **a legteljesebb lelki harmóniában teremtette** *csupa fénybe és boldogságba állította:* testük csupa egészség és szépség volt, lelkük csupa fény, igazság és jóság. Sajnos azonban jött az első bűn és elrontott mindent. Itt alkalmazhatjuk valóban az Úr Jézus példabeszédét, hogy a magvető csupa jó magot vetett el, de jött a gonosz ellenség és konkolyt hintett a búza közé (Máté 13, 24—30.). Amíg az első bűn meg nem történt, addig a test minden ereje s érzéke a legtökéletesebben szótfogadott a léleknek, a lélek viszont Istennek. De ez a boldogító harmónia elveszett az első bűnnel s amióta a lélek először lázadt fel Isten ellen, attól kezdve érzékiségünk is folyton lázadozik a lélek ellen és ezzel állott be bennünk a léleknek s a testnek, a jónak és rossznak, a világosságnak és sötétségnek áldatlan, nyugtalanító, soha többet meg nem szűnő hadi állapota: az ember tragédiája!

Ettől kezdve érvényes mindnyájunkra az Írás szava: «Mindnyájan vétkeztek és nélkülözik az Isten dicsőségét» (Róm. 3, 23.). És: «Mi is mindnyájan . . . természetünknél fogva a harag fiai voltunk, akárcsak a többiek» (Ef. 2, 3.). «A gonoszság titka munkálkodik» (Thess. II. 2, 7.) — írja Szent Pál. Más alkalommal pedig bővebben is megemlékezik róla: «Amint a bűn egy ember által jött be a világba és a bűn által a halál s így a halál átment minden emberre, mert mindenki vétkezett» (Róm. 5. 12.). «Kárhozat szállott minden emberre egynek a bűnbeesése miatt» (Róm. 5, 18.).

B) Hanem éppen Szent Pálnak e szavain akad fenn és ütközik meg némelyik ember.

«Kárhozat szállott minden emberre egynek a bűnbeesése miatt.» **Hát ezt nem értem! Ez óriási igazságtalanság!** Miért kell nekem bűnben születnem csak azért, mert első szüleink bűnt követtek el? Ők követték el s nem én! Hát felelős vagyok én azért, amit elődeim követtek el? Nem értem . . . nem értem . . .

Ugy-e, hányszor hall az ember hasonló kifakadásokat! Pedig csak azok beszélhetnek így, akik nem tudják, mit tanít hitünk az áteredő bűn tételével. Az *áteredő bűn t. i. nem valami fogható pozitívum, nem személyes felelősség az én lelkemen, hanem csak hiány.* Hiánya valaminek, aminek meg kellene lennie, s ami az első emberpárban bűnük előtt valóban meg is volt, s ami az ő bűnük nélkül bennünk valóban meg is lett volna: hiánya a megszentelő kegyelemnek.

Talán egy hasonlattal jobban meg lehet világítani a kérdést. Gondoljunk egy előkelő földesúrra, akinek valaha 10.000 holdja s gyönyörű kastélya volt, aki azonban könnyelmű életével mindennek nyakára hágott. Mikor gyermekei születtek, a szép vagyonból nem volt már semmi, csak a név. A gyermekeket megillette volna a nagy örökség is, ha az apa nem léha; így azonban már vagyon nélkül, ezzel a hiánnyal születtek. Ők, szegények, ugyebár, nem tehetnek semmiről, nem felelősek apjuk vétkéért, de az elvesztett ősi kastélyba mégsem engedik be többé őket. Ugy-e, így valahogyan jobban megértjük, mi az az áteredő bűn, amit nem mi követtünk ugyan el, de ami alatt mégis mi is mindnyájan szenvedünk. Megértjük *Pascalnak*, a katolikus hit szellemes védelmezőjének érdekes hasonlatát is, mikor az áteredő bűnre gondolva, így fejezi ki magát: Az ember egy előkelő családból származó koldus.

Kinek nem jutnának eszébe azok az elszegényedett orosz arisztokraták, akiket a nagy világháború óta sokszor láthatunk minden világvárosban? Gondtól s nélkülözéstől ráncolt arcuk mögül is, elhasznált ruhájuk gyűrődései mögül is elő-előcsillan előkelő származásuk, és lépten-nyomon kiütközik bennük valami tragikus kettősség: koldusnak túl előkelőek, előkelőnek túl koldusok.

Ime, az áteredő bűn szemléltetése. Az ember igen előkelő származású, hiszen az Isten teremtő kezéből került ki! De az első bűn világháborúja szomorúan eltorzította raj-

tunk Isten vonásait és ezért mégiscsak —megtépett arisztokraták vagyunk.

C) És hogy ez nem fellengzős nagyotmondás, nem szóvirág, hanem szomorú valóság, **hogy az első bűn súlya és az abból sarjadó milliónyi bűn súlya mindig kínozta az embert** — már a Krisztus előtti embert is —, erre beszédes tanusággal szolgál a történelem.

A bűntudat szörnyű súlya a multban is mindig nyomta az emberiséget s a magára hagyatott emberi lélek mindent megpróbált, hogy szabaduljon tőle. Nem lehet megindulás nélkül olvasni még a pogányok véres-tüzes áldozatait sem, amikor kincseiket, vagyonukat, sokszor saját gyermekeiket dobták a tüzes Moloch-bálvány pusztító karjaiba, mert azt hitték, hogy ezzel engesztelik meg haragvó isteneiket. Tudták, fájdalmasan érezték a bűn terhét és rémes uralmát.

De ez nemcsak a multban volt így! Az áteredő bűn mint valami óriás kígyó fonja körül ma is az egész földet s megmérgezi az ember egész történetét! Emiatt sír az újszülött kis csecsemő, emiatt terem a föld tövist és bojtorjánt, emiatt éget és fáj a szenvedés, emiatt hull az ember könnye, emiatt nyílnak a sírok s nyelnek el minket.

II. Van-e áteredő bűn?

Érzem azonban — Testvéreim —, hogy ennél a gondolatnál kissé hosszasabban kell időznöm, mert a mai ember kritizáló hajlama különös előszeretettel kezdi ki ennek igazságát.

Lépten-nyomon hallhatunk ilyen fölényeskedő, lemosolygó megjegyzéseket: «Hát, persze, az áteredő bűn! És a paradicsomi jelenet! És Ádám és Éva, amint a fáról esznek! És a csábító kígyó! És az Isten büntetése!... Régi keleti mesék! Hogy lehet a mai embernek ilyesmikben hinnie?!»

Nos, nem ijedünk meg az ilyen beszédtől, hanem nyíltan szemébe nézünk.

Igen, az áteredő bűn tana egyik lényeges oszlopa az egész keresztény hitrendszernek! Dogma! *De olyan dogma, amelyet nemcsak elhiszünk szent vallásunknak, hanem* **amelynek tökéletes igazságáról tapasztalataink egész tömege is tanuskodik.**

Nem hiszed, hogy volt első bűn és van annak döbbe-

netes következménye? Nem hiszed, hogy mikor az ember az erkölcsi élet útján legelőször tanult járni, hogy akkor félre lépett, megbicsaklott s azóta minden ember sántikál ezen az úton?

Hát ha nem hiszed, felelj nekem a következő kérdésekre.

A) Mindenekelőtt magyarázd meg **az emberi lélek megoszlottságát!** Azt a tragédiát, azt a diszharmóniát, azt a rettenetes harcot, amely minden emberben feltámad és dúl, mikor *a jó és rossz között választania* kell! Nem érez=tétek még soha, hogy lelkünk mélyén milyen rettenetes fenevadak tátogatják szájukat a bűn, a gonoszság, a förtel=mek felé, s mily nehéz azokat láncon tartani lelkünk pin=céjében!

Az emberi természetnek ez a tragikus kettőssége feltűnt már a régi pogányoknak is. «Senki sem születik hiba nélkül» — panaszolja *Ovidius*. «Mindig arra van hajlamunk, ami tiltva van» — mondja *Cicero*. Valóban, valami rossz vetés magva van bennünk, a rosszra való hajlam, mondja a keresz=tény hittan; és ez ellen állandó önfegyelmezéssel kell rés=en lennünk, tanítja a keresztény erkölcstan.

Az emberek közül csak Szűz Máriát kímélte meg az áteredő bűn — ezt hirdetjük a «Szeplőtelen fogantatás» hitében; más emberek, még a legnagyobb szentek is, mind=nyájan érezték e rosszra húzó természet megalázó lázado=zásait.

A mi tömérdek kísértésünk és küzködésünk közt meny=nyire vigasztaló reánk, hogy még Szent Pálnak is, a leg=nagyobb apostolnak is, sokat kellett harcolnia ezzel a bűnre hajló emberi természettel! Senki még világosabban, szem=léltetőbben és megdöbbentőbben nem írta le az áteredő bűn hatását és erejét, mint Szent Pál a rómaiakhoz írt levelében. «Magam sem értem, amit cselekszem. Mert nem cselekszem a jót, amelyet akarok, hanem a rosszat, amelyet gyűlölök, azt teszem . . . Az akarat a jóra megvan bennem, de a jónak megtevését nem találom . . . Ha pedig azt cse=lekszem, amit nem akarok: már nem én mívelem, hanem a bűn, mely bennem lakik . . . Belső emberi voltom szerint gyönyörűségemet találom az Isten törvényében, de más törvényt látok tagjaimban, ez küzd értelmem törvénye ellen s a bűn törvényének foglyává tesz, amely tagjaimban van» (Róm. 7, 15. 18. 20. 22. 23.).

Milyen megrázó kép! Ez nem Szent Pál egyéni helyzete! Ez *az embernek* vallomása, minden ember helyzetképe.

Mindnyájan együtt kiálthatunk fel Szent Pállal: «Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg e halálnak testétől?» (Róm. 7. 24.) És a mi válaszunk is csak az lehet, amit Szent Pál adott: «Az Istennek a kegyelme Jézus Krisztus, a mi Urunk által» (Róm. 7, 25.).

Nem hiszed, hogy van áteredő bűn? Hát akkor magyarázd meg azt az érthetetlen tényt! Magyarázd meg, **honnan van minden emberben a rosszra való hajlam!**

Megszületik egy kis gyermek; szülei minden rossz példától aggódva óvják, féltve nevelik, mindig, mindenütt csak jót lát maga körül, — és mégis az évek jártával hol itt, hol ott ütközik ki rajta egy-egy rossz tulajdonság: makacskodás, engedetlenség, hazudozás, lustaság ... Ki érti ezt? A szülők által elvetett mag a legjobb volt s a termés mégis konkolyos! Ki érti ezt? Csak az, aki tudja, hogy a ma született gyermek lelke már nem bevetetlen talaj. Nem! Oda már elszórta az áteredő bűn a rosszra való hajlam magvait, amelyek aztán szinte észrevétlenül szökkennek szárba. Mindnyájan megromlott, bűnre hajló természettel születünk, a jóhoz, nemeshez, Istenhez emelkedés tehát mindnyájunknak erőfeszítésébe kerül. *Bűnösöknek születünk, szentekké pedig leszünk!* És aki nem küzd életében a szentség magaslatai felé, az örökre lent marad a bűn mélységében. Ime, az áteredő bűn tagadásával értelmetlenné válnék egész nevelői eljárásunk.

B) Azt mondod, nincs áteredő bűn? Hát akkor magyarázd meg, **honnan van a mai sok bűn?** Magyarázd meg a romlásnak s gonoszságnak azt a rettenetes uralmát, amely végigkísérte s kíséri az egész emberiség történetét! Magyarázd meg azt a határtalan önzést, amelyben születünk. (Nézd, mint vész össze két kis testvér a nagyobb darab vajaskenyéren!) A kereszténység megmagyarázza. Ezt mondja: *Ez a helytelen önszeretet, ez a kegyetlen, ez a mindent letaposó, ez az irgalmat nem ismerő önzés, amellyel mindnyájan születünk, — ez az eredeti bűn!*[1] Az a mérhetetlen önszeretet, hogy mindnyájan magunk felé fordulva születünk s Istentől és testvéreinktől elfordulva születünk, — ez az áteredő bűn következménye.

Nem tagadhatatlan tény-e ez a féktelen egocentrikus hajlam bennünk? Nem tagadhatatlan tény-e a lélek rejtett

[1] «Peccatum originale materialiter quidem est concupiscentia, formaliter vero est defectus originalis iustitiae.» *(S. Thomas:* Summa theol. 1-a 2-ae qu. 83. art. 2. ad. 4.)

mélységeiből mindenkiben fölkavargó ijesztő kísértések, vágyak, ösztönök, sejtelmek tömege, amik ezt mondatták egy nagy emberismerővel: «Hogy milyen egy gonosztevő szíve, nem tudom; én csak a becsületes emberét ismerem, — de az rettenetes!»

Magyarázd meg ezt a tényt! Annak, aki hisz Istenben, már csak nem mondhatod: Hát látod, így teremtett téged az Isten; ily nyomorultnak, ily szánandónak, ily förtelmesnek! Ezt már csak Istenről el nem hihetem! Más magyarázat nem marad, mint a keresztény hittétel az áteredő bűnről: az ember ma már nem olyan, aminőnek a teremtő Isten kezéből eredetileg kikerült! Az ember belekontárkodott sorsába és — elrontotta azt. Ez a bűnre való hajlam szülői örökség rajtunk, ezt minden ember örökli első szüleitől, amint az egyén örökli apjától s anyjától a rossz vagy jó hajlamok egész tömegét.

C) Nem hiszed, hogy van áteredő bűn? Hát akkor magyarázd meg végül nekem az **egész embert,** ezt a titokzatos rejtélyt. *Az áteredő bűn hite nélkül az ember örökös talány marad.*

Mert ki érti meg azt a hihetetlen zűrzavart, az ellenmondások tömegét, amik az emberben nyüzsögnek! Mily epedve szomjazzuk a fényt, a világosságot és mégis mily szörnyű erővel húz maga felé a sötétség s az éjszaka! Mint lendülne lelkünk az Isten felé s mégis mint húzza a gonoszság ereje le, a föld, a sár felé! Mint tetszik a jó, a szép, az igaz s mégis mennyi bennünk a rossz. a csúnya és a hazugság! Ki érti annak a kis gyermeknek panaszát, aki így kiáltott fel egyszer: «Miért is van az úgy, hogy jónak lenni olyan rossz és rossznak lenni olyan jó!? Ki érti ezt?

Mint szomjazzuk az örömet, békét s boldogságot — és osztályrészünk a fájdalom, nyugtalanság és szenvedés ! Törékeny testben néha mily csodásan szép lelket hordozunk és megvesztegetően szép külső test sokszor mily rothadó szemétgödröt takar! Ki érti ezt?

Hát még most sem akarod elhinni, hogy valahol félreléptünk, . . . valahol . . . az első lépésnél . . . elromlott valami az emberben!

Az egyik világvárosban meggyilkolva találtak egy szolgálóleányt, aki gazdája távollétében egyedül tartózkodott a lakásban. A nyomozó hatóságok arra a különös dologra jöttek rá, hogy mielőtt a gyilkos eltávozott volna, ennivalót és vizet tett a kanári madár kalitkájába. A gyilkos kézre-

került s mikor vallatás közben megkérdezték, miért adott enni a madárnak, ezt a hihetetlenül hangzó választ adta: Nem bírtam elviselni a gondolatot, hogy a szegény kis állat éhen pusztuljon . . .

Testvérek! Hát most sem hiszitek, hogy van áteredő bűn? Most sem látjátok, mily titokzatos tragédia annak következménye? Egy ember szemrebbenés nélkül megöl egy másik embert, de ugyanakkor nem tudja elviselni, hogy miatta elpusztuljon egy kis madárka!

Dehát nem kell mindjárt gyilkosokra gondolnunk . . . elég magunkra gondolni. Mennyi talány, ellenmondás, mennyi megoldhatatlan rejtély van minden emberben! Mennyire ismerjük a jót s el is fogadjuk, de a kivitelkor mily könnyen cserbenhagyjuk! Mily szárnyaló gondolatok emelnek néha magasba, mennyire lelkesedünk, mily buzgó lélekkel imádkozunk, — s a következő percben bűnös vágyak pokoli tüze kavarog bennünk! Mily fínoman, választékosan tudunk öltözködni, és ugyanakkor tudunk durvák, szeszélyesek, követelőzők, szeretetlenek lenni. Tud az ember kimérten vigyázni minden tettére, ha látják, — s tud bűnben, hűtlenségben, lelkiismeretlenségben turkálni, ha nem látják.

Hol itt a megfejtés? Semmi másban, mint a kereszténység tanításában: Fönségesen indult az ember, de félrelépett az első pillanatban. Királynak teremtetett az ember, de lehullott fejéről koronája. Ó, nem igaz, hogy csupa jóságnak születik az ember, mint ahogy a Rousseau-féle pedagógia hirdeti! De nem születik elkárhozott ördögnek sem, mint a pesszimista filozófia mondja! Hanem egyszerre születik királynak és koldusnak, gazdagnak és szegénynek, sasnak és vakondnak, összhangnak és zűrzavarnak. Az Isten nem ezt az ellenmondó kuszaságot tervezte, de ma már az ember nem az, aminek az ő kezéből kikerült és az ember feladata az, hogy küzködjék . . . nos, igen, küzködjék, de miért?

Keresztény őseink érdekes, ma már könnyen naivnak tartott ábrázolásokkal tudtak elvont vallási igazságokat érthetővé tenni.

A halberstadti dómban van egy festmény, amelyen a halál látható, amint Ádámot és Évát láncon vezeti, az ördög pedig hegedül hozzá. Naív kép, és mégis mennyit mond! Mennyi nyomorúságról, szenvedésről beszél, amelynek láncát az ember a gonosz csábító ravaszkodása által vette nyakába és cipelte, hordotta, nyögött alatta, míg el nem jött

valaki, aki erősebb volt a láncnál, erősebb a halálnál, erősebb az ördögnél: a megváltó Krisztus!

— Mondottam, ember, küzdj és bízva bízzál — halljuk Madách utolsó szavait. Küzdj! — ez nem elég, ha nem tudjuk, miért.

De a kereszténység megmondja, miért kell küzdenünk. Azért, hogy a jó, a nemes, a szép, a lendület, a harmónia győzzön bennünk a gonosz, az alávaló, a rút, a levertség és diszharmónia fölött, azaz hogy megint olyanokká váljunk, amilyennek az első ember az Isten teremtő kezéből kikerült: életünk az «ember tragédiájából» Isten dícsérő himnuszává váljék.

És hogy ez sikerüljön, erre kellett a megváltás! Hogy a megváltó Krisztus kezébe kapaszkodva kimenekülhessünk a bűnnek minden szépet, nemeset, életet, istenit korommal és hamuval betemető rémes világkatasztrófájából: ezért halt meg értünk a megváltó Krisztus!

*

Kedves Testvéreim! 1929 május 19-én Moreniben kigyulladtak a román petróleumforrások s azóta — minden megfeszített oltási kísérlet ellenére is — mint pokoli fáklya égnek azok. Szuronyos katona őrzi a völgykatlan bejáratát, ahol a petróleumkutak három éve lángolnak, de az őrnek alig van emberi formája: uniformisát ujjnyi vastag korom födi s kormos arcán kormos a lecsurgó veríték is. Zúgó, sistergő lárma tölti be a környéket, égbecsapó villámlással explodálnak a források, és félkilométernyi távolságban már oly forró a levegő, mintha folyékony tűz úsznék benne. A környéken kilométerekre kihalt minden vegetáció, elszáradt minden, nincs egyetlen fűszál sem többé, . . . a föld pedig meg-megvonaglik lábunk alatt. Az emberek mindent megkíséreltek már, hogy a tűzfészek nyílását elzárják — nem ért semmit! Eltömték az egyik forrást, kigyulladt a másik . . . Tehetetlen kétségbeeséssel áll a véges emberi erő . . . közben pedig ontja, ki nem merülő fáradhatatlansággal ontja magából az égő forrás a piszkot, a kormot, a pusztulást, a halált . . .

Testvéreim! A morenii tűzvész három éve lángol, — de évezredek óta, az első emberpár bűne óta lángol egy sokkalta tragikusabb tűzvész, koromnak, pusztulásnak, gonoszságnak s halálnak tragikus forrása: lángol és pusztít köztünk az áteredő bűn. Az embernek évezredeken át tehetetlen

kétségbeeséssel kellett néznie, mint borította korommal ez a tűzvész s pusztította el legszebb értékeit: erkölcsét, tisztaságát, nemes lendületét, örök rendeltetését; s ha magunkra maradunk, még ma is ezzel a tehetetlenséggel állanánk előtte. De «amikor elhatalmasodott a bűn, még bőségesebb lett a kegyelem, hogy amint a bűn uralkodott halálthozóan, úgy uralkodjék a kegyelem is a megigazulás által az örök életre a mi Urunk Jézus Krisztus által» (Róm. 5, 20, 21.). Megszánt bennünket az Úr Jézus Krisztus s védőeszközt adott a rettenetes tűz ellen: nem vizet, ahogy az emberek védekeznek az anyagi tűz ellen, hanem vért, saját vérét, amelynek erején át nem hatol a pusztító lelki tűz rombolása.

És azóta ez a mi vigasztalásunk, erőnk, reményünk. A bűn tűzforrásai ma is égnek ugyan és égni fognak, amíg csak ember él a földön — hiszen magunkban, megromlott emberi természetünkben hordjuk azokat —, *de bármily pokoli erővel lobogna is bennünk a bűnkísértés emésztő vágya, ma már kinyujthatjuk kezünket az értünk szenvedő Krisztus felé és érezzük,* **hogy a pokol minden támadása sem árthat már azoknak; akikre ráhull az értünk szenvedő Krisztus isteni vére.** Amen.

III.

Pesszimista-e Krisztus vagy optimista?

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Érdekes és tanulságos az a gondolat, amelyet a mai beszédben fölvetni szeretnék. Első pillanatra ugyan talán csak erőltetett filozofálásnak látszik; ha azonban mélyére hatolunk, a vallásos élet indítékainak egész tárházát leljük meg benne.

A gondolat, melyet a mai alkalommal kifejteni akarok, az áteredő bűnről szóló multkori beszédem nyomán vetődik föl. Hiszen amit akkor az áteredő bűn megdöbbentő következményeiről, «az ember tragédiájáról» hallottunk, az okvetlenül elénk állítja a nehéz kérdést: Ha ez így van, vajjon ér-e még akkor valamit az ember és az emberi akarat? Bízhatunk-e még magunkban? Van-e jövőnk? Van-e reményünk? Tudunk-e győzni a gonosz fölött? A mai beszéd témáját tehát körülbelül így fogalmaznám meg: Mit tartott Krisztus Urunk az emberről s az ő akaratáról? Bízott-e bennünk vagy lemondóan gondolkozott rólunk? *Pesszimista volt-e Krisztus vagy optimista?*

A feleletet nehézzé teszi az a körülmény, hogy Krisztus Urunk szavaiból mind a két felfogás kiütközik. Hogy az ember születésétől kezdve hajlik a rosszra, ezt is világosan hirdeti, tehát pesszimista. De viszont máskor meg szédületes feladatok elé állít minket. «Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes!» (Máté 5, 48.), — mondja. De ez meg határtalan optimizmus jele.

Hogyan lehet megoldani ezt a látszólagos ellentétet? Csak úgy, ha ismerjük az Úr Jézus egész gondolatkörét, amelyet a megváltás szükségességéről s annak lényegéről hirdetett. Mialatt tehát a mai beszédben azon elmélkedünk, hogy Krisztus az emberrel szemben pesszimista volt-e vagy optimista, tulajdonképpen a keresztény vallás alapvető tanításával, a megváltás eszméjével fogunk közelebbről megismerkedni.[1]

[1] V. ö. *Karl Adam:* Christus unser Bruder. Regensburg. 1930. 135—176. l.

I. Pesszimista volt-e Krisztus?

Tagadhatatlan tény, hogy a Krisztus előtti emberiség legjobbjait keserű pesszimizmus töltötte el. Az ószövetségi nép prófétái meg nem szűnnek bűnbánatot és megtérést hirdetni. Rosszak vagytok! Bűnben vagytok! Térjetek meg! — lépten-nyomon ez csendül ki írásaikból. Így értjük meg Keresztelő Szent János szigorú penitenciás példáját is, amelyből csak úgy harsog a tanítás: Bűnösök, roszszak vagyunk, tartsunk bűnbánatot!

Most jön aztán az Úr Jézus. Vajjon mily állást foglal el Ő ebben a kérdésben?

Ő is azt hirdeti, hogy az emberi természet rosszra való hajlamaival szemben pesszimistáknak kell lennünk. Az emberi megromlott természetet úgy vonzza maga felé a bűn, mint a föld gravitációs ereje húzza lefelé a követ.

És mennyire tudja az Úr, hogy ez a bűn bőven arat és szedi áldozatait! Ezért mondja hallgatóinak: «Nem szükséges az orvos az egészségeseknek, hanem a betegeknek» (Máté 9, 12.). Ezért mondja el példabeszédét a gőgös farizeusról, akinek lelkén az életszentség külső látszata alatt csak úgy hemzsegett a bűn (Luk. 18, 10. s köv.). Ezért nevezi egyszer még Szent Pétert is sátánnak (Máté 16, 23.). Sőt ezért fakad ki méltatlankodva: «Ó, hitetlen nemzedék! meddig leszek nálatok? meddig tűrjelek titeket?» (Márk 9, 18.) Tehát az Úr Krisztus tanításának egyik alapszíne a pesszimizmus az ember bűnre hajló természetével szemben, s egyik alapvonása ez: «Tartsatok bűnbánatot!» (Máté, 4, 17.) Miért tartsatok? Mert «rosszak vagytok» (Máté 7, 11.), «gonoszok vagytok» (Máté 12, 34.), sőt «gonosz és házasságtörő nemzedék» (Máté 12, 39.) vagytok.

Ha végigkísérjük útjain a prédikáló Krisztust, bizony meg kell döbbennünk sokszor, mily bűnösnek találta Ő az egész népet, s mily pesszimista volt velük szemben. «Jaj neked Korozain, jaj neked Bethsaida» (Máté 11, 21.) — tör ki ajkáról a szomorúság, mikor látja e városok megátalkodottságát.

Jeruzsálem déli részén, Siloéban, beomlik egy torony és agyonüt tizennyolc galileait. És az Úr kérdi hallgatóit: «Gondoljátok-e, hogy azok vétkesebbek voltak minden embernél, ki Jeruzsálemben lakik?» (Luk. 13, 5.) Tehát Krisztus Urunk szerint bűnös az egész Jeruzsálem! És leginkább bűnösek azok, akik magukat nagy dicsekedve «igazak-

nak» hirdetik, mert ezekben él legkevésbbé a bűnbánat szelleme.

Ime, az Úr Jézus bizonyos fokig valóban pesszimista volt! Ő nem álmodozott a csillagok között. Senki úgy, mint Ő, nem látta még az ember romlottságát, az emberi lélek ijesztő szakadékait. Ő nem volt felhőkben élő idealista! Példabeszédei mutatják, mennyire ismerte az emberi természetet: a jóra nehézkes, a rosszra könnyen hajló emberi természetet! Jön haza a gazda s a lusta szolgák nem várják — mondja az egyik példabeszédében. Jön a vőlegény s a koszorúslányok nem várják, — mondja a másikban. Nagy lakomára hívja a király az embereket s a hivatalosak nem mennek, — mondja a harmadikban.

Ha mindezt összefoglaljuk, valóban el kell mondanunk, hogy Krisztus az emberi akarat lustaságával, gyöngeségével s jóra való restségével szemben bizony pesszimista volt!

II. Optimista volt-e Krisztus?

A) Viszont azonban vannak az Úr Jézusnak olyan szavai, követelményei és parancsai is, amelyek meg arról tanuskodnak, hogy az Úr Jézus **csodálatosan optimista is volt velünk szemben.**

Mert ha valakivel szemben reménytelenül pesszimisták vagyunk, hát mernénk-e annak számára olyan parancsot felállítani, aminőt az Úr állított fel minden ember számára? Ismétlem: *minden* ember számára! «*Legytek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes!*» (Máté 5, 48.) Hát ez egy fenékig romlott emberi természet reménytelenségével szemben egyenesen hallatlan dolog volna!

És még hozzá miket követel tőlünk Krisztus! Milyen apró fínomságokat és mily nagylelkű áldozatokat! Mily hűséget a kicsinységekben és vértanui hősiességet a nagy dolgokban! Fogjátok le a haragvó gondolatnak már legelső gerjedelmeit is! Aki csak gondolatban is átadja magát egy bűnnek, már annyi, mintha megtenné! Szeretnem kell még ellenségemet is! Istent pedig oly teljes mivoltomból szeretnem, hogy minden gondolatomat, tervemet, szavamat, tettemet Isten uralja bennem . . .

Dehát ki tudja ezeket megtenni, ha az ember fenékig romlott?

Ime, itt a látszólagos ellenmondás! *Hol van rá a megoldás?*

B) A megoldás abban van, hogy mikor Jézus pesszimista nyilatkozatokat tesz, az embert magára hagyatott akaratával nézi, úgy, amint az ember valóban volt a *megváltó Krisztus nélkül*. Mikor azonban optimista követelményeit felállítja, akkor azt az embert nézi, amilyenné válhatunk mindnyájan és kell is válnunk *a megváltó Krisztus által*. Akik hisznek Krisztusban, akik eleven életközösségre lépnek Vele, azok megkapják az erőt a legoptimistább remények betöltéséhez is. Mintha mondaná az Úr: A magára hagyatott ember valóban nem bír a bűnből kiemelkedni, azzal szemben jogosult a legsötétebb pesszimizmus is. De viszont az én megváltói erőmbe kapaszkodó emberhez optimistáknak kell lennünk.

C) De íme, így most már értjük, hogy az Úr miért hangoztatta annyira a *lélek erősítését és gyógyítását*. Mindig arra akart rámutatni, hogy aki belőle él, annak lelkében «élő vizek forrásai» fakadnak (Ján. 7, 38.), melyek bűnt törülnek s a jövő küzdelemhez s győzelemhez erőt adnak. Igaz, hogy testileg is gyógyított az Úr, de még ilyen alkalmakkor is kiemelte, hogy a testi egészségnél sokkal nagyobb kincset adott a betegnek azzal, hogy egyúttal lelkét is meggyógyította : Fiam, leányom, bűneid megvannak bocsátva! (Máté 9, 2. Luk. 5, 20.)

De így már kezd előttünk kibontakozni a helyes válasz is, amit fölvetett kérdésünkre adni kell.

Igaz, a magára hagyatott emberrel szemben jogos minden pesszimizmus; viszont azonban, aki a Megváltóba gyökérzik bele, az képes minden optimista reményt beváltani. «Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz; mert nálam nélkül semmit sem tehettek. Ha valaki énbennem nem marad, kivetik azt, mint a szőlővesszőt és elszárad; és összeszedik, és tűzre vetik és elég» (Ján. 15, 5. 6.).

Igaz, Krisztus nélkül összeroppanunk. De Krisztus támaszunkká lett, mikor így szólt: «Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik elfáradtatok és meg vagytok terhelve és én felüdítlek titeket. Vegyétek magatokra az én igámat és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatosszívű; és nyugalmat találtok lelketeknek. Mert az én igám édes és az én terhem könnyű» (Máté 11, 28—30.).

Igaz, Krisztus nélkül lesüllyedhet az ember az erkölcsi fertő legmélyére és undorító mocsaraiba, — de mikor Krisztus lábához térdelt a bukott nő és bűnbánó könnyeit

elsírva, fuldokolva kapott Krisztus kezei után, ezt hallotta az ő isteni ajkáról: «Meg vannak bocsátva bűneid» (Luk. 7. 48.).

Madárdal még nem csattogott ily diadalmasan, tavaszi napsugár nem mosolygott még ily szelíden, csillagos éjszaka csendje még nem zsongott ily balzsamosan, mint az Úrnak ez a pár szava: Meg vannak bocsátva bűneid.

Csak ennek tudatában felelhetünk meg végleg a kérdésre: Pesszimista volt-e Krisztus vagy optimista. *Pesszimista volt a magárahagyatott emberrel szemben, optimista az iránt, aki az Isten erejébe kapaszkodik.* «Nélkülem semmit sem tehettek» — mondja egy helyen az Úr. Szent Pál pedig megfelel rá: «Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad» (Fil. 4. 13.).

III. Sötét-e a krisztusi élet?

Az eddig megfontolt igazságok birtokában aztán el tudunk oszlatni egy közkeletű tévedést is.

Hogy-hogy nem, sok ember közt elterjedt az a felfogás, *mintha a krisztusi világnézet komor, örömtelen, keserű lenne;* mintha a Krisztus-követés útjai csillagtalan, napfénytelen, borús égbolt alatt vezetnének; mintha annak, aki Krisztust teljes lélekkel akarná követni, levertnek, szomorúnak, félénken aggodalmaskodónak, a világtól reszketve elfutónak kellene lennie.

Igaz-e hát, hogy sötét a krisztusi élet? Igaz-e, hogy aki Krisztust követi, annak nem szabad nevetnie? Igaz-e, hogy csak a világtól elvonulva, csak remeteségben, csak kolostorok és zárdák falai mögött lehet Krisztus hű gyermekének lenni?

A) Mindenekelőtt is valamit valóban el kell ismernünk. Az tagadhatatlan tény — Testvéreim! — hogy **a kereszténység az állandó önfegyelmezés és résenállás vallása.** Ezt a jelleget az Úr Jézus örök emlékezetű szavai nyomták rá a kereszténységre. «Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem» (Máté 16, 24.). Miért mondta ezt az Úr? Azért, mert ismerte az áteredő bűn által megromlott emberi természet rossz hajlamait. Ismerte az emberi életnek azt a tragikus megosztottságát, a jónak és rossznak bennünk dúló azt a félelmetes harcát, aminek egy költő ily megrázóan igaz formában adott kifejezést:

Ember vagyok. a szürkület fia,
Félig pacsirta, félig denevér.
Fény és sötét közt hunyorogva szállok,
Szomjas a fényre és ittas az éjtől.
Szólít az éj és irtózva futok,
Hívom a napot s kinevet a köd. *(Sík S.)*

De mindjárt elveszti komor és íjesztő színét ez a mondás, ha elgondolkozunk *a keresztény önmegtagadás céljáu is.* Mert az önfegyelmezés a kereszténységben nem marad a l'art pour l'art színvonalán. A kereszténység nem kéjeleg valamiféle fakir önkínzásban, nálunk az önfegyelmezés nem végső cél, csak eszköz a végső cél elérésére, eszköz az áteredő bűn gyászos következményeinek megfékezésére.

B) Az első kérdésünk tehát ez: *Lehetséges-e Krisztust követni a világi életben is, vagy pedig csak a kolostorokban?* És a feleletünk rá: Lehetséges mind a világban, mind a kolostorban! A másik kérdésünk: *Lehetséges-e Krisztust követni állandó önfegyelmezés nélkül?* Felelet: Nem lehetséges! Sem a világban, sem a kolostorban!

Mert hogy valaki az igazságot necsak megismerje, hanem kövesse is, ahhoz nem elegendő sem a jó elhatározás, sem a lelkes nekilendülés: ehhez állandó résenállás és ellenőrzés szükséges. Tervszerű tudományos kutatással dolgozik az ember a természet birodalmának feltárásán és munkája közben folyton szemelőtt kell tartania azokat a forrásokat, amelyekből hiba és tévedés csúszhatna be munkájába; nos: az önfegyelmezés, az aszkézis sem más, mint figyelemmel kísérése és betömése azoknak a forrásoknak, amelyekből hiba csúszhatnék be a lélek birodalmának meghódításáért végzett munkánkba.

Fönséges az az ideál, amelyet Krisztus elénk állít: «Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes» (Máté 5, 48.), de ennek az erkölcsi hegycsúcsnak meghódítása rohammal nem sikerül, csak hosszú, lassú előnyomulással. Ó, igen, ha rohammal, egyszeri fellángolással sikerülhetne, bizonyára sokkal több igazi keresztény élne köztünk! De hiába: így nem sikerül! «A mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt» (Máté 11, 12.). Hosszú, lassú tervezgetésre, próbálgatásra, gyakorlatozásra van itt szükség.

C) «Gyakorlás» görögül «aszkézis». **Mit nevezünk tehát aszkézisnek?** A tervszerű terepfoglalást lelkünk birodalmában, a magam és az ellenfél gyöngéinek tudatos kutatását

akaratunk erősítését és az ellenfél támadó erejének gyöngítését, katonai kifejezéssel élve: a magasabb lelki életnek «Kriegsschule»-ját, — ezt nevezzük keresztény aszkézisnek, résenállásnak, önmegtagadásnak.

Ne tapadj lelkeddel a pénzhez, hanem tudj a vagyonodból másnak is juttatni! — követeli a kereszténység. És nem azért követeli, mintha a földi tulajdon valami ördögi volna, hanem azért, hogy a lélek szabadságát megőrizzük az anyag földre húzó terhével szemben is.

Élj a házasságig teljesen önmegtartóztató életet! — követeli a kereszténység. És nem azért követeli, mintha a férfi és nő házasélete bűnös, ördögi volna, hanem éppen azért, hogy annak szentségét kiemelje és a profanizálástól megmentse s a házas viszony legális kereteivel az embert megvédje az ösztönös élet hinárjaitól.

Pénteken ne egyél húst! — és megint nem azért, mintha a hús pénteken bűnös volna, máskor meg nem, hanem azért, hogy kezemben tudjam tartani magamat és ellenőrizzem magamat, hogy a lélek erősebb-e bennem a testnél.

Mondjuk ki tehát világosan, hogy káros tévedés az a felfogás, amelynek itt is, ott is hangot adnak az emberek, mintha Krisztus teljes követése csak a kolostorokban lenne lehetséges. Szó sincs róla! Önfegyelmezéssel mindenütt lehetséges. Az aszkézis, az önfegyelmezés, az ellenőrzés minden keresztényre kötelező; azért kötelező, mert mindnyájan küzdünk az áteredő bűn következményeivel és mindnyájunknak kötelességünk Krisztust követni. Önfegyelmezés és önmegtagadás nélkül nem követhetjük Krisztust. De viszont, hogy azzal meg bármily életpályán is valóban teljesen követhetjük. Őt, erre bizonyságunk az Egyház szentjei, akik nemcsak a magányos kolostorok csendes celláiból kerültek az oltár fényébe, hanem valamennyi társadalmi állásból. Szent apácák és szent papok mellett tisztelünk szent cselédeket, szent koldusokat, katonákat, orvosokat, színészeket, családanyákat, egyetemi tanárokat. És éppen most folyik a mult században élt két francia gyártulajdonos szenttéavatása, akiknek egyik főjellemvonásuk volt, hogy páratlan szeretettel gondoskodtak munkásaikról.

*

Kedves Testvéreim! A kereszténységnek sokszor vágták már szemébe, hogy sötét, sugártalan világnézet és hogy aki igazi, következetes katolikus életet akar folytatni, az örökké

nyugtalanná válik, nem mer örülni a világ tömérdek szép=ségének, folyton reszketve gondol arra: Jaj, csak valami bűnt el ne kövessek — és nincs éjjele, nincs nappala az örökös bűnfélelemtől. Mert folyton csak azt hallja: önmeg=tagadás, önfegyelmezés, lemondás!...

Mi az igazság ebben? — erre akartunk megfelelni a mai beszédben. Pesszimista=e Krisztus vagy optimista? Sötét=e a keresztény világnézet? Szomorú, nyomott, bátortalan hangú=e?

Szó sincs róla! «Evangélium» annyit jelent, mint «jó hír». A kereszténység elsősorban nem venni akar tőlünk, hanem adni. Nem követel lemondást semmiről, ami *valóban* érték, erő, kincs. Nem követeli, hogy minden élvezetről lemond=junk, csak a méregről. Nem követeli, hogy minden vagyont eldobjunk, csak az örök élet útjában álló terhet. Nem köve=teli, hogy lemondjunk az erőteljes s egészséges életről, csak a lelki nyomorékságról s betegségről.

Az «Isten országát» hirdető evangélium természetszerű=leg ellenemond ugyan «a világ»=nak, de csak azért, mert jóval többet nyujt nála s mert a világ ezt veszélyezteti.

És hogy a világ végső fokon valóban mennyire nem képes az emberi lélek mélyebb szomjúságát kielégíteni, azt nem is az evangélium figyelmeztetéséből tanuljuk meg, hanem a világ fiainak sivár, elhagyatott kielégületlenségé=ből. Miért borul el annyi ember előtt az élet célja? Miért panaszkodnak fiatalon céltalan életről, megúnt életről, kedv=telen vegetálásról? Azért, mert a szívnek tartalom kell, mely kielégítse, a munkakedvnek bátorítás kell, mely éltesse, az életnek cél kell, mely integessen felé. Ezt az élettartalmat, ezt a munkakedvet, ezt az életcélt csak az evangélium nyujtja, csak az Isten országa. *Ott tudom, miért élek! Ott tudom, miért küzdök! Ott tudom, mi lesz jutalmam, ha győzök!*

Testvérek! Mindnyájan küzdünk, — **adja az Úr Jézus, hogy mindnyájan győzzünk is!** Amen.

IV.

Mire figyelmeztet az áteredő bűn?

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A legutóbbi két beszédemben az emberiség fájdalmas tragikumáról, az áteredő bűnről volt szó. Hogy az első emberpár félrelépésének terhe valóban mint gyászos örökség kíséri az egész emberiség küzdelmét s történetét, — ezt fejtegettem a legutóbbi két prédikációmban; ma pedig *azokat a komoly figyelmeztetéseket szeretném megfontolni*, amelyek az áteredő bűn valóságából felénk szólnak. *Mire figyelmeztet az áteredő bűn?*

Dehát ezt nem értem! — mondja talán valaki. Hát Krisztus Urunk megváltói munkája sem bírt az áteredő bűnnel? Miben áll akkor a megváltás, ha még ma is, a megváltás után is kell számolnunk az áteredő bűnnel s annak káros következményeivel? Hát akkor miben áll a megváltás?

A megváltás — Testvéreim — abban áll, hogy a második isteni személy, a Fiú-Isten, testet kapott a Szűz Anyától, megszületett a földre, itt élt köztünk 33 évig és szavával és példájával megtanított a lélek szabadságharcára. De nemcsak tanított a harcra, hanem erőt is adott hozzá s kegyelmével gyógyította az áteredő bűnnel megsebzett emberi természetünket. Munkájára pedig rátette a koronát szenvedésével és halálával, amivel oly érdemeket gyüjtött, hogy a világ minden emberének minden bűnét befedheti velük az isteni ítélő igazság előtt, *ha* — és itt jön a fontos megállapításunk — *ha maguk az illető emberek is akarnak meríteni maguknak a keresztről folyton ömlő éltető vérből.*

A megváltás tehát valóban begyógyította azt a sebet, amit az áteredő bűn ütött rajtunk, de a forradása, a helye ott maradt, — még pedig igen csúnya forradás ; és a bűn által meggyöngített értelem s akarat is megmaradt, — még pedig igen meggyöngült akarat! A megváltás tehát abban áll, hogy nem vagyunk tehetetlenül kiszolgáltatva a bűnnek, mint volt

az ember Krisztus előtt ; de csak akkor nem, ha mi magunk is együtt dolgozunk a megváltó Krisztussal és ha igyekszünk Krisztus hulló vérét lelkünkre is rácsorgatni.

Az áteredő bűn következményeinek és figyelmeztetéseinek mai vizsgálata is erre akar segíteni minket. Inteni arra, hogy legyünk résen, mert Szent Pál tanítása szerint törékeny cserépedényben hordozzuk kincsünket (Kor. II. 4, 7.), lelkünket. Vigyázzunk, ki ne ejtsük kezünkből és össze ne törjük azt!

I. Harcolj a lelkedért!

A) Az áteredő bűnnek legtragikusabb következménye az **erkölcsi rossznak; a bűnnek mindent elöntő; rémes uralma.**

a) Minden reggel félve nyitjuk ki az ujságot: Vajjon micsoda újabb szörnyűség lesz megint benne? Megrendül az ember, ha a gonoszság mai uralmát látja! Ha látja, hogy az első bűnnel fölfakadt forrás mily pusztító özönvízzé növekedett a történelem folyamán: *a békétlenség, harc, gonoszság és förtelmek özönvizévé!*

Hiszen aki a keresztény lélek érzékenységével vizsgálja a világot, ijedten kiált fel: Mennyi halott járkál itt köztünk! Halottakkal van telve az egész világ! Halottakkal, akik élnek ugyan a test szerint, akik esznek, járnak, mulatnak, — de bűnökkel teli lelkükben nem tud kisütni az egyetlen, igazi élet napsugara, az Isten kegyelme.

Mennyi gonoszság, mennyi bűn és mennyi békétlenség ezen a keserű világon!

Közel kétezer éve hangzik az Úr szava a békéről, melyet Ő akar nekünk adni, . . . és akkor az ember megfordul egy idegen országban, megy a ringó kalászos táblák közt az országúton, és egyszerre csak zúgás a levegőben . . . zúgás, mint a repülőgép mótorja szokott zúgni, de itt mindenünnen ömlik a zaj. Fölnézünk . . . egy kis pont az égen, mint a repülőgép szokott lenni, de itt most száz meg száz kis pont: harci repülőgéprajok gyakorlatoznak, szabályos háromszögalakban úsznak az égen, egyik raj a másik után. Krisztus békéje! Istenem, mi lesz itt, ha ez a gyakorlat egyszer komolyra válik! Mindegyik repülőgép 2000 kg robbantóanyagot és ölő gázt, fojtó gázt, könnyfakasztó gázt, bódító gázt vihet föl magával oly magasra, hogy a gép már nem is látszik, a mótor zúgása már nem is hallatszik . . . és templom,

gyermek, asszony, századok kultúrája omlik, fullad, pusztul majd alattuk!

Testvérek! Látjátok, mily özönvízzé duzzadt az áteredő bűn!

b) És ami még rémesebb: a bűn hullámai torkunkig érnek, **és mi erről alig akarunk tudomást venni.**

Hogy mennyire beteg a mai ember lelke, talán semmi sem mutatja jobban, mint az, hogy már a legszörnyűbb gonosztettre is alig rezzenünk össze, már azok is mindennaposakká váltak. Hogy a bűnt nyugodtan, egykedvűen tudjuk tűrni magunkon, ez a végső betegség jele!

Egy idős orvos egyszer ezt kérdezte egészen fiatal, kezdő társától: Meg tudnád-e mondani innen, a kórházi szoba közepéről, melyik a legsúlyosabb beteg ebben a teremben?

— Már hogy lehetne ezt innen messziről megmondani? — felelte a fiatal.

— Pedig meglehet! Látod, az ott a sarokban, az a legbetegebb. Telve van az arca léggyel s nyugodtan tűri, . . . ez már a végső tehetetlenség jele!

Hát ez az ijesztő a mai új-pogány emberen is, hogy nyugodtan, szemrebbenés nélkül, lelkifurdalás nélkül tűri magán a bűnt, mert hiányzik belőle a bűntudat. Úgy tesz, mint a Szentírás mondja egy erkölcstelen életű bűnös asszonyról, hogy miután elkövette a bűnt, megtörülte a száját és így szólt: Nem csináltam semmi rosszat (Péld. 5, 4.). Külsőleg többet tisztálkodik a mai ember, mint a régi pogányok tették, több szappant fogyaszt, több fehérneműt vált, de annál inkább eltompult érzéke a lelki tisztulás iránt.

Az ember olvassa a régi, nem keresztény Róma kultúrtörténetét s nem akar hinni szemének, mennyi engesztelő áldozatot mutattak ott be, és *mily elevenen élt azokban a pogányokban a bűnnek tudata!* Sok mai emberben ma már annyira sem él a lelki tisztaság óhaja, mint a pogány rómaiakban élt. A régi Rómában lépten-nyomon álltak a vallásos tisztulás helyei, ahol a bűnét érző pogány lélek epedve kereste volna szabadulását. De az a veszte a mai embernek, hogy van legalább annyi bűne, mint a pogánynak volt, azonban kihalt belőle a bűntudat és a tisztulás vágya. Mindnyájan bűnösek vagyunk, de érezzük-e ezt mindnyájan? Akinek kiszalad ajkán egy szeretetlen ítélet, akit legyőzött a hazugság, irígység, érzékiség, lecsendesült perceiben érzi-e legalább a lelkiismeret vádló szavát?

c) Pedig ha szomorú sors bűnbeesni, ennél csak egy a szo-

morúbb : **az elesést nem érezni!** Van, akinek lelke rettenetes bűnbe zuhant, — de fölsír Krisztus után, tisztulás után, megváltás után: és meg fog menekülni; viszont a másiknak lelkén talán csak kisebb bűnök vannak, melyekről nem is tud, de ezek mint gazdagon tenyésző indák halálra fojtják lelkét. Valaki elesik a járdán s eltöri lábát. «Súlyos eset — mondja az orvos —, de nyolc hét mulva rendbejön.» Míg a másiknak nyakán csak kis piros pattanás keletkezik, . . . eleinte nem is érzi, nem is törődik vele . . . mikor aztán már vágni akarják, késő: belehal a vérmérgezésbe. Pedig a másikat nagyobb baj érte, — de megijedt és komolyan kereste a gyógyulást, míg emez nem érezte, hogy baja van s nem is törődött vele.

B) Ime, Testvéreim, itt jutunk el az áteredő bűn tanának az első nagy figyelmeztetéséhez! **El ne tompítsuk lelkünket, a bűntudat iránt!** *Csak égjen bennünk a bűnnek nyugtalanító bántó, tűrhetetlen foltja!* Mert aki tudja, mi a bűn, az tudja, mi neki Krisztus; és aki tudja lélekből útálni a bűnt, az tudja lélekből szeretni a bűntől megváltó Krisztust.

a) Testvérem! **Tudod-e te útálni a bűnt?** Tudsz-e te miatta nyugtalankodni, aggódni, tisztulás után vágyni? Mert a körmöd tisztaságára valóban nagyon kényes vagy! Mert a szappant bőven fogyasztod, a kezeden nem tűröd a piszkot, a ruhádon meg nem tűrsz egy porszemet, a szobádban sarat, — de bent, a lelkedben, ott is ennyire érzékeny vagy-e minden por, sár, folt iránt?

Ó, valahányszor kezünket mossuk vagy ruhánkat keféljük, mily jó volna föladni a kérdést magunknak: Vajjon belül is ilyen tiszta vagyok-e?

Ime, az áteredő bűn tanának első nagy figyelmeztetése: Emberek, vigyázzatok, mert az áteredő bűn óta az emberi természet a bűnre hajlamossá vált és ha nem vigyáztok, a bűn özönvize mindent elpusztít bennetek!

b) De ebből mindjárt következik a nagy kötelesség is: **Harcolj a lelkedért!**

A mai emberiség könnyen megfeledkezik az áteredő bűn tragikus valóságáról.

Plato egy ízben ezt mondta: «A jónak tudása nélkül értéktelen minden más tudás». A kairói mohamedán egyetemen ez a felirat olvasható: «A chemia fontos — Allah fontosabb». De a tudományára büszke mai ember mosolyog az ilyesmiken, mert nem akarja elismerni azokat a sötét, vad hatalmakat, az önzés és érzékiség szörnyű vágyait, amelyek félelme-

tesen gomolyognak minden emberi lélek mélyén s amiket mi — keresztény nyelven — az áteredő bűn következményeinek nevezünk.

Vajjon ki veri láncra ezeket a bestiákat? Ki teremt rendet a rendetlen vágyak, szenvedélyek s ösztönök dzsungeljében? *Senki más, csak a Krisztus megváltói kegyelmével megerősített léleknek önfegyelmező harca.*

c) Csak az, aki világosan látja az áteredő bűn fájdalmas következményeit, csak az tudja megérteni, miért nevezzük a mi szent vallásunkat **az önfegyelmezés vallásának.** Maga a rosszra való hajlam még nem bűn, — de arra vihet. Bármily erős lenne bennünk a vágy a rossz után, bármily heves kísértéseket okozna is, ha a bűn szélére dobna is, amíg akaratunk tiltakozik ellene, addig nincs bűn, — ez vigasztalásunk. De ez viszont figyelmeztetés is *az állandó harcra.* Ez a harc, melyet rosszrahajló vágyainkkal meg kell vívnunk, csak a sírnál ér véget. Ezért mondja a Szentírás, hogy «az ember élete a földön hadiszolgálat» (Jób 7, 1.). Nehéz hadiszolgálat, mert ez a harc önmagunk ellen megy. Nehéz harc, de «boldog az a férfiú, aki a kísértést kiállja, mert hűnek találtatván, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten az őt szeretőknek megígért» (Jakab 1, 12.). Önmagunkkal harcolni a legnehezebb küzdelem, önmagunkat legyőzni a legszebb győzelem!

II. Az áteredő bűn további figyelmeztetései.

De folynak az áteredő bűnből még további, egészen gyakorlati következmények is!

A) Ha igaz az, hogy minden újszülött gyermek lelkén felhő van, folt van, mely nem engedi hozzáférni az Isten kegyes arcának napsütését, akkor csak természetes dolog, hogy a szülők siessenek **minél hamarabb megkereszteltetni** kis gyermeküket és siessenek a keresztség által eltörölni lelkükről az áteredő bűnt.

A vallásos szülők nem is várakoznak a kis gyermekek megkeresztelésével, hanem születésük után már a legközelebbi napokban megkereszteltetik őket. Mindnyájunk élete hajszálon függ, a kicsinyeké pedig különösen! Hogyan is tudna megnyugodni az az anya, akinek gyermeke az ő hibájából úgy halt meg, hogy nem volt megkeresztelve? Nem kárhozik el ugyan ez a kis gyermek, de az áteredő bűnnek lelkén levő foltja miatt nem is juthat az Isten országába, — és ezt

a szülei okozták, akik hagyták őt keresztség nélkül meghalni!

És ha már erre terelődött a beszéd, nem mehetek el szó nélkül egy rettenetes dolog mellett sem. Vannak szülők, vannak asszonyok, akiket megfertőzött a léha világ eszeveszett gonoszsága s akik nem átallják bűnös kézzel s erőszakos beavatkozással elzárni az utat a világra már elindult, de még meg nem érkezett gyermekeik előtt. Nincs emberi szó oly erős, és nincs földi büntetés oly kemény, amely kellőképen bélyegezhetné meg a még meg nem született kis gyermek gonosz meggyilkolásának hajmeresztő divatját! Minden legkisebb emberbimbónak — még ha csak egy hetes is, ha csak egy napos is — attól a pillanattól kezdve, hogy útnak indult az életbe, már lelke van, örökké élő, halhatatlan lelke, de terhelve az áteredő bűnnel ; és azok a rettenetes kezek, amelyek kicsinyke életét kioltják, nemcsak földi életétől fosztják meg szegényt, hanem örökre bezárják előtte a mennyország kapuját.

Testvéreim! Az Isten irgalmasságára sokszor szoktunk hivatkozni; de azt hiszem, hogy aki ily gyermekgyilkosság meg nem gyónt és le nem vezekelt bűnével kerül az Isten ítélőszéke elé, azzal szemben el fog némulni még az ő irgalmassága is.

B) És mire figyelmeztet még az áteredő bűn? Megmagyarázza az *átöröklés* megrázóan komoly és fájdalmas tényét s egyben komolyan figyelmeztet **a szülői és nevelői feladatokra.**

Már az ószövetségi Szentírás is hirdette, hogy a szülők és ősök bűnét a harmadik és negyedik generáció is megbűnhödi (Móz. II. 20, 5., Móz. IV. 14, 18.); már Jeremiás próféta panaszkodik, hogy az atyák ették a keserű szőlőt és a fiúk foga vásott bele (Jer. 31, 29.), — de hogy ez a megállapítás mily fájdalmas valóság, és hogy az ősök minden félrelépését, hibáját, bűnét valóban mily keservesen fizeti meg a későbbi nemzedék, azt csak az átöröklés törvényeinek modern kutatása óta tudjuk s az áteredő bűn hitéből értjük meg. És ez óriási figyelmeztetés az emberek számára! Igaz, hogy a legjobb szülők sem bírják az áteredő bűn káros következményeitől gyermekeiket teljesen megmenteni; de az ő tiszta és józan, fegyelmezett életük a házasság előtt és házasság alatt legalább nagyban enyhítheti a káros átöröklés erejét.

Az áteredő bűn ténye azonban legyen figyelmeztetés a

gyermekek nevelői számára is! A keresztségben nyert ártatlanságnak velünk született ellensége a mindnyájunkban lappangó rosszra való hajlam. Minden gyermekben ott szunnyadnak a rossznak csirái, azok az évek jártával ijesztő burjánzásnak indulnak és tönkreteszik a gyermeki lélekben az Isten virágos kertjét, *hacsak fegyelmezett neveléssel, imával és a szentségekkel nem irtjuk a gazt és nem ápoljuk a virágot.* Minden pedagógia csődöt mond, amelyik nem számít az áteredő bűn által megromlott emberi természet törékenységével. A kereszténység számol ezzel. Ezért követeli, hogy önfegyelmező élettel verjük láncra magunkban a lelkünk mélyén szájukat tátogató bestiákat. Ezért követeli a képek, szobrok, színházak, mozik, könyvek komoly erkölcsi felfogását, nehogy a veszedelmes tűz, melyet mindnyájan magunkban hordunk (Péld. 6, 27.), pusztító tűzvésszé váljék!

Ime, ha komoly gondolatokkal vizsgáljuk az áteredő bűnt és annak következményeit, ez a látszólag egészen szürke és megszokott hittételünk mennyire megtelik fontos, gyakorlati következményekkel!

C) Pedig még egy újabb dologra is tanít és figyelmeztet az áteredő bűn. Bizonyára alig van valaki, akinek már eszébe jutott volna az a *nagy szociális figyelmeztetés és* **az emberi szolidaritásnak az a gondolata,** *amit az áteredő bűn mindnyájunknak hirdet.*

Mi, emberek nem egy marék porszem vagyunk, hogy egyikünknek a másikhoz nem volna semmi köze. Nem! Mi egyetlen egy nagy család vagyunk, kiket összefűz a közös apa és közös anya, a közös eredet, a közös természet és — sajnos — *a közös bűn is!* Izaiás jogosan írja az emberekről, hogy «utaikban mindnyájan tévelyegtek» (Iz. 47, 15.) és «mindnyájan, mint a juhok tévelyegtünk, mindegyik a maga útjára tért». (Iz. 53, 6.) Légy gazdag vagy szegény, erős vagy gyenge, szép vagy rút, egészséges vagy beteg, tanult vagy tanulatlan, — mikor az életre elindulunk, mindnyájan bűnösök vagyunk Isten szemében és mindnyájan az Isten irgalmára szorulunk, hogy ebből a bűnünkből kiemelkedhesünk s a jóban állhatatosan megmaradhassunk. Tehát mindnyájan a vérrokonság közösségében vagyunk Ádámban, de viszont mindnyájan a kegyelmi közösségben is vagyunk Krisztusban.

Az áteredő bűn fő következménye az emberek határtalan önzése lett. Ámde mihelyt ezt tudjuk, megértjük azt is, miért választotta Krisztus Urunk a megváltás eszközéül éppen az alázatosságot s a szenvedést. A meg nem váltott, régi világ

fő mozgatója az egoizmus volt ; az új, a megváltott világot tehát az ellenkező úton, a szeretet s alázatos szolgálat útján kellett Krisztusnak saját élete példájával vezetnie.

Az egoizmust Krisztus nemcsak alázatos példájával győzte le, hanem önként vállalt szenvedésével is. Az egoizmus minden bajt, nélkülözést, szenvedést másra tol; Krisztus tehát magára vállalta mások szenvedését: a szegénységet, a munkát, a fáradságot, a félreismertetést, a rágalmaztatást, a halálküzdelmet s a halált.

Érdekes tehát, hogy tulajdonképpen ebből a fájdalmas tragikumunkból, a mindnyájunkkal közös áteredő bűnből folyik a felebaráti résztvevő szeretet nagy figyelmeztetése: Isten kegyelme segített sebeimen, segítsek én is másokén! Isten kegyessége bocsátotta meg bűnömet, legyek megbocsátó én is másokhoz! Isten türelmes volt velem, legyek az én is másokhoz!

*

Kedves Testvéreim! Fájdalmas, sötét utakon vezettek át a mai szentbeszéd gondolatai, — de a végén mégsem a reménytelenség és összeroppanás vár reánk. Szomorú volt látni, mennyi baj és csapás szakadt reánk az áteredő bűn miatt s mint üldöznek annak következményei végig egész életünkön keresztül; de fölemelő vigasztalás azt tudni, hogy Krisztus halála óta mindnyájan győzhetünk fölöttük s bár üldöző ellenségeink hátunkban vannak is, biztatóan integet felénk a Krisztus országának szabadsága.

1871. január végén Bourbaki francia generális serege a svájci határnál állott, Verrieresnél. Emberein reménytelen, nyomott hangulat vett erőt: az üldöző ellenség ott volt nyomukban. A francia generális átküldte a határon egyik tisztjét a svájci parancsnokkal tárgyalni, mily föltételek mellett engedi át a menekülő francia sereget svájci területre. Február 1-én hajnali 4 órakor tért vissza a kiküldött a feltételekkel s néhány pillanat mulva végighangzott az egész letört táboron a biztató parancs: «Előre Svájcba! Szabad a bemenet!»

Szabad a bemenet! — hangzott végig a szó s e szó csodákat tett. A havas földön reménytelen fáradtságban gubbasztó katonák erőre kaptak, talpra álltak s bár remegő, ingadozó léptekkel, de megindultak előre, Svájcba. Előre, előre! Mert itt fogság és halál fenyeget, amott meg szabadság, pihenés és béke.

Testvéreim! Igy hangzott el a keresztfáról a halálra

fáradt emberek fölött Krisztus megváltói kiáltása is, hogy «Beteljesedett».

Úr Jézus, csak soha el ne lankadjunk mi sem küzdelmünkben! Csak soha el ne feledjük, hogy aki a bűnnek szolgál, a fogságnak és halálnak szolgái, **míg aki kezedbe kapaszkodik, s Veled harcol, az előtt föltárulnak a szabadság, győzelem és béke örök országának mennyei kapui.** Amen.

V.

A Megváltó személye.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Szent Pál apostol az efezusi hívekhez írt levelének első fejezetében oly klasszikus tömörséggel foglalja össze Krisztus Urunk megváltói feladatának vonásait, hogy keresve sem találhatnék illőbb bevezetést mai beszédemhez, amelyben *Krisztusról, mint Megváltónkról* szeretnék szólani.

Halljátok csak, mit ír az apostol az említett levélben: «Áldott legyen Urunknak, Jézus Krisztusnak Istene, aki megáldott minket Krisztusban minden mennyei, lelki áldással, amennyiben kiválasztott minket általa a világ megteremtése előtt, hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte a szeretetben. Eleve arra rendelt minket, hogy fiainak fogadtassunk Jézus Krisztus által, s így teljesedjék akaratának jóságos szándéka, és magasztaltassék kegyelmének dicsősége, amellyel minket szeretetébe fogadott szeretett Fia által. Ebben van számunkra a megváltás a vére által a bűnbocsánat kegyelme gazdagságának megfelelően» (Ef. 1, 3—7.).

Szent Pálnak e lelkendező szavai röviden egybefoglalják mindazt, amit a mai beszédemben a megváltó Krisztusról elmondani szeretnék. Ma u. i. arról akarnék szólni, hogy Isten *valóban Krisztust küldte el Megváltónak és hogy menynyire szeretett minket az Isten*, amikor megszánt az ő egyszülött Fiának földreküldésével. «Abban nyilvánult meg az Isten szeretete mi irántunk, hogy az ő egyszülött Fiát küldötte Isten a világra, hogy Őáltala éljünk» (Ján. I. 4, 9.), — írja Szent János apostol. Hogy azonban minél hálásabb szívvel tudjunk föltekinteni a közénk jutott Megváltóra, előbb rá akarok mutatni *a megváltás előtti sötétségre*, amelynek úttalan utain vánszorgott az emberiség, míg föl nem sugárzott fölötte a betlehemi csillag fénye.

I. A megváltás előtt.

Csak az tudja valóban felfogni a megváltás értékét, aki ismeri az ember bolyongását s vergődését a megváltás előtt.

A) Ádám az Isten szemében az egész emberiség jogi képviselője volt, akinek feladata lett volna minden szépségét örökség gyanánt hagyni utódaira, de e helyett — sajnos — **megmérgezett örökséget hagyott ránk.** «Amint a bűn egy ember által jött be e világba, és a bűn által a halál, s így a halál átment minden emberre, mert mindenki vétkezett» (Róm. 5, 12.).

Az első emberpár bűne óta elbukott szülők gyermekeivé lett az ember s a tudatlanság és gonoszság éjszakája borult történelmére.

És mily fájdalmas bukdácsolások láncolatából állott ez a történelem! Baal, Moloch, Apis, Jupiter, Venus, Merkur . . . mily szomorú nevek, mily fájdalmas állomásai az igaz Istentől elszakadt ember sötétben vergődésének!

S amilyenek voltak isteneik, olyanok erkölcseik is. Ölni, ölni! Ölni testet, ölni lelket! Öltek, hogy elvegyék a másik barlangját. Öltek, hogy elvegyék a másik lovát. Öltek, hogy elvegyék a másik asszonyát. Öltek, hogy bosszút álljanak. Öltek, hogy a másik halálhörgésében gyönyörködhessenek. Egyiptom már csak elég művelt ország volt! S ott történt meg, hogy az egyik fáraó nagy kedvteléssel sajátkezűleg vakította meg a fiatal hadifoglyokat, és hogy erről a nagy tettéről még a késői évezredek is tudomást szerezzenek, a thebei templom reliefjén éppen ebben a mozdulatban örökíttette meg magát.

Oly szörnyű hatalommá vált a gonoszság, hogy voltak pogány vallások, amelyek a «jó isten» mellett egy «rossz istent» is, a gonoszság és sötétség istenét is hitték.

Nem volt eldugott zuga a világnak, ahová a bűn mérge be nem szivárgott volna. Mily rettenetes áradat! A nagyok és kicsinyek bűne! A gazdagok és szegények bűne! A férfiak és nők bűne! A nyilt és titkos bűnök!

Néha egy-egy fénysugár villant át a sötét éjszakán. Egyik-másik görög bölcs mintha rátalált volna az elvesztett, igaz Istenre. Olyan is volt, aki a lélek halhatatlanságát is hirdette . . . de aztán megint sötétség. Az ember mindenben csalódott, mindenből kiábrándult, minden elvesztette előtte értékét. Nem volt értéke az erkölcsnek,

sem a becsületnek, sem az életnek. Brutus megöli magát e szavakkal: «Erény, mi más vagy te, mint üres szó!»

B) **De az ember mégsem tudott abba belenyugodni, nem tudta elhinni, hogy ez az ő végső sorsa!** Valami kimondhatatlan sóvárgás és egyben félelem is fogta el lelkét. Sóvárgás az Isten szépsége s fönsége után, félelem az Isten haragjától és igazságától. Az ószövetségi Szentírás telve van e kettős érzés megnyilvánulásával. Az ember rettegett Istentől és mégis óhajtotta Őt. Várta és látni akarta. «Rejtőzzetek el — mondja Izaiás próféta —, rejtőzzetek el a föld legmélyébe, rejtőzzetek el az Isten rettentő orcája elől». (Iz. 2, 10.) Ime, mennyire féltek Istentől! De ugyanabból az emberi lélekből felszállott az epedő sóhaj is Isten után a királyi zsoltáros szívindító kérésében: «Amint vágyakozik a szarvas a forrás után, úgy vágyakozik lelkem utánad, Istenem». (Zsolt. 41, 2.) Ime, mennyire vágytak az Isten után! Féltek Tőle bűneik miatt; de még ennél is nagyobb volt bennük az epedő szomjúság, látni az Istent, maguk közt bírni s úgy imádhatni, mint egyszer-egyszer nagyon régen, amikor még szívük ártatlanságában örültek az Isten társaságának.

Ez a szomjúvágy aztán bálványszobrokat faragtatott velük. Ez a szomjúvágy hajtotta odáig őket, hogy állatokban, bikákban, fenevadakban, fákban, forrásokban sejtsék az Istent s azok előtt leborulva csak még mélyebbre süllyedjenek lelki nyomorúságukban. Küzdöttek, vergődtek, sírtak az Isten után, sírtak mint anyától elszakadt apró gyermekek, mint fészekből kihullott csipegő fiókák.

Mint epedő jegyes vágyott az egész emberiség, az egész természet valakire. Valakire, aki megszánja nyomorúságunkat! Valakire, aki letörülje bűneinket! Valakire, aki felemelje lelkünket a sárnak és mocsoknak keserű vidékéről!

Igen, Testvéreim, csak bele kell magunkat élnünk a Krisztus előtti emberiség egész világszemléletébe, céltalan életébe, láncát tépő szenvedélyeibe, hogy aztán megérteni tudjuk a karácsonyi ének ujjongó örömszárnyalását: «Krisztus Jézus született, örvendezzünk!»

II. Krisztus a megígért Megváltó.

Mert amikor eljött az idők telje, Isten megszánta botorkálásunkat és elküldte megváltásunkra *az* **évezredek óta megígért Szabadítót.**

A) Erről az eljövendő Szabadítóról minden népnél élt valami elmosódott hagyomány; de a zsidók szent irodalma *valósággal apró részletességgel írta le előre, ki lesz és milyen lesz ez a Megváltó.*

És ezek az ószövetségi messiási jövendölések még legapróbb részleteikben is teljesedésbe mentek Krisztus személyében! *Pascal* azt írja egy helyen, hogy ha csak egyetlen egy jövendölés szólt volna is Krisztusról, és az beteljesedett, — már ennek az egy jövendölésnek is nagy bizonyító ereje volna. Pedig nem egy van, hanem egész sorozat, s nem egy korból, hanem egymásután következő századokból!

Ezekből a jövendölésekből fönségesen bontakozik ki az eljövendő Megváltó képe.

a) Mindenekelőtt is magát a biztató igéretet olvassuk a szent könyvekben, hogy *egykor valóban eljön a Megváltó.*

Erről beszél már az Úr a paradicsomi jelenetben a bűnbeesés után kimondott büntetésében, mikor a büntetett emberiség előtt először csillogtatja meg a gonosz lélek fejét széttipró Megváltó biztató igéretét. (Móz. I. 3, 15.)

Ezt hirdeti az az ígéret is, amelyet Ábrahám kapott: «Benned nyer áldást a föld minden nemzetsége». (Móz. I. 12, 3.), azaz a te népedből fog származni a Megváltó.

Erre céloz a haldokló Jákob, mikor búcsúzik Judától: «El nem vétetik a fejedelmi pálca Judától, . . . míg el nem jő az Elküldendő, az, akire a népek várakoznak.» (Móz. I. 49, 10.)

b) De a próféták könyvei nemcsak azt hirdetik, hogy eljön a Megváltó, hanem *egész pontos körülményeket is megmondanak* róla. Micheás megírja, hogy Betlehemben fog születni, Malachiás szerint a második jeruzsálemi templom pusztulása előtt. Szenvedésének, elárultatásának és halálának apró részletei, föltámadása s országának dicső terjedése mind megírattak századokkal Krisztus előtt. És az újszövetségi Szentírás könyvei az Úr Jézus életének különféle eseményeinél valóban lépten-nyomon hivatkoznak is arra, hogy mindezek azért történtek, hogy beteljesedjenek Krisztusban a jövendölések szavai. (Máté 1, 22.; 2, 15.; 4, 14.; 8, 17.; 26, 56.; Ján. 13, 18.)

B) A bűneit érző emberiség évezredek óta kereste a megváltás utait, — s magától nem volt képes megtalálni. Pedig mennyi más utat megtaláltunk! Megtaláltuk az utakat egész ismeretlen világtájakhoz; megtaláltuk az utakat

őserdők kiirtásához, mocsarak kiszárításához; megtaláltuk az utakat betegségek legyőzéséhez, új meg új felfedezésekhez, — a bűntől-szabadulás útját Krisztus nélkül megtalálni nem tudtuk.

De Krisztusban megtaláltuk! És ezóta mondjuk: **Krisztus a mi Megváltónk!**

Mily sokszor kimondott, megszokott szavak ezek! De vajjon elgondolkoztunk-e már egyszer azon — Kedves Testvéreim — hogy *a) mit adott nekünk a megváltó Krisztus*, és még inkább azon, hogy *b) mibe került Krisztusnak a mi megváltásunk!*

a) **Mit adott nekünk a megváltó Krisztus?** Visszaadta az embereknek az elvesztett Istent s visszaadta Istennek az elveszett embert!

Krisztus óta ismerjük, milyen nagy az Atya szeretete az elbukott emberrel szemben.

Az Isten ellen fellázadt embert tragikus sorsában megszánta maga az Isten. «Isten nem akarja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen.» (Ez. 33, 11.) És ezért új főt akart adni számunkra Krisztusban (Ef. 1, 9, 10.), hogy ezáltal mentsen meg minket. «Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hiszen, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.» (Ján. 3, 16.)

Nem akart továbbra is abban az értelmi és erkölcsi anarchiában hagyni, ahová a bűn által sodortattunk, hanem Krisztusban ismét egy főt akart adni a világnak, hogy «helyreállítson Krisztusban mindent, ami az égben és a földön van». (Ef. 1, 10.)

De Krisztus óta ismerjük azt is, milyen nagy az Atya irgalma irántunk! Meg ne ütközzünk az irgalmas Isten hihetetlen jóságán! Meg ne botránkozzunk azon, hogy ennyire jó az Úr! Annyira jó, hogy azt emberi gondolkodásmódunkkal felfogni sem vagyunk képesek.

Valóban igaz: titok ez a szeretet! Titok, melyet meg nem ért véges kis emberi eszünk, hogy Isten a tizenegyedik órában (vagyis munkazárás előtt egy órával) érkező munkásnak épp annyi bért ad, mint azoknak, akik a nap hevét és terhét hordozták.

Titok, melyet meg nem ért véges emberi eszünk, hogy a mindenét elpocsékoló és rongyokban hazatérő tékozló fiút tárt karokkal várja bánkódó apja és ünnepi lakomát készíttet tiszteletére.

Titok, hogy Krisztus a vámosokkal leült egy asztalhoz és eltűrte lábainál a bűnben vergődő Magdolnát.

Titok, hogy ennyire jó, ennyire irgalmas, ennyire megbocsátó az Isten!

De ami az Istennek könyörülő irgalmát még jobban mutatja, az az a körülmény, hogy már szeretett minket, mikor mi még nem szerettük Őt; már fölemelő kezét nyujtotta felénk a szakadék fölött, mikor mi még a bűnben jól éreztük magunkat. «Az Isten azzal bizonyítja hozzánk való szeretetét, hogy az időt tekintve, amikor még bűnösök voltunk, Krisztus meghalt értünk.» (Róm. 5, 8.) «Isten, ... igen nagy szeretetéből, mellyel szeretett minket, noha bűneink miatt holtak voltunk is, Krisztussal együtt életre keltett ... Kegyelemből üdvözültetek a hit által és nem magatoktól. Az Istennek ajándéka ez.» (Ef. 2, 4. 5. 8.)

b) És gondolkoztunk-e már hálás szívvel azon, **mibe került Krisztusnak a mi megváltásunk?**

Ó, te kicsi bethlehemi Kisded, mira vállalkoztál! Láttad-e, tudtad-e, mi vár reád köztünk? Tudtad-e, mennyibe kerül neked a mi megváltásunk? Tudtad-e, hogy ez a bethlehemi szegénység, ez a didergő hidegség, ez a részvétlen elhagyatottság csak kezdet; kezdete a te sokkal nagyobb fájdalmakkal átszőtt 33 éves földi szenvedésednek?

Tudtad-e, hogy azok az égő, tüzes csillagok, amik most oly nyugodtan ringanak a karácsonyi éj fekete óceánján, hogy egyszer azok a te vértől csapzott homlokodra, kíntól reszkető testedre fogják szórni sugarukat, egy csütörtök éjjelen az Olajfák hegyén? Kis Jézus, Megváltó Jézus, tudtad Te ezt?

Tudtad-e, hogy az a hangtalan éjszaka, amely oly nesztelenül virraszt most Judea mezői fölött, nem lesz mindig ilyen csendes: Judás suttogása, katonák lármája csőcselék durva hahotája fogja a csendet felverni egy csütörtök éjjelen, ott a Gethszemáni-kertben? Kis Jézus, megváltó Jézus, tudtad Te ezt?

Tudtad-e, hogy a szalma még mindig nem szúr úgy, mint a töviskorona; hogy a jászolban derengő olajmécses még mindig fényesebb, mint a nagypénteki sötétség; hogy az a fagyos istálló és jászol még mindig barátságosabb, puhább nyugvóhely, mint a keresztfának kemény gerendája? Úr Jézus, tudtad Te ezt?

Igen, Testvéreim, az Úr Jézus mindezt előre tudta! Tudta, mibe kerülünk mi majd neki: mennyi könnybe,

kínba, vérbe, szenvedésbe, halálába — és mindezt önként elvállalta értünk.

És éppen azért, mert Ő mindezt előre tudta és értünk önként vállalta, azért amióta Krisztus Urunk magára vette ezt a hihetetlen elégtételt, azóta meg nem szűnik Őt áldani a keresztény lélek. Azóta egyik legmegindítóbb imánk az a pár szó, melyben benne izzik hálás szívünk minden köszönete: «Imádunk, Téged, Krisztus és áldunk Téged, mert a te szent kereszted által megváltottad a világot!»

III. Imádunk, Téged, Krisztus!

Szent Pál a filippiekhez írt levelének 2. fejezetében ezekkel a fönséges szavakkal emlékezik meg az Úr Jézus irántunk vállalt áldozatáról: «Kiüresítette magát, felvette a szolga alakját, emberekhez hasonló lett és külsejét tekintve úgy jelent meg, mint ember. Megalázta magát, engedelmes lett a halálig és pedig a halálig a keresztfán».

Mindezek után pedig levonja az apostol a következtetést: «Ezért az Isten is igen felmagasztalta Őt és oly nevet adott neki, mely minden más név fölött van, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon: az égieké, a földieké és az alvilágiaké, s minden nyelv vallja az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr».

Az annyira alázatos s szerény Krisztus sehol nem utasította vissza a csak Istennek kijáró imádást; mert a világot ezzel is tanítani akarta arra, ki volt Ő. Sőt meg is követelte: «Mindenki tisztelje a Fiút, amint tisztelik az Atyát». (Ján. 5, 23.)

Igen, Testvéreim, szerte a világon 2000 év óta milliárd meg milliárd ember ereszkedett és ereszkedik imádásra a mi Urunk, Jézus Krisztus, a mi Megváltónk előtt és hálatelt szívvel tör ki belőlünk a köszönet: «Imádunk, Téged, Krisztus és áldunk Téged!»

A) Mindenekelőtt is **imádjuk az egész Krisztust.** Emberségét és istenségét szét nem választjuk, hanem egyszerűen Krisztust imádjuk. Imádjuk, ahogyan imádta Őt mindenkit megelőzve a Boldogságos Szűz karácsony éjjelén. Mily meleg alázattal imádkozhatott Hozzá a hideg barlangban!

Imádjuk, mint imádták Őt az alázatos pásztorok (Luk. 2, 20.) és a napkeleti bölcsek. (Máté 2, 11.)

Imádjuk, mint ahogyan a pusztai kísértés után jöttek az angyalok s szolgáltak neki. (Máté 4, 11.)

Imádjuk, ahogy a meggyógyított vakonszületett letérdelt Előtte s imádta Őt. (Ján. 9, 38.)

Imádjuk, mint ahogy imádták Őt az apostolok a szélvész lecsillapítása után. (Máté 14, 33.)

Imádjuk, mint ahogy a megtérő és hitetlen Tamás imádta: «Én Uram, és én Istenem!». (Ján. 20, 28.)

Imádjuk Krisztust, amint az első kereszténynek is minden büszkesége, bátorsága Krisztus neve volt. «Mert más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözülnünk kellene.» (Ap. Csel. 4, 12.)

Imádjuk Krisztust, mert olvassuk Szent János fönséges vízióját, ami nem más, mint örök tanuskodás az első keresztények Krisztus-imádásáról: «És minden teremtményt, mely az égben van és a földön és a föld alatt, és amely a tengeren és abban van, mindezeket hallám, amint mondták: A trónon ülőnek és a Báránynak áldás és tisztelet és dicsőség és hatalom örökön-örökké». (Titk. Jel. 5, 13.)

Krisztusban az emberség és istenség tulajdonságait teljes joggal keverjük össze. Beszélünk arról, hogy az Emberfia leszállott az égből, s hogy az Emberfia öröktől fogva van (Ján. 3, 13.; 8, 58.), de viszont arról is, hogy az Emberfia áldozta fel magát értünk (Róm. 8, 32.) és a dicsőség Ura feszíttetett meg. (Kor. I. 2, 8.) És ezért Krisztusban az emberséget és istenséget szét nem választjuk, hanem egyszerűen az egész Krisztust imádjuk.

B) De a 17. század óta, Alacoque Szent Margit víziói óta különös melegséggel imádjuk **Jézus Szent Szivét is.** Jogunk van hozzá, hiszen az ő Szent Szívében is magát az Úr Jézust, az eleven Krisztust imádjuk. Nemcsak jogunk van hozzá, hanem egész természetesnek is találjuk, hogy imádatunk nyugvó pontja Jézus Szíve legyen; mert ami nagyot, fönségeset, szentet Krisztusról mondani tudunk, mindannak összefoglaló szimboluma Jézus Szent Szíve.

Sőt több, mint szimbolum! Ez a Szív dobogott Krisztus Urunk testében földi életének harminchárom éve alatt! Ez a Szív aggódott értünk, szomorkodott, könyörült rajtunk s imádkozott! Ez a Szív hajtotta Krisztus vérét, értünk kihulló szent vérét! Ez a Szív volt az isteni szeretet és bölcseség felmérhetetlen tárháza! És végül, mikor Jézus ajka halálra némult a kereszten, ennek a Szívnek lándzsával nyitott sebe tárult fel mint végső menedéke minden bűnösnek.

C) Az egész Krisztust imádjuk, de különös hálával imádjuk az **Ő szent sebeit is.** Őt nagy tátongó seb kiáltja felénk Krisztus szeretetét, ékesszólóbban, mint Krisztus ajkai valaha is hirdették. Van-e valaki, aki ezek után is kételkedhetnék . . . miben? Abban, mily rettenetes dolog a bűn, mily joggal haragszik a bűnre az Isten, de még inkább abban is, mily vigasztaló s fölemelő hozzánk a megváltó Krisztus nagy irgalma!

Imádjuk Krisztus sebeit, mint értünk vállalt szenvedésének s szeretetének örökös tanuit: Emberek, nézzétek, menynyire szerettelek titeket!

Imádjuk Krisztus sebeit, mint a kísértések hullámzó tengerének éjén felénk sugárzó világítótornyot: Emberek, gyengék ne legyetek, el ne essetek, nézzétek, mibe kerültetek nekem!

Imádjuk Krisztus sebeit, mint a mennyei Atya felé szálló könyörgésnek és irgalomkérésnek kiáltó szavait: Atyám nézd, mit tettem az emberekért: légy irgalmas hozzájuk!

«Ah, érzelgősség az egész!» — mondja erre valaki. Nem érzelgősség, hanem a hála megnyilatkozása! Mert ha megcsókolom édesapám kezét, mely oly sokat fáradott értem, és ha tisztelem s sebhelyet, melyet a hazát védő katona a küzdelemben kapott, akkor tisztelnem kell azokat a szent sebeket is, melyeken keresztül Krisztusom elvérzett . . . *elvérzett értem!*

*

Kedves Testvéreim! Mióta eljött hozzánk Krisztus, a megígért Megváltó, azóta isteni élet csak Krisztussal költözik belénk: Krisztussal állunk vagy bukunk! Azóta folyton fülünkbe cseng Szent Pál figyelmeztetése: «Titeket is, kik egykor elidegenedtetek és érzelmeitek szerint ellenségek voltatok a gonosz cselekedetek miatt, most kiengesztelt az ő halandó testében a halál által, hogy mint szenteket, szeplőteleneket és feddhetetleneket állítson titeket maga elé». (Kol. 1, 21. 22.)

És ha van okunk szomorkodni bűnre hajló, megromlott emberi természetünk miatt, fokozottan van jogunk örvendeni a megváltásunkért közénk jött Üdvözítő miatt.

Krisztus maga az élet, aki azért jött, hogy nekünk is életünk legyen és minél több legyen (Ján. 19, 10.); és azóta fülünkbe csengenek Szent János szavai: «Mi mindnyájan az

Ő teljességéből vettünk». (Ján. 1, 16.) De leginkább fülünkbe csengenek magának az Úr Jézusnak szavai: «Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz: mert nálam nélkül semmit sem tehettek». (Ján. 15, 5.)

Ó, megváltó Krisztusunk, hiszünk Benned, szeretünk Téged, követünk Téged, — **megváltó Krisztusunk, imádunk Téged!** Amen.

VI.

A megváltás műve.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Szent Bernát az Üdvözítő születéséről tartott egyik beszédében érdekes gondolatot fejt ki — és az ő szavaival kezdem a mai szentbeszédet.

«Társaimmal a piacon játszadoztam — írja — s az alatt a király házában kimondták fölöttem a halálos ítéletet. Meghallotta ezt a király egyetlen fia, rögtön levette fejéről a koronát, letette királyi ruháit és bűnbánati darócba öltözve, fejére hamut szórva, mezítláb, könnyezve és sírva lépett ki, mert halálra ítélték az ő szolgáját. Egész hirtelen láttam őt így elémbe lépni és megrendültem az ő új tekintetén; kérdeztem, hogy miért, és megtudtam, hogy értem akar meghalni.»

Ezt mondja Szent Bernát. De nem ő volt az a játékos fiú, aki léha gondatlansággal mulatozott az élet piacán: az emberiség volt az! Az emberiség élte vak könnyelműségben bűnös életét, rátette a kockára örök boldogságát és — elveszítette azt. És akkor öltötte fel a szenvedés ruháját az Isten Fia, az Úr Jézus Krisztus, aki megszánta nyomorúságunkat, és hogy visszaadjon minket az életnek, magát a halálra adta értünk.

A mult vasárnap beszéltem a Megváltó személyéről, ma beszélni akarok a megváltás művéről. A mult alkalommal arról volt szó, hogy valóban Jézus Krisztus a mi Megváltónk és Urunk, kire az emberiség várakozott; ma pedig azt vizsgáljuk, I. **hogyan lett Krisztus a mi megváltónkká és II. a mi Urunkká.**

I. Mi által lett Krisztus Megváltónkká?

Mi által lett Krisztus a mi Megváltónkká? — hangzik el a kérdés. Megfelel rá a mi szent hitünk: **Azáltal lett Megváltónkká, *A)* hogy Isten volt és *B)* Isten létére halált szenvedett helyettünk és értünk.**

A) Hogy Krisztus számunkra a végső felelet, a végső erőforrás, hogy Krisztus számunkra az út, igazság és élet, hogy Krisztus nekünk mindenben mindenünk, ennek magyarázata az, hogy Ő több volt, mint egy az emberek miliárdjai közül, több volt, mint akár az emberek legelső bölcsei, tudósai: **Krisztus emberi testet magára öltő Isten volt.**

a) Figyeljük meg a szenvedő Krisztusnak minden szavát, minden mozdulatát s látni, érezni fogjuk: itt nem pusztán ember szenvedett, nem merő ember halt meg. Nincs benne semmi hősies póz, semmi embermegvetés, semmi gyűlölet, elkeseredés a világ ellen, — ellenben szeretettől áradó minden szavából, a véres homlokán elömlő szelíd békéből egyaránt felénk kiált a nagy titok: *ebben az emberi testben az Isten jelent meg köztünk és szenvedett értünk.*

b) Ha Krisztus nem Isten, akkor nem is válthatott meg minket, mert *ember a megváltást el nem végezhette!*

Mert mitől kellett minket megváltani? Kettős bilincstől. Először a testi-lelki nyomorúságot és szenvedést okozó bűn rabságától; aztán pedig a föld felé forduló és minden lélekzetével földies gondolkodás levegőjét szívó emberi természet gravitációs nehézségétől. Hol van ember, akinek ilyen feladat végrehajtása csak eszébe is jutott volna? Vagy ha vakmerően eszébe jut is, hol van ember, aki a mélységekben vergődő embertől utat tud készíteni az Úristen magas trónjához? Az első bűnbeeséskor olyan roppanással tört ketté az embernek Istenhez vezető hídja, hogy ezt a szakadékot ember többé áthidalni nem volt képes.

Ezt erősen ki kell hangsúlyoznunk azokkal szemben, akik az emberiség *önmegváltásáról* álmodoznak. Önmegváltás? Hát mit adhatna a magára, saját romlott természetének örökös bukdácsolására hagyatott ember, mit adhatna Istennek? Minden merőben emberi jóság s igyekezet mily halovány gyertya-pislákolás az Isten végtelen szentségének fényözönben égő napsütése mellett! *Megváltani csak Isten tudott! S ha Krisztus nem volt Isten, akkor még ma sem vagyunk megváltva.*

Halljátok csak, mily megrázóan komoly szavakkal ismeri ezt be a spanyolok világhírű drámaírója, *Lope de Vega.*

«A tudás utáni vágy, valamennyi ösztön közül a legtelhetetlenebb, annyi éven át pihenés nélkül hajszolt a tudomány és művészetek szolgálatában. És hol van gyümölcse s jutalma minden fáradságomnak?

Amit igazságnak tartottam, azt most agyrémnek ismerem

fel. Ami fénynek tetszett előttem, most homályos felhőnek látszik, — üres maradt a szívem, szeretetben és hitben szegény. Ó, minden tudás hiúsága! Uram, most keresztedre emelem tekintetemet, hogy nálad keressek művészetet és bölcseséget. Taníthatsz Te engemet, ki odaszegezve függesz ottan? Taníthatsz! Mert te ott a kínok fáján, ó Krisztus, ki magadat teljesen kiürítetted, Te az örök bölcseség nyitott könyve vagy, Te vagy az élet könyve!»

B) Lope de Vega-nak ezek a mély értelmű szavai azonban már tovább is viszik gondolatainkat: Krisztus Megváltónkká lett nem csupán azzal, hogy Isten volt, hanem azzal, hogy **Isten létére helyettünk szenvedett!**

A megsértett erkölcsi rend büntetés után kiált. Aki ezt tudja és saját maga engesztelés után vágyó lelkén érzi, az nem fogja értetlenül kérdezni: Hát mi szükség volt Krisztus megváltói szenvedésére? Hát nem engedhette volna-e el Isten a büntetést?

a) Nem! Mert az erkölcsi rend helyreállítása megköveteli az elégtételt!

A mult század közepén a kaukázusi hegyek népeinek volt egy igazságos szultánjuk, Schamyl, aki szerette volna népéből a korrupciót, a megvesztegetést kiirtani. Kihirdette, hogy akit vesztegetés miatt följelentenek, azt a nép szemeláttára ötven korbácsütéssel bünteti. És tudjátok, ki volt az első, akit följelentettek? A szultán édesanyja!

A hír borzasztóan hatott az uralkodóra. Három napig vívódott sátrában magával s a negyedik nap sápadt, komoly arccal lépett a nép elé, a tömegek elé vezettette összekötözött édesanyját és parancsot adott két embernek a korbácsolásra. De abban a pillanatban, amikor az első ütés lesujtott volna, hirtelen félretolta édesanyját és halálsápadt arccal ő viselte el mind az ötven ütést. A végén pedig fölemelkedett és így szólt a megrendült néphez: Menjetek haza, a törvénynek elég tétetett, saját fejedelmetek vére csorgott elégtételül ... És attól a naptól fogva megszűnt a vesztegetés, mert a nép soha el nem felejtette ennek a fájdalmas órának emlékét ...

És mi elfelejthetnők — Testvéreim, — hogy mibe került a mi megváltásunk Krisztusnak, aki maga fogta föl a büntető harag sujtó korbácsütéseit és helyettünk magára vállalta a mi büntetésünket?!

b) Tudjátok-e, mibe kerültünk mi Krisztusnak? Tudjátok-e, mibe került a mi megváltásunk?

Krisztus életébe!

«Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon és váltságul adja életét sokakért» (Máté 20, 28.), hirdeti magáról az Úr. És egy másik alkalommal meg ezeket a fönséges szavakat mondja: «Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta». (Ján. 3, 16.) Méltán figyelmezteti tehát Szent Pál a híveket: «Nagy volt a ti vételáratok!» (Kor. I. 6, 20.), mert Krisztus «mindenkiért adta oda magát váltságul». (Tim. I. 2, 6.)

Ime a szent keresztény hit tanítása a megváltásról: *Az Úr Jézus elégtételt végzett mihelyettünk*, mert sokat szenvedett és mindent érettünk s helyettünk szenvedett.

Izaiás jövendölése 53. fejezetének kilenc versében tizenkétszer fordul elő, hogy az «Isten szolgája» érettünk, helyettünk fog szenvedni. Szent Pál pedig így ír: «Azt, aki nem ismeri a bűnt, értünk bűnért való áldozattá tette» (Kor. 11. 5, 21.), azaz az egész emberiség bűnét mintegy őreá rakta. «Krisztus megváltott minket a törvény átkától, átokká lévén érettünk» (Gal. 3, 13.), azaz magára vállalta bűneinket, minden szenvedés és átok forrását. «Krisztus meghalt a mi bűneinkért, az írások szerint.» (Kor. I. 15, 3.)

c) Ó, hát még ezek után sem rendülne meg lelkünk Krisztus iránt? *Hát még ezek után sem értenők meg a Golgota titkát?*

Tudjátok, miért nem érti meg sok mai ember a Golgota megrendítő titkát? Azért, mert hozzászokott, hogy csak a fogható s lemérhető, látható és megtapintható világ dolgait tartsa értéknek s elfelejtette, hogy az érzékelhető, látható világ csak sovány, szegényes külseje egy sokkal nagyobb, mélyebb, pompásabb, érzékfölötti, láthatatlan világnak. Az az ember, aki az életben csak az ösztönös vágyak s a természeti erők szörnyű hajszáját látja, akit egészen elnyel az életküzdelem lármás tülekedése, akit egészen leláncol az anyagi élet, bizony könnyen elfelejti, hogy van csendben folyó, nagyobb, erősebb élet is és a Golgota éppen ennek diadalra jutása, ismét trónra emelése. Hogy a kereszt tanítását megérthessük, csendre van szükségünk, önmagunkba-mélyedésre.

Az egyik toscanai kolostor falán egy óriási freskó mutatja be az Úr Jézus keresztrefeszítetését. Nem lehet megrendülés nélkül állni az egész falat betöltő kép előtt. Nem lehet szemünket levenni az égnek meredő három nagy

keresztről, amelynek árnyéka átfogja s beborítja az eget és földet. Ezen a képen megdermedten és megmerevedve néz mindenki és minden Krisztusra, a szünetlenül vérző Krisztusra: a fák megmeredtek, a fekete felhők megmeredtek, az emberek megmeredtek, Jeruzsálem megmeredt ... minden meredve néz a véres fejét lehajtó szenvedő Krisztusra ...

Megrendítő kép! De egyben mély gondolatokat keltő kép is! Ez a kereszténység központi gondolata: *a megfeszített s elvérző Krisztus, amint átfogja az egész világtörténelmet, betölti az egész látóhatárt és elsötétít minden napot.*

Ime: Krisztus Megváltónkká lett, mert Isten volt!

II. A mi Urunk, Jézus Krisztus!

Azonban Krisztust nemcsak Istenünknek s Megváltónknak nevezzük, hanem nevezzük Őt *Urunknak s Testvérünknek is.* Még pedig mily túláradó örömmel nevezzük így! Mert Ő nemcsak Isten volt, hanem ember is, húsból, vérből való ember. Mint ember: Testvérünk; mint Isten: Urunk; mint istenember: Megváltónk!

Közismert dolog, mindnyájan napról-napra halljuk, hogy szent vallásunk minden imáját e szavakkal zárja be: **«Per Dominum nostrum, Jesum Christum Filium tuum... a mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által»...** Ezt napról-napra halljuk, mi magunk is imádkozzuk, de a benne rejlő csodásan szép és fölemelő igazságok tömegét csak most tudjuk meglátni: Krisztus megváltói működésének ismeretében.

«A mi Urunk, Jézus Krisztus által» — milyen nagyszerű igazságok rejlenek e mindennap hallott szavak alatt!

Mit vallunk meg e szavak által?

A) Elsősorban is megvalljuk örömünket, túláradó örömünket a fölött, hogy *Krisztus nemcsak Isten volt,* **hanem ember is** és így Krisztusban egy olyan ember élt köztünk, aki Isten volt! Hogy nekünk olyan testvérünk van Krisztusban, aki Isten! Hogy az emberi hús és vér, hogy az emberi természet nem gonosz és átkozott többé az Isten szemében, mert hiszen Krisztusban Istennek vérrokonaivá lettünk! Hogy az emberré lett Isten fölépítette újra a hidat, mely az embertől az Istenhez vezet!

Éppen abban rejlik Krisztus megtestesülésének szédü-

letes mélysége, hogy nem az emberséget emelte föl az istenségbe, hanem az istenség hajolt le az emberséghez. Nem az emberi test lőn isteni Igévé, hanem az isteni Ige lőn emberi testté. Mint Szent Pál írja: «Kiüresítette önmagát, felvette a szolga alakját, emberekhez hasonló lett és külsejét tekintve úgy jelent meg, mint ember». (Fil. 2, 7.)

Miért örülünk hát Krisztus megtestesülésének? Azért, mert Krisztus az érzékelhető, fogható, szemléletes, megható, eredményes tanusága annak, hogy Isten meg akar minket váltani. Szemléletes tanusága, — hiszen lehetne-e Istennek kézzelfoghatóbb bemutatkozása, mint ahogy a bölcsőben s a kereszfán Krisztus bemutatkozott? Megható tanusága, — hiszen tehetett volna-e Isten értünk többet, mint hogy egyszülött Fiát adja váltságunkra? Eredményes tanusága, — hiszen a közénk szállott Igének megjelenésével sugárzó valósággá vált megváltásunk; mert megint élt a földön valaki, aki tiszta szívvel kiálthatta Istenhez az égbe: «Atyám!» és akinek szavára válasz jött az égből: «Ez az én szerelmes Fiam».

B) És akit a mennyei Atya szeretett Fiának nevez, az *egyúttal a mi testvérünk is*, mert a mi emberi testünket és vérünket vette magára, — íme, ebben áll lényege a karácsonyi örömhírnek. Nem abban, hogy az Isten láthatóan megjelent köztünk; nem abban, hogy köztünk járt, élt és tanított; hanem abban, hogy az, aki köztünk járt és élt, az a mi *vérszerinti testvérünk*. Ez a tény az emberi nem egész eddigi útját más sínpárra váltotta át, ez a tény új forrást nyitott számunkra, új gyökeret szerzett nekünk Krisztusban. Mától kezdve egy fő van: Krisztus, és mi mindnyájan tagjai vagyunk ennek az egy főnek, azaz nincs többé magányod, egyedülálló, elárvult ember, mert Krisztusban mindnyájan testvérek vagyunk.

Ime, ha így mélyére ereszkedünk ennek a mindennap megvallott hitünknek: «a mi Urunk, Jézus Krisztus által», meglepett ámulattal vesszük észre, mennyi fölemelő tanítás rejlik annak mélyén! Most már megértjük a prédikáló papnak ajkáról hallott megszólítást is. Úgy-e, folyton ezt a megszólítást halljátok tőlem: «*Krisztusban Kedves Testvéreim!*» De most már értjük, hogy ez nem szónoki frázis, nem érzelgős nagyotmondás, hanem szent valóság: Krisztus a mi Urunk s Testvérünk s benne, az Ő misztikus uralma alatt, minden keresztény testvér egymás közt! Mikor tehát kimondjuk, hogy «a mi Urunk, Jézus Krisztus által», ugyan-

akkor megvalljuk a kereszténység egyik alapvető igazságát: Krisztussal, a mi fejünkkel, szent egységben vagyunk.

C) De aztán megvalljuk a keresztény lelki élet szintén alapvető tételét: **Krisztusban élni, küzdeni s érni!** Megvalljuk a mi tragédiánkat: bűnös hajlamokkal teli emberi lelkünk magától nem tud Istenhez emelkedni, csak a mi Urunk, Jézus Krisztus által. S ezért, valahányszor e szavakat kimondjuk, mintegy alázatos vámossal ütünk mellünkre.

De bizakodó örömünk is fölcsendül e szavak mögül: Biztos, hogy megkapjuk, amit a mi Urunk Jézus Krisztus által kérünk.

És, ami a legmegnyugtatóbb boldogság számunkra, kicsendül a megváltott lélek túláradó öröme is: mitől is féljek, ha az értem meghalt Krisztust szeretem! Tehát kicsendülnek a keresztény léleknek legszebb akkordjai: az öröm, nyugodtság, bizalom és hálaadás hangjai.

Mindnyájan ismerjük *Szent Jeanne d'Arc*-nak, a hazáját megmentő orleansi szűznek nevét. Domremy kis falucskában született. És a párizsi adókönyvekben egész a francia forradalomig ez a bejegyzés volt olvasható Domremy falu mellé írva: «A szűz érdeméért nem fizet adót». Egy kis lányka érdeme szülőfaluját negyedfélszázadra fölmentette az adófizetés alól; hát akkor Krisztus érdeme, az Isten Fiának véres szenvedése nem tudna minket megmenteni bűneink büntetése alól?

Ó, igen! Csak vegyük komolyan e szavakat: «a mi Urunk, Jézus Krisztus által!»

Mert ha itt átmennénk a lelki élet mindennapi, apró gyakorlatainak vizsgálatára, mennyi mindent kellene szóvá tennünk! Mennyi abbamaradt elhatározást, mennyi megfagyott jószándékot, mennyi eredménytelen erőfeszítést, ami mind csak azért maradt abba s maradt gyümölcstelen, mert nem vettük komolyan e szavakat. Hány embert fog el a keserűség egyik-másik megrögzött hibája, bűnös szokása miatt s hányan határozzák el: De aztán mától kezdve nem marad így! — és mégis így marad minden, mert magukat akarják megváltani s nem kapaszkodnak a mi Urunk, Jézus Krisztus kezébe.

Valahányszor tehát kimondjuk ez annyira megszokott szavakat: «a mi Urunk, Jézus Krisztus által», lüktessen végig lelkünkön megváltottságunk éltető öröme és nézzünk valóban elkáprázott szemmel és büszke örömmel az Úr

arcába, a mi Urunkra, a világtörténelem legszentebb jelenségére! A betlehemi Gyermek s a Golgota véres Krisztusa is világot hódítottak, meg Cyrus és Nagy Sándor és a többi világverő ember is világot hódított, de mily ég és föld köztük a különbség! Ezeknek neve és birodalma mint nagy hullámhegy tornyosult magasba s csakhamar nyomtalanul elsímult, viszont Krisztus ma is él, uralkodik s győz és keresztje fönn ragyog templomok tornyán, temetők sírján, királyok koronáján, haldoklók kezében és amíg csak ember lesz a földön, soha el nem hal ajkáról a megváltott lélek hálája s dicsőítése *a mi értünk szenvedő Megváltónk, az értünk meghalt Isten Fia, a mi Urunk, Jézus Krisztus iránt!*

*

És így most már értjük — Testvéreim! —, miben áll a megváltás műve és mit jelent «kereszténynek lenni».

Kereszténynek lenni jelenti Krisztust bírni s általa megváltottnak lenni. Nem saját magunk által, hanem «a mi Urunk, Jézus Krisztus által», «per Dominum nostrum Jesum Christum».

Kereszténynek lenni jelenti minden gondunkat Krisztus kezébe tenni s minden bizalmunkat Belőle meríteni.

Kereszténynek lenni jelenti jobban szeretni az Istent, mint félni Tőle.

Kereszténynek lenni jelenti figyelni Isten akaratára, s minden erőnket megfeszíteni, hogy azt mindig teljesíthessük. Ha pedig mégis bűnbe estünk . . . Hát hogyan? Lehetséges az, hogy a keresztény is bűnbe esik? Ó, hol van az az ember, aki el nem esett volna? Nem! Kereszténynek lenni nem azt jelenti, hogy bűnbe nem esni, hanem jelenti: *a bűnben magunkat nyugodtan nem érezni, elesve nem maradni, hanem a mélységekből fölsírni a megváltó Krisztus után és belekapaszkodni az ő erős karjába.*

Aki így éli le életét, az el nem veszhetik. Aki ily megrendítő hittel s ily áldozatos szeretettel kapaszkodik Krisztusba, annak útja Isten felé vezet még akkor is, ha a rosszra hajló emberi természet néha mocsaras tájakon, ködös szakadékok szélén vagy vadul hullámzó tengeren viszi is őt végig. Aki pedig ezt tudja, az örül annak, hogy meg van váltva, az örül annak, hogy az Isten különös kegyelme révén keresztény lehet. Az megérti Szent Péter szavát: «Őrizzétek szentül szívetekben az Úr Krisztust». (Pét. I. 3, 15.) Az megérti Szent Pál szavát: «Örüljetek az Úrban mindig,

újra mondom, örüljetek». (Fil. 4, 4.) Az megérzi Szent Pál igazát: «Aki nem szereti a mi Urunkat, Jézus Krisztust, átkozott legyen!» (Kor. I. 16, 22.); viszont, «kegyelem mindazoknak, akik megfogyatkozás nélkül szeretik a mi Urunkat, Jézus Krisztust». (Ef. 6, 24.)

Tudjátok tehát, mi lehet részünkről az egyetlen méltó felelet Krisztus megváltói munkájára? Az, hogy egészen átadjuk magunkat az ő szent tervének: ha valóban Ő lesz a szőlőtő, és mi a belőle élő szőlővessző.

Könyv lesz az életem, melyet Krisztus ír vérével! Tűz lesz az életem, melyben Krisztus áldozata izzik! Szélvész lesz az életem, melyben Krisztus szeretete lobog! Harc lesz az életem, melyhez Krisztus adja az erőt... hogy egykor **győzelem legyen az életem, végső győzelem, melyhez Krisztus adja majd az örök élet koronáját!** — Ámen.

VII.

«A kígyó» meg «a Bárány».

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Ha megmondom, mi a mai beszédem témája, egyesek bizonyára azt fogják hinni, hogy mesélni akarok nekik.

A mai szentbeszédem címe u. i. így hangzik: «*A kígyó*» *meg* «*a Bárány*». Egészen mesének való cím!

Akik azonban ismerik a Szentírást, rögtön észreveszik, hogy amiről ma szó lesz, az nemcsak nem mese, hanem a világtörténelem legmegrendítőbb, legfönségesebb valósága. Mert a Szentírás ott beszél «kígyóról», ahol az emberiséget bűnre vivő gonoszlélek csábítását mondja el (Móz. I. 3, 1.) és viszont «Báránynak» (Titk. Jel. 12, 11.) Krisztust nevezi, a kígyó legyőzőjét.

Ha tehát ma «a kígyóról» meg «a Bárányról» akarok beszélni, tulajdonképpen továbbra is a kereszténység alapvető tételét, a megváltás mibenlétét szeretném megmagyarázni, azt a nagy kérdést, hogy miért szenvedett az Úr Jézus.

A Szentírás, mikor az első ember bűnbeesését elmondja, csábító kígyóról beszél, amelyik az első bűnbe rántotta az embert. És ebből a bűnből s az azt követő bűnök óceánjából nem is tudott az ember többé megmenekülni, míg el nem jött megváltásunkra az Isten Fia, az Úr Jézus, ki mint ártatlan bárány, mint «az Isten Báránya» feláldozta magát értünk.

Úgy-e, láttátok már a Golgotának megrázó ábrázolását: a keresztfán függ az értünk magát halálra adó Isten Báránya, a keresztfa alatt pedig halálos sebben vonaglik az eltaposott kígyó. A kígyó nem halt meg végkép a Bárány vérétől, csak halálos sebet kapott. Míg a Bárány halála előtt azt marta meg, akit akart s ott harapta halálra a gyönge akaratú embert, ahol akarta, addig a Golgota óta már csak azt marhatja meg, aki odatartja neki nyakát, de semmit sem árthat annak, aki a Bárány vérében megmossa magát. Ennek a tételnek kifejtésére fordítom a mai beszédemet.

Először elmélkedjünk azon a gondolaton, hogy I. az **Isten Bárányának kiömlött vére valóban legyőzte a kígyót** *(ezt nevezzük megváltásnak)*; aztán pedig vizsgáljuk meg II., hogyan kell lelkünket megfürdetnünk Isten Bárányának kiömlött vérében, azaz **hogyan kell magunknak is résztvennünk a megváltás munkájában.**

I. Isten Báránya legyőzte a kígyót.

A) A szent kereszténységnek alapvető tétele, hogy az Úr Krisztus, a második isteni személy, azért vett emberi testet magára s azért szenvedett és halt meg, **hogy a bűnbeesett embert ezzel megváltsa.**

Tehát Krisztus megváltott minket.

Megváltott? Mitől váltott meg? Fájdalmas sorstól, a paradicsomi büntetéstől. «Átkozott legyen a föld munkád alatt . . .» tövist és bogáncsot hajtson az néked . . . Arcod verejtékével edd a kenyeret, míg vissza nem térsz a földbe, melyből vétettél. (Móz. I. 3, 17—19.)

a) «*Ah! Keleti mese, legenda!*» — mondják erre ajkbiggyesztve a hitetlenek.

Mese? Hát — Testvérem — börtönben ül egy barátod vagy a szemétdombon és lánc vág a husába és rothadás és piszok veszi körül . . . Mikor meglátod, ijedten kiáltasz fel: «Te, szerencsétlen! Hogy kerültél ide?» Ő pedig így felel: «Hová hogy kerültem? Ugyan! Nem komoly ez! Csak keleti mese, legenda az egész . . .»

Keleti mese az ősszülők bűne? Hát akkor magyarázd meg azt a sok tövist és bojtorjánt, amellyel csakugyan tele van az ember élete, — azé az emberé, ki boldog akarna lenni!

Mese az első bűn? Hát nem verítékes-e az arcod, mikor kenyeredet keresed?

Mese? Hát nem térünk-e mindnyájan vissza a porba?

Mese? Hát kisértés, bűn, szenvedés, halál nem nyomaszkodik-e reánk? Reánk, akik boldogságra vágyunk, magasabbra születtünk, akik halhatatlanságra születtünk . . . de körülöttünk minden a sárba, bűnbe húz le. Hát nem látod-e — jaj, magadon is nem érzed-e, — hogy itt valaha egy szörnyű tragédiának kellett történnie!

És nézd a történelmet, az emberiség évezredes küzködését: despoták, tyrannusok, rabszolgaság, bűn, gyilkosság, tobzódás, háború — hát nem látod az átkot?

b) Láttatok-e már elpusztított, feldúlt templomot. Kedves Testvéreim? A Bükk-hegység legregényesebb pontján, Diósgyőrtől s a hámori tótól jóval nyugatra, kb. 700 m magasságban még ma is állnak az egykori Szentlélek-templom és pálos kolostor romjai. Évszázadokon át mindennap többször hangzott fel itt a fehérkámzsás barátok buzgó közös imája; mikor még éj borult a tájra s a hajnal még nem is derengett a hegytetőn, pislogó gyertyafény mellett már hosszú sorban indultak a pálosok a templomba Istent dícsérni. A Mindenható atyai szeme szeretettel pihent meg a kis kolostoron.

Így ment ez századokon át . . .

És most itt állok az összeomlott kolostor udvarán és megilletődött szótlansággal járom körül. Ime, itt voltak a cellák, amelyekben a barátok kemény munkában töltött napok estéjén rövid nyugovójukra tértek; mily csöpp hely elég volt egy embernek! Amott az ebédlő alapfalai, ahol szűkös étkezésüket elfogyasztották. És itt a templom. A falak félig még állanak, de a tető beszakadt, rázuhant a vöröstéglás kövezetre, áttörte a kripta tetejét . . . és most már nem is a templomban állok, hanem a földdel betemetett kriptában . . . És mindenütt csend, nyomasztó, bántó csend . . . Komoran bólongatnak a vénhedt tölgyek . . . Valami úgy fojtogatja a lelket! Hiszen itt valaha, itt, ahol éppen most állok, a nagy oltár márványa fehérlett és fehér miseingbe öltözött fehérkámzsás, fehérlelkű barátok kezéből szállott nap-nap után ég felé az Úr kereszten kiontott vérének engesztelő illata . . . Itt valaha minden öröm volt . . . minden csattogó madárdal . . . minden szó imádság, minden tett istentisztelet, minden lélek az Isten képmása . . . És mi van itt ma! Mily síri csend, mily néma temető, mily pusztulás, mily halál!

B) És most gondold el, hogy ez volt az emberiség sorsa is a bűnbeesés után, ilyen rombadőlt templom voltunk mindnyájan, — és éld bele magad a gondolatba: **Jön az istenember, hogy megváltson!**

a) Istenember! *Isten* is: mert az ember nem válthatta meg önmagát, nem volt képes kiemelni magát romlott természete bilincseiből; de *ember* is, mert hiszen ember volt a lázadó, embertől kellett jönnie az elégtételnek is.

Jön, hogy *megváltson.* Mivel váltott meg? *Szenvedésével s halálával.* A bűn lázadás volt Isten ellen, — a megváltás

meghódolás Isten akarata előtt; a bűn gőg volt, — a megváltás alázat; a bűn önzés volt, — a megváltás önodaadás.

A francia katolikusok mély tisztelettel emlegetik egy volt párisi plébánosnak, Macchiavelli-nek nevét, aki elhagyta gyönyörű párisi templomát, a Saint Augustin-t, hogy elmenjen a Páris környékén gombamódra növő külvárosok hitetlen, elhagyatott, elkeseredett új pogányai közé misszionáriusnak. Saint Ouen a neve annak az elvadult telepnek, ahova ment. Az utcán csirkefogók kővel dobálták meg. Az egyik kő homlokán találta s megvérezte. A pap fölemelte a véres követ s így szólt: «Köszönöm, barátaim! Ezt a véres követ gondosan fogom őrizni, s ígérem nektek, hogy ez lesz az első kő abban a templomban, amelyet itt fogok egyszer építeni.»

S valóban: a templom már áll s bele van építve a kődarab, rajta a tüzes lelkű pap vére . . .

b) Így építette be a mi Főpapunk is saját vérét a mi megváltásunkba s azért nevezzük Őt valami sajátságosan meleg kifejezéssel «*Urunk*»-nak.

Liturgia-történetileg biztos megállapítás az, hogy Krisztusnak «Kyrios» szóval illetése olyan régi, mint maga az Egyház. De viszont nem kevésbbé biztos az is, hogy e szóban, «Kyrios», «Dominus», benne van az egész keresztény ség lényege. Amit az embernek Krisztussal szemben éreznie kell, azt ez a szó «Kyrios» magában foglalja. Amint a keresztények az Atyához e szóval fordultak: «Abba», «Pater», és ez a szó imádkozást jelzett, épp így fordultak Krisztushoz e szóval: «Kyrios», «Dominus», és ebben a szóban is az imádkozó lélek érzelme hullámzott. Azé a léleké, amelyik megrendült hálával érezte, mit köszönhet az isteni Bárány kiontott vérének. «Méltó a Bárány, aki megöletett, hogy övé legyen a hatalom és istenség és bölcseség és erő és tisztelet és dicsőség és áldás!» (Titk. Jel. 5, 12.)

II. Vegyünk részt a megváltásban!

Nem elég azonban annyit tudnunk — Kedves Testvéreim —, hogy az isteni Bárány vére kiömlött értünk: ezt a kiömlő isteni vért a magunk számára biztosítani is kell. Hogy azonban hogyan kell biztosítanunk és *hogyan kell abban magunknak is közreműködnünk*, azt csak akkor látjuk meg, ha világosan tudjuk, *miben áll számunkra a megváltás.*

Meg vagyunk váltva? Nem látom. Mi már túl vagyunk az ádventen, — de hol van ennek a nyoma? **Mi, keresztények meg vagyunk váltva?** Mitől? Nincs többé kísértés? De mennyi! Bűn, szenvedés, halál? De mennyi! Hát akkor mit jelent a megváltás?

A) Nézzük csak előbb: **mit nem jelent a megváltás?**

a) Először is nem jelenti azt, hogy aki meg van váltva, annak nincs többé kísértése.

Tehát a keresztény is ki van téve a veszélynek, hogy bűnbeeshetik? Igen. «A mennyek országa erőszakot szenved — mondotta egyszer az Úr — és az erőszakosak ragadják el azt» (Máté 11, 12.). És Krisztus is azért nézett szemébe a kísértésnek, hogy megtanítson arra, mint álljunk ellen mi is annak.

Hallja az ember a panaszt: «Hát miért nem váltott meg Krisztus ettől?» Azért, mert itt edződöm értékesre, itt állja ki a próbát hűségem. Nem éreztedé, mennyivel szebb lett benned Isten képe, ha egyegy kísértést legyőztél?

Krisztus nem vette el ugyan a kísértést, de *adott erőt, hogy soha ne kelljen elesnünk.* A kígyó még ma is tud marni, de van biztosan ható ellenmérgünk: a Bárány vére. Így most már értem, mit jelent az, hogy katolikus vagyok, megváltott vagyok. Reám is jönnek szomorú napok, de felnézek Krisztus szemébe és abból erő sugárzik. Engem is körülvesz a bűn csalogatása, de dacosan nekivágom homlokomat, amint Krisztus a pusztában. Már majdnem elnyel a reámzúduló kísértés megáradt tengere, de Krisztus keze után kapok és az megóv sérelem nélkül.

Testvéreim! Meg vagyunk váltva, hát ne inogjunk meg a kísértésben! Meg vagyunk váltva, hát akkor ne maradjunk az ösztönös élet irdatlan erdejében! «Boldog az a férfiú, aki a kísértést kiállja, mert hűnek találtatván, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten az Őt szeretőknek megígért» (Jak. 1, 12.). Krisztus tehát nem vette el ugyan a kísértést, de megtanított legyőzni azt.

b) És a megváltás *azt sem jelenti, hogy az isteni Bárány vére elvette rólunk a bűnt.*

«Hát a megváltott ember is követhet el bűnt? Hol van akkor a megváltás?»

Sajnos: elkövethet. Krisztus nem vette a lehetőségét, hogy bűnt el ne kövessünk, *hanem megadta a lehetőséget, hogy legyőzhessük azt,* vagy ha olyan szerencsétlenek voltunk, hogy elestünk, *újra talpra állhassunk.* Elesni emberi

dolog és szomorú látvány; de van-e megrendítőbb és egyszersmind fölemelőbb látvány, mint a bűnbánatot tartó ember talpraállása?

Ó, ne higyjétek, hogy a bűnbánat útja örömtelen út, mint az az élvezetben nyakig tobzódó modern életé. Ne higyjétek, hogy a bűnbánat revolvert ad kezetekbe, mint teszi ezt a modern hitetlenség az elhibázott élet végén. A hitetlenség tehetetlen átka sehol világosabban meg nem nyilvánul, mint a bűnnel szemben. Kit térített már meg a hitetlenség? Kétségbeesésbe kergetett már sokat, öngyilkosságba már sokat: meg nem mentett egyetlen elesettet sem! Krisztus ellenben ott áll melletted, mikor a gyóntatószékben kemény küzdésre szánod magad, hogy fölkelj a hínárból, ahova estél; odaáll melléd, magához szorítja sápadt homlokodat, s te új élet kedvét érzed magadban fellobogni, új, nemes, tiszta élet kedvét! Mondd, nem vagyunk-e megváltva a bűntől, mikor ezt halljuk Krisztus ajkáról: «Mondom nektek, hogy oly nagy öröm lészen mennyben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon» (Luk. 15, 7.).

Krisztus tehát nem vette el ugyan a bűnt, *de megtanított legyőzni a bűnt!*

c) És végül a megváltás *azt sem jelenti, hogy Krisztus elvette rólunk a halált.*

Nem vette el, sőt Krisztus maga is meghalt a Kálvárián, *de halálával legyőzte a halált!* A halál előttünk is komoly dolog, de a hitetlenek előtt meg egyenesen kétségbeejtő. Nagy katasztrófáknál ökölbe szorul kezük s érzik, mennyire tehetetlenek a magyarázattal. A keresztény ellenben tudja, hogy nem erre a világra születik, tehát a halálra gondolás csak jobban megérleli benne az elhatározást, hogy tökéletesen Isten kezébe adja magát. Tudja, hogy a halál nem finálé ja az életnek, hanem a nyitánynak végső akkordja, amely után szétmegy a függöny (szétesik a test) s mégcsak most következik az igazi előadás. Tudjuk, hogy a rövid földi élet után jön az örök, a szenvedéssel teli után a boldog, az árny után a fény, a sejtés után a látás, a tapogatás után az örök világosság, — a halál után a feltámadás, amint a mi Megváltónk is föltámadott. Ezért ünnepeljük a szenteket haláluk napján és nem földi születésük napján.

Krisztus tehát nem vette el ugyan a halált, de megtanított *legyőzni annak félelmét.*

És ha ezt tudom, akkor jöhet a kísértés, le tudom győzni! Jöhet a szenvedés, össze nem tör! Jöhet a bűn, mellé nem

állok! Jöhet a halál, bátran nézek szemébe, mert hiszen általa jutok oda, ahol nincs többé kísértés és szenvedés, nincs többé bűn és halál, hol nincs semmi más, csak a győztesen megvívott életharc koronájának átvétele s a hűségesen kitartó lélek hazatérése szerető Mennyei Atyjához.

B) De úgy-e — most már magunktól is meg tudunk felelni a másik kérdésre: **mit jelent tehát, miben is áll a megváltás?** A megváltás abban áll, hogy hivatalosak vagyunk a Bárány mennyegzői lakomájára (Titk. Jel. 19, 9.). Van továbbra is kísértés és bűn, de mikor az isteni kegyelem elömlik lelkünkön, a bűn ereje megtörik. Van szenvedés, de mihelyt tudom, hogy ezzel az Istennek tervei vannak, ereje megszűnt. Van halál, de mihelyt a koporsóra fel tudom írni: «Feltámadunk», félelme eltűnik.

a) De ehhez nem elég, ha csak *hiszem*, hogy meg vagyunk váltva! A megváltást nem szabad úgy gondolnom, hogy Krisztus megváltott, tehát ülhetek és várhatom a sült galambot. Nem, nem! Hanem *dolgoznom is kell együtt a Megváltóval!* «Nem mindaz, aki mondja nekem: Uram, Uram! megyen be a mennyek országába; hanem aki Atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben vagyon, az megyen be mennyek országába» (Máté 7, 21.). Krisztus szenvedett értem és megváltott. Hogyan? Úgy, hogy forrást nyitott: tessék, meríts, és meg leszel váltva! A szentmisében újra föláldozza magát értem: . . . jöjj, meríts, és meg leszel váltva! A szentségeket rendelte el: jöjj, meríts és meg leszel váltva! Tehát mi a megváltás? «Mindazoknak, kik befogadák, hatalmat adott, hogy Isten gyermekeivé legyenek» (Ján. 1, 12.). Tehát nem azzal váltott meg, hogy Betlehemben született? Nem! Hanem azzal, ha bennem is megszületik: tehát ha *én is dolgozom lelkemért!*

Mint oly szellemesen mondta egy német író a megváltásról: «Die war eine Gabe, aber auch eine Aufgabe», az ajándék is volt, de feladat is.

b) De hogyan *leszek részesévé ennek a túláradó megváltói kegyelemnek?*

A keresztséggel; de nemcsak azzal! A keresztség kegyelme eltörli ugyan az áteredő bűnt, de nem törli el annak nyomait, forradását, maradványait. Az Isten azt akarja, hogy *én* is közreműködjem örök életem elnyerésén azzal, hogy az áteredő bűn káros következményeinek, a rosszra való hajlamnak, szenvedésnek, betegségnek és halálnak harcos lélekkel nézek szemébe. Ezt a harcot jelzi Szent Pál,

mikor így ír: «Korábbi éltetek után immár vessétek le a régi embert, . . . újuljatok meg lelkileg bensőtökben és valóban magatokra öltsétek az új embert, aki az Isten képére teremtetett igaznak és szentnek» (Ef. 4, 22—24.). «Hiszen a versenyző is csak akkor nyer koszorút, ha szabályszerűen versenyzik» (Tim. II. 2, 5.).

És aki nem akarna harcolni a megváltás kegyelméért, azt Makárius egyiptomi remete legendája eléggé megijesztheti. A remete egy régi koponyát talált s megkérdezte: «Kinek a feje voltál te egykor?» A koponya feleli: «Egy pogány emberé.» «A lelked meg hol van?» — kérdezte tovább a remete. «A pokolban» — felelte a koponya. «Mélyen vagy a pokolban?» «Olyan mélyen, amilyen messze van az ég a földtől.» «És van-e valaki még mélyebben?» — kérdezte Makárius. «Igen, a zsidók.» «És van-e valaki még mélyebben, mint a zsidók?» «Igen — felelte a halott —, a rossz keresztények, akiket megváltott a mi Urunk szent vére, de akik ezt meg nem becsülték: ezek mindenkinél mélyebben vannak a pokolban.»

Testvéreim, hát ne áltassuk magunkat! Krisztus orvos: orvosságot szerzett, — de aki meg akar gyógyulni, használnia is kell az orvosságot! Krisztus kertész: elültette az élet fáját, — de aki meg akar menekülni, menjen be oda! Krisztus Bárány: legyőzte a kígyót, — de aki szintén győzni akar, igyék a Bárány véréből!

*

Régi krónikás iratok kedves kis eseményt örökítettek meg egy francia grófság történetéből. Véres és viharos uralkodása után halálos ágyán feküdt a kis birodalom uralkodója s az örökös harcokban kifáradt nép békés és csendes uralkodót kívánt. De a választó urak nehéz probléma előtt állottak. Két fia is volt ugyan a meghalt uralkodónak, de mindkettő kisded korban s nem lehetett tudni, melyik lesz a békésebb, áldottabb, szelídebb. A választó urak csendben bementek a palota gyermekszobájába . . . a befüggönyözött szobában két bölcsőben ott aludt a két kis csecsemő, mint két kis angyal, egyik époly kedves, mint a másik. Az ország urai tanácstalanul állanak: mitévők legyenek, melyiket válasszák? Mikor egyszerre az egyik férfi hirtelen rámutat a kicsinyek kezeire, amint a takarón nyugodtak. Mindkét gyermek egyformán kedves volt, de az egyik erősen ökölbeszorított kézzel aludt, a másik meg szelíden kinyitott tenyérrel . . . Az urak most vita nélkül a nyitott

tenyerűt választották. S[1] a krónika megjegyzi, hogy szelíd és áldott uralkodó lett belőle.

A mai emberiség is véres és viharos évtizedek után áll és elfáradt lelke békés és szelid uralkodó után áhítozik. Nézzétek Krisztust, mily szelíden tárja szét kis kezét a jászoly bölcsőjében és mily áldott szelídséggel véres karját a Kálvária keresztjén! Nézzétek az Isten Bárányát, amint értünk ömlő szent vére kicsordul s ráhull a csábító kígyó fejére!

A kígyó meg a Bárány! Jaj, néha úgylátszik a mai világ gonoszságai közt, mintha a Bárány vére hiába ömlött volna, mintha a csábító kígyó megint diadalmaskodnék . . .

Nem, nem szabad megijednem: a végső győzelem a Bárányé lesz! Bármennyien harcolnának is Krisztus ellen, «a Bárány legyőzi őket, mert ő az uraknak Ura és a királyoknak Királya» (Titk. Jel. 17, 14.).

«Ezek azok, akik a nagy szorongatásból jöttek és megmosták ruhájukat és fehérré tették a Bárány vérében. Ezért vannak Isten trónja előtt és éjjel-nappal szolgálnak neki templomában . . . A királyi széken trónoló Bárány lesz pásztoruk és az élet vizeinek forrásaihoz vezeti őket, és Isten letöröl szemükről minden könnyet» (Titk. Jel. 7, 14—17.).

Testvéreim! Féljünk a kígyótól, szeressük a Bárányt!
Ne higyjünk a kígyónak, higyjünk a Báránynak!
Fussunk a kígyótól, kövessük a Bárányt!

Hogy beteljesedhessék rajtunk az Írás szava: «*Boldogok, akik megmossák ruhájukat a Bárány vérében, hogy hatalmuk legyen az élet fája fölött és a kapukon át bemenjenek a városba*» (Titk. Jel. 22, 14.). Amen.

VIII.

A megváltottak.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az Isten Bárányának kiömlő vére legyőzte a csábító kígyót s azóta meg vagyunk váltva, — ez volt tárgya a mult vasárnapi szentbeszédnek.

A megváltás tétele azonban oly alapvető oszlopa a keresztény hitnek s a megváltottság öntudata oly erős támasza a keresztény erkölcsi életnek, hogy e gondolat részletesebb kifejtésére még újabb beszédeket szeretnék szentelni.

Kereszténynek lenni nemcsak annyit jelent, mint hinni az Isten szavának és megtartani az Isten parancsait, hanem újjászülöttnek lenni a Szentlélekben, megváltottnak lenni az Úr Jézusban. A megváltottságnak ez a tudata egyrészt életünket biztossá, erőssé, örvendezővé teszi, hiszen Krisztus az életünk gyökere s munkánk koronája; másrészt azonban komoly feladatot és kötelezettséget is jelent számunkra.

Aki világosan látja, mit jelent megváltottnak lenni, azt egyrészt jogos öröm és büszkeség tölti el, másrészt meg tudatára ébred annak a kötelezettségnek is, amit a megváltás ténye reánk ró. Sajnos, sokan felejtik ezt el még a keresztények között is, akiknek életén aztán persze nem is látszik meg, hogy meg vannak váltva.

Nézzük tehát ma közelről, I. mit jelent ez a tétel: **«Meg vagyunk váltva»**: aztán pedig II. végezzünk komoly önvizsgálatot, vajjon **meglátszik-e rajtunk, hogy valóban «meg vagyunk váltva»?**

I. «Meg vagyok váltva!»

A) A szent kereszténységnek alaptétele ez a mondat: Krisztus Urunk által meg vagyunk váltva! *De mit jelentenek ezek az annyiszor hallott szavak:* **«Meg vagyunk váltva!»**

a) Van a német gyermekeknek egy kedves karácsonyi éneküK s annak két naiv sora mintha egyenesen feleletnek készült volna fölvetett kérdésünkre.

Mit jelent a megváltás, kérdezzük. Ime, a kis versike felelete: «*Welt ging verloren — Christ ist geboren.*» Veszni indult a világ, de hogy el ne vesszen, megszületett Krisztus, — és ez a megváltás! Mily rövid, egyszerű, naiv felelet, de egyszersmind mennyire bölcs, tanulságos és igaz felelet is! Csak aki így látja a megváltás művét, csak az érti meg a karácsony páratlan örömét. Nincs még egy ilyen bájos, poétikus, emberi lelkünkhöz ily egész közel álló ünnepünk!

De mi teszi azzá? Vajjon az örvendező gyermekszemek? A csillagszóró karácsonyfa? A nagy vacsora? A kedveskedő ajándékok?...

Nem! Mindez csak velejárója az ünnepnek, mindez nem lényege. A lényege az angyal szava a pásztorokhoz: «Ime, nagy örömet hirdetek nektek, mely lészen az egész népnek, minthogy ma született az Üdvözítő, ki az Úr Krisztus» (Luk. 2. 10, 11.).

Nemrégiben kihallgatáson volt a pápánál egy svájci zarándoklat, élén a genf-lausannei püspökkel. És a pápa a zarándokok előtt nyilvánosan megdícsérte a püspököt, hogy mikor az egyik pap megmentésére vérátömlesztésre volt szükség, a püspök hősi elhatározással saját vérét engedte átömleszteni. Valóban tiszteletreméltó példa, mikor a pásztor vérét adja bárányáért. De — Testvéreim — értünk az Úr Krisztus adta vérét! És nemcsak vérét, hanem életét! És nemcsak egyért, hanem mindenkiért! És nemcsak egyszer adta, hanem adja mindennap a szentmise titokzatos áldozatában! Ez a megváltás. Valóban: «Welt ging verloren — Christ ist geboren!»

b) Ugyanezt a gondolatot kifejezhetnők így is: Azzal, hogy Krisztus testvérünkké lett, vagyis emberi testünket és vérünket magára vette, belekapcsolt mindnyájunkat az ő vérkeringésébe, úgyhogy a megváltás óta *mindnyájan tagjai vagyunk Krisztusnak* s ezért minden a mienk, amit Krisztus értünk csak tett: nincs Krisztusnak könnye és fájdalma, nincs szenvedése és halála, nincs öröme és diadala, ami nem lenne egyben a mienk is.

Mily hihetetlen, mily szédületes állítás! A megváltás egész isteni műve, Krisztus egész földi útja Betlehemtől a Golgotáig s az önfeláldozás, szeretet, munka és tűrés vég-

telen értékű gyémántjai, miket Krisztus ez úton végighullatott, — mindez a mienk is! Íme, ezt jelenti e mondat: «Meg vagyunk váltva!» Jelenti, amit *Aquinói Szent Tamás ír:* «Krisztus szenvedése annyira a mienk, mintha mi magunk szenvedtük volna azt végig.»

A megváltás tehát azt is jelenti, hogy Krisztusban, a mi testvérünkben, mi már mindnyájan a keresztfán voltunk. A megváltás tehát azt is jelenti, hogy azt az elégtételt, amelyet Isten igazságossága megvárt a bűnös emberiségtől, Krisztus lényegileg már elvégezte, minthogy Krisztus az Isten Báránya, aki elvette a világ bűneit. Jelenti, hogy a fekete felhő elszállott az Isten és ember közül és Isten most már megint a mienk, mi pedig megint Istené vagyunk. «Valamennyiért meghalt Krisztus, hogy azok is, akik élnek, már ne önmaguknak éljenek, hanem annak, ki értük meghalt és feltámadt» (Kor. II. 5, 15.). «Ő engesztelés a mi bűneinkért és pedig nemcsak a mienkért, hanem az egész világéiért is» (Ján. I. 2, 2.).

c) Akik pedig mindezt egyszer végigelmélkedik, azoknak nem kell már mondani, hogy legyenek büszkék! Büszkék? Mire? A szent kereszténységre! *Legyünk büszkék! Kire? Megváltónkra, a mi Urunk, Jézus Krisztusra!*

Ott áll az Úr utolsó földi napján az Olajfák hegyén és búcsúzáskor apostolaihoz ezeket a hallatlan szavakat intézi: «Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön» (Máté 28, 18.). Halljátok Testvéreim? *Minden hatalom!* Ah, micsoda beszéd ez! Mikor Franklin fölfedezte a villámhárítót, talán mondhatta volna: Nekem adatott minden hatalom a villám fölött... Mikor Lindbergh átröpülte az óceánt, talán mondhatta volna: Nekem adatott a hatalom az óceán fölött...

De ezt mondani: «Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön!» A földön! És az égen! És az utolsó csillagködig! És ki mondta ezt? Valaki, aki mindig higgadt volt! Aki soha nem túlzott! Aki soha nem ragadtatta el magát! És most parancsot ad: «Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön. Elmenvén tehát, tanítsatok minden népet... És én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig» (Máté 28, 18—20.). Mindennap veletek vagyok! Veletek vagyok 67-ben is: Szent Péter keresztrefeszítése. Veletek vagyok 303-ban is: Diokletiánus üldözése. Veletek vagyok 1919-ben is: a magyarországi kommün vallásírtása. Veletek vagyok 1928-ban is: a mexikói vallásüldözés...

Ime, mind ezt jelenti az a pár szó, hogy meg vagyunk váltva! Legyünk rá büszkék, hogy meg vagyunk váltva!

B) Viszont azonban Szent Péter apostol második levelében egy olyan figyelmeztetést is olvasunk, amelynek megfontolása nélkül a megváltásról nyert ismereteink csonkák maradnának.

Szent Péter u. i. ezt írja: «Ennek okáért annál inkább legyetek rajta, testvérek, hogy jócselekedetek által biztossá tegyétek hivatástokat és kiválasztatástokat» (Pét. II. 1, 10.). Ami azt jelenti, hogy egyrészt biztos ugyan, hogy Krisztus mindenkiért meghalt, másrészt azonban az is biztos, hogy **hiába halt meg értem,** *ha én nem akarok saját munkámmal is részt venni Krisztus érdemeiben.* Krisztus fakasztotta a forrást, de nekünk kell fölébe hajolnunk, hogy igyunk belőle! Hiába Krisztus forrása, ha nem akarok inni belőle!

a) Megdöbbentő még csak elgondolni is: *Vannak emberek, akikért Krisztus hiába halt meg s akikért Krisztus vére hiába ömlött!*

Hát lehetséges ez?

Nagy Konstantin császárt egyszer valami kínos betegség támadta meg és orvosai őrületes orvosságot ajánlottak neki. Nincs más menekvés — mondották, — mint egy csomó kis gyermeket megöletni, vérüket kádba felfogni és benne megfürödni. Mert csak ebben a fiatal, életerős vérben vett fürdő gyógyíthatja meg a császárt . . .

Vérfagyasztó gondolat! A császár volt is annyira vallásos, hogy nem követte az orvosok tanácsát.

De gondoljuk el, hogy a császár megteszi, amit az orvosok mondtak neki. Megöleti a gyermekeket, megfürdik s meggyógyul . . . Igaz: gyászoló anyák zokogása hallatszott volna az országban, . . . dehát mégis . . . egy ilyen császár élete csak megérte volna ezt!

Hanem most gondoljuk el, hogy Konstantin megöleti a gyermekeket, megfürdik, — s a fürdő nem használ semmit! Ki tudná leírni a bánatos anyák szörnyű fájdalmát? Meghozták a legnagyobb áldozatot, kiontották gyermekeik vérét — és hiába ontották.

De menjünk egy lépéssel még tovább. Gondoljuk el, hogy a császár elkészítette magának a drága fürdőt s már-már ott áll előtte, hogy beleszálljon, de most valami őrület vesz erőt elméjén, fogja a kádat s kiborítja a földre a drága gyermekvért, — van-e szó az emberi nyelvben, amely

kifejezhetné az anyák kínjait, akik így látták gyermekeik vérének hasztalan porbahullását?!

És, Testvérek . . . amit Konstantin császár meg nem tett alattvalói gyermekeinek vérével, *azt a megátalkodottan bűnös ember minden nap megteszi az Isten fia kiontott vérével! Krisztus vére érte is hullott, de hiába hullott! Krisztus őt is meg akarta váltani, de hiába akarta, mert — ő maga nem akarta!*

b) Testvérek, ne felejtsük tehát, *hogy megváltásunkért munka vár reánk is! Milyen munka?* Semmi más, csak inni szomjas lélekkel azokból a forrásokból, melyeket Krisztus megváltói szenvedése megnyitott minden ember számára. Semmi más, csak akadályt nem állítani a kegyelem útjába, amely a Krisztus által alapított szentségekből árad reánk. Semmi más, mint magamnak is beállni a krisztusi megváltás sodró áradatába, együttdolgozni Krisztussal s ezáltal a krisztusi megváltás objektív értékeit saját magamra alkalmazni, saját szubjektív kincsemmé változtatni. Igen: Krisztus elvégezte a nagy munkát, a megváltást. De nekem is közre kell Vele működnöm, Krisztus számára készen kell magamat tartanom.

«Együtt kell működnöm a kegyelemmel», azaz engedelmes, kész lélekkel felelni az isteni kegyelem illetéseire. A nagy munkát Krisztus végezte ugyan el, de a mi közreműködésünk is kell megváltásunkhoz, ha mindjárt nem is nagyobb az, mint mikor a kis fiút apja fölemeli a karácsonyfa alatt és biztatja: «Úgy, csak szakítsd le azt az aranyos diót! No látod: te szakítottad le, tied a dió!» Így emel föl Krisztus kegyelme, hogy leszakíthassam a karácsonyfáról — a keresztfáról — az örök élet gyümölcseit, amelyek Krisztus véréből fakadtak s termettek.

II. Meglátszik-e rajtunk, hogy meg vagyunk váltva?

Ezekután azonban feladom a nehéz kérdést, a lelkiismeretvizsgálat nagy kérdését: Testvéreim, mi azt mondjuk magunkról, hogy meg vagyunk váltva. *De meglátszik-e rajtunk, hogy meg vagyunk váltva?* Tanuskodik-e életünk Szent Pál szavairól: «Krisztussal együtt keresztre szegeztettem; élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem» (Gal. 2, 19. 20.). Eszményem-e Krisztus? Erkölcsi ideá-

lom=e Krisztus? Munkámban és fáradozásomban, pihenésemben és szórakozásomban, szenvedésemben és béketűrésemben, terveimben és csalódásaimban mindig, mindenben Ő áll=e előttem? Megkérdem=e Tőle: Uram, te ezt hogyan tennéd? Pedig ne áltassuk magunkat: csak az a «megváltott ember», akinek földi élete minden megnyilvánulása mögött ott lüktet a Krisztus felé dobogó szív pulzusa és akinek minden tettét átjárja a Krisztus halálából kiáradó lélekmegújhodás éltető ereje.

Krisztussal ma is bírjuk az életet, Krisztus nélkül pedig nem megy semmire sem az egyén, sem az összesség!

A) Krisztussal ma is bírjuk az életet. De csakis Vele!

Egy beteg búskomoran lépett be az idegorvos renedelőjébe. Alapos vizsgálat után megszólal az orvos:

— Szervi baja nincs, s így az indiszpozició csak lelkiállapotának nyomottságából származik. Többet kellene a szabad természetben tartózkodnia.

— Kérem — válaszolt a beteg — én a városon kívül a legszebb helyen lakom, ahol kora tavasztól késő őszig virágzik a természet.

— Akkor mást próbáljon meg; vegyen többször szabadságot — folytatta az orvos.

— Minden nyáron három hónapon át teljes tétlenségben vagyok a hegyek közt, télen heteket töltök a Riviérán — volt a beteg felelete.

— Akkor meg járjon többet társaságba és hallgasson meg egy=egy humoristát — tette hozzá az orvos.

— Kérem, én Cardol vagyok, a világhírű humorista — felelte a beteg, aki hazájában naponta ezer meg ezer embert nevettet meg, de a magam élete mégis oly nehéz és örömtelen . . .

Ugye, kiérzitek a nagy igazságot: csak Krisztussal lehet bírni az életet!

Vele viszont lehet bírni még a mait is! Vele el tudom mondani még a mai világkatasztrófák fájdalmai között is: Meg vagyok váltva! Akár a nagy világon nézek körül, akár csak a magam kis körében, a tömérdek szenvedésből mindenünnen felém sír a zsoltáros panasza: «Circumdederunt me gemitus mortis» (Ps. 17, 6.), körülvettek engem a halál és fájdalom borzalmai — és mégis hiszem, vallom, hogy meg vagyok váltva! Óriási súllyal nehezedik rám a megromlott emberi természet, — és mégis hiszem, vallom, hogy meg vagyok váltva! Sokszor bukdácsolok, sőt el is esem, —

és mégis hiszem, hogy meg vagyok váltva! Talán nagy bűnök sírköve nyomja lelkemet, úgy hogy talán a Krisztus sírjához siető asszonyokat kérdem: «Ki hengeríti el nekünk a követ a sírbolt ajtajából? . . . Mert igen nagy vala» (Márk 16, 3. 4.) — és mégis hiszem, vallom, hogy Krisztus megváltói érdeme ehhez is eléggé erős!

B) De a krisztusi élet öntudata, a megváltottság diadalmas érzete s átélése nem csak az egyénnek kincse. Az sokkal nagyobb gyógyító értéket jelent egész *nemzetek, az egész emberiség* számára is, semmint gondolnók. Ez volna a végső, a biztos, a radikális gyógyszer a válságok hullámain tanácstalanul sodródó mai emberiség számára.

Mennyi mindent megkíséreltünk az utóbbi másfél évtized alatt, mennyi konferencia, törvény, szükségrendelet és tervezet, — és mégsem enyhült a betegség! Mert mindez csak szimptomatikus kezelés volt s nem ért a baj gyökeréig. Pedig a mai orvostudomány az ilyen kezeléssel már nem éri be. Ha valakinek a feje fáj, nem elégszik meg azzal, hogy hirtelen ható idegzsongító port ad be neki, hanem a bajnak az okát keresi s azt igyekszik megszüntetni. Nem egyes szervek betegségi tüneteit akarja eltüntetni, hanem az egész szervezetet alapjában erősíteni, mert ha alpjában egészséges a szervezet, akkor meg fognak szűnni a részletbajok is.

Ma minden jel arra mutat, hogy az emberiség eljutott a határozott választóra, ahol már csak két választás lehetséges: *vagy a krisztusi elveken kell változtatni, vagy eddigi életmódunkon.* Harmadik lehetőség nincs.

Dehát nem ostoba vakmerőség volna-e hozzányúlni Krisztus parancsaihoz s eltörülni azokat, olyan címen, hogy «úgysem tartják meg az emberek»! A zsebórám nem jól jár, — tehát a Napot fogom igazítani? Sokan nem tartják meg a házasság előtti tiszta életet, — tehát töröljük el a VI. parancsot? Nem tartják meg a házassági hűséget, — tehát meg kell szüntetni a házasságot? Sokan lopnak, — tehát el kell törülni a magántulajdont? Sokan hazudnak, — tehát el kell törülni az igazmondást?

Nem! Nem a krisztusi parancsokon kell változtatni, hanem eddigi életmódunkon.

Valóban be kell látnunk, hogy addig hiába próbálkozunk az emberi társadalom betegségének tüneteivel fölvenni a harcot, amíg beteg maga az egész társadalom, betegek a népek, beteg az emberi összesség. Krisztusi népet! Több krisztusi életet! A megváltottak több öntudatát! Több

Krisztust lelkében hordozó s életében megmintázó egyént! Átitatni a világot, az emberek lelkét a krisztusi gondolatokkal, — de hogy ez valamikor valósággá váljék, ezért mindenekelőtt *a magunk életét* szabni tökéletesen az Úr akaratához!

«Welt ging verloren — Christ ist geboren», a világ veszni indult, de Krisztus, a Megváltó azért született, hogy végleg el ne vesszen — ez a megváltás tana és *ehhez zengje az én Krisztushoz igazodó életem a megváltottak győzelmi énekét!*

*

A megváltottak győzelmi éneke!

Mikor a spanyol Ferdinánd és Izabella ünnepélyesen bevonultak a móroktól visszafoglalt egyik spanyol városba és egész kíséretük a «Te Deum»-ot énekelte, egyszerre csak meglepetve hallották, mintha énekükre a föld alól jönne válasz. A menet megtorpant . . . Most egész közelről hallatszik a föld alól az örvendező ének: «Áldott, ki az Úr nevében jő!» Mi ez? Visszhang? Nem! Hanem a mórok által a földalatti börtönbe zárt keresztények énekeltek, üdvözölték megérkezett szabadítóikat . . . Ez volt a földi rabságból megváltottak győzelmi éneke.

De most egy másik körmenet vonul el képzeletem előtt és egy másik győzelmi éneket vélek hallani, a bűn rabságából megváltottak győzelmi énekét.

A világtörténelem legkomolyabb és legünnepélyesebb processziója vonul el lelki szemeim előtt.

Elől megy egy véres férfi, kinek kereszt nyomja a vállát és mögötte mennek a világ legjobbjai, az emberi nem elitje.

Ott mennek az egyszerű halász emberek, kiket először választott ki nevének hirdetésére. Ott megy Péter, az első pápa s utána a többi 259. Püspökök ezrei, papok százezrei, kik neki szolgáltak hűségben, erőben, kitartásban. A régi egyház nagy atyái. Ott megy milliónyi vértanu, kiknek sápadt homlokán csodás glóriola tündököl. A puszták és kolostorok szerzetesei . . . Utánuk milliók meg milliók minden korból, nemzetből, nyelvből, ezernyi nyelven és dialektusban imádkozva, énekelve.

Szentek királyi öltönyben és szentek szobaleányruhában, szentek pusztai magányban és szentek királyi udvarokban.

Ott jönnek a hithirdetők, kiknek szavát népek lesték. Ott a ragyogó szemű szűzek, az Egyház pedagógiájával

komoly emberré érlelt ifjak... S mindezek előtt lépked Az, akinek kereszt van a vállán.

S az út mentén, merre ez a világkörmenet halad immár közel kétezer éve, állnak a ma élő emberek s várják a Megváltó menetét.

Ott állnak a lusták, a szájtátók, a megfagyott lelkűek, a világi élvezetekbe elmerültek, s a tekintet, mely a Megváltó szeméből rájuk esik, nem talál lelki mélységre, hová hatolhatna.

Ott állnak a közönyösek s állva maradnak, mert nincs, aki egy lökéssel betaszítaná őket a menetbe.

Ott állnak a gyűlölködők, s mikor Krisztus közeledik feléjük, glacé-kesztyűs s aranygyűrűs kezek nyúlnak kő után.

De ott állnak a vággyal teljes reménykedők is, távoli félvad népek, kik örömmel töltenék be helyüket Isten országában és imádkozzák: Jöjjön el a te országod! És könyörögnek: Jöjj, ó jöjj, Uram Jézus...

Ott állnak a híveknek, az áldozatos életűeknek, a Krisztus gyermekeinek száz meg száz milliói...

És mindezek között... ott, valahol a nagy szorongó tömegben ott állasz te is, Kedves Testvérem!

Ott állasz, de melyik csoportban, kiknek sorában? A hidegek közt? A nemtörődők közt? A gyűlölködők közt? A káromkodók közt?

Ó, nem, nem!

Hanem ugye, ugye, Testvérem, *a hálásan imádkozók százmilliói közt, akiknek nem is annyira ajkuk, mint életük énekli a megváltottak győzelmi énekét: «Welt ging verloren — Christ ist geboren»*, **Hála Neked, Urunk, hogy megváltottál minket!** Ámen.

IX.

Isten fia vagyok!

Krisztusban Kedves Testvéreim!

XV. Lajos leánya, Lujza egy ízben gőgősen szólt rá egyik udvarhölgyére: «De, kérem, jusson eszébe, hogy én az Ön királyának leánya vagyok!» Mire az udvarhölgy szelíden így felelt: «Önnek pedig, Madame, jusson eszébe, hogy én meg az Ön Istenének a leánya vagyok!»

Ó, igen: Krisztus megváltói szenvedése óta mindnyájan Isten gyermekei, az Isten fogadott fiai vagyunk! Ezt tanuljuk a katekizmusban, ezt halljuk prédikációkban, már egészen megszokott, mindennapi kifejezéssé vált ez előttünk — de talán még soha végig nem gondoltuk a fölemelő magasságoknak és ihletett mélységeknek azt a szent valóságát, amit magában rejt ez az oly megszokottan hangzó kifejezés: *az Isten fogadott fia vagyok!*

Az istenfiúi méltóság, melyhez Krisztus szenvedése által jutottunk, — ennek a fönséges hittételnek kifejtése vár a mai beszédre.

Kíséreljük meg I. mélyéig kiélvezni, végigízlelni ezt a fönséges gondolatot: **Isten fia vagyok!** II. De aztán ráeszmélni azokra a **kötelességekre is,** amelyek ebből a megtiszteltetésből reánk háramlanak.

I. Isten fia vagyok.

A) Az istenfiúság gondolatát, s mindazt a kötelezettséget, ami ebből következik, élesen szemlélteti az a beszélgetés, amely *egy előkelő nemesi család idős és fiatal tagja közt folyt le.*[1]

[1] L. Foerster: Christus und das menschliche Leben. München. 1922. 198—200. l.

Az idegenbe induló előkelő fiú búcsúzik az apjától. «Fiam, el ne felejtsd, hogy Ravenstein vagy! Bármilyen kísértés környékezne meg, mondd el magadban: Egy Ravenstein ezt nem teheti!» Így búcsúzott az apa fiától; a fiú meghatottan ígérte, hogy hű marad őseihez, és elindult az egyetemi városba.

Ott legelső látogatása a család seniorjának, egy sokat látott és tapasztalt öreg bencés páternek szólt, aki előtt az ifjú büszkén említette meg apja búcsúszavait. Az öreg páter arcán árnyék suhant át, egy ideig gondolkodva merengett a messzeségbe, majd belenézett a fiú ragyogó arcába s megszólalt:

— Most, hogy önállóvá lettél, majd sok másféle beszédet is fogsz hallani, mint amit apádtól hallottál, és magadnak kell ítélni fölöttük: figyelj hát szavaimra. Engem is ilyen intelemmel küldött útra apám s mint büszke Ravenstein indultam idegenbe. Annyira büszke voltam, hogy őseink erejében jobban bíztam, mint Istenben s Megváltónkban. Az élet aztán darabokra törte büszkeségemet . . .

Édes öcsém, ha most eszembe jut mindaz, amit ködös életemben tettem, s amit őseink krónikájában olvasok, borzadva hallom a szavakat: «Egy Ravenstein ezt nem teheti!» Mert egész biztos, hogy nincs gonoszság, amit titokban vagy nyiltan valamelyik férfi vagy női Ravenstein már meg ne cselekedett volna. Én is azt mondom, amit apád mondott, csak fordítva: El ne felejtsd, hogy Ravenstein vagy, s veszedelmes örökséget hordasz magadban. Kiváló tagjaink mellett nagy banditák is voltak családunkban s csak Isten tudja, melyik az igazi Ravenstein.

És tudod, honnan támadt számomra a legnagyobb kísértés a gonosz, nemtelen tettekre? Abból a hamis öntudatból, hogy én már pusztán születésemnél fogva jobb és értékesebb vagyok, mint mások. Ez a hamis öntudat, hogy úgyis előkelőbb, kiválasztott, nemesebb fajból származunk, igen könnyen megbénítja törekvésünket és küzdő kedvünket a valódi lelki finomság s tökéletesedés iránt és az ilyen osztályöntudat könnyen nyomja el a bűntudatot! . . .

Az ifjú nemes tágranyílt szemmel nézte ősz nagybátyját és aggódva kérdezte:

— Megérzem, hogy bátyámnak igaza van, dehát most már mihez tartsam magam? Adjon nekem egy új atyai jelszót.

Az öreg bencés páter ekkor kezébe vette unokaöccsének

két kezét s szenvedésben és önismeretben megérett lelke mélyéről szólott:

— *Felejtsd el, hogy Ravenstein vagy, de egyetlen pillanatban se felejtsd el, hogy Isten gyermeke vagy* és hogy Isten emberré lett, hogy téged erre a legelőkelőbb származásodra figyelmeztessen; az élet minden küzdelmében az Isten legyen szemed és szíved előtt; meg ne csaljon büszke «Én»=ed, félre ne vezessen a világ szava; légy hű mindhalálig s Ő megadja neked az élet koronáját . . .

Kedves Testvéreim! Valóban megfestésre méltó jelenet az ősz páternek s fiatal unokaöccsének ez a beszélgetése! Valóban megörökítésre méltó bölcs szavak a tapasztalt szerzetes ajkáról: «Felejtsd el, hogy nagyúri, előkelő, jómódú család fia vagy, de el ne felejtsd soha, hogy az Isten fia vagy!»

B) Mily áldott elhatározás is volt az, hogy az Isten emberré akart lenni!

a) Mert tudjátok=e, mi következett ebből? Az, hogy anyát választott, földi édesanyát, mint nekünk van. Családi házat választott, bölcsőt, szülőföldet, gyermeki éveket, mint nekünk van. Szóval egész közénk ékelte be magát. De amikor egy embert, Szűz Máriát elismerte anyjának, ugyanakkor minket, minden embert, elismert testvérének. És ha testvérei vagyunk Krisztusnak, az Isten valóságos Fiának, *akkor mindnyájan fogadott, elismert fiai is vagyunk ennek a mennyei Atyának.*

A schönbrunni kastélyban mutogatják azt az ezüst bölcsőt, melyet Páris városa ajándékozott I. Napoleon újszülött fiának. Páratlanul finom, művészi munka, arany sassal, értékes drágakövekkel . . . Igazán méltó a címek pompájához, amit az újszülött hercegre már a bölcsőben ráraktak . . .

De mi lett mindebből! Mint tört minden cím és rang össze, mint értéktelen cserépdarab! Az igazi cím, az el nem múló méltóság az újszülöttek részére: a *keresztség által nyert istenfiúi méltóság.* Minden kereszteléskor a templom minden harangját meg kellene huzatni, hadd csengjenek, bongjanak, allelujázzanak, mikor egy kis csecsemő lelkét a szent keresztség Isten fiának méltóságára emeli.

b) Wagner Richard írta le egy ízben ezeket a mély értelmű szavakat: «Zu wissen, daß ein Erlöser einst dagewesen ist, bleibt doch das höchste Gut des Menschen»: «az a tudat, hogy egykor Megváltó volt köztünk, az emberiség legfőbb értéke marad.»

Ah, pedig ez a tudat magában mily keveset érne! Mi nem azt tudjuk, hogy Krisztus valaha itt élt köztünk, hanem azt, hogy *ma is itt él köztünk, bennünk*, az ő megváltói érdeme szakadatlanul ömlik reánk, — hiszen Isten fiai és Krisztus testvérei vagyunk, az ő misztikus testének tagjai!

Krisztus misztikus testének tagja vagyok, az ő vére kering bennem, az ő Szíve dobog a szívem helyén, az ő lélekzetét szívom magamba!

c) Az elmult évszázadok folyamán tudósok egész sora nappalok és éjszakák százait töltötte el a «bölcsek kövének» keresésével. Ezek az alchimisták az aranycsinálás titkát keresték, azt a módot szerették volna feltalálni, hogyan lehetne értéktelen fémeket drága arannyá átalakítani.

Ezt a «bölcsek követ» az emberiség ugyan soha meg nem találta, . . . de ezerszer értékesebb szent titok jutott kezünkbe a Krisztus misztikus testéről szóló tan által, amely szerint, ha a keresztény ember kegyelmi állapotban van, vagyis ha súlyos bűn nincs a lelkén, akkor a Krisztushoz csatlakozás érdeme által minden látszólag értéktelen hétköznapi tette, pihenése, szórakozása, alvása, étkezése, munkája, tervei, nélkülözése, fájdalmai . . . mind-mind Isten előtt értékes imádsággá válnak. «Akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, mindent Isten dicsőségére cselekedjetek» (Kor. I. 10, 31.).

Ha szabad magamat így kifejezni — Krisztussal életre-halálra össze vagyunk forrva. Nincs egyetlen gondolatunk, nincs szavunk, tervünk, tettünk, amelynek örök életbe magasodó ereje lenne Krisztus nélkül. Valamint a cseppkőbarlangok alólról fölfelé épülő cseppkőoszlopai, a stalagmitek nem képesek maguktól semmire sem, hanem pontosan annyit nőnek, ahány csepp hull rájuk a fölöttük függő kőoszlopról, a stalagtitról: épúgy mi is csak annyit növünk a mennyország felé, amennyit Krisztus ad nekünk a mennyország felől.

Ime, ebben áll a fogadott istenfiúság és Krisztustestvériség fölemelő öntudata!

II. Mire kötelez az istenfiúság gondolata?

Ez a legutóbb említett gondolat azonban már rámutat azokra a szent kötelességekre is, amelyek az istenfiúi méltóságból fakadnak. Halljad csak, mint figyelmeztet *Szent*

Ágoston: «Perpende, qui tale pro nobis dedit pretium, qualem a nobis sit exacturus usuram?», «gondold meg, hogy milyen kamatot követel majd tőlünk, aki értünk oly nagy értéket adott».

A) **Az Isten fia vagyok!** — ah, hányszor kellene ezt magamnak biztatóan elmondani, amikor kedvetlenség és csüggedés kerülgetnek. Az Isten fia vagyok! — hányszor kellene bátorító harckészséggel elmondanom, amikor a bűn kísértései kerülgetnek. Az Isten fia vagyok! — hányszor kellene bizakodóan elmondanom, mikor szerencsétlen bukásom után a bűnbánó szív bocsánatkérésével fordulok Atyám felé.

a) Isten fia vagyok, nagy az én méltóságom! *Dehát ez a méltóság, ez az előkelő származás valóban kötelez!* Noblesse oblige. Mikor *Periklest* arra kérte egy barátja, hogy egy hazugságát fedezze, takargassa, ez a pogány oly nagyszerű feleletet adott, amire elpirulhat akárhány keresztény: «Barátod vagyok, de csak az oltárig!»

Mennyire kötelez az istenfiúi méltóság! Mily munkára, mily törekvésre, hogy legalább olyan nagyon-nagyon messzire ne essünk attól a mi elsőszülött Testvérünktől: Krisztustól! «Mert őbenne lakozik az istenségnek egész teljessége valósággal. Benne nyertétek teljességteket, benne, ki minden fejedelemségnek és hatalmasságnak feje . . . Vele együtt eltemetkeztetek a keresztségben s vele együtt fel is támadtatok» (Kol. 2, 9—12.).

b) «Király vagy te?» — hangzik Pilátus szava az Úrhoz. Igen, az vagyok! De mit tudod te, földhöz tapadó, kételkedő, érzéki élet hálójában vergődő ember, mit tudod te, mi az én királyságom! Az Istent kereső s Feléje lendülő lelkek szabad országának, a tiszta lelkek napsugaras birodalmának vagyok én királya!

Testvéreim! Ennek a Krisztus-királynak vagyunk mi testvérei, azaz: *mi is királyok vagyunk!* Mily csodálatos ország, ahol mindenki királlyá lehet anélkül, hogy a másikat le kellene löknie trónjáról!

De mily égető, sarkalló, bátorító öntudat is: Uram, Testvérem, Krisztusom, királlyá akarsz tenni s kiemelni a bűn szolgaságából! Mennyire kell igyekeznem, hogy életem méltó legyen királyi elhivatottságomhoz! Mily fájdalmas tragédia, ha valaki király, de ő azt nem tudja! Pedig ez a bűnben élő keresztény tragédiája.

Mikor *Menedem* király fiát egyszerű emberek hívták

vendégségbe, a fiú megkérdezte apját, elmehet-e. S az apa ezt felelte: «Elmehetsz, csak ne feledd, hogy király fia vagy!» Ah, hát ez az én szabályom is: Mindent megtehetsz, csak ne feledd, hogy Krisztus testvére vagy, az Isten fogadott fia vagy!

c) Tegnap volt Szent Remig püspök napja. Amidőn *Klodvig frank királyt* 496 karácsonyán a reimsi Szent Márton-templomban Szent Remig megkeresztelte, a keresztelő püspök a szertartás jelentőségének megfelelő keretet akart biztosítani. A templomba vezető utat felszőnyegeztette, a templomot feldíszíttette, megszámlálhatatlan mennyiségű gyertya szórta benne fényét és illatát, mert a viaszt előbb a legdrágább virágok illatába mártották. A király elragadtatásában így szólt a főpaphoz: Mondd, ez-e az a mennyország, amelyet tanítás közben nekem kilátásba helyeztél?

— Nem, felelt a főpap, ez annak csak gyenge árnyképe. Majd a keresztútra mutatva így szólt: Ott a kapu, amely téged oda bevezet. S végül odaérve, megmondta a bejutás feltételét is: Hajtsd meg fejedet és *imádd, amit eddig elégettél és égesd el, amit eddig imádtál. Adora, quod combussisti, combure, quod adorasti.*

Ime, minderre kötelez az istenfiúság méltósága! Tehát arra kötelez, hogy szóról-szóra vegyük és megtartsuk Szent Pál szavait: «Bármit cselekesztek, szóval, vagy tettel, mindent tegyetek az Úr Jézus Krisztus nevében, és adjatok hálát az Istennek, az Atyának ő általa» (Kol. 3, 17.).

B) Azt mondja talán erre valaki, hogy mindez szép poézis, békés szerzetescellák ideális elgondolása, de **hogyan lehetne mindezt valóra váltani a mai történő világ ádáz harcában?** Abban a kegyetlen mindennapi kenyérküzdelemben, amelynek áradata magával sodor minket, és leköti minden figyelmünket, idegszálunkat, ambiciónkat, percünket, — ah, hogyan jusson itt időnk még az istenfiúság gondolatának ébrentartásához, és ami ebből természetszerűleg következnék: az Isten akarata szerint töltött élethez!

a) Szentbeszédeim egyik hallgatójának, egy mély gondolkozású festőművésznek hozzám írt levelével szeretnék felelni erre a kételkedő kérdésre. Az a pár sor, amit belőle felolvasok, bizonyára sok hallgatóm kérdésére lesz válasz.

«Az élet harca-rohama nem engedi, hogy vasár- és ünnepnaponkint egy rövid misehallgatásnál több időt tölthessek a

templomban, a szentbeszédet már rádióból hallgatom, otthon, műtermemben. Festő vagyok, grafikus, azonkívül képzőművészeti kritikus, — ezt kénytelen vagyok jelezni, hogy lássa: az intellektuel, a kutató-kereső, nyugtalan, kétkedésekkel teli ember, kinek gondolkodása, problémái, érzésvilága a hétköznapok szintje fölött áll, szóval, hogy a tagadáshoz közelebb álló ember hogyan hallgatja szentbeszédeit és milyen hatás alá kerül.

Szánalmas mosollyal saját magam felé jegyzem ide: két évtizeden át istentagadó voltam. Filozófusok, pesszimisták, moniszták írásai más embert is kiforgattak már hitéből, én is áldozatul estem. Isten végtelen kegyelme azonban visszarántott a szakadék széléről, megtértem, kislányom kézenfogott és visszavezetett a templomba néhány évvel ezelőtt és azóta minden ünnep- és vasárnap örömmel megyek hálát adni a meg nem érdemelt nagy kegyelemért.

Mondjam-e, hogy azóta nyugodtabb vagyok, egészségesebb, többet tudok dolgozni, nehezebb problémákat megoldani és anyagilag is jobban folyik sorsom?!

Véletlen?!

Nem! Ez teljesen kizárt! Inkább hiszek abban, hogy az élők sorából eltávozott, fehérlelkű, drága édesanyám könyörögte ki Istennél számomra a megbocsájtást; inkább hiszem, hogy Isten bennem, a művész részére kijelölt valamit, amit az Egyház szolgálatába állíthatok valamikor, egyszer, talán, nem tudom, még alig is sejtem, — de véletlen ez nem lehet!»

Ime, nehány sor az említett levélből! Bizonyítgassam-e még tovább is, hogy lehet a mai élet hajszájában is az istenfiúság gondolatát ébrentartani és aszerint élni? Bizonyítgassam-e, hogy nemcsak lehet így élni, hanem hogy az ilyen élet — pusztán földi szempontból is — mennyivel nyugodtabb, szelídebb, örömmelteljesebb, emberibb minden más életnél! Hogy is számol be e levél írója arról az időszakról, amióta újra visszatalált a vallásos élethez? «Azóta nyugodtabb vagyok, egészségesebb, többet tudok dolgozni, nehezebb problémákat megoldani és anyagilag is jobban folyik sorsom.»

Testvéreim! Mi, akiket az Isten kegyelme megkímélt a lelki élet hasonló jégmezőitől, akik mindig ott sütkérezhettünk Krisztus szerető Szívének meleg napsütésében, ne felejtsünk el imádkozni néha azokért is, akik az életküzdelem jeges sarkmezőin fagyoskodnak, hogy közülük minél többen melegedjenek fel újra a Krisztustestvériség és istenfiúság éltető gondolatánál.

b) Mert — sajnos — nem lehet tudatlanba vennünk a fájdalmas tényt, *hogy sok emberben nem él már az istenfiúság fölemelő tudata.* Nem lehet megrendülés nélkül látnunk, mily sokan vannak a mai világban, akikért hiába

hullott Krisztus kiömlő vére! Ó, mondd, Testvér: Hát nem szánod meg Krisztus kiömlő vérét? Ezt a szent, isteni vért, amely beborítja az egész földet...

— Az egész földet? — kérded csodálkozva. Én nézem a földet, de nem látok rajta mást, csak port, kavicsot és víztócsákat...

Ah! Nincs keresztény szemed! Mert ha volna, mindenütt meglátnád Krisztusnak porbahulló, sárba taposott, elejtett vércseppjeit is! Nézd azt a kis gyermeket, aki eddig oly jó és ártatlan volt, és most a meggondolatlan szülők példája megbotránkoztatja, — mint hull sárba Krisztus vére!

Nézd azt a tisztalelkű ifjút, akinek lelkében egy sikamlós színdarab förtelmei összezúzzák a tisztaság várát, — mint hull sárba Krisztus vére!

Nézd a mindennapi élet gondjaiba belefulladt embert, akinek lelke elzárkózik minden vallási benyomás elől, — mint hull sárba Krisztus vére!

Valahol a földön egy ember bűnbe esik, valahol testi s lelki nyomorúság pusztít, ott mindenütt sárba hull Krisztus vére. De viszont: valahol Veronika-lelkek letörlik a küzködő emberek lelkéről a szenvedés verítékét, valahol Magdolna-lelkek megrendült szívvel sírják a bánat könnyeit, valahol Cyrenei Simon-lelkek segítenek embereknek hordani a kereszt terhét, valahol apostol-lelkek Krisztushoz visszavezetnek elveszett bárányokat, — ott mindenütt megszánják Krisztus kiömlő vérét, ott mindenütt imádják a szenvedő Krisztust.

Testvérem, a szenvedő Krisztus segítőtársakat keres! A megváltó Krisztus munkatársakat keres! Mondd, *nem akarsz-e te is közéjük állani?*

*

Azt tartja a legenda, hogy mikor az Úr magárahagyatva vért izzadott az Olajfák-hegyén, a bokrok közül egy kis gazdátlan kutya kúszott hozzá és lábához símult. Senki sem szánta meg a szenvedő Krisztust, csak ez a kis hűséges eb!

Hiszen ez csak legenda... De nem legenda, hanem legyen szent valóság, hogy én megszánom Krisztust, az ő értünk omló vérét és őrzöm magamban s ébresztgetem másokban az istenfiúság szent gondolatát!

Mi vagyunk a föld sava: hát legyünk büszkék erre, és mi alakítsunk másokat s ne mi alakuljunk másokhoz!

Mi vagyunk a világ világossága: hát legyünk büszkék erre, ne szaladjunk csalóka lidércfény után, hanem vonzzunk mi másokat Krisztushoz!

Mi vagyunk a hegyen épült város: hát úgy éljünk, hogy érdemes legyen reánk nézni!

Mi vagyunk — Testvéreim — az Isten fogadottfiai s az Úr Jézus testvérei, **hát legyen életünk méltó mennyei családfánkhoz, hogy életünk után meg méltóknak találtassunk mennyei örökségünkhöz!** Amen.

X.

A tékozló fiú.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Mennyire szeret minket az Isten! Mily irgalmas hozzánk az ő atyai szíve! Mily megbocsátó az ő szeretete! Erről sok ízben, sok hasonlattal és kifejezéssel beszélt nekünk Krisztus Urunk, de az Isten irgalmazó szeretetét és egyben a mi bűnös utaink tévelygését megrázóbb erővel sohasem állította elénk, mint a tékozló fiúról szóló példabeszédében.

Úgy érzem, hogy az idei beszédsorozatban, mely Krisztus Urunk megváltó szenvedéséről, annak céljáról s értelméről szól, külön alkalmat kell szánnom ennek az örökké szép példabeszédnek átelmélkedésére is.[1] Hiszen egyrészt annyira hű rajzát találjuk benne a bűnök közt bukdácsoló emberi sorsunknak, oly utólérhetetlenül mesteri, lélektani megfigyeléseket a bűnös ember tragédiájáról, de másrészt meg oly meleg kinyilatkoztatást az Isten határtalan irgalmáról is, hogy a példabeszéd mai átgondolása okvetlenül közelebb fog juttatni minket a megváltás művének örvendetes megismeréséhez.

A példabeszéd — mint jól tudjátok — két részből áll. Az első fele az apai örökségét kikérő és bűnös élettel eltékozló fiúnak tragikumával foglalkozik, a második pedig a magába térő s bűnbánatot tartó bűnös hazatérésével. Amily szomorú az első rész, époly fölemelő a második. Minden ember saját élete útjára ismerhet az első részben, — bárcsak mindegyik követné a megtérő tékozlót életútjának második felében is!

[1] Mac Carthy nyomán.

I. El az atyától . . .

A) «Egy *embernek két fia volt*» (Luk. 15, 11.) — kezdi az Úr a példabeszédet, és mindjárt az első szavakban megérezzük Isten szerető leereszkedését. Hiszen tudjuk, hogy itt önmagáról beszél, és beszélhetett volna a Mindenhatóról, a Végtelenről, Szentről, ég és föld Uráról, Királyok Királyáról . . . De hogy nagyon le ne sujtson, hogy bátorítson minket, egyszerűen csak emberről beszél, emberről, mint mi vagyunk.

Tehát: *Egy embernek két fia volt s az ifjabbik kikérte örökségét.* Egy régi, XVI. századbeli festő megrázó erővel örökítette meg vásznán ezt a pillanatot. Ott áll a szobában az atyai házból indulni készülő fiú, kezét zsebrevágja, szeme dacosan villámlik s kapzsi, sóvár tekintettel néz az asztalra, ahol öreg édesapja remegő kézzel számolja s osztja az örökségét, egyik tallért a másik után, az édesanyja meg sírva rejti arcát a kötényébe. Mennyire igaz megfigyelés: *az ifjabbik megy el!* Ó, te ifjú kor, melyben oly vakul égnek a szenvedélyek! Ó, te ifjú kor, amely oly könnyen taposod sárba eddig tisztán őrzött lelkedet! Te veszedelmes ifjú kor, amelyben a vágyak s ösztönök zűrzavaros kavargása fátyolt von a lélek szeme elé, hogy ne lássa, mi a jó s ne higyje, mi a bűn!

És mennyire az életből vett megfigyelés az is, hogy: *ugyanazon apának két fiáról beszél* az Úr. Ugyanabból a családból származtak, ugyanazt a nevelést kapták, és mégis mily óriási különbség volt a kettő közt. Mily nagy szakadék választja el őket! Mit mondok: szakadék? Folyam! Tenger! Óceán! Egy egész világ! Az öregebbik tisztalelkű, ragyogó szemű, szót fogadó, szorgalmas fiú, a másik léha gondolkozású, engedetlen s élvezethajhászó.

B) Az ifjabbik kikérte örökségét és elment a világba, «*messze országba*». Hová mennek a tékozló fiúk? Az egyik az erkölcstelen élet hínáros mocsarába; a másik a megfagyott hit sarki jégmezejére; a harmadik a nyilt istentagadás kiégett Szaharájába, — de mind-mind elmegy, «messze országba», a «*világba*», arra az Istentől messze levő vidékre, ahol nem süt többé a kegyelem napja, s ahol az istenszeretet melengető fénye helyett csalogató lidércfények imbolyognak.

Elment a hűtlen fiú s *eltékozolta apai örökségét* A legelső kincs, amelyet elvesztett, értékesebb, mint bármi más a világ

gon; lelkének ártatlansága! A lelki lezüllést azonban hamar követte a szellemi és testi is, mert a féktelen élvezethajhászás eltompítja az ember eszét, letöri jellemét s cinikussá teszi minden nemes iránt. Az Úr Jézus csak pár szóban festi le ezt az állapotot, de e pár szóban mennyi gondolat! «*Nagy éhség lőn azon a földön*» — mondja az Úr. Mennyire igaz jellemzés! Éhinség tört ki azon a vidéken. Testvéreim, ki nem tapasztalta még közöttünk, hogy azon a vidéken, a bűn szörnyű birodalmában, mindig éhinség van! Messziről ugyan úgy tűnik fel, hogy a bűnös élet élvezetekkel örökké terített asztal; de ha elbódított emberek ételei után kapkodnak: por, hamu és sár marad kezükben. Messziről úgy látszik, hogy a bűnös élet kalászos mező, mely bódítóan csalogat; de fekete üszökrozsda és üres szemek maradnak kezünkben, ha a kalász után nyúlunk. Messziről ugyan úgy látszik, hogy a bűnös élet repülő, szivárványos pillangó, oly szép, oly csábító, míg el nem értük; de mikor halálra hajszoltuk érte magunkat s végül kezünkbe kaptuk, por és összeaszott hamu marad a kezünkben . . . «Nagy éhség lőn azon a földön». (Luk. 15, 14.)

Mily csalódás! Mily keserű kiábrándulás!

Úgy el tudom magamnak gondolni a tékozló fiúnak mámoros örömét az első percekben . . . Most! Végre! Eljött a pillanat, amely után egész életében vágyott s amely felé minden idegszála reszketett: Szabad vagyok, szabad! Nincs többé szigorú apai kéz, nincs többé titokban könnyes anyai szem, nincs többé szemrehányás, korholás. Korlát, parancs, akadály, minden elmaradt . . . Féktelen örömmel tárja szét karját a nagy világ felé: Enyém az egész világ! Szabad vagyok, szabad!

De a világ csaló, a világ telhetetlen! A pénz egyre fogyott... fogyott . . . míg egy napon már kölcsönhöz kellett folyamodnia. Kölcsön akart kérni azoktól, akikkel éjjel-nappal tivornyázott, akikkel elverte nagy vagyonát . . . De hová lettek hirtelen ezek a cimborák? Most már nem jelentkezik egyetlen egy sem! Eltűntek, mintha soha nem is lettek volna . . . «Nagy éhség lőn azon a földön».

C) Szegény fiú forgatja zsebeit: mind üres, nincs bennük egy fillér sem. A gyomra is üres. De ezt sokáig kibírni nem lehet. Előbb még egy ideig tanácstalanul csatangol a világban, de az éhség egyre erősebben követelődzik. Munka nincs, alamizsna nincs, barát nincs, szeretet nincs . . . Végül valaki felfogadja disznópásztornak. De még itt sem kapott

eleget enni! «*Szerette volna megtölteni gyomrát a sertések eledelével, de abból sem adának neki*». (Luk. 15, 16.)

Jaj, ide süllyedni! Fokról-fokra! Lépésről-lépésre! Hol volt, s mivé lett! Most látta már, mily csalfa a bűn öröme! Mennyországot ígér — míg el nem követtük, de pokoli furdalást hagy lelkünkben — ha szerencsétlenül beleegyeztünk s elkövettük. Jó már akkor a bűnösnek minden —és semmi sem jó. Issza a bűnt, mint a vizet, még sincs igazi öröme, nyugodt pillanata soha. Úgy jár, mint a patkány, amelyik mérget evett s most annak pokoli tüze égeti bensejét és kétségbeesve futkároz ide-oda enyhítő ital után, megiszik minden pocsolyát, felhörpent minden tócsát, amire csak ráakad, enyhűlést mégsem talál, mert a lenyelt méreg menthetetlenül marja szét életét. «Szerette volna megtölteni gyomrát a sertések eledelével, de abból sem adának neki.»

Mily megrendítő kép! Hányan járják így az élet útjait! Előbb eltékozolják mennyei Atyjuktól kapott minden örökségüket: szellemi képességeiket, munkakedvüket, lelkük lendületét, idealizmusukat, tisztaságukat; majd a hitet, kitartást, reményt, észt, egészséget; és aztán mint vert hadak útján bicegő rokkantak vonszolják fáradt-magukat, letört életüket. «Nagy éhség lőn azon a földön . . . És szerette volna megtölteni gyomrát a sertések eledelével, de abból sem adának neki.»

II. Vissza az Atyához!

Itt eszembe jut egy kérdés: Mi lett volna, ha a szerencsétlen ember ebben a nyomorban és vergődésben megmarad? Ha lelkiismerete szavát elfojtva, dacosan mondta volna: «Igaz, én vagyok az oka, hogy ide süllyedtem —, de hát nem is akarok innen kijönni! Elszántam magam, soha vissza nem fordulok! Fenékig akarom inni a poharat! Örömem lesz a piszok, a fertő és az a törekvés, hogy minél többet rántsak ide magammal!»

Jaj, ha így beszélt volna ez a szerencsétlen is, mint beszél annyi bűnös! Jaj, ha megátalkodott volna!

De nem így tett.

A) «Magába szállván», gondolkodni kezdett — mondja az Úr.

Ó, mily áldott pillanat, mikor a szerencsétlen bűnös először húzza végig kezét beesett, sápadt homlokán: Szent

Isten, mi lett belőlem! Minek indultam — s hová jutottam! Szerető atya nevelt — s most kígyósziszegés rémítget. Királyi házban születtem — s most vályúból eszem a moslékot! Tiszta csillagok fénye mosolygott egykor reám, — s most a vaksötét éjszakában nincs önérzetem, nincs többé becsületem, nincs barátom, nincs egészségem!

Miket képzeltem el, mint festettem ki jövő boldogságomat, mi mindent vártam ettől a szabad, korlátlan élettől, — és mi lett belőle a valóságban! Nincs délibáb, nincs önámítás hazugabb, nincs lidércfény gonoszabb, mint aminek én lettem áldozatává éppen akkor, mikor azt hittem, hogy az egyedüli, a legnagyobb boldogságot találom meg. Most keserűbb a lelkem, mint a tenger vize, üresebb a lelkem, mint a kifosztott madár fészke, nehezebb a lelkem, mint a szikla hegyóriás terhe!

«*Hány béres dúskál atyám házánál kenyérben, én pedig itt éhen veszek.*» (Luk. 15, 17.)

Keserves valóság! Ó, bűnösök, hát meritek-e mondani, hogy nem haltok éhen? Meritek-e mondani, hogy valóban öröm az élet nektek? Hogy a sok bűnös élvezet kielégített? «Én merem mondani!» Ah, ne hazudjál! Üres vagy, éhes vagy, nyomorult vagy, rongyos vagy, piszkos vagy, összeroppant vagy, életúnt vagy, — ha... ha bűnös vagy! Emlékszel arra az édes örömre, mikor még otthon voltál, otthon, Atyádnál? Arra az éltető Kenyérre, amit asztalánál ettél? De most mint kell mondanod: «Mily jó azoknak, akik itt mellettem örvendező szívvel áldozni mennek — s én nem mehetek, mert tékozló fiú lettem, és fogva tart a bűn!» «Mily jó azoknak, kik szárnyaló örömmel, megkönnyebbült lélekkel jönnek ki a gyóntatószékből — s én nem mehetek gyónni, mert tékozló fiú lettem és nem ereszt el a bűn!»

Úgy magam elé tudom képzelni ennek a szerencsétlennek *legelső lelki ébredését, lelkiismerete megmozdulását*, amint ott ült megöregedve, lerongyolódva, mindenkitől elhagyatva a sertések közt!

— Miért küldte reám az Isten ezt a rettenetes szenvedést s megaláztatást! — villant fel talán benne az első gondolat.

Ó, te szegény ember, hát az Isten küldte reád? Hát Ő juttatott téged ide?

— Nos, hát nem Ő! De a szüleim! Miért nem fogtak ők szigorúbban engem?

Dehát csak emlékezzél vissza: mennyire akartak ők szigorúan fogni, és mily dacos és makacs voltál te!

— Dehát a barátaim! Ezek az átkozott bűntársak, akik bolond fővel belevittek minden kárhozatba . . .

Igen, igen, ők is hibásak. Ők *is!* De légy őszintébb! Egészen őszinte! Ki lázongott folyton a szülői ház törvényei ellen? Ki szakított nyílt daccal az erkölcsi parancsokkal? Ki lumpolt, ki züllött, ki tivornyázott? Mondd: nem *te* voltál-e az? Nem érzed-e magadban a felelősséget, a bűntudatot?

Egy psychológus-kongresszuson a «megtérés»-ről is tartottak előadást s az egyik tudós megemlítette, hogy egyszer fürdés közben hirtelen fölvetődött benne a gondolat: «És hát bensőleg tiszta vagyok-e?» S ez a gondolat nem hagyott többé neki nyugtot s fölkavarta régen romok alatt szunyadó egész lelkiéletét.

A mi megújhodásunk is csak így lesz elérthető. Nem spiritiszta szeánsszal? Nem az okkultizmus idegfeszítő tüneményeivel? Bizony nem! Hanem azzal, ha merünk magunkba nézni, ha merünk mellünkre ütve «mea culpázni», merünk a bűnös multtal leszámolni, merünk talpraállni, azaz: ha ismét elevenné lesz bennünk a bűntudat!

B) Mily megrázó tusakodást folytathatott le magában ez a szerencsétlen tékozló fiú! Elvonult lelki szemei előtt az elhagyott otthon, a kedves táj, a lakás, a testvér, a szülők ... és mi maradt mindebből? Csak a nyomor, csak az elhagyatottság, csak az éhezés!

«Fölkelek s megyek vissza, oda, ahol még egyedül lehet enni kapnom!» — talán ez volt a legelső gondolata.

«Fölkelek s megyek vissza, oda, ahol még egyedül lehet szeretetet kapnom!» — ez volt a további reménye.

«*Fölkelek s atyámhoz megyek!*» (Luk. 15, 18.) — ez volt a végső elhatározása. *Ibo ad patrem!*

Igen ám, de nem késő-e már? Nem fog-e undorral elfordulni tőlem? Van még az én bűnömre is bocsánat? Hiszen senki még ilyen mélyre nem zuhant!

Fölkelek! Fölkelek, így szól, mikor körülnéz. Jaj, hiszen hol is vagyok! Micsoda szörnyetegek vicsorítják itt arcukat köröttem! Micsoda moslék az, amit eddig ettem! Micsoda rongyok rajtam, hol szedtem én fel ezeket! Ki az a zsarnok, aki ebbe a rabszolgaságba hajtott engem? Csalt, ígért, elbűvölt, de mit adott? Csak láncot a kezemre, nyomort a lelkembe. Nohát, most neki: szétroppantom a bilincseket,

lefejtem a visszatartó indákat, lemosom a piszkot, — *fölkelek!*

Nos, ez férfias elhatározás volt! A tékozló fiú nem azt mondta: Jaj, már késő . . . sok a szenvedélyem, az én rossz környezetem kinevet . . . hozzászoktam . . . Nem! Hanem: ha ropog is minden csontom, ha szakadásig feszül is minden izmom, ha rám vigyorog is a pokol minden sátánja . . . *fölkelek s atyámhoz megyek!*

Testvéreim! Ne csüggedjünk el s meg ne tántorodjunk, ha azt vennők is észre, hogy az atyához hazatérés talán nem megy könnyen, talán csak elevenbe, húsba, vérbe, szívbe vágó operációk árán sikerül! Mindegy! Vissza ne rettenjünk az áldozattól.

Ah, mi lett volna a tékozló fiúból, mint pusztult volna el menthetetlenül, ha nem tudja keményen keresztülvinni, amit végre elhatározott: Ibo ad patrem! Megyek atyámhoz!

Ha, mikor fáradt léptekkel vonszolta sovány testét hazafelé, szembetalálkozott volna a régi cimborákkal, akik nagy szemekkel kérdik: Hová mégy oly elszánt léptekkel?

— Megyek atyámhoz!

— Az öregedhez? Megbolondultál? Majd rád uszítja a kutyákat! Inkább tarts velünk . . .

Szegény fiú, csak el ne tántorodjál!

Megy tovább. Útja a zeneszótól hangos mulató mellett visz el, ahol oly sok éjszakát tivornyázott át, ahol otthagyta pénzét, jókedvét, lelkét, becsületét . . . És a házból elébe szalad egy valaki, egy züllött nő, régi bűntársa, hajját téppdeli, elébe veti magát az útra és sikongat: Nem lehet! Nem engedlek! Hát nem emlékszel, mennyit élveztünk együtt! Te, szerencsétlen, haza akarsz menni? Haza, ahol nem lehet többé élvezni, tivornyázni! Ne hagyj el! Hiszen úgysem bírod ki nélkülem! Mi már összeforrottunk végkép! Nem tudsz te nálam nélkül élni!

Most akarsz megváltozni, vén korodra? Most akarsz szakítani, húsz év után? Most akarsz gyónni menni, harminc év után? — hallják a mai tékozló fiúk is.

A fiú megáll . . . megreszket . . . rettenetes erővel húzza vissza a megszokás hatalma . . . Szegény lélek, csak meg ne tántorodjál! Mondd ki: Nem! Nem! Ibo ad patrem, megyek atyámhoz!

C) És mit csinál ezalatt az elhagyott atya?

«*Mikor még messze volt, meglátá őt atyja*» . . . (Luk. 15, 20.) — mondja az Úr Jézus. Még messze volt hazulról,

de atyja már látja őt. Hogyne látná, hiszen szeme azóta, hogy elment, mindig az úton révedezett, mikor jön vissza szegény, szegény fia. De legalább megvárja, míg a fiú hozzáér? Hadd érezze első zavarát, félelmét!

Nem! Hiszen a szerencsétlen talán még visszafordul, talán nem mer be sem lépni, hiszen ajtó, kert, házfalak, minden, minden szemrehányólag néz rá. Tehát apja kisiet, elfelejti a másik fiát, aki mindig hűséges volt, otthagyja a másik fiút, aki szeretettel otthon élt s dolgozott; most megy, fut, rohan a tékozló elébe, magához öleli, magához ezt a szeretetlen fiút; átkarolja, át azt a piszokban leron-gyolódott fiút; megcsókolja, meg azt a bűnbe sápadt hom-lokot!

Csak most jut szóhoz a szomorú fiú: «*Atyám! vétkez-tem az ég ellen és te ellened; már nem vagyok méltó, hogy fiadnak hivassam*» ... És még hozzá akarta tenni, csak «szolgáid közé fogadj be», de már nem volt ideje, mert atyja félbeszakította. Elég! Látta bánatát, látta hulló köny-nyeit, látta jobbulási szándékát ... elég. Szolgáihoz for-dul: «*Hamar vegyétek elő a legdrágább köntöst és adjátok reá, húzzatok gyűrűt kezére és sarut lábaira; és hozzátok elő a hizlalt borjút, öljétek le, együnk és vigadjunk; mert az én fiam meghalt vala és föltámadt, elveszett vala és meg-találtatott.*» (Luk. 15, 22—24.)

Nem veszítek észre, mily pontosan ráillik minden részlet egyik szentségünkre, a bűnbánattartás szentségére, a *gyó-násra*, amelynek kulcsát a tékozló emberiség mennyei Atyja papjainak, az ő méltatlan szolgáinak kezébe helyezte? Hallottátok: mikor a tékozló fiú bevallotta bűnét, nem magában volt ott az Atya, hanem a szolgái is ott voltak s nem maga ruházta fel őt, hanem szolgáinak parancsolta meg. Nem ismertek rá a gyónásra? Mily nehéz az első lépés, a bevallás! Hányszor nekikészülünk, hányszor el-maradunk, de ha egyszer aztán elvégeztük, mint hozza elő Atyánk régi ártatlanságunk legszebb ruháját, mint húzza ujjunkra megújított barátságának gyűrűjét, mint adja ránk az erősítő kegyelem saruját, hogy ezután ren-dületlenül járhassunk az ő útain; és végül levágja a leg-szebb bárányt, az Isten Bárányát, és az áldozásban Krisz-tus testével és vérével táplál minket.

*

Ime, így szól a tékozló fiú példabeszéde!

Példabeszéd? — mondod. Tehát nem igazság?

Mese ez, — Testvéreim! — vagy igazság? Megtörtént dolog ez, vagy kitalált elbeszélés?

Egy emberrel nem történt meg, *de megtörtént millióval és milliárddal!* Ennek a tékozló fiúnak bukása az emberiség életéből vett szomorú igazság, de annak az elhagyott atyának megbocsátó szeretete is szent igazság! Az a megbocsátó szívű, elhagyott édesapa ma is él! Az a szeretet, amellyel a tékozló fiút fogadta, ma sem kisebb benne! És az a béke és szelíd megnyugvás, mely a bűneit bevalló tékozló fiúnak lelkén eláradt, minden töredelmesen gyónó ember lelkére ma is árad az Atya szívéből.

Tudjátok, kinek szívéből? Azéból, aki kereszthalált szenvedett, hogy elmondhassa nekünk ezt a gyönyörű példabeszédet; azéból, akinek szeretettől izzó lelke úgy vár minket, mint az apa várta tékozló fiát: a mi Urunk Jézus Krisztus áldott szívéből. Ez az Úr Jézus veszi ma is vállaira a tövis közt vergődő tékozló fiúkat, és bíztatja őket, hogy ne féljenek a gyóntatószékbe térdelni s elmondani: Atyám, vétkeztem . . .

Úr Jézus, egyet kérünk Tőled! Felejtsd el ma azt a másik hűséges fiút, felejtsd el azokat, akik mindig hűségesek voltak Hozzád. Most minden szereteted, minden kegyelmed azoké legyen, akik a példabeszéd hallatára megrendültek és ma lépnek újra a te parancsaid ösvényeire. Őket erősítsd, őket biztatgasd, őket szeresd legjobban, hogy aztán mindnyájunkról igazán elmondhassad: «*Vigadjunk, mert az én fiam meghalt vala és föltámadott, elveszett vala s megtaláltatott.*» Amen.

XI.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (I.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A szenvedő Krisztusról szóló beszédsorozat első felében, amelynek tárgyalásában most vagyunk, ezt a kérdést vizsgáljuk: Miért szenvedett Krisztus? Mi célja volt azzal, hogy át akart menni a keserűség mérhetetlen tengerén?

Első célja kétségtelenül az volt, hogy megváltson minket. Az ő kihullott vére váltságdíjul szolgált az emberiség rengeteg bűnéért, mint erre az eddigi beszédekben már rá is mutattam.

Dehát a megváltáshoz elegendő lett volna az Úr Jézus egyetlen lehulló vércseppje is. Ha tehát ő a szenvedések egész tengerét vállalta magára, és végig akart menni a szenvedő ember életének legsötétebb utain is, ezzel bizonyára más célja is volt.

Milyen célja? *Tanítást és segítséget, erősítést és vigasztalást adni a szenvedő embernek.*

Ah, mert mi is keresztet hordozunk! Minket is sujt, paskol az élet ezernyi megpróbáltatása! A mi életútunkra is verítékünk, könnyünk, vérünk hull, — mily áldott segítségünk tehát, hogy a mi nagy Testvérünk, a mi Urunk Jézus Krisztus, már mindebben megelőzött minket; hogy a fájdalom tövise már beletörött az ő szent homlokába; hogy minket már nem sujthat halálra a legnagyobb megpróbáltatás sem, ha igyekszünk keresztútunkon az Úr nyomdokaiba lépni.

Mit tanít a szenvedő Krisztus a szenvedő embernek, — erről fogok majd most heteken át prédikálni. Sokat kell erről beszélnem. Hiszen a keserűség pohara a legtöbb ember számára ma már csordultig telt. Ma már lépten-nyomon halljuk a kétségbeesés szavát: «A végére jutottam! Nem bírom tovább!»

Sokat kell erről beszélnem, hiszen a nélkülözés és szenvedés kiáradt özönvizében fuldokló emberek már-már az

isteni Gondviselésben kezdenek kételkedni és hitük rendül meg és vész el, a fölöttünk őrködő mennyei Atyába vetett hitük.

Ez a mai emberiség legkínzóbb problémája! A baj itt van a nyakunkban, a szenvedés, nélkülözés, nyomor, embertelen méretekben itt rombol köztünk, nem tudunk tőle szabadulni, el kell viselnünk, — de ökölbe szorított kézzel, tehetetlen fogcsikorgással viseljük-e vagy győztes lélekkel? A sorscsapás u. i. vagy nagyobbá, nemesebbé, értékesebbé, szebbé tesz minket, mint a jólét napjaiban voltunk, vagy pedig szétzúz és összemorzsol.

«*Krisztus szenvedése meg az enyém*» — ez lesz közös címe annak a következő hat beszédnek, amelyben a keresztjét hordozó Krisztusnál keresünk erőt s vigasztalást a szenvedés kínzó problémájára. Magunkon akarjuk érezni, amit kétezer év tapasztalata igazol: a szenvedő Krisztus véres arcáról valami áldott, szent, vigasztaló, gyógyító balzsam ömlik minden emberi szenvedésre. *Miből fakad a fájdalmas Krisztus vigasztaló titka?* — adom fel ma a kérdést. És a válasz lesz rá: a szenvedő Krisztus példaadásából.

Ha tudjuk, hogy I. **hogyan szenvedett Krisztus,** megértjük azt is, II. **miért tud erősíteni a szenvedő Krisztus.**

I. Hogyan szenvedett Krisztus?

A) A regensburgi székesegyház szentélyének egyik képén könyörgő gesztussal áll Mária Magdolna, és epedő vágyódással emeli föl szemét nagy lelki nyomorúságából, — a másik oldalon meg ott *áll Krisztus és fönséges, vigasztaló gesztussal mutat oldalsebeire.* És ebben a gesztusban benne van a kereszténység szédületes fölénye minden más bölcseleti s vallási rendszerrel szemben. Mutassatok egyetlen egy olyan bölcselőt, egyetlen olyan emberbarátot, világboldogítót, egyetlen olyan valakit a föld kerekén, aki oldalsebeire tud mutatni, aki az elárultatás, emberi hűtlenség és cudarság legkeserűbb kelyhét kiitta, aki előbb leszállott az emberi nyomorúság legörvénylőbb mélyére, hogy aztán minden szava, amit hozzánk intéz, lüktessen a való emberi élet átélésétől!

Krisztus egész földi élete fölött ott lebegett a szenvedés felhőjének árnyéka. A betlehemi barlang fölött a szegénység és kitaszítottság: az egyiptomi út fölött a hontalanság;

a názárethi ház fölött az ismeretlenség; nyilvános életének ideje alatt a sok fáradtság, csalódás, ellenmondás, gyűlölet; a végén pedig a keresztút és a kereszthalál.

B) Mily szegénységben született Krisztus és mennyi szenvedésen vitt keresztül az ő életútja! Dehát miért akart így jönni a földre, mikor királyi palota bíboros bölcsőjében is jöhetett volna? És miért akart époly szegénységben meghalni is, mint aminőben született? Azért, mert — a bűnt kivéve — *az emberi élet minden nyomorúságát végig akarta kóstolni.* Végig akart menni minden fájdalmon, amin nekünk, embereknek végig kell mennünk, hogy mindnyájan bizalommal kiálthassunk Hozzá: «Uram, ki hús lettél a mi húsunkból, szegénnyé a mi szegénységünkből, szenvedővé a mi szenvedésünkből, — *Te* meg tudsz engem érteni!»

Vér, tövis, szeg, szomjúság, ostor... mind fájt az Úrnak, de nem ez fájt legjobban. Legjobban a lelke fájt. Lelkére zúdult a bűnök s gonoszságok, alávalóságok és förtelmek áradata, amit az első embertől az utolsóig elkövetnek s ekkor kiáltott fel: «Szomorú az én lelkem mindhalálig.» (Máté 26, 38.)

Mily vigasztalás nekem ez a szomorú lelkű Krisztus! Ő már előbb átment mindenen, amin nekem kell átmennem — sőt sokkal többön. Nincs a világnak szenvedése... szomjúság, verés, gúny, árulás, félreértés, kegyetlenség, haldoklás, halál... ami előbb át nem járta már Krisztus szívét. Testvér, ha hozzád is eljut mindez, ne feleitsd: mindez már csak Krisztus szívén megszűrve ért hozzád; a kínosabbat Ő viselte, neked csak a maradék jutott!

Így értjük már, mily óriási erő fakad a szenvedésben, ha Krisztus szenvedésére gondolunk! Így értjük a kereszténység legnagyobbjainak sajátságos kifejezéseit, mikor a szenvedést Szent Ambrus «koronának», Aranyszájú Szent János «legjobb filozófiai iskolának», Szent Kamillus «az Isten irgalmának», Assisi Szent Ferenc meg «testvérének» nevezte. Így értjük az apostolok többszörös nyilatkozatát is: «Mivel tehát Krisztus testben szenvedett, ti is ugyanazon gondolattal fegyverkezzetek fel.» (Pét. I. 4, 1.) «Örüljetek, ha Krisztus szenvedéseiben résztvehettek, hogy az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadva örvendezzetek.» (Pét. I. 4, 13.) «Éppen azért nem csüggedünk el... Ez a mi jelenlegi, pillanatnyi és könnyű szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőségnek fölötte nagy örök mértékét szerzi meg nekünk.» (Kor. II. 4, 16, 17.)

Úgy-e, mily szédületes különbség a reménytelen pesszimista összeomlás és a keresztény lélek szárnyaló fölemelkedése között!

C) Mindenki eljut erre a magaslatra? Nem! *Csak az, aki megérti a keresztjét hordozó Krisztust.*

Mily sokan nem értik Őt meg! Meg tudják fejteni a legnehezebb keresztrejtvényt is, de nem tudják megfejteni Krisztus keresztjének rejtvényét.

a) A betlehemi kis Jézuska közel áll szívünkhöz, a csodatevő hatalmas Krisztusra is ragaszkodással nézünk, csak a *keresztjét hordozó Krisztust oly nehéz megértenie az embernek.* Oly nehéz vinni a keresztet, mikor legjobb szándékainkat félremagyarázzák, mikor rágalmaznak s gyanusítanak, mikor legszebb terveink meghiúsulnak, — pedig Krisztus *így* vitte keresztjét! «Krisztus követése» elsősorban mégis-csak a keresztútját járó, kigúnyolt s megalázott Krisztus követését jelenti. A keresztjét vivő Krisztus hirdeti, hogy nem azért vagyunk e világon, hogy mások minket megértsenek és elismerjenek, hanem hogy mi értsünk meg s ismerjünk el másokat.

b) És mily vigasztaló tudnom, hogy hiszen a legszentebb és legjobb Krisztust, egyszülött szeretett Fiát sem kímélte meg a mennyei Atya látogató keze, hát akkor nekem sem kell azt tartanom, hogy nem szeret Isten, mert szenvedni hagy engem!

— *Miért büntet, miért sujt engem az Isten?* — fakad ki a méltatlankodó kiáltás sok szenvedő ember ajkán. Pedig mennyivel keresztényibb lenne ezt kérdezni magunktól a szenvedés perceiben: *Vajjon mihez akar engem e csapással segíteni az Isten?* Az az Isten, aki azt mondta, hogy az jár legbiztosabban az ő nyomain, aki szenved.

Ezt mondta? Mikor?

Amikor így szólt: «Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét minden nap, és kövessen engem.» (Luk. 9, 23.) «Vegye fel keresztjét». Tehát az Úr nem is azt mondja, hogy tűrjük el a szenvedést, hanem vegyük fel, azaz vállaljuk készséges, örvendező lélekkel.

c) Hát itt valami érthetetlenség előtt állunk! Nem ismerte Krisztus az embert? Mert, ha ismerte, merte volna-e ajánlani, hogy *vegyük fel a szenvedést örvendező lélekkel?* Hol van teremtett élő lény a világon, amelyik örömmel szenved? Amelyik örül a fájdalomnak, a betegségnek, a rossznak? Sehol ilyen nincs! Mindenki a jót keresi, az örömet, a boldogságot!

Dehát az Úr Jézus is nagyon jól tudta ezt! És ha ennek ellenére is oly határozottan tanítja, hogy készséges és örvendező lélekkel vegyük fel a szenvedést, bizonyára nagy jót, értéket, kincseket látott Ő a szenvedésben.

Ah! Ez már más! Így már lehet a rosszat is szeretni! A diáknak rossz a tanulás, és mégis szereti, mert tudja, mi haszna lesz belőle. A szántóvetőnek nehéz a földmunka s mégis elvégzi, a betegnek keserű az orvosság s mégis beveszi, mert tudja, mi haszna lesz belőle.

A festők sok színnel dolgoznak: arany és fehér mellett barnával, sötéttel, feketével is. A világtörténelmet festő isteni Gondviselés is sok színnel dolgozik: napsugár s öröm mellett éjtszakával, borúval, keserűséggel, fájdalommal . . . de tudom, hogy az ő akarata a legjobb, s ha fájdalmak közt csikorog is lelkem, mégis kierőltetem belőle a nagyszerű imát: Atyám, ne amint én akarom, ne úgy legyen, hanem amint Te akarod, úgy történjék!

II. Miért tud erősíteni a szenvedő Krisztus?

Nehéz ez az út? Nehéz, ha csak a nagypénteket ismernők s nem a húsvétot is. Nehéz, ha csak a parancsokat halljuk s nem az ígéreteket is. Nehéz lenne, ha nem járna előttünk a szenvedő Krisztus, aki A) *tanít elviselni a szenvedést és* B) *segít elviselni azt.*

A) **Krisztus megtanít elviselni a szenvedést.**

a) *Ő nem könyvből tanulta a vigasztalást,* nem kigondolt szép szavakkal szól hozzánk, hanem mindent végigcsinált, amit mi szenvedünk.

Ki tud vigasztalni? Úgy-e csak az, aki ugyanoly bajban már maga is szenvedett. Nos hát, amióta Krisztus végigjárta a keresztútat, azóta nincs emberi szenvedés, amelynek tövisét le ne törné a gondolat: *Az Úr Jézus mindezt már előttem elszenvedte, sőt ennél még többet szenvedett.*

Szegénység sujt? — Krisztusnál nem vagy szegényebb! Fázol? — a betlehemi jászolyban még hidegebb volt! Szomjazol? — hát Ő a kereszten mit szomjazott! Félreismernek? — Ő reá meg azt fogták, hogy az ördöggel cimborál! Elhagytak meghitt barátaid? — de pénzért nem árultak el, mint Őt Júdás! Ah! neki van joga a szenvedésről beszélni!

Szegénysorsban születtél és sokat nélkülöztél? Igaz, — de istállóban mégsem születtél s kiskorodban édesanyád nem futott veled vak éjszakákon az üldözők elől!

Elvesztetted állásodat, méltóságodat s vagyonodat? Igaz, — de Ő meg isteni méltóságának magasából lett egy ács fiává!

Az emberek félreismernek, megszólnak, kigúnyolnak!? Igaz, — de bolond-ruhába mégsem öltöztettek s nem köptek arcodba a gúnyolódó tömeg hahotájára!

Csalódtál olyanokban is, kikben legtöbbet bíztál? Igaz, — de Júdás nem csókolta meg arcodat!

Évek óta kínoz a betegség? Igaz, — de még nem tudod, mi a töviskorona és ólmos ostor.

Ó, Uram, Uram, mily irgalmas is vagy Te, hogy mikor bármelyikünk lelkét végigbarázdázza az elhagyatottság véres éjtszakája, akkor a te saját szavaiddal enyhíthetjük fájdalmunkat: «Éli! Éli! lamma sabaktáni?!» azaz: «Én Istenem! Én Istenem! miért hagytál el engem?!» (Máté 27, 46.)

Ó, Uram, mily irgalmas is vagy Te, hogy mikor névtelen szomorúság fájdalma ömlik el lelkünkben, akkor a te saját szavaiddal panaszkodhatunk: «Szomorú az én lelkem mindhalálig.» (Máté 26, 38.). Hogy mikor összeszorítja lelkünket a jövő aggodalma, s elsápaszt és megremegtet az előttünk álló küzdelmek s nélkülözések előszele, akkor eszünkbe jut a te véres verítékezésed s halálküzdelmed: «Kezde remegni és gyötrődni» (Márk 14, 33.). «És lőn az ő verejtéke, mint a földre hulló vérnek cseppje» (Luk. 22, 44.).

És mikor meghalt testvérem, szüleim, barátaim koporsójánál sírok, eszembe jutnak a könnyek, melyeket Te ejtettél Lázár sírjánál. És ha szétszaggatott hazám fájdalmán csordul könnyem, eszembe jutnak a te könnyeid, melyeket Jeruzsálem pusztulásán sírtál el . . . És mikor a fájdalommal már alig bírok és égre kell sikoltanom irgalomért, akkor is a te áldott szavaiddal tehetem azt: «Atyám, ha akarod, vedd el tőlem e poharat; mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied» (Luk. 22, 42.).

b) De az Úr példaadásából még egy másik, nagyszerű tanítás is sugárzik: *a mások által reánk mért szenvedés vállalása.*

Nagy tanítás nekünk Krisztus példája, ahogyan elfogadta *a mások által reáhelyezett keresztet.*

Vannak szenvedések s nélkülözések, amiket az ember önként, penitenciás lelkének elemi vágyával vállal magára, — és ezeket aránylag könnyű elviselni. Vannak azonban fájdalmak, lemondások s megpróbáltatások, amiket nem mi vállaltunk, nem mi kerestünk, — hanem amik lépten-

nyomon keresztezik mindennapi életünket, — és ezeket erős lélekkel, sőt készséggel vinni, ah, ez a nehéz! Mikor az élet utain lépten-nyomon kőbe ütjük lábunkat, mikor annyira szeszélyes és csipkedő a feleségem s annyira durva és követelőző a férjem, mikor annyira vágyom egy kevéske egészség után, egy kissé nagyobb falat kenyér után, mikor annyira tombol körülöttem az elvtelenség, a hitetlenség, az erkölcstelenség . . . ah, mennyi kereszt, amit *mások* raknak vállamra és nekem napról-napra föl kell vennem és vinnem azokat!

«Ha legalább azt tudnám, hogy ez az Isten szent akarata! — panaszkodunk ilyenkor. Szívesen vinném s tűrném, ha az Isten küldte volna reám s nem ezek a gonosz emberek!»

Pedig halljuk csak, hogy az Úr Jézus mire figyelmezteti Pétert: «Bizony, bizony mondom neked, mikor ifjabb voltál, övet kötöttél és jártál, ahol akartál; de majd ha megöregszel, kiterjeszted kezeidet, és más övez fel téged és oda visz, hová te nem akarod» (Ján. 21, 18.). És az evangelista még hozzáteszi: «Ezt pedig mondá, jelezvén, minő halállal fogja megdicsőíteni az Istent» (Ján. 21, 19.).

Halljátok, Testvéreim? Szép és jó az Istenért önként vállalt áldozat és lemondás is, de még értékesebb annak a keresztnek elvállalása, amelyre mások feszítenek minket.

Ime, ezért *is* szenvedett az Úr Jézus! Azért, hogy ne legyen a földi életben egyetlen fájdalom sem, amelyre enyhítő balzsamot nem lelnénk az ő szenvedéséből.

B) De Krisztus nemcsak tanít elviselni a szenvedést, hanem **segít is elviselni azt.**

a) Egyedül Ő tud segíteni, mert *Ő oldotta meg a szenvedés problémáját.* Szenvedett az ember Krisztus előtt is, — de szenvedett cél nélkül, magyarázat nélkül, megoldás nélkül. Az ember elkeseredett, megkeményedett, összetört, elpusztult a szenvedésben . . . hogy mondjam egy szóval? . . . Krisztus előtt az ember nem tudott mit kezdeni a szenvedéssel! De jött Krisztus és átölelte a keresztet! Önként, meleg szeretettel! Nincs vőlegény, ki menyasszonyát melegebb szeretettel emeli magához, mint Krisztus tette keresztjével. S ez a szeretet, mellyel a szenvedést fogadta, s önként elvállalta, elvette annak eddigi átkát, céltalanságát.

Krisztus bensejében mindig kész volt a szenvedésre, készséggel vállalta a szenvedést — s ez tette Őt naggyá.

Vannak, akiket a szenvedés összetör, vannak, akiket a csapás összemorzsol, vannak, akik a kereszt terhe alatt meg-

bénulnak: *Krisztus Urunk a kereszt árnyában nőtt meg előttünk legnagyobbra.* És azóta a krisztusi lelkeken, a Krisztus szellemével töltekező lelkeken nem fog a szenvedés. Fájdalmasan csalódtak az emberekben — s ők dolgoznak tovább. Szakadatlan gondok gyötrik őket — s fejük mégis fölemelve. Csapás csapás után éri őket — s kezük mégis imára kulcsolva. Beborult fölöttük az ég — s mégis érzik a felhő mögé rejtőzött nap melegét, mert tudják, hogy a csendesen viselt szenvedés nemcsak bölccsé, megértővé s alázatossá tesz, hanem a csendes szenvedés valósággal istentisztelet is.

Nem tudom, ismeritek-e Lisieuxi Szent Teréz mondását, amellyel életének egyik legnagyobb megpróbáltatását fogadta?

Még nem volt meg a kora, mely a zárdábalépéshez szükséges. Ezért elzarándokolt Rómába, hogy XIII. Leótól személyesen kapjon engedélyt. A pápa az engedélyt nem adta meg. Hogy mily fájdalmat jelentett ez Teréznek, elgondolhatjuk. És panaszkodott? Sőt! Alázatosan meg is magyarázza kudarcát.

A Gyermek-Jézus számára játékszerül ajánlottam fel magam, — mondotta — de nem értékes játékszerül, melyet a gyermekek csak néznek, és megérinteni nem mernek, hanem értéktelen kis labdája kívántam lenni, amelyet a földre lehet dobni, lábbal tovább lökni, át lehet lyukasztani, a sutban lehet hagyni, de szívhez is lehet szorítani, ha a kis gazdának ez örömet szerez . . . «Egyszóval — mondogatta, és ez megkapóan fejezi ki érzéseit — mulattatni akartam a kis Jézust, ki akartam szolgáltatni magamat gyerekes szeszélyeinek.» Nos, a vatikáni látogatás alkalmával a kis Jézus teljesítette a kérését: átlyukasztotta kis játékát «*Bizonyára látni akarta, hogy mi van benne*» — írja a Szent.

Ime, mily csodálatosan fínommá teszi a szenvedő lelket a Krisztus keresztjére emelt tekintet! Ime, mint emel föl a szenvedés Isten közelségébe!

b) Minden szenvedés ilyenné tesz? Minden szenvedés érték? Ah, dehogy!

Minden szenvedés tisztít, nemesít, fölemel? Korántsem!

Amíg csak magunkban szenvedünk, addig savanyúvá, keseredetté válhatik s kegyetlenül megkeményedhetik bennünk a lélek. Mihelyt azonban *Krisztussal együtt szenvedünk*, ha Krisztus szenved bennünk, ha szenvedésünkben valóban beváltjuk Szent Pál szavait: «Krisztussal együtt keresztre szegeztettem» (Gal. 2, 19.) —, akkor fakad fel

Krisztus szenvedésének ereje, bűntörlesztő s lélektisztító ereje bennünk s akkor változik át a szenvedés pokolból tisztító tűzzé. Amint a hegyi patak medrében is azalatt tisztul a víz harmatos, gyémántos kristálycseppekké, amíg ütődik, verődik, zúg, habzik, tajtékzik a rohanó áradat.

c) De most már azt is értjük, hogyan válhatik az örömteljes, lendületes, harcos életnek forrásává az a kereszténység, amely a szenvedés és fájdalom elviselésére nevel minket. Csodálatos dolog is ez: az a kereszténység, amely értéknek s hasznos eszköznek tartja a szenvedést, *mégsem sötét és sivár világnézet!* És pedig azért nem, mert ha az utak, melyeken át kell mennünk, sötétek is, de vakító fényözön bíztatásában áll előttünk a cél, ahová azok az utak vezetnek, amint Krisztusnak is véres keresztúton kellett előbb átmennie, hogy a fénylő húsvéti sír dicsőségébe jusson. A Zsoltáros szerint előbb könnyek közt kell vetnünk, hogy örvendezve arathassunk (Zsolt. 125, 5.) és hogy elmondhassuk a végén az Úrnak: «Jó nekem, hogy megaláztál engem» (Zsolt. 118, 71.), és hogy mi is elmondhassuk *gróf Széchenyi István* nagyszerű imáját, amelyet feleségének imakönyvébe írt:

«Isten, Te foglalatja minden jónak, magasztosnak, tökéletesnek, bevégzettnek, töltsd be szívemet s elmémet a Te szent lelkeddel.

Erősíts meg égi hatalmaddal, hogy földi gyarlóságaimat leküzdve, Hozzád fölemelkedhessem.

Szabadítsd meg érzékeimet minden földi salaktól, s tisztítsd meg emberi természetemet, hogy ez a műved Hozzád méltóvá lehessen.

Önts bizalmat lelkembe s ne engedd, hogy a te végzéseidet bírálgassam vagy éppen kétkedjem mindenható, mindentudó s irgalmas voltodban.

Add végre legjobb áldásodat minden hozzátartozóimra s barátaimra, hogy egykor mindnyájan együtt dicsőíthessünk s magasztalhassunk Téged mindörökké. Amen.

Uram, legyen meg a Te akaratod, úgy a mennyben, mint itt a földön».

Ime, a fájdalmas Krisztus vigasztaló erejének áldott szent titka!

*

Kedves Testvéreim! Xerxes, a hatalmas perzsa király, akitől a földön mindenki rettegett, egy alkalommal tehetetlen dühében megkorbácsoltatta a háborgó tengert. Európa s Ázsia közt hajóhidat veretett, hogy azon átkeljen seregével, de egy erős vihar teljesen szétszórta a hidat. Erre három-

száz korbácsütést méretett a tengerre ezekkel a szavakkal: «Te keserű víz, ezt a keserű büntetést méri rád urad, mert jogtalansággal illetted Őt» . . . A tenger persze továbbra is zúgott és háborgott és maradt oly keserű, mint volt, és nem törődött semmit az emberi gőg tehetetlen dühével.

De megszelídült a háborgó tenger . . . és azonnal elcsitult a vihar . . . és csendesre pihentek az elébb még tajtékzó habok abban a pillanatban, amikor a világ Ura és teremtője, az Úr Jézus Krisztus emelkedett fel a hányatott kis hajócskában a rettegő apostolok közt. «Parancsola a szeleknek és a tengernek, és nagy csendesség lőn (Máté 8, 26.).

Testvéreim! Az élet tengere, szenvedéseink viharja, szélvésze minket is hány és csapkod, de míg Krisztus nélkül csak tehetetlenül dühöng az ember a szenvedésben, addig Krisztussal lecsillapul és megbékél a legnehezebb vihar is.

Jöjjetek hát s mutassátok meg ti, nagy szkeptikusok, ti hitetlen világfölényesek, most a szenvedés és megpróbáltatás rettenetes éveiben, most mutassátok meg, mit tudtok!

Mert a mi szent vallásunk megmutatja!

Tiétek az ökölbe szorult tenyér, miénk az imára kulcsolt kéz!

Tiétek az eltorzult arc, miénk a véres Krisztusra emelt tekintet!

Tiétek a reménytelen éjtszaka, miénk a napsugaras hajnalhasadás!

Tiétek a kétségbeesés, miénk a hit!

Tiétek a halál, miénk az élet! Amen.

XII.

Krisztus szenvedése meg az enyém! (II.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Hallottátok már az optinai barát esetét? Tolstoj tesz említést egyik művében erről a görög katolikus szerzetesről, aki az oroszországi optinai zárdában élt és fájdalmas, félelmetes betegségbe esett. Évek óta feküdt mozdulatlanul kis cellája betegágyán, sem testileg, sem szellemileg nem volt képes dolgozni. Mindenkinek csak terhére volt, még enni sem tudott, etetni is úgy kellett őt, — teljesen használhatatlanná vált.

Úgy elgondolom, mit mondott volna sok más ember ennek a betegnek láttára. «Mit ér még ez az élet? Mire való ez a céltalan szenvedés? Miért nem altatják el az orvosok fájdalom nélkül, szép csendben örökre?» . . .

És tudjátok, mit ír Tolstoj erről a szenvedő szerzetesről? Olyan nyugodt lélekkel s örvendező szívvel viselte rettenetes baját, hogy ennek látása nemcsak szerzetestársait buzdította lelkes munkára, hanem lassanként egész Oroszországból zarándokcsapatok jöttek a beteget látni. Ő, a tehetetlen beteg, erőt adott az egészségeseknek, hogy hordani tudják szenvedéseiket: Ő, a mozdulatlan, új lökést adott nekik előre, az örök élet felé.

Persze, a szenvedés problémájára ily fénycsóvát vetni senki más nem tud, csak az Úr Jézus és azok, akik az ő nyomában haladnak. Krisztus nélkül nem tudunk mit kezdeni az emberi élet legszörnyűbb kínzó valóságával: a szenvedéssel. Krisztus nélkül úgy vagyunk a szenvedéssel, mint voltak valaha az apostolok, amikor az Úr Jézus saját eljövendő szenvedéséről beszélt nekik, azok azonban értetlenül hallgatták az Úr szavait: nem tudták még felfogni a szenvedés misztériumát.

Az evangelista ezeket írja az említett helyen: «Magához vevén pedig Jézus a tizenkettőt, mondá nekik: Ime, föl-

megyünk Jeruzsálembe, és beteljesednek mind, amiket megírtak a próféták az Emberfiáról. Mert a pogányok kezébe adatik, és megcsúfolják, bántalmazzák, megköpdösik; és miután megostoroztatik, megölik őt» (Luk. 18, 31—33.). Az evangelista pedig hozzáteszi: «Azonban ők mitsem értének ezekből» (Luk. 18, 34.).

Nem különös dolog-e, hogy az apostolok megértették az Urat, mikor parancsait adta ki, megértették, mikor példabeszédeit mondta el, mikor Isten Fiának nevezte magát, — csak akkor nem értették meg, mikor arról beszélt, hogy szenvedni fog. Annyira nem értették meg, hogy Szent Péter le is akarta beszélni az Urat és így szólt Hozzá: «Isten mentsen téged, Uram! nem fog ez történni veled» (Máté 16, 22.).

De Krisztus Urunk, nála egyenesen szokatlan keménységgel felelt Péternek: «Távozzál előlem, kisértő! megbotránkoztatsz engem» (Máté 16, 23.).

Mintha mondotta volna: Amíg meg nem értitek a szenvedés nagy titkát, addig nem vagytok igazi tanítványaim. Később persze már megértették! Megértették egészen saját életük odaadásáig, saját vértanui szenvedésükig.

Testvéreim! Mi se álljunk értetlen keserűséggel a szenvedés problémája előtt! Igyekezzünk behatolni ennek a rejtélyes szfinxnek vonásai mögé. Mindjárt könnyebb lesz a szenvedéssel szembenézni, ha tudjuk I. **mit tartott a szenvedésről az Úr** és ha tudjuk, hogy II. **a szenvedés az Isten köszöntő szava hozzánk.**

I. Mit tartott Krisztus a szenvedésről?

A) Minden filozófiai rendszernek, minden világnézetnek legnehezebb próbaköve: **a szenvedés problémája.** Mit mond arról? Hogyan tudja azt magyarázni?

«Ők mitsem értének ezekből» (Luk. 18, 34.), hallottuk imént az evangelista megjegyzését az apostolokról.

De hány mai emberről elmondhatná a Szentírás ugyanezt! A szenvedést az életből semmi kormányforma nem tudja kiküszöbölni. Az élet «siralom völgye» volt és lesz is mindig és a szenvedésből nem lehet kivándorolni. Szembe kell néznünk a szfinxarcú szenvedéssel, minden embernek szembe kell néznie, — de mily sokan állnak előtte értetlenül, tehetetlen dühhel, fogcsikorgatva! Nincs ajtó, hová be nem kopogtatna s be nem törne, — mit kezdjünk hát vele?

Odaálljunk-e *a pesszimista filozófia mellé* s mondjuk: Fenekestől, mindenestől gonosz ez a világ, minden lakás egy siralomház s boldog, aki minél előbb megsemmisül s elpusztul! Ezt mondjuk-e? Vajjon ha ezt mondjuk, álljuk-e így erősebb lélekkel a fájdalom csapásait?

Vagy odaálljunk-e *a gyönyörhajhászok közé*, akik az érzéki élvezetek féktelen adagolásával akarják elkábítani szenvedő lelküket, de másnap, a mámor elmultával csak annál keservesebb ürességre virradnak!

Vagy odaálljunk-e *a megkövült szívűek közé*, akik látják, hogy a szenvedések elől nem futhatnak, de nem sokat okoskodnak felőle, nem magyarázgatják, nem keresik okát, — egyszerűen keserű lélekkel, csikorgó foggal, ökölbeszorult kézzel elviselni akarják. Akarják: de az értelmetlen, a céltalan, a vak szenvedést ember el nem viselheti!

Mily szomorú valóság, hogy az emberek nagy tömege ilyen értetlenül, ilyen tehetetlen reménytelenséggel áll a problémával szemben! Szenvedés, szenvedés! Csupa szenvedés az egész élet, — de mire való ez, mi a célja?

B) Pedig mindjárt megértjük a szenvedés problémáját, ha ismerjük a Szentírásból az Úr szavát: «*Az én gondolataim nem a ti gondolataitok, s a ti utaitok nem az én utaim*, mondja az Úr. *Mert amily magasan van az ég a föld fölött, oly messze vannak az én utaim a ti utaitoktól, és az én gondolataim a ti gondolataitoktól*» (Iz. 55, 8. 9.). Ha ez így van, akkor megértjük, hogy Istennek más a mértéke. Az emberek szeretetük jeléül rózsát küldenek egymásnak, Isten azonban akkor is szeret, ha tövist küld nekünk. Az emberek mérlegén csak a tett számít, Isten mérlegén még ennél is többet nyom a szenvedés. Jézus nagy volt az ő csodás tetteiben, de még nagyobb csodás szenvedésében.

Aki ezt nem érti, az nem érti meg Krisztus egész földi életét sem; azt az életet, amelyet egészen átmeg átszőtt a szenvedés. Maga az Úr adja kezünkbe a kulcsot az ő életének megértéséhez, mikor így szól az emmauszi tanítványokhoz: «Hát nem ezeket kellett-e szenvedni a Krisztusnak, és úgy menni be az ő dicsőségébe?» (Luk. 24, 26.).

Valóban: életének bármely szakát nézzük, a szenvedés valamiféle alakban mindenüvé követte Őt. Miért? Azért, hogy minden fajta szenvedőnek példát adhasson. Betlehemben a szegénység volt utitársa, egyiptomi menekülése alatt a hontalanság, a názáreti műhelyben s nyilvános taní-

tása alatt a fárasztó munka, a végén pedig elárultatás, félreismertetés, meggyaláztatás, gúny, gyűlölet, halál.

C) És éppen az által, hogy az Úr Jézus önként vállalt szenvedéssel szőtte át egész földi életét, **ezáltal megenyhítette számunkra is a szenvedés elviselését.** Nem vette el rólunk a szenvedést, de elvette annak addigi kínzó értelmetlenségét.

a) A szenvedés megvolt az első bűn óta és meglesz, amíg ember él a földön. A szenvedést, a rosszat, a betegséget, a halált ugyan nem az Isten teremtette, hanem az ember szerezte magának, amikor engedetlen bűnös kézzel belenyúlt a világ erkölcsi rendjébe. Ha ma közös sorsa is minden élő lénynek a szenvedés, nem volt ez kezdetben így. Amit csak Isten teremtett, minden jó volt «nagyon jó» (Móz. I. 1, 31.); hanem «a bűn egy ember által jött be e világba, és a bűn által a halál». (Róm. 5, 12.) És ezóta, az áteredő bűn óta, a szenvedés közös sorsa minden embernek. Születésüktől halálukig nehéz iga súlyosodik Ádám fiaira, — mondja a Szentírás (Jéz. Sir. 40, 1.). Hadiszolgálat az ember élete a földön, — teszi hozzá egy másik helyen. (Jób. 7, 1.)

b) De az Úr ezt a közös emberi sorsot könnyebbé tette, mikor *a mindenkire váró szenvedést annyira fölmagasztalta, hogy egyenesen az ő követésének eszközévé választotta.* «Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét, és kövessen engem». (Máté 16, 24.)

Ezóta nem lehet senki Krisztus méltó követője, aki a szenvedésben Őt magára hagyná. Ime, fölmegyünk Jeruzsálembe — mondta az Úr a tanítványai előtt, — és az Emberfiát megcsúfolják, megköpdösik, megostorozzák, megölik . . .

Halljátok, Testvéreim? «Fölmegyünk.» Nem úgy mondta Krisztus, hogy «fölmegyek», hanem «fölmegyünk»: én és ti, én, a Mester és ti, akik követőim vagytok.

És mit feleltek a tanítványok? Meghátráltak a szenvedés elől, megrettenve szétszaladtak? Eleinte «nem értették» az Urat. De később már ezt felelték: «Menjünk mi is, hogy meghaljunk vele». (Ján. 11, 16.) Ha így fogjuk fel a szenvedést, akkor is nagyon fog fájni s az emberi természet akkor is nyög és sír alatta, de akkor megkapja a mélyebb, isteni jelentőségét, míg e nélkül örökre megfejthetetlen talány s céltalan átok marad az emberiség nyakán.

Mikor tehát nagyon sujt az élet, jusson eszünkbe Krisztus szava: «Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát,

vegye föl keresztjét és kövessen engem». (Máté 16, 24.) Tehát Krisztus a szenvedés súlya alatt nem kétségbeesni tanít, nem lázadozni, nem az ég ellen öklöt emelni, nem sztrájkolni Isten ellen, hanem annál közelebb símulni Isten szívéhez. Hiszen halljátok, hogy aki a keresztjét türelmesen viszi, az biztosan Krisztus nyomaiban jár!

Naponként imádkozzuk a «Hiszekegy»=ben: «Kínzaték Pontius Pilátus alatt, megfeszítteték, meghala és eltemet= teték . . . De ne legyen ez lélektelen imafelmondás, hanem mialatt imádkozzuk, igyekezzünk a mi szenvedéssel teli életünket a szenvedés lelki közösségébe hozni Krisztussal (Fil. 3, 10.), és nagylelkű nekibuzdulással elmondani Tamás apostollal: «Menjünk mi is, hogy meghaljunk vele». (Ján. 11, 16.) Ime, ily fölemelő tanítást hirdetett Krisztus Urunk a szenvedésről!

Az Úr Jézus példája és tanítása nyomán aztán a keresz= tény bölcselet és aszketika is igyekezett minél több fényt vetíteni a szenvedés kínzó problémájára. Hiszen az egészen biztos, hogy a mi végtelenül jó mennyei Atyánknak nem telhetik öröme gyermekei kínjában, fájdalmában. Ha tehát Isten mégis elnézi és megengedi, hogy csapások sujtsanak és szenvedés érjen minket, csak azért nézi el és engedi meg, mert ezzel bizonyára tervei és céljai vannak. Tervei, melye= ket e világon teljes egészükben felfogni nem vagyunk ugyan képesek; céljai, amelyeket a földi életben egész világosan ugyan nem láthatunk, de mégis tervek és célok, amelyeket legalább nagy körvonalakban sejteni lehet — és ha ezeket csak észrevettük is, máris könnyebb a szenvedést elviselni.

A szenvedésnek tehát megvan a célja az Isten terveiben. *A szenvedés az Isten szava hozzánk:* **köszöntő szava, figyelmeztető szava, irgalmazó szava.**

Köszöntő szava: Ember! Mélyebb lélekké, értékesebb élet hordozójává akarlak tenni.

Figyelmeztető szava: Ember! Veszélyes utakon jársz, térj vissza hozzám!

Irgalmazó szava: Ember! Itt vezekelj, hogy ne kelljen odaát vezekelned!

Halljuk meg, értsük meg a szenvedés által hozzánk szóló Isten szavát! A mai beszédben már csak az Isten köszöntő szavának megvizsgálására jut időnk; irgalmazó és figyelmeztető szavát majd a legközelebbi prédikációban figyeljük meg.

II. A szenvedés az Isten köszöntő szava hozzánk.

A **Szentírás ó- és újszövetségi** része lépten-nyomon hirdeti ezt a fölemelő gondolatot, hogy a szenvedéssel Isten még tisztábbá, még értékesebbé akarja tenni hűséges gyermekeinek lelkét. «A fazekas edényeit a kemence próbálja ki, az igaz embereket pedig a szenvedés kísértése». (Jéz. Sir. 27, 6.) «Mert kedves voltál Isten előtt, azért kellett, hogy a kísértés próbáljon ki». (Tób. 12, 13.) «Módfelett megterheltettünk, erőnkön felül, úgyhogy még életünket is megúntuk. Sőt bennünk magunkban is a halál válasza volt», — kiált föl egy alkalommal Szent Pál. De mindjárt hozzá is teszi, hogy mindez miért történik. Azért, «hogy ne magunkban bízzunk, hanem Istenben». (Kor. II. 1. 8. 9.) «Isten a szőlővesszőt megtisztogatja, hogy többet teremjen». (Ján. 15, 2.) «Örvendeni fogtok, ha most szomorkodnotok kell is egy kissé különféle kísértésekben, hogy a ti hitetek próbája a romlandó aranynál (mely tűz által próbáltatik meg) sokkal értékesebbnek találtassék». (Pét. I. 1, 6.)

Dehát hogyan lehetséges az, hogy a **csapások szebbé, tisztábbá, mélyebbé, értékesebbé tudják tenni az ember lelkét?**

A) Mindenekelőtt is a csapásban válik el, **mily komoly a vallássosságunk:** elszakít-e a fájdalom Istentől vagy jobban Hozzá kovácsol? Az igazi keresztény lélek soha mélyebben, melegebben imádkozni nem tud, mint csapás idején. Beteljesedik rajta a Szentírás szava: «Ezüst és arany a tűzben állja ki a próbát; Isten kedvencei azonban a megaláztatás kohójában». (Jéz. Sir. 2, 5.)

Hallottátok már annak az egyszeri gazdag embernek érdekes legendáját? Gazdag volt, mindene megvolt — de egyszer csak mindene elveszett és attól kezdve lelkileg egészen összetörve céltalanul barangolt az életben. Amint egy falun megy keresztül, látja, hogy egy gazda nagy lapáttal forgatja a gabonát. «Miért nem hagyod nyugton ezeket a magvakat?» — kérdi tőle. «Azért, hogy a nagy nyugalomban meg ne rothadjanak» — volt a válasz.

Ezután a földeken ment át s látta, mily éles ekével hasogatja egy ember a földet. «Miért vágsz oly mélyen a szegény föld testébe?» — kérdi az embert. «Azért, hogy porhanyóbbá tegyem, és az esőt meg a napsugarat jól befogadja.»

Most egy szőlőskerten vitt útja keresztül, ahol a gazda

éles ollóval vagdosta a szőlővesszőket. «Miért kínzod szegény vesszőket?» — kérdi a gazdát. «Dehogy kínzom! Azért nyesegetem, hogy sok és jó gyümölcsük legyen!»

És ekkor a szomorú vándor szeme megnyílott: Uram, én vagyok a gabona, amelyet csak azért forgattál meg, hogy meg ne rothadjak. Én vagyok a szántóföld, melyet csak azért hasogattál meg, hogy porhanyóbbá legyek igéd s kegyelmed számára. Én vagyok a szőlőtő, melyet megnyestél a szenvedés késével, hogy gyümölcsöt hozzak.

Igen: a szenvedés a lelket tisztító Isten köszöntő szava hozzánk!

B) Főleg, ha megfontoljuk azt is, hogy kitartásunkkal **mennyi érdemet is szerezhetünk!** «Csupa örömnek tartsátok, testvéreim, — mondja Szent Jakab apostol — ha különféle kísértésekbe (azaz: megpróbáltatásokba) estek, tudván, hogy a ti hitetek megpróbáltatása béketűrést szerez. A béketűrés pedig tökéletességre viszi a cselekedetet, hogy tökéletesek legyetek és feddhetetlenek, minden fogyatkozás nélkül.» (Jak. 1, 2—4.)

A speyeri dómban a császársírok fölött egy lánc két végén egy nagy kereszt s egy nagy korona lóg alá: beszédes jelképe minden emberi életnek! Hiszen mindnyájunk arcába belenéz a rengeteg szenvedés és csapás szfinx-szeme és «hervadhatatlan koronánkat» (Péter I. 5, 4.) bizony mindnyájunknak kereszthordozással kell kiérdemelnünk. Ezzel bíztatta magát Szent Pál is sok küzdelmeiben: «Készen vár reám az igazság koszorúja, melyet megad nékem azon a napon az Úr». (Tim. II. 4, 8.) És Jakab apostol is ezt írja: «Boldog az a férfiú, aki a kísértést kiállja, mert hűnek találtatván, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten az őt szeretőknek megígért». (Jak. 1, 12.)

Svájcban, Graubünden kantonban van egy mély hegyszakadék, amely ezt az ijesztő nevet viseli régtől fogva: «Böser Weg», «gonosz út». Az út egyik oldalán folyton leomlással fenyegető sziklafalak és szédületes hasadékok, a másik oldalon pedig a félelmetesen zúgó Rajna. Bizony «Böser Weg!» De nem ez-e az egész ember élete is? «Tágas a kapu és széles az út, mely a pusztulásba viszen . . . Szűk a kapu és keskeny az út, mely az életre viszen» (Máté 7, 13. 14.) — figyelmeztet az Úr Jézus. «Vigyázzatok, mert a ti ellenségtek, az ördög, mint ordító oroszlán körüljár, keresvén akit elnyeljen; erős hittel álljatok ellen neki.» (Pét. I. 5, 8. 9.)

«Sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten országába» — hirdetik az apostolok (Ap. Csel. 14, 21.); és ezt a gondolatot nagyszerű fantáziával teszi szemléletessé egy német költő (Bertran), mikor így szólaltatja meg a Libanon cédrusát:

Ich wachse langsam, meine Zeit
Ist eine lange Geduldigkeit,
An jedem wuchs ich, was mir ward,
Kein Reif zu jäh, kein Frost zu hart.
Ich wachs am Dunkel, daraus ich stieg,
Ich wachs am Licht, darin ich mich wieg,
Ich wachs am Wurm, der an mir nagt,
Ich wachs am Sturm, der durch mich jagt.
Verwandelnd zwing ich jede Kraft,
Hierauf zu dehnen meinen Schaft.
Ich dulde Blitz, und Glut und Guss,
Ich weiss nur, dass ich wachsen muss.
Und schau ich hoch auf alle Welt,
Und kommt die Wunde, die mich fällt,
Schmück Tempel ich und Paradies
Des Gottes, er mich wachsen hiess!

(Ernst Bertran.)[1]

Igen: a szenvedés a magasba hívó Isten köszöntő szava hozzánk!

C) És végül a szenvedés azzal is fölfelé emel, hogy megolvasztja **az emberi szívet, megértővé, elnézővé, megbocsátóvá teszi másokkal szemben.**

Jaj, mily kemény sok ember szíve! Szívbajos a mai ember, de nem szívtágulása van, hanem szívszűkülése, szívcsökkenése, szívelmeszesedése, megkövesedése! Mily kevés

---

[1] Lassan növök, lassan nagyon,
A várni tudás hatalom.
Minden, mi ér, csak nőtet még.
Növel a fagy, növel a jég,
A homály, melyből felnövök,
A fény, amelybe feltörök,
A féreg, amely bennem őröl.
A szél, mely zúg a hegytetőről,
Minden erőt rabbá teszek,
Enyémmé, csakhogy nagy legyek
Ég záporát, villám tüzét
Tűröm, mert célom nőni még.
Magasból nézek a világba
S ha rám zuhan a bárd csapása,
Ki növelt századokon át,
Díszítem Isten templomát.

(Reményik Sándor fordítása.)

megértés a mások gyöngéivel! Mily nehéz türelmetlenség a környezet apró-cseprő idegességeivel!... És érdekes: kinek minél jobban megy a dolga, annál részvétlenebb, annál idegesebb; ellenben a sokat szenvedőnek szívében úrrá lesz valami szent komolyság, testvéri megbocsátás, nagy türelem.

Aki nem ment át életében nagyobb szenvedésen, annak lelkén mindig marad valami felületesség, valami könnyelműség. Az emberi lélek mélységeinek legcsillogóbb kincseit, legnemesebb vonásait a szenvedés csákánya bányássza felszínre. Nézzétek meg már a külsejét, arcvonásait is annak, aki nagy szenvedéseken ment át: mennyi jóság, mennyi szelídség, mennyi megtisztult vágy, mennyi elsímult vihar! Szinte teljesedve látjuk rajtuk az Apostol szavait: «Senki sem volt mellettem, mindenki cserbenhagyott... De az Úr mellém állott s erőt adott nékem». (Kor. II. 4, 16, 17.)

Aki pedig mindezt tudja a szenvedésről, az — és csak az — érti meg a keresztény aszketika tanítását a szenvedés értékéről.

Az egyik nagy francia gondolkodónak, *Pascalnak* van egy mondása, amelyik első hallásra elképeszt, de később rájövünk mély igazságára.

Ezt írja Pascal: «*A keresztény ember számára az igazi állapot a betegség*». Persze, ez az állítás ijesztő lenne, ha azt jelentené, hogy a keresztény embernek passzióval, élvezettel keresni kell a szenvedést.

Dehát nem is ezt akarja a nagy gondolkodó kifejezni! Hanem azt, hogy az igazi keresztény gondolkodás által nyujtott világfölényes lelki erőt sehol szebben megmutatni nem lehet, mint a csapások idején. Mikor reánk szakad a világ, mikor elhagyottaknak s egyedülállóknak érezzük magunkat, mikor ezen a földön beborult fölöttünk az ég, csak két választás marad számunkra; az egyik: kezet ökölbe szorítva s arcot eltorzítva szidni a vak sorsot, a másik pedig: az örök gondolatokhoz emelkedve, azok távlatából fegyelmezett lélekkel nézni a háborgó tengert.

Mikor aztán az ember már tud türelmes lenni a saját betegségéhez, akkor jön az emelkedés második foka: *türelmessé válni az emberekhez is*. Azokhoz is, akik betegágya mellett állnak, meg mindenkihez és mindenhez, aki és ami azelőtt oly könnyen fel tudta őt izgatni. Aki sokat szenvedett, annak lelke megtisztul, megfinomodik, az tud másoknak sokat elnézni s megbocsátani.

Emlékeztek arra az evangéliumi jelenetre, amidőn az Úr meggyógyította az inaszakadtat? Emlékeztek rá, mit mondott az Úr a betegnek? «Állj fel, vedd ágyadat és járj!» Nohát mennyi betegnek mondja ezt az Úr ma is — lelki értelemben: Ez a betegség lesz számodra a tisztulás, a finomodás, az érés ideje, kelj fel kicsinyeskedő világodból s járj ezután az én éltető magaslataimon!

De most értjük meg az optinai barát esetét is! *Mert, aki ily lélekkel tud szenvedni, az a betegség látszólagos tétlenségében is a legáldásosabb tevékenységet fejti ki.* Igen: az évek hosszú során át ágyban fekvő beteg is prédikál, tanít, dolgozik. Mert nem az a legszebb emberi munka, amely gépeket konstruál, gyárakat emel s autókkal rohan, hanem az, amely megtanít arra, mint lehet a lélek erejével a földi szerencsétlenség és keserű sors fölé is emelkedni.

*

És mivel a kereszténység a szenvedésről így gondolkodik, azért kitermelt a szenvedésről egy olyan végtelenül fínom, hihetetlenül magasztos felfogást, ami a kereszténységen kívül még eszébe sem juthatott volna az embernek.

Tudjátok ti azt, Testvéreim, *hogy a kereszténység szerint a szenvedés életfeladat is lehet, élethivatás is lehet!*

Élethivatás? Jaj, de érthetetlenül hangzik! Pedig ezt mondja magáról az egyik orosz író (Turgenyev) elbeszélésének egyik hőse. A beszéd elején egy beteg szerzetes példáját idéztem; «dehát ő szerzetes volt» — mondhatná valaki. Nos hát halljátok egy beteggé lett táncosnő esetét.

Lukarjának hívták az örökösen daloló, vidám táncosnőt. Egy tavaszi hajnalon csodás csalogány énekére ébredt. Félálomban ugrik ki az ágyból s szalad le a lépcsőn, hogy hallgassa a madarat, de egy fokot rosszul lépett s attól a perctől kezdve rettenetes bénulást kapott. Gyógyították mindennel, forró vassal, hideg jéggel . . . nem segített semmi, . . . csak feküdt fájdalmas kínjai közt éveken át. «Először szomorú voltam — mondja, — aztán lassan hozzászoktam . . . Másoknak még rosszabb, gondoltam.» Később már így szól a nagy beteg: «Dalolok, énekelek, régi dalokat, karácsonyi dalokat, három-királyok dalait, mindenféle énekeket. Csak a táncdalokat nem énekelem: azok nem illenének mostani hivatásomhoz».

Mostani hivatásom! — micsoda gyönyörű gondolat! A hivatáshoz hívás kell. Ki hív. Az Úr! Amint egyeseket

munkára hív, alkotásra hív, nagy tettekre hív, úgy egyeseket — *a szenvedésre hív!*

És csak ne kérdezd: «Miért éppen engem hívsz, Uram? És miért ily súlyos szenvedéssel?» Nem, ezt ne kérdezd, Testvérem: erre nincs válasz. Csak az Isten tudja, hogy miért éppen téged.

Hanem azt kérdezd: Mi célból küldöd ezt, Uram? Mit akarsz vele? Kérdezd az örök élet távlataiba fúródó szemmel s akkor majd meghallod a feleletet az Isten ajkáról.

És tudod mi lesz a felelet?

Ha te a szegénység vagy — Én gazdag vagyok!
Te bűnös vagy — Én a megbocsátás!
Te az éhség vagy — Én az égi kenyér!
Te szomjúság vagy — Én az örök élet forrása!
Te sötétség vagy — Én világos napfény!
Te panaszkodol — nézd, meghallgatlak!
Te szenvedsz — nézd, megszánlak!
Te sírsz — nézd, megvigasztallak!
Te ember vagy — nézd, én Isten vagyok!...

Az vagy, Uram, Atyám, Istenem vagy, kiben hiszek, kiben bízom, kit szeretek, vég nélkül szeretek. Amen.

XIII.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (III.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az idén volt huszonöt éve, hogy meghalt a francia irodalom egyik világhírű egyénisége, *Huysmans*. Rettenetes irodalmi mult volt mögötte. Erkölcstelen írásaival nemcsak a kloakairodalmat gyarapította, hanem annyira ment a dekadenciában, hogy «La bas» című könyvében már egyenesen a Sátán kultuszának emelt oltárt . . . És egyszercsak elterjedt a hihetetlen hír, hogy ez a fenékig felfordult lelkű író visszatért a hűtlenül elhagyott katolikus ideálokhoz, sőt — szerzetessé lett!

Óriási meglepetés! A bűnben régi barátai megbotránkoztak rajta. De ily mult után gyanakvással fogadták egyes katolikus körök is ezt a megtérést, hogy vajjon nem csak egy újabb raffinált irodalmi élvezet-e ez is számára?

És tudjátok, mikor oszlott el minden kétség megtérésének valódi mélysége felől? Akkor, amikor később Huysmans nyelvrákot kapott és rettenetes fájdalmában így nyilatkozott: «Azért kell ezt szenvednem, hogy azok, akik könyveimet olvassák, megtudják, hogy az én katolicizmusom nem csupán irodalom volt».

Valóban, mély lelki életet élő emberhez méltó szavak! Ó, igen: hogy a megpróbáltatások nehéz éveiben mint tudunk kitartani vallásos hitünk mellett, ez az igazi fokmérője lelkünk mélységének. A Krisztussal türelemmel viselt szenvedés szebbé, mélyebbé, kristályosabbá teszi a lelket — erről volt szó a mult beszédemben. És mondottam, hogy ez is lehet az Isten egyik célja, mikor szenvedésünket elnézi és megengedi.

Egyik, de nem egyetlen célja!

Mert a szent kereszténység még két újabb kiengesztelő vonásra is rá tud mutatni a szenvedés fájdalmas arcán és mindkettő igen alkalmas nemcsak arra, hogy fényt vetítsen

az ember nehéz problémájára, a szenvedésre, hanem, hogy ki is békítsen azzal. A szenvedés u. i. nemcsak az Isten köszöntő, hívó szava a tisztább lelki magaslatok s a kristályosabb lelki mélységek felé, mint ezt a multkor hallottuk, hanem I. **a szenvedés lehet az isten figyelmeztető szava is,** lelkünk megmentésének néha végső eszköze; II. és **lehet a szenvedés az Isten irgalmas szava is,** mely lehetővé teszi egy bűnben töltött mult levezeklését.

I. A szenvedés az Isten figyelmeztető szava.

Mire való a földön az a sok szenvedés? — kérded.

A) **Arra, hogy annak éles kése kihámozzon téged a földi mulandóságok burkából,** ahová talán végzetesen beletemetted magadat! Hogy mikor egészség, vagyon, hírnév, hatalom, az egész földi élet elfoszlik kezed közt, tanulj meg fölkiáltani Szent Teréziával: Sola Dios basta! Egyedül Isten elégséges, egyedül Istenben lelhetünk megnyugvásra!

Ha a nap süt, nem látszanak a csillagok. Sok ember így nem látja az örök életre vezető csillagát, amíg a jólét napja süt fölötte. «A templom közepén az örökmécs ég. Napos időben elhalványul, szinte eltűnik a mécses lángja. De mikor elborul az ég, mikor sötétség száll a templomba, a láng elő-világol.» (Gárdonyi.)

A Szentírás is hányszor hirdeti, hogy a csapás Isten kezében *figyelmeztetés a megjavulásra.* (Judith 8, 27.) «Ó, mily jó és szelíd vagy, Uram, mindenkihez! — kiált föl a Bölcseség Könyvének írója. Akik tévednek azért fenyíted meg őket, és a vétkezőket figyelmezteted és beszélsz hozzájuk, hogy gonoszságukat elhagyva, benned bízzanak, Uram.» (Bölcs. 12, 1, 2.)

Ezért mondja Szent Pál is: «Midőn pedig megítéltetünk, az Úr fenyít meg minket, hogy ne kárhozzunk el ezzel a világgal.» (Kor. I. 11, 32.)

Vannak kemény, megfagyott, elzárkózott emberek, akik elbástyázzák magukat minden vallási gondolat elől. Hát mit csináljon ezekkel az Isten? Hagyja veszni őket? Olyanok ezek, mint a dió: hogy az ember hozzájusson élvezhető magjához, jól össze kell ropogtatni, össze kell törni!

B) A szenvedés lehet *az Isten kezében operáció:* **fájdalmas, de szükséges szemoperáció.** A legtöbb embernek rossz szeme van, a földi dolgok értékét illetőleg. Nézd csak,

mily görcsösen ragaszkodik ennek az életnek legkisebb öröméhez is! Mint hajszolja az élet mulandóságait és az örökös kenyérharcban mily rövidlátóvá válik!

Hányan tudnak Istenről teljesen megfeledkezni, míg teli kézzel kínálja feléjük gyönyöreit a nevető Élet, s csak akkor fordulnak újra Isten felé, mikor már fukarul csukja össze markát előttük a Boldogság.

Csak legyünk Istennek hálásak, ha az operáló késhez, a szenvedéshez nyúl, mikor már nem tudja szemmértékünket máskép megjavítani.

Hány olyan lélek talált már rá Istenre a szenvedés sötétjében, aki nem akarta Őt elismerni a boldogság verőfényes napsütésében! Hány embert ragadott már ki az Úr egy nagy csapással a végső lelki veszedelemből! A szentek közt is többször találunk olyanokat, akiket az Isten sujtó irgalmassága — ismétlem: *sujtó irgalmassága* — mentett meg.

Talán elég lesz, ha példának csak *Cortonai Szent Margit* esetét hozom fel. Nyolc éves korában meghalt az anyja s attól kezdve szegény leány léhán nevelkedett. Romlását aztán azzal tetőzte be, hogy egy fiatalemberrel megszökött hazulról és a legrosszabb életre adta magát. Ez így ment kilenc évig . . . a biztos kárhozat felé! Egy nap aztán szűkölve, üvöltve érkezik házukba a kutyájuk, amelyik útján kísérni szokta azt a fiatalembert, megragadja Margit ruháját s nyöszörögve húzza-vonszolja maga után . . . Végre megáll egy vérbefagyott, oszlásban levő holttestnél, a három nappal ezelőtt meggyilkolt fiatalember teteménél . . . Ez a pillanat rántotta ki a szegény leányt a fertőből, ahonnan most visszafordult és *szűk cellájában töltött 23 évi szigorú penitenciájával fölkapaszkodott a szentség magaslatára.* Ha nem éri őt ez a nagy csapás, senki meg nem menti a kárhozattól!

C) De minek hozom én itt fel más ember példáit, mikor **magunkra is hivatkozhatom!**

Nem akarok itt nyilvános gyónásra szólítani senkit, . . . de azt hiszem, nem maradna felelet nélkül, ha feladnám a kérdést: Itt is, köztünk is, akik most az Úristen ösvényein igyekszünk járni, nincs-e köztünk is, — talán nem is egy, — aki szenvedés és megpróbáltatás nélkül, csapás, betegség, haláleset vagy más fájdalom nélkül bizony soha el nem talált volna Istenhez!

A Szentírás szerint Isten minden gyümölcstermő szőlővesszőt azért «tisztogat meg, hogy többet teremjen» (Ján.

15, 2.); tehát a fájdalom könnye az Isten kezében nem más, mint a lélek permetezése a bűn peronoszpórája ellen.

Lehet, hogy mikor a szenvedés belédharap, mikor éget, mar, vág, lehet, hogy ez a fájdalom térít észre téged. Téged, aki nagyon belefeledkeztél a világba! Téged, akit végzetesen magához láncolt a bűnös élvezet! Téged, aki eltévelyegtél az Úr nyájától! Téged, akivel másképp már nem bírt az Isten, — *a kegyelmes Isten!* — hát rád küldte harapós kutyáját, mint a pásztor utánaküldi kuvaszát az eltévedt báránynak, hogy addig zaklassa, nyugtalanítsa, harapdálja, míg vissza nem tér a nyájhoz . . .

Mondjátok, nincs senki itt köztetek, akit tévelygéséből, hidegségéből, léhaságából vagy éppen szörnyű erkölcsi elbukásából egy ilyen szent szenvedés harapdáló kutyája hozott vissza az Úrhoz, a kitárt kezű, aggódva váró mennyei Atyához?

Ime, egy újabb válasz a kínzó kérdésre, hogy mire való a szenvedés. A szenvedés lehet az Isten utolsó próbálkozása, utolsó eszköze lelkünk megmentésére.

Egy kissé szokatlanul hangzanak már mai fülünknek *Pázmány Péter* háromszázéves szavai, de a gondolat, melyet kifejez velük, ma is tiszta igazság. «Láttátok-e — kérdi, — mint bánnak az orvosok a betegekkel? Akinek életét meg akarják tartani, tűzzel-vassal kínozzák, éhséggel, szomjúsággal fárasztják, csontukat szedik, tagjaikat metélik, keserű italokkal kérődtetik, egyszóval úgy bánnak a szegény beteggel, mintha szegődségük volna arra, hogy kínozzák őt. De mikor látják, hogy a betegség meggyőzte a természetet és nincs reménység a felgyógyulásra, nemhogy nehéz italokkal erőltetnék, vagy kedves eledeltől tilalmaznák a beteget, de amit kíván, mindenben kedvét töltik és kétségbeesvén gyógyulásáról, neki vetik a zabolát. Nagy dolog ez, senki nem csodálja, hogy az orvos tűzzel és vassal, éhséggel és szomjúsággal orvosol, azon pedig ennyien csodálkozunk, törődünk, hogy Isten itt égeti, vagdalja az igazakat, hogy meggyógyítsa és örökké megtartsa, a gonoszokat pedig kedvükre bocsájtja, de boldogságából kirekeszti.» Mennyire igazi, mély keresztény gondolkodás: a szenvedésből kihallani az Isten figyelmeztető szavát!

II. A szenvedés az Isten irgalmas szava.

A szenvedés azonban Istennek nemcsak köszöntő szava és figyelmeztető szava, hanem lehet irgalmazó szava is, az Isten irgalmának megnyilvánulása is: **vezeklési alkalom régi bűneinkért.**

A) Persze lépten-nyomon hallja az ember a nagy kínzó kérdést: **«Miért én? Miért éppen én szenvedek?** Én, aki mindig híven szolgáltam az Istent! Én, aki oly kevéske kis örömmel beérném, de azt sem kapom meg. Míg itt a szomszédom, ez a káromkodó, ez a léha, ez a kicsapongó, ennek meg minden sikerül» . . .

Ne ütközzünk meg, ha ilyen szűk látókörből szólalnak meg emberek! Magát Szent Pétert is megkörnyékezte ez a kicsinyes gondolkodás. Mikor az Úr megmondta neki, hogy vértanui halált fog érte szenvedni, ő kíváncsian kérdezte az Úrtól, hogy hát Jánossal mi lesz? (Ján. 21, 21.) Az Úr azonban elég keményen rója meg kíváncsiságát: «Mi közöd hozzá? Te csak kövess engem». (Ján. 21, 22.)

Mi közünk hozzá — Kedves Testvéreim, — hogy *ennek meg amannak könnyen megy a sorsa, az enyém meg nehezen!* Nekem elég vigasztalás azt tudnom, hogy az Isten által számomra kijelölt úton haladok, még ha az út keserves is és hideg decemberi éjszakákon fut is át! «Te csak kövess engem» olyan hűséggel, mint a csillagok követik előírt pályájukat, pedig azok is dermesztő hidegben futnak keresztül!

B) «De éppen engem sujt az Isten! Mikor én mindig hűségesen akartam szolgálni . . . **Hát mivel érdemeltem, hogy az Isten haragudjék reám!»** . . .

Ah, a szenvedés és fájdalom szétosztása valóban az isteni Gondviselés nagy titka, amelynek útjait a mi emberi eszünk felfogni nem képes. De egyet tudunk: *a csapás nem okvetlenül Isten haragjának s büntetésének jele!* Hallgasd csak, mit mond Szent Pál az Úr Jézusról: «Noha Isten Fia volt, engedelmességet tanult azokból, amiket szenvedett» (Zsid. 5, 8.), vagyis Krisztus szenvedésével gyakorolta az engedelmességet. «Én, akiket szeretek, azokat megkorholom és megfenyítem». (Jel. 3, 19.) «Boldog az az ember, akit az Isten megfenyítet; tehát az Úr fenyítését ne dobd el, mert Ő sebesít és gyógyít, sujt és kezei meggyógyítanak». (Jób 5, 17. 18.) «Akit az Úr szeret, azt megfenyíti . . . Mint fiakkal, úgy bánik veletek az Isten; mert melyik fiú az, akit atyja meg nem fenyít?» (Zsid. 12, 6. 7.)

Volt=e a világon valaki, aki csak megközelítően is úgy szolgálta volna Istent s oly kedves lett volna Előtte, mint a Boldogságos Szűz! S őt megmentette=e a földi élet ezernyi megpróbáltatásától, szenvedésétől? Csak nézd, mint fut Egyiptomba Heródes gyilkos tervei elől! Mennyi álmatlan éjszakával járt ez a menekvés, mennyi nélkülözéssel, mily aggódó szorongással! Kegyetlen hetek voltak ezek, de Szűz Mária bírta. Miért bírta? Mert az Úr Krisztust vitte keblén! Ah, hát ez az! Ez a nyitja az élet fölényes bírásának: *Lelkemben vigyem Jézust!*

C) Csak azt ne mondjuk tehát, amit pedig oly gyakran hallani szenvedő emberek ajkáról: «Hát miért éppen engem sujt az Isten? **Mikor semmi, de semmi bűnt én el nem követtem!»**

Ah, Testvér, hajtsd le mélyen fejedet és csendes esti perceidben igyekezzél észrevenni, mennyire nincs igazad! «Hogy te soha semmi bűnt el nem követtél?» Hát te nem vagy ember? Ember, akiben az ösztönök vad ereje bizony sokszor bűnös diadalra jutott! Ember, akiben a test és lélek szörnyű harcában bizony a lélek sokszor alulmaradt! Csak ismerd be mindezt és akkor inkább a keresztrefeszített jobb latorral így szólj: «Mi ugyan igazság szerint szenvedünk, mert tetteink méltó bérét vesszük». (Luk. 23, 41.)

Mily vigasztaló a gondolat: *inkább itt szenvedjek, mint odaát!* Ki merne elmult életére azzal a teljes nyugalommal gondolni, hogy ő minden régi bűnéért eleget tett? Igen: meggyónta s Isten elengedte nagy bűnei örök büntetését. De megmaradt még a jóvátétel, a vezeklés kötelezettsége!

Ha tehát szenvedés szakadt reánk, első lesz megkérdezni magunktól: Nem érdemeltük=e meg? De őszintén felelj: Nincs=e elmult életedben olyan botlás, hiba vagy bűn, amelynek adósságát az irgalmas Isten — igen: az irgalmas Isten! — itt, az életben akarja levezekeltetni veled! Mondd, mernél=e erre a kérdésre őszintén, csendben, magadban «nem»=mel felelni? Ha pedig valóban megérdemelted a szenvedést, nem kell=e mondanod: Uram, végtelenül köszönöm, hogy ennyire irgalmas vagy. Hiszen többet érdemeltem volna! Itt tapogatózik mellettem egy vak testvérem és én látok! Itt vonszolja magát egy béna és én ép vagyok! Igaz, vérzik a szívem, de hány másé vérzik tízszerte jobban!

Ne mondjuk tehát esztelenül: Nincs semmi bűnöm soha életemben nem tettem semmi rosszat, miért sujt hát engem a büntetés! Hanem mondjuk el az *egyiptomi József*

testvéreivel: «Méltán szenvedjük ezeket, mert vétkeztünk». (Móz. I. 42, 21.) És tegyük hozzá *Szent Ágostonnal:* «Uram, itt sujts, vágj és égess, ahogy akarsz — csak az örökkévalóságban légy kegyelmes».

D) Dehát őszintén mondhatod: **«Nem szolgáltam rá!** Nem volt az eddigi életemben semmi égbekiáltó gonoszság. Mindig szolgáltam Istennek és most mégis, mily rettenetesen meglátogatott!» . . .

Ha ezt valóban őszintén elmondhatod, akkor sem szabad letörnöd, hanem akkor meg így add fel a kérdést: *Mitől akar az Úr ezzel a szenvedéssel engem megmenteni?* Most, a fájdalom izzó tüzében talán észre sem veszem az Ő célját, — könnyes szem nem lát tisztán — de hivatkozom saját tapasztalatainkra: Ért-e már minket az életben oly szenvedés, amelyikre évek multán — mikor a seb már behegedt — nem kellett volna mondanunk: «Uram, ez is a te kezed volt, a te áldó kezed! Köszönöm, hogy a tátongó örvény széléről akkor visszarántottál. Köszönöm, hogy addig égettél, vágtál, míg jobban magamra nem eszméltem».

Ne felejtsük tehát, hogy a szenvedés nem okvetlenül büntetés, hanem *azért is jöhetnek a csapások, hogy ezentúl is mentve maradjunk a bűntől.* Hol az az ember a világon, aki lelkének kára nélkül tudná elviselni az állandó, zavartalan földi boldogságot, mikor a bibliai Dávid, a bölcs Salamon sem tudta megtenni! Dávid istenfélő volt, amíg pusztában nélkülözésekkel küzdött; és Salamon istenfélő volt, míg a jólét és királyi pompa meg nem szédítette; de a határtalan földi javak és dicsőség közepén mindketten súlyos bűnökbe zuhantak. Tiszta a hegyi patak, míg vize éles sziklákon s kavicsokon töri-zuzza, küzdi át magát, de iszapos posvánnyá válik, mihelyt a pihenés és csendes jólét tavába érkezik.

Igen, a szenvedés lehet büntetés is, lehet figyelmeztetés is, de lehet mélyebbé, értékesebbé tevő tisztulás is.

E) És ilyen világításnál meg tudjuk magyarázni nemcsak az egyének fájdalmát, hanem **a nemzetek szenvedését is.**

Mit jelent egy nemzet szenvedése, arról nem kell nekünk, földretaposott magyaroknak sokat beszélnem. Mit jelent egy ezeréves országra, ha kezét-lábát levágják, testét megtépdesik, láncbaverik . . . Szörnyű megpróbáltatás, mely sok ember hitét is kikezdte már: «Hogy nézheti el az Isten, hogy egy nép ennyit szenvedjen!»

Először adjuk fel a kérdést: Valóban nem érdemeltük-e

meg? A családi élet olyan tiszta-e nálunk, mint Isten akarja s a gyermeket istenáldásnak tartják-e? A törvényszéki tárgyalások, a válópörök szörnyű részletei, a kirakatok, plakátok, színházak, mozik léha csábításai, társadalmi életünknek ezernyi szabadosságban és erkölcstelenségben kifakadó kelevényei . . . mindezek nem azt mutatják-e, hogy rászolgáltunk az Isten büntető haragjára és nagy költőnk szava vált rajtunk valóra:

«Hajh, de vétkeink miatt
Gyúlt harag kebledben,
S elsujtád villámidat
Dörgő fellegekben».

Igen: először ezt kérdezzük. S ha elmondottuk a «mea culpa»-t, akkor nézzünk még tovább: *A szenvedés a nemzeti lélek erőinek is felébresztője.* A békességes jólét napjaiban elpuhul az egyén s el a nemzet is, míg a keserves években élesebben látnak a szemek, irgalmasabbak a szívek s dolgosabbakká válnak a kezek. A melyik fát a vihar sohasem tépi, annak gyökere nem is lesz mély; míg a koronáját tépdelő viharban egyre mélyebb gyökereket ereszt, hogy aztán annál magasabbra nőhessen az ég felé.

Igen: a nélkülözés, csapás, nyomor mindig fájdalmas; ezt a kereszténység sem hirdeti öncél gyanánt; egyén és nemzet egyaránt imádkozhatik megszüntéért. De ha borús is fölöttünk az ég, akkor se lázadozzunk, hanem csókoljuk meg a mennyei Atya sujtó és fölemelő kezét és tanuljuk meg a legszebb imák egyikét és csatoljuk mindennap a reggeli imádságunk végéhez: «Úristen, előttem egy nap és én még nem tudom, mi minden fog érni ezen a napon. De bármi várjon ma reám, bármily fáradság, munka, nélkülözés, fájdalom, csapás vagy csalódás, mindezt már előre elfogadom Tőled, mert legjobb Atyámtól jön és fölajánlom régi bűneim engeszteléséért, mert minderre a vezeklésre nagyon is rászolgáltam».

*

Kedves Testvéreim! Szenvedő, nélkülöző, nyomorgó és beteg emberek jajkiáltásától hangos körülöttünk a világ, s mily kevesen vannak, akik tudnak érdemszerzően szenvedni! Mily kevesen, akik még a viharban is, még a tornyosodó habok közt is, *még az érthetetlen csapások közt is észreveszik Isten szerető szívét.*

Persze, ha mi intéznők sorsunkat, abban mindig minden

a szánk íze szerint történnék, mindig sütne a nap, mindig mosolyogna az ég . . .

Hogy azonban valóban javunkra válnék-e ez? . . . Hogy nem úgy járnánk-e, mint az az egyszeri gazda? . . .

Élt egyszer egy gazda — olvassuk egy régi példabeszédben, — aki rossz termés után keservesen kifakadt, hogy ha a jó Isten őrá bízná az időjárás intézését, bezzeg jobban menne az. Mert úgy látszik — mondotta, — hogy a jó Isten nem sokat ért a földműveléshez.

És íme, megszólalt az Úr: «Erre az évre rád bízom az időjárás irányítását. Kívánhatsz, amit akarsz, minden meglesz».

Megörült a mi emberünk. Rögtön megszólalt: Süssön a nap! És kisütött a nap. Erre esőt kívánt: Jöjjön az eső! És ömlött a jó meleg eső. Megint nap! Sütött a nap. Megint eső! Jött az eső. És így ment ez egész éven át. A vetés pedig nőtt, oly szépen emelkedett magasba, hogy öröm volt nézni. «A jó Isten most már láthatja, hogy kell az időjárást kormányozni!» — mondotta nagy büszkén a gazda.

Aztán eljött az aratás. A gazda büszkén vágta bele a kaszát a vetésbe . . . de egyszerre megfagyott ajkán a gőg: a sok szép, magas kalász — egytől-egyig üres volt. Sok volt a szalma, de mag semmi.

Jön az Úr és kérdi: «Hát milyen a termés?» Kifakad az ember: «Rossz, Uram, nagyon rossz!» «Dehát te kormányoztad az időjárást! És minden úgy lett, ahogy akartad!» «Úgy hát! És éppen ezért nem értem. Mondtam, jöjjön a nap — és jött a nap; jöjjön eső — és jött eső: és termés még sincs!» «Úgy? Most már értelek — felelte a jó Isten. Szelet sohasem kívántál! És vihart! És orkánt! És villámló felhőkből tomboló zivatart, ami rázza ugyan az erdőt, hajlítgatja a fákat, paskolja a földet, de tisztítja is a levegőt, erősíti a gyökereket, edzi és acélozza. Nem volt szél, nem volt vihar, nem volt rossz idő — és most nincs termés.»

Testvéreim! Hát nem baj, ha szél ráz minket is, ha a szenvedés vihara paskol is, ha villámlik is fölöttünk az élet! Mert akár mosolyog reánk az Isten, akár villámlik, akár jutalmaz, akár büntet, akár fölemel, akár sujt, — mindig csak egyet akar: *hogy életünk termésének kalászai üresek ne legyenek az utolsó ítélet aratási napján.*

Jó nekem, hogy kezed kitapogatta,
Hol roskad a szív legjobban alatta,
Hol a legfájóbb, legjobban hol reszket,
S odacsókoltad lángoló kereszted.

Jó nekem, hogy a kezed rám nyujtottad,
Megragadtál szegény ügyefogyottat,
És egy rántásra, minden gyökerestül
Kiszabadítottál én drága földembül.

Ó, hogy ropogott a szegény gyökérzet!
Minden kis ér vörös patakokban vérzett.
A tépett test, hogy rengett kezedben,
Sok hosszú éjen zokogott imetten . . .

De te, Uram, a jajra nem hallgattál,
Kitépve, csonkán addig rázogattál,
Amíg lepergett száramról remegve
A legutolsó kis homokszemecske.

És most, Uram, most itt fekszem kezedben,
Tépetten, árván, fájón, megepedten,
Alázatosan hajlott homlokommal,
Egyesegyedül, teveled, Urammal.

De jó nekem a te kezedbe esnem,
Soha ne engedj más helyet keresnem.
Most, most Uram, most nincsen másom, látod:
Jöjj, melengesd föl halvány kis virágod.

(Sík Sándor.)

XIV.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (IV.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Aranyszájú Szent Jánosnak, a kat. Egyház legnagyobb szónokának nevét bizonyára hallottátok már. Nagy volt ez a szent püspök, mikor prédikált, nagy, mikor írt, nagy, mikor mint püspök kormányozta híveit, — de tudjátok, mikor volt legnagyobb? *Amikor szenvedett!*

Mert a kifürkészhetetlen isteni Gondviselés akaratából neki ebből több jutott, mint más embereknek. A hiúságában sértett Eudoxia császárné száműzetésbe küldte s a világhírű ősz püspöknek a kánikulai hőségben gyalog kellett megtennie a hosszú útat Bithynián, Perzsián, Kappadocián és Cilicián keresztül, a világ végén levő Kukususba. Egész úton rendetlenül táplálták, gyomorbaj, fejfájás és láz kínozta, — gondolhatjuk, mily szenvedést jelenthetett neki ez a 70 napos gyalogút, míg megérkezett száműzetése helyére!

Itt pedig további megpróbáltatás várt rá! Nyomorúságos hegyi erődítménybe került, ahol télen tömérdeket szenvedett a hidegtől. Majd rablók támadtak az erődítésre s a menekülő lakosság őt is magával cipelte Arabissusba. Innen meg egy újabb császári rendelet még messzebbre parancsolta, a Fekete-tenger északkeleti csúcsán, a Kaukázus lábánál fekvő, világtól elhagyatott Pityus-ba. És most újra kezdődött a keserves gyaloglás kegyetlen kísérő katonák között. A tűző nap kínos fejfájást okozott az agg püspöknek, — és hiába kért egy kis árnyékban pihenőt. Láztól elgyengült teste szakadó esőben bőrig ázott, — és megállás nélkül tovább kergették a katonák.

Ekkor már tudta, mi a katonák célja. Páratlan hősiességgel vonszolta magát előre napról-napra, hétről-hétre... Egyszer aztán nem bírta tovább... Az országúton összeesett, a pulzusa kihagyott, lélekzete kimaradt. Bevitték egy házba. Még néhány gyönge lélekzetet vett, még egyszer

felnyitotta szemét, az égnek emelte, még egyszer megszólalt ... utoljára ... Utolsó szavai voltak — és emiatt mondtam el az egész történetet: Δόξα τῷ θεῷ πάντων ἕνεκα, «*áldassék Isten mindenekért*». Ezzel meghalt.

Testvéreim! Képzeljük el ezt a jelenetet. A szent keresztténység legnagyobb szónokát, nagy püspökét, egyházi íróját a krisztusi erkölcsök bátor védelme miatt messze idegenbe száműzik, s mikor ott hónapok s évek kegyetlen szenvedése után egy ázsiai országúton ellenségei között, mindenkitől elhagyatva összeesik, ez az utolsó szava: «*Áldassék Isten mindenekért*».

Mily messze vagyunk mi ettől az igazán keresztény lelkülettől! Attól a szent meggyőződéstől, amely minden reánk zúduló baj és szenvedés mögött is észreveszi a minket szerető mennyei Atya arcát és elmondatja velünk a keresztényhez méltó szavakat: «Áldassék Isten mindenekért».

Az előbbi három beszédben azt vizsgáltuk, mit akarhat Isten, mikor megengedi, elnézi vagy ránk küldi a szenvedést.

Keressük a következő beszédekben a további kérdésekre a feleletet: I. **Milyen lelkülettel kell fogadnunk a szenvedést, és II. hogyan szerezhetjük meg ezt a lelkületet.**

I. Milyen lelkülettel fogadjuk a szenvedést?

A) **Szenvedés!** *Földi létünknek kétségkívül egyik legnehezebb problémája!* Mióta a paradicsom kapuja bezárult a bűnös ember mögött, azóta járjuk a szenvedések tövises, kemény országútját s hordozzuk «a nehéz igát, mely Ádám gyermekein fekszik». (Jéz. Sir. 40, 1.)

a) Nincs kor, nincs nem, nincs állás vagy hatalom, nincs társadalmi osztály, mely el tudná zárni házát a szenvedés elől. Bejáratos az a szegényes kunyhókba, de besurran márványpalotákba is. Otthon van primitív népeknél, de ki nem tudja tessékelni a legfejlettebb technika s kultúra sem. Nyögő, síró, vergődő, küzködő embermilliók ajkáról röppen el a kiáltás: Mi vagy te, szenvedés? Mit akarsz? Miért nem hagysz nyugtot nekünk, szegény embereknek?

Szenvedés mindig lesz a földön. Bármint haladjon a tudás és technika, bármint igyekezzünk szociális intézkedésekkel elviselhetőbbé tenni az életet, baj, betegség, csapás, halál mindig megmaradnak és mi, a földi élet kereszt-

jét hordozók, mindig rá fogunk szorulni a nagy Kereszthordozónak isteni példájára.

b) Egy kis német vers a szenvedőknek ezt ajánlja:

Glücklich ist, wer vergißt,
Was doch nicht zu ändern ist.

«A szenvedést, ha el nem kerülheted, legalább ne törődjél vele!» Igenám! De tessék azt megpróbálni, fog-e sikerülni? És ha sikerülne is! Vajjon emberhez méltó felelet lenne-e ezernyi kínzó fájdalmainkra az, hogy igyekszünk nem törődni velük? Így a szenvedés kérdése örökre megoldatlan maradna. Amint valóban megoldatlan probléma is a szenvedés mindazoknak, akiknek Krisztusuk nincs. Akinek azonban van, annak Krisztus élete — egy élet, melyben a szenvedés centrális jelentőségre emelkedett — felelet és útmutatás a szenvedés nagy útvesztőiben is.

B) Így érkeztünk el a nagy kérdéshez: **Mi tehát a helyes keresztény viselkedés a szenvedéssel szemben?**

A feleletet megtaláljuk *Cyrenei Simon* esetében.

a) Cyrenei Simon, egyszerű munkás ember, gyanútlanul jön az utcán, munkáról megy haza a mezőről. Jön szembe vele a halálraítélt Krisztus, vállán a kereszttel. De már nem bírja tovább keresztjét. Erre a katonák megfogják Simont: Segíts neki! Simon próbál menekülni a kereszt elől. Tiltakozik. Nem használ semmit: kényszerítik. Hát mit tehetett mást: elfogadta a keresztet. Mikor azonban már vállára került a kereszt, már nem ellenkezett többé, hanem hordotta készséggel, zúgolódás nélkül. *Nem kereste a keresztet; de mikor mindennapi munkája közben szembe találta magát vele, nem is dobta el a rákényszerített terhet!*

Kell-e nekünk keresni a szenvedést? Nem! Szabad-e menekülni a szenvedéstől? Szabad-e elkerülni azt, vonakodni tőle? Szabad! Csak? . . . Csak: ha az Úr Isten mégis jónak látja, hogy elérjen bennünket a csapás, akkor *nem szabad lázadozni alatta!*

Mily vigasztalás, mily tanuság rejlik számunkra Simon történetében! Isten előtt érdem annak a szenvedésnek elviselése is, amelyet nem magunk keresünk s vállalunk, hanem amelyet — akaratunk ellenére is — reánk mér a betegség s az emberi élet tömérdek zökkenője. Így tudunk keresztény értelmet adni az előbbi kis versikének is: Isten akaratán megnyugodva fogadjuk el azt, amit el nem tudunk kerülni!

Azt aztán már csak mellékesen jegyzem meg, hogy aki

lélekben ily nyugodt, megtisztult és fölényes tud lenni, az ezzel elősegíti még testi gyógyulását is. Ma már egyre világosabbá válik előttünk, hogy a léleknek a testre sokkal erősebb befolyása van, mint azelőtt sejtettük. És minél készségesebb a lélek Istennel szemben, annál készségesebb a test a lélekkel szemben.

De azt talán csak úgy elképzelem? Nem. Biztosan tudom! Tudom abból a levélből, amelyet a napokban kaptam. A szenvedésről tartott multkori beszédem után magához kérette egy előkelő állású katonatiszt, akinek hét évvel ezelőtt lábát amputálni kellett férfikorának delén. Kell-e mondanom, mit jelent ez a megpróbáltatás? Szenvedő testvérünk meggyónt, megáldozott. Néhány nap mulva pedig testvéröccse, orvos, ezeket írta nekem:

«Köszönöm, hogy 7 év óta szenvedő bátyámat megerősítette a hit erejével.

Mi, orvosok nem tudtuk csillapítani testi szenvedéseit s íme, a lelki vigasztalásnak már is van eredménye: egy megbékélt ember, aki ezentúl tűrni is fog tudni, mert tudatára jött annak, hogy lehet a szenvedés is Isten kegyelmének a megnyilvánulása»...

Ó, Testvéreim, mily áldott kincs is a mi szent katolikus hitünk!

Mily vigasztalás számunkra, hogy Isten nemcsak az áldozat hősies fokát, az önként vállalt szenvedést tudja be érdem gyanánt, *hanem a mindennapi élet által reánk kényszerített áldozatokat is.*

Mert hiszen ki tudná közülünk utánozni *Szent András* apostolt, aki nemcsak nem igyekezett elfutni a kereszt elől, hanem kivégzésekor messziről feléje tárta karjait s felkiáltott: «Ó, jó kereszt, mely díszt Krisztus tagjaitól kaptál, mely után oly régen vágyakoztam, melyet epedve szerettem, melyet szüntelenül kerestem és mely végre elkészült sóvárgó lelkemnek!» Ki tudná ezt utánozni?

Ki merné elmondani *N. Szent Terézzel:* «Vagy szenvedni, vagy meghalni!»

Igen, van ilyen emberfeletti heroizmus is! De én gyönge vagyok! Én törékeny vagyok! Én is húzódozom a szenvedéstől, mint az a Cyrenei Simon. Mégis lehetek bátor, mégis lehet érdemem a szenvedés, — ha Krisztus példáját követem.

Milyen jól ismert minket, mily jól ismert engem az Úr, mikor Ő is így akart szenvedni! Először Ő is félt, reszketett:

«Kezde remegni és gyötrődni» (Márk 14, 33.), félelmében vért is izzadott és fölkiáltott: «Atyám! ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár». (Máté 26, 39.)

«Múljék el tőlem»! Ó, akkor bizonyára rám gondolt az Úr, mindnyájunkra, akik ijedten szoktuk mondani: «Nem, nem, Uram, csak ezt a csapást ne! Csak, csak ettől kímélj meg!» . . . «Múljék el tőlem.» Szabad, szabad így imádkoznunk! Ha azonban a csapás mégis elér, tudjuk meghajtani fejünket, megcsókolni az Isten kezét és elmondani . . . megint Krisztussal elmondani: «Mindazonáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te». (Máté 26, 39) Fiat voluntas tua! Legyen meg a te akaratod!

b) Szent Máté és Szent Márk szerint a keresztet terhének fele továbbra is Krisztuson maradt, úgyhogy Cyrenei Simon *csak segített Krisztusnak*. Viszont Szent Lukács evangéliumából meg úgy látszik, hogy Cyrenei Simon *egészen maga vitte egy darabon Krisztus mögött a keresztet*. A festők átlag úgy örökítik meg ezt a jelenetet, hogy Krisztus és Simon együtt viszik a keresztet. Viszont az oberammergaui passziójátékokban Simon egyedül viszi.

Bizony mindkét változat megesik velünk. Néha érezzük, hogy Krisztussal együtt visszük az élet keresztjét és akkor boldogan, könnyedén hordozzuk azt, mert tudjuk, érezzük, hogy Krisztus segít nekünk vinni, hogy a kereszt fele az Ő vállát nyomja. Néha azonban ránkszakad a legsötétebb éjszaka — ki nem érezte volna még közülünk? — amikor úgy látszik, hogy Krisztus teljesen ránk hagyta keresztjét s az majdnem agyonnyom bennünket a fájdalomnak csillagtalan útján. Ez a legkínzóbb óra: mikor keresztet hordozunk és nem érezzük annak érdemszerző erejét.

c) «Igen, igen — mondod. Simon szívesen vitte a keresztet, mert ezzel segített Krisztus szenvedésén. Én is örömestebb viselném bajomat, *ha tudnám, hogy ezzel enyhítek Krisztusom fájdalmán*. Dehát Krisztus már nincs ebben a földi életben! Ő többé már nem szenvedhet! Krisztus valaha könnyezett is, de ma mennyei dicsőségében már nem sírhat! Mint lehet hát vigasztalására, mit ér neki, ha én ma elfogadom a szenvedést?»

Mit ér, Testvérem? Annyit ér, mintha ott álltál volna Simon mellett s segítettél volna a kereszthordozásban. Amint Krisztus szenvedését nemcsak azok a bűnök okozták, amiket az emberek Ő előtte elkövettek, hanem Krisztus előre látta a világ minden eljövendő emberének bűnét s

mindez ott volt vállán, ott voltak az én bűneim is, — épígy Krisztus előre látta minden jövő önfegyelmezésünket, lemondásunkat s nevében elviselendő szenvedésünket és mindez vigasztalására s erősítésére szolgált neki. Szent Pál úgy írja le Krisztust a mennyben, hogy Ő ott, az Atya színe előtt mutogatja a mi bűneink bocsánatáért vállalt sebeit. De bizonyára nemcsak a sebeket őrizte meg, hanem azokat a vigasztalásokat is, amelyekben — az ő mindentudó előrelátása révén — tőlünk részesült.

Aki tehát ma hordja szótlanul, zúgolódás nélkül, nagy lélekkel keresztjét, valóban Krisztus keresztjének terhét enyhíti! És ez a legfinomabb keresztény gondolkodás, ez az igazi keresztény viselkedés, ez a mély keresztény lelkület a szenvedés kínzó problémájával szemben! *Hordom saját keresztemet, hogy ezzel könnyebb legyen a Krisztus keresztje!*

II. Hogyan szerezhetjük meg ezt a lelkületet?

Persze mindaz, amit eddig hallottunk, csak elvi megállapítás. Előttünk azonban a nagy kérdés: Hogyan sikerül fölküzdeni magunkat ily éltető magasságokba? Honnan szerezhetjük meg ezt a lelkületet?

A) Máshonnan nem, **csak a mi Urunk Jézus Krisztus szent keresztjéből.**

Néhány évvel ezelőtt (1926 tavaszán) megkapó képvázlat került Párisban kiállításra. A baszk művész (Maxime Real del Sarte) az Úr Jézust állítja elénk, vállán a kereszttel, de nem megtörve, elfáradva, halálra csigázva, mint ahogy sokszor ábrázolni szokták, hanem egyenesen, fölemelkedve, győzelmes diadallal viszi az Úr a keresztet, amelynek ágai mintha végigérnének egész a horizontig. S a keresztjét győzelmi gesztussal hordozó hatalmas Krisztus-alak mögött, az egész földet átfogó krisztusi kereszt árnyékában az emberek beláthatatlan sokasága halad s mind vállát kínálja, hogy segítsen könnyíteni a nagy Szenvedőnek. Nők és férfiak öregek, ifjak, gyermekek, papok és világiak, munkások, katonák, kis leányok, apácák . . . mind-mind odakínálják erős vagy gyönge vállukat Krisztusnak . . . S mindenki: Krisztus és az emberek ugyanegy bátorsággal, ugyanegy bizalommal, ugyanegy lélekkel mennek a Golgota felé, az áldozat felé.

Mily nagyszerű művészi ábrázolása annak a gondolat-

nak, amelyről most beszélünk! Annak, hogy nem a szenvedés a legnagyobb baj, hanem a szenvedésben összetört lélek és nem a gyász a legsötétebb fájdalom, hanem a gyász sötétségében megvakult lélek. Szenvedni mindig emberi sors volt és emberi sors marad is, — de *hogy benne el ne vesszünk, hogy alatta össze ne roppanjunk, sőt, hogy a szenvedést lelki magaslatokra emelő létrafoknak használjuk, erre csak Krisztus keresztje taníthat meg!*

Krisztus nem futott el a szenvedés elől, hanem legyőzte azt. Szerette keresztjét oly lángoló szeretettel, mint aki tudja, hogy egész evangéliumából a kereszt fája mond majd legtöbbet az emberiségnek. Szegény volt Ő is, de szegénységét vidám lélekkel győzte le. Böjtölt Ő is, de böjtje önként vállalt áldozat volt. Sebeket kapott Ő is, de sebei szeretetének jelei voltak. Keresztet vitt Ő is, de keresztútja «via triumphalis» volt. Meghalt Ő is, de halála a halál legyőzése volt.

Mindnyájunk tapasztalásából szólalt meg tehát a francia költő:

«Akik sírtok, jertek ehhez az Istenhez, mert Ő is sír;
Akik szenvedtek, jertek Hozzá, mert meggyógyít;
Akik remegtek, jertek Hozzá, mert mosolyog felétek;
Akik halandók vagytok, jertek Hozzá, mert Ő örökkévaló».[1]

B) **De így már értjük, miért oly erősek azok, akik a szenvedés napjain Krisztusba tudnak kapaszkodni** és akikről — a legnagyobb szenvedések után is győzőkről — újra elmondhatná Szent Pál, amit a hit hőseiről írt: «Gúnyt és megvesszőzést szenvedtek, ezenfelül még bilincseket és börtönt; megköveztettek, szétfűrészeltettek, megkísértettek, ... kikre nem volt méltó a világ» (Zsid. 11, 36—38.).

a) Erősek, mert az ilyeneknek *Krisztus a horgony, Krisztus a szikla, Krisztus a lánc, Krisztus az oszlop,* — lehet, hogy remegnek, feszülnek, nyögnek és csikorognak, de mindegy: a horgony erősen tart, a szikla meg nem reped, a lánc el nem szakad, az oszlop ketté nem törik!

Erősek, mert Krisztus által páratlan kiváltsághoz jutott az ember; ahhoz, hogy a szenvedésnek szemébe mondhatja: *Magamra vállallak!* Más élőlény csak tűri, csak fogát csi-

[1] Vous qui pleurez, venez à ce Dieu, car il pleure;
Vous qui souffrez, venez à lui, car il guérit;
Vous qui tremblez, venez à lui, car il sourit;
Vous qui passez, venez à lui, car il demeure.»
(Victor Hugo.)

korgatja, csak nyög alatta, a krisztusi ember — elvállalhatja. Krisztus óta mondhatjuk el, amit oly gyönyörűen írt egy levelében a híres *Radetzky* tábornagy: «Wie Gott will, ist mein Gesetz» (1854 nov. 23.), «amit az Isten akar, az az én törvényem».

Nemcsak a népre érvényes az a gondolat, amit *Goethe* kifejezett, hanem az egyén életére is: «A világtörténelem és az emberi történelem tulajdonképeni, egyetlen és legmélyebb témája, amelynek minden más alárendelve van, a hitetlenség és a hit összeütközése. Minden korszak, amelyben a hit uralkodik, . . . fénylő, szívet emelő és termékeny a kortársakra s a jövendő nemzedékre» (Goethe: Israel in der Wüste. IV. 313.) Valóban a hit tőke, melyet az ember takarékba rak, s ha rossz napok szakadnak reá, annak kamataiból él.

b) «Hiszek egy Istenben» — hányszor elmondjuk ezt a szép hitvallást! De Istent ott megismerni és úgy elismerni, ahol s ahogyan kinyilatkoztatja magát: napsugárban csakúgy, mint csillagtalan éjben, boldogságban csakúgy, mint csapásban, egészségben csakúgy, mint betegségben — ez az igazi keresztény életfelfogás!

Talán azt mondod: Hát, hiszen, szívesen elviselném a szenvedéseket, *ha csakugyan Isten küldené rám*. De mikor az emberek miatt, a gonosz emberek miatt kell annyit szenvednem! A szomszédban lakik egy asszony, aki minden rosszat rám mond . . . a férjem makacskodása . . . a felesége tömérdek szeszélye . . . kis vagyonomból lelketlenül kiforgattak . . .

Bizony keserves panaszok! De Krisztus Urunk azt tanította, hogy mindebben is vegyük észre az Isten tervét, az Isten szent szándékát; vegyük észre, amint az Úr Jézus is észrevette. Kik fogták el Őt nagycsütörtök éjjelén? A gonosz emberek! S az Úr mégis mit mondott Péternek, mikor az heveskedve kardot rántott? «Tedd hüvelyébe kardodat. A poharat, melyet nekem Atyám adott, ne igyam-e meg?» (Ján. 18, 11.) Mi úgy láttuk, hogy a gonosz emberek mérték rá ezt a csapást, de Krisztus erre is azt mondta, hogy Atyja küldte ezt.

Hol nyerjük ezt az erős lelket, amely győzedelmesen tud szembenézni a szenvedéssel, az emberiségnek ezzel a legkínzóbb problémájával is? A keresztjét értünk győzelmesen hordozó Krisztus iskolájában!

Ha hiszek az Istenben, akkor bízom is az Istenben!

A vak rábízza magát egy kis gyermek kezére, a beteg rábízza magát az orvos tudására, hát én rábízom magam a mindenható Isten szeretetére. Mert tudom, hogy aki a felhőknek és szeleknek kiméri útjait, az nekem is fog mutatni ösvényt és tudom, hogy ég és föld hamarább pusztulnak el, mintsem csalódik valaki, aki az Istenre bízza magát.

Der, der den Wolken, Winden
Gebietet ihre Bahn,
Der wird auch Wege finden,
Wo dein Fuß gehen kann.

*

Testvéreim! Már negyedik vasárnapja beszélek a szenvedésről, és még mindig nem mondtam el mindent. Van-e téma, mely ma időszerűbb lenne ennél? Van-e köztetek valaki, akinek vállát nem nyomná a maga keresztje, kis vagy nagy keresztje? «Miképpen a tengerek mérhetetlen sok vizében egy csepp sincs, mely keserű ne volna, úgy az emberek között sincs senki, akiben félelem és fájdalom ne találtatnék» (Pázmány). Az egyik a betevő falatért harcol kétségbeesve, a másik betegágy mellett virraszt, vagy maga is betegséggel küzd, a harmadiknak békétlen a családi élete, a negyedik temetőből jön frissen hantolt sír mellől . . . mindnyájan hordozzuk az élet keresztjét. Ó, mily jó ilyenkor fölnézni a nagy Kereszthordozóra! Ó, mily jó tudni, hogy Krisztus Urunk előttünk járt a szenvedések útján.

A landsbergi jezsuita-templomban egy igen tanulságos kép látható. Xavéri Szent Ferenc áll a képen, az égből pedig keresztek hullanak rá; de annyi, hogy szinte betemeti őt az égből hulló sok-sok kereszt.

Ime, az emberi élet képe! A kereszt elől nem lehet elbujni. Aki ember, az szenved is. A különbség csak az, hogy az egyik összeszorított ököllel, dühtől eltorzult arccal, érdemet nem szerezve, tehát értelmetlenül szenved; a másik pedig Krisztusra emelt szemmel, győzedelmes lélekkel, össze nem törve.

Mert nem törhet össze a szenvedés azóta, mióta előttünk áll a kereszt s rajta a nagy Szenvedő, az Úr Krisztus. Ugy-e, Testvéreim, ha a kottában «kereszt» áll a hangjegy előtt, annak ereje a hangot fölemeli; épígy ha Krisztus keresztje áll a szenvedő lélek előtt, annak ereje ezt a lelket is fölemeli.

«Áldassék Isten mindenekért» — volt a haldokló Arany-

szájú Szent János utolsó szava. Ó, bár mi is el tudnók ezt mondani a szenvedés óráiban!

Bár mindnyájan megtanulnók ezt a szent imát: «*Atyám, a te kezeidbe ajánlom lelkemet*». (Luk. 23, 46.) *Vezess engem a te utaidon, ha azok göröngyösek is! Vezess engem terveid szerint, ha azok előttem rejtettek is!* **Vezess engem «per crucem od lucem»: a sötétségből a kereszt által az örök fény országába!** Amen.

XV.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (V.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Érdekes apróságot olvasunk Mózes II. könyvének 10. fejezetében, ahol az egyiptomiakra mért csapásokról van szó. Az Úr csillagtalan, vak sötétséget küldött az egyiptomi népre, amely ellenállott az ő parancsainak. Három napon keresztül olyan sötétség szakadt rájuk, hogy — a Szentírás szerint — «senki sem látá a másikat és senki sem mozdula ki arról a helyről, ahol volt.» (Móz. II. 10, 23.) De érdekes: ugyanakkor az Istenben bízó zsidók lakásai továbbra is világosságban álltak, oly világosságban, amellyel nem bírt még az egyiptomi sötétség sem.

Mily kitűnő szemléltető kép ez a bibliai jelenet mai szentbeszédem anyagához, melyben a szenvedés problémájának nehéz kérdését készülök még továbbra is boncolgatni! Hívők s hitetlenek, Isten parancsait megtartó s azoknak ellenszegülő emberek nagy összevisszaságban élnek a föld hátán; mindnyájunkra egyformán reánk szakadnak az élet csapásai, szenvedései, megpróbáltatásai, — de míg a szenvedés azokat, akiknek nincs hitük, a csillagtalan vak éjszaka reménytelen sötétségébe borítja, ugyanakkor az Istenben hívők lelkében belső világosság fényeskedik még a szenvedés sötét éjszakáján is.

Ez a világosság Krisztus keresztjéből árad, Krisztus Urunk óta meg tudunk birkózni az emberiség legszörnyűbb kérdésével, a szenvedés problémájával is.

Nem érdekes dolog-e — Kedves Testvéreim, — hogy Krisztus mindig aggódva kerülte az ünnepeltetést, csak egyetlenegyszer ünnepeltette magát: kínszenvedésének előestéjén, a jeruzsálemi ünnepélyes bevonuláskor. Bármikor máskor akarták ünnepelni, sőt egyik csodatette után egyenesen királlyá kikiáltani, mindig eltávozott a lelkes tömegtől s elrejtőzött előlük. De most ... szenvedése előesté-

jén ... most valósággal keresi az emberek üdvözlését, hozsannáját.

Vajjon miért?

Azért, mert most akarja felforgatni mindazt a véleményt, amit az eddigi emberiség a szenvedésről vallott. A virágvasárnap hozsannás nyitánya arra szolgált az Úr kezében, hogy a világ figyelmét fölhívja új tanítására: a szenvedés nem üres kín, nem ökölbe szorított kéz, nem céltalan vergődés, nemcsak teher és könny, hanem *olajág is, pálmalengetés, mély kegyelmek s boldog lelki béke forrása is.*

Emeljük hát tekintetünket ismét az értünk szenvedő Úr Jézusra és kérdezzük Tőle a mai beszédben tovább is, *mily útmutatást akar adni az Ő szenvedése által a mi szenvedésünk elviseléséhez.* A válasz pedig ez lesz: I. **Kövessük Őt a szenvedés óráiban, hogy** II. **így a szenvedés által Istenhez közelebb juthassunk.**

I. «Az Ő nyomdokait kövessétek ...»

(Pét. I. 2, 21.)

«Az Ő nyomdokait kövessétek ...» (Pét. I. 2, 21.).

Szent Péter az Úr Jézus szenvedéséről egy ízben ezt írta: «Az kegyelem, ha valaki Isten iránt való lelkiismeretességből tűri a viszontagságokat, igazságtalanul szenvedvén ... Mert erre vagytok hivatva, minthogy Krisztus is szenvedett értetünk, példát hagyván nektek, hogy az ő nyomdokait kövessétek». (Pét. I. 2, 19. 21.)

Vagyis Szent Péter tanítása szerint az Úr azért ment át a legkínosabb szenvedéseken is, hogy a fájdalom óráin mi az Ő nyomdokaiba tudjunk lépni.

A) **Az Úr valóban átment a szenvedések legkínosabb percein is.** Tudjátok, mik a szenvedés legkínosabb percei? *Amikor az ember magárahagyatva szenved, amikor kitör ajkán a panasz, hogy nincs e világon senki, aki megszánná őt, úgy látszik, mintha az Isten is elhagyta volna!*

a) Voltatok-e már súlyos betegségben, valahol messze, idegen helyen, idegen országban? Éreztétek-e azt a rettenetes lelki elhagyatottságot, mikor éjjel felriadtok lázas álmokból, ... meggyujtjátok a lámpát ... ah, még csak féltizenkettő, mikor lesz még hajnal?! Csak valaki volna itt mellettem! ... Csak egyetlenegy jó lélek, akinek elmond-

hatnám, mennyit szenvedek! Mert magunkrahagyatva szenvedni — kétszeres szenvedést jelent.

S az Úr Jézus vállalta ezt is: egészen magárahagyva akart szenvedni!

Egyedül lenni a baiban — rettenetes! Nézd a kis gyermekeket, mikor az utcán mennek, mily ösztönszerűleg fogják egymás kezét: érzik, így nincsenek egyedül. Nézd a felnőtteket, napjában hányszor fognak egymással kezet; a kézfogás ezt jelenti: Ne félj, nem vagy egyedül, reám számíthatsz.

b) *De Krisztus egyedül maradt a halál perceiben!* Elhagyták tanítványai, barátai, elhagyták az angyalok, elhagyta — emberileg szólva — maga az Atya is.

Elhagyták tanítványai. Az egyik megesküdött, hogy soha nem is ismerte Őt; a másik, mikor elfogták, kiugrott a ruhájából s egy ingben menekült tovább; a többi is mind szerteszét rebbent.

Elhagyták barátai. Hol van az a tömérdek beteg, akit meggyógyított? Hol vannak, akiket megvigasztalt, hogy most ők jönnének Őt vigasztalni! Nem tudnak jönni: minden idejüket lefoglalja a húsvéti készülődés. Ötezer embert tartott jól a pusztában, hát nincs egy sem az ötezer közül, aki most itt legyen? Nincs! A bénák és sánták, akiknek visszaadta az egészségét, legalább azok jönnének! Nem jöhetnek: nagyon szép az idő, a mezőn kell dolgozniok.

De hol vannak az angyalok? Legalább ők vigasztalnák meg! Hiszen mikor Péter levágta a szolga fülét, mily öntudattal mondta az Úr: «Azt hiszed, hogy nem kérhetem Atyámat és rögtön adna nekem többet tizenkét ezred angyalnál?» (Máté 26, 53.) Hát most kéri az Atyát, s nem jön a légió angyal, nem jön egyetlen angyal sem!

Mert — jaj, kimondani is rémes! — *mintha még az Atya is elhagyta volna* . . . Az evangelista megemlíti, hogy oly elhagyatottság érzete borult a kereszten agonizáló Krisztusra, hogy felkiáltott Atyjához. Az eredeti arámi nyelven írta ezt meg az evangélista, úgy, amint Krisztus ezeket a szavakat valóban kimondta (talán azért, hogy megilletődött kegyelettel tudjuk utánamondani egész a világ végéig): «Eloi! Eloi! lamma sabaktáni?» «Én Istenem! Én Istenem! Miért hagytál el engem?» (Márk 15, 34.) Elhangzik a rémes kiáltás — és nincs rá visszhang . . .

Testvérek! Hát képzelhetünk-e ennél fájdalmasabb pillanatot?

Nézzétek, mily megsemmisítő magárahagyatottságban vérzik el az Úr Krisztus!

B) De miért, miért? — vetődik föl bennünk a kérdés. Miért akart az Úr ennyire elhagyatva szenvedni?

Egészen biztosan értünk, miattunk! A fájdalom ránk szakadó magányos órái miatt! Panaszkodó szívünk enyhítése miatt! Hogy a szenvedés óráiban legyen kibe kapaszkodnunk, hogy tudjuk az Úr nyomdokait követni és ezáltal megtanuljuk a nagy titkot: **hogyan kell érdemet szerezve szenvedni.**

a) Szenvedni közös emberi sors, de *érdemet szerezve szenvedni keresztény privilégium.* Csak annak szenvedése elviselhetetlen, aki nem ismeri a szenvedés isteni értelmét, aki nem tudja, mire való a szenvedés. De aki úgy szenved, hogy szenvedése által maga vagy más lelke jobbá lesz, annak szenvedése sohasem elviselhetetlen.

Mikor ránk szakad a fájdalom könnyes éjszakája és nincs senki, senki e világon, ki megértené bajunkat, csak álljunk oda Krisztus mellé, a szenvedő Krisztus mellé! És ha nagyon fáj, hát panaszkodhatunk is, ha nagyon éget, sírhatunk is, csak a szívünkkel, vérző szívünkkel és akaratunkkal, erős akaratunkkal tapadjunk Krisztushoz — és ez érdemszerző szenvedés lesz!

b) Hányszor halljuk az emberek panaszát: «*Nem lehet kibírni ezt az életet! . . . Van mennyei Atyánk? Dehát ha Atyánk, ha szeret, miért nem kímél meg minket ennyi csapástól és fájdalomtól?*» . . .

Miért, miért? — Ki tudna erre egész megnyugtatóan felelni? De ki tudna arra is felelni, hogy miért nem kímélte meg egyszülött Fiát sem, az Úr Jézust sem, mikor pl. sivár idegenbe futni engedte az alig néhány hetes gyermeket? Jó ezt nekünk gyakran eszünkbe hozni. De azt a lelkületet is, ahogyan Szent József ezt a parancsot fogadta.

Az Úr kiadja Szent Józsefnek a parancsot: «Kelj föl, vedd a gyermeket és anyját és fuss Egyiptomba». (Máté 2, 13.) Kelj föl! Mikor? Sötét éjjel, minden előkészület nélkül. Vedd a gyermeket, a tehetetlen kis csecsemőt. És fuss! Hová? Egyiptomba, vad idegenbe, ahol nem ismersz egy teremtett lelket sem.

Nem tudom, ha mi kerültünk volna ilyen földönfutó sorsba, nem szaladt volna-e ki ajkunkon a méltatlankodás: Az Isten miért engedi rám ezt a csapást? Nem áll-e az Istennek ezer más eszköz is rendelkezésére? Miért nem hal

meg a vérszopó Heródes? Miért kell éppen az Úrnak menekülnie?

Szent József nem így gondolkozott. Neki ez a gondolat adott erőt: Isten akarata, tehát bizonyára a legjobb. Mert ő Atyám akkor is, mikor szenvedni enged.

Igen! Ez a krisztusi gondolkodás: Isten Atyánk akkor is, mikor szenvedni enged!

C) «*Csupa fájdalom, csupa nyomorúság az életem!*» — hallja az ember lépten-nyomon a panaszt.

Vigyázz, Testvérem, ne beszélj ily meggondolatlanul! Sok fájdalmad van, elhiszem. Sok csapás ért már, elhiszem. De igazán *csak* fájdalomból és *csak* csapásból állt az egész eddigi életed? Lehet, hogy hónapok, évek, sőt évtizedek sötétek benne; de mondd: nem voltak napsugaras óráid is, nem voltak örömeid is? Csodálatos, hogy az ember mily könnyen felejti örömeit s mily nehezen fájdalmát! A fájdalom nehéz, az öröm könnyű. A fájdalom köve rányomaszkodik a lélekre, mint kora hajnali köd az alpesi tájra; az öröm napsugara ellenben gyorsan illan tova.

Ne mérj helytelen mértékkel! Te, aki ki nem fogysz a panaszból, ülj csak le asztalod mellé s írd össze: *mennyi örömet is kaptál már Istentől!* De írj össze minden örömet!

Miket?

Hát: az ember eltöri a lábát s csak akkor jut tudatára, mije volt, mikor még ép lába volt. Az ember szemüveget vesz s csak akkor látja, mi volt neki az ép, jó, éles szeme. Az ember megbetegszik s csak akkor látja, mily óriási kincse volt neki az egészség. Az ember elveszti családtagjait, rokonságát, barátait s csak akkor látja, mennyi sok jó embert adott neki az Isten. És így tovább. Miért kell akkor értékelnünk mindent, amikor már elvesztettük azt! Igaz, sok a fájdalom is az életben, de sok az apró, kis, derűs öröm is, miket észre sem akarunk venni, pedig ha az öröm olyan hangos hálaimát tudna fakasztani bennünk, mint amilyen hangos panaszt vált ki belőlünk a fájdalom, bizony mi is oly megkönnyebbülve hordoznók az élet terheit, mint az egyszeri földműves hordozta a tarisznyáját és benne a kis tücsköt.

Alkonyodóra hajlott a nyári nap és a napi munkában kifáradt földműves, vállára véve tarisznyáját, hazafelé ballagott. Otthon bizony zsírtalan leves várja, meg sok éhes gyermek, meg gond és aggodalom . . . Fáradtan, kedvetlenül vonszolja magát az ősz ember . . . oly nehéz az élet s oly keserű. És nincs benne semmi öröm . . . De, íme, egyszerre

csak kicsinyke kis tücsök kezd cirpelni mellette vagy mögötte, valahol, hol-hol nem ... érdekes ... a tarisznya mélyén. Napközben bujhatott bele, mikor ott hevert a tarisznya a földön s most az egész úton vígan dalolja naiv kis énekét a búsan ballagó földműves fülébe. És minél tovább megy az ember s minél inkább odafigyel az üres tarisznya mélyén cirpelő kis tücsökre, annál könnyebbé válik lelke, annál nyugodtabbá szelídül tekintete, kicsit talán már mosolyog is, mikor hazaért jókedvű vendégével ...

Testvéreim, nehéz az élet tarisznyáját hordozni válluncon ... de halljuk meg, mit énekel benne a mi hitünk: *Amit Istenért teszel, amit Istennel tűrsz, mindenért Isten lesz jutalmad!* Boldog ember, akinek lelkében, — minél inkább közeledik élete az alkonyathoz — annál vigasztalóbban énekel a hite ... miről? *Az Isten akarata szerint töltött földi életre váró jutalomról.*

Ilyen gondolatok közt meg tudom érteni még az öregkor kellemetlenségét, tehetetlenségét, betegségét is. Az Isten atyai kezét tudom meglátni abban, hogy mikor az Úr már készül az embert magához szólítani, rendszerint nem akarja, hogy ez az eltávozás hirtelen szakítás legyen, hanem az öregkor sok kedvetlenségével s betegségével lassan-lassan oldozza földi kötelékeinket, szinte azt mondanám: elveszi kedvünket a földi élettől, úgy hogy sokan már mint jó barátot várják a «megváltó halált».

Nézzétek, mint vigasztalódunk és mint erősödünk, ha igyekszünk a szenvedő Krisztus nyomdokaiba lépni!

II. A szenvedés közelebb visz Istenhez.

Aki pedig megszokta, hogy a fájdalom óráiban így kapaszkodjék a szenvedő Krisztus keresztjébe, azt a szenvedés nemhogy megrendítené hitében, nemhogy elszakítaná Istentől, hanem ellenkezőleg: **közelebb viszi Istenhez.**

A) **Mialatt u. i. az ember Krisztus keresztjét nézi, lelke szebbé, nemesebbé, erősebbé válik.**

a) Egy amerikai bizottság elhatározta, hogy a világháborúban elesett 30 ezer amerikai katona sírjára ugyanannyi fehér márvány keresztet rendel Olaszországban. A 30 ezer kereszt megrendelését azonban egy érdekes feltételhez kötötték: ahhoz, hogy a munkások, akik a márványt kifaragják, munka közben egyetlen egyszer se káromkodja-

nak. Az olasz munkások megígérték, hogy nem fognak káromkodni és szavukat meg is tartották. De — Testvéreim — ha nem illik össze: keresztet faragni és káromkodni, még kevésbbé illik keresztet hordani s alatta elkeseredni, keresztet hordani és lelkileg összeroppanni. Hanem ellenkezőleg: *keresztet hordani és a keresztúton Istenhez közelebb jutni!*

Karácsony másnapján már vértanunak ünnepét tartjuk. Mintegy figyelmeztet az Egyház ezzel arra, hogy a betlehemi barlang szikláiból a vértanuság piros virágjai fakadnak, vagyis, hogy Krisztus követése az áldozatos, kemény, fegyelmezett élet. És amint az ókori Róma felé vezető nagy országutak szélén sír sír mellett állott s mielőtt az utas betért a csodás városba, halottak hosszú sírsorán kellett átmennie, épígy a mi Istenünk örök városába is olyan út visz, amelyet sírok szegélyeznek; sírok, melyek hősies harcban legyőzött fegyelmezetlenségünket, szeszélyeinket és alacsony ösztöneinket takarják.

b) Boldog az az ember, aki *a szenvedés tomboló orkánjából is ki tudja hallani Isten hívó szavát.* Mert a szenvedés valóban Isten szava, Istennek hazafelé hívó szózata. A német nyelv kitűnően szemlélteti ezt a gondolatot, mikor a megkísértetést, a próbáratételt «Heimsuchung»-nak, «hazahívás»-nak, «hazafelé tapogatózás»-nak nevezi.

Doré-nak van egy megindító festménye. Címe: «A siralom völgye». Az emberi nyomor áll előttünk a képen a színek minden árnyalatával ijesztőre festve. Síró, szenvedő, küzködő emberek tömege: kicsinyek, nagyok, koronás királyok, láncravert rabok, öregek, ifjak . . . nyomor, mindennütt nyomor. De íme, a szenvedők tömegében hosszú fehér ruhában egy férfiú áll, kereszt a vállán és int a tömegnek, hogy kövesse őt. Mindenkinek szeme a sugárzó keresztre tapad és a jobb oldalon arra a keskeny útra, ahová az Úr Jézus hívja a szenvedőket . . . az út végén pedig virágos mezők nyílnak s kacagó élet tavaszodik . . . Igen, ha Isten csak szenvedni hagyna s a szenvedő Krisztus példájával nem segítene a szenvedést elviselni is — akkor panaszkodhatnánk ellene!

De Krisztus Urunk példája óta a kereszt nemcsak fájdalmam, hanem üdvöm is: «*Kreuz ist mein Teil, Kreuz ist mein Heil*» és a kereszt nemcsak szenvedésem, hanem boldogságom is: «*Kreuz ist mein Geschick, Kreuz auch mein Glück!*»

B) Dehát mindez nemcsak szóvirág? Nem szépen kigondolt költészet-e? Lehetséges az a valóságban is, hogy a szenvedés malomkősúlya nem a sírba nyom le, nem az ön-

gyilkosságba, a kétségbeesésbe, a hitetlenségbe, hanem hogy **fölemel, megnemesít, megtisztít?**

a) Halljátok feleletül *egyik hallgatómnak leveléből* az alábbi sorokat.

Erdélyből menekült, valaha előkelő társasági életet élő hölgy írta; soha nem láttam, csak a rádión keresztül szokta hallgatni beszédeimet.

«Ne csodálkozzék azon, hogy nekem ilyen borzalmas a szegénység, de aki olyan magas élet-standarden élt, mint én (palotám, fogatom, autóm, birtokom volt, — és akkor mennyi tisztelőm . . .!), annak sokkal nehezebb a szegénység, mint annak, aki mindig szegény volt. És ezeknek dacára — boldogan írom le — most itt a kunyhóban több a béke a szívemben és lelkemben, mint volt a palotában. Mert nagyobb a hitem! . . . És ha kinézek a csillagos égre a kis ablakomon, úgy érzem, hogy közelebb van hozzám az Ég, mint volt az emeletes balkonon . . . És egészen bizonyos, hogy most közelebb van hozzám az Isten is!» . . .

Úgy-e, Testvéreim, mikor az ember látja ezt az eleven hitet, mely a nagy szenvedés nyomán lett ily fényessé, kezdi valamikép megsejteni Isten tervét a szenvedéssel. Valamint tengeri vihar alkalmával a hajós sokszor olyan szigetet fedez fel, melyről a térkép addig nem is tudott, épúgy a lelki viharban is már sok ember fedezte fel önmagát, lelkének addig ismeretlen mélységeit. (Keppler püspök.)

b) Ó, bár így tudnók *megszentelni minden szenvedésünket* és így emelkedni általuk fölfelé a fájdalmak gránitlépcsőin! Bár így tudnók megtölteni Krisztus lelkével minden vértanuságunkat — testit és lelkit, kicsit és nagyot, rendkívülit és mindennapit egyaránt! Sok bűn van a világon és sok szenvedés. De ha a világon minden szenvedést Krisztus kegyelmével szentelnénk meg, ez olyan jóvátételi összegre növekednék Isten előtt, mely kiengesztelhetné az emberek sok gonoszságát.

Hát ne csak szenvedjünk, — hiszen ezt mindnyájan megtesszük; de szenvedjünk érdemszerzően, — ezt a művészetet oly kevesen tudják megtanulni! Pedig a szenvedés, amelyet kegyelemmel meg nem szentelünk, elásva heverő kincs, föl nem használt tőke.

Tanuljuk meg a nagy művészetet, a szenvedés megszentelését Krisztus keresztjétől. Az a két kemény, keresztbeácsolt fadarab! Két fadarab: az egyik vízszintes, a másik merőleges, — az emberi életsors kiáltó szimbóluma. Mert hát miből áll az élet: vakmerően fölfelé törő vágyak, tervek, célok merő-

leges vonalaiból, s aztán jön egy vízszintes — s áthúz mindent. Áthúz mindent s a tervekből kereszt lesz.

De mily különbség az Úr Krisztus keresztje s az értetlen ember keresztje közt. Az értetlen ember cipeli a keresztet, talán tűri is, — de Krisztus legyőzi! Az ember fogát csikorgatja s szidja a kegyetlen sorsot, — de Krisztus az Atya kezére ismer az emberi terveket áthúzó vízszintesben is s az emberi gonoszság mélyéről felfakadó rosszindulatot is, a sötétség félelmetes hatalmait is győzelmi lépései alá kényszeríti.

«Mivel szenvednünk kell, vagy akarjuk vagy nem, jobb az Istentől reánk bocsátott csapásokat békés tűréssel és a jutalom reménységével könnyebbíteni, mint békétlen türelmetlenséggel súlyosbítani . . . A tőrben fennakadt vad minél inkább hánykolódik, annál inkább nyakára szorítja a hurkot; a lépbe ütközött madár minél inkább vergődik, annál inkább belekeveri szárnyát; oly kemény iga nincs, melyet kevesebb sérelemmel nem viselnek csendesen, mint hánykolódva» (Pázmány).

Krisztus a kereszten! Ez tehát a végső megoldása a szenvedés rémes problémájának! Áldott példa a szenvedő ember számára, hogyan lehet egy összeomlott földi élet romjai közt is, a pokol felfakadt kelevényei közt is, a legkeservesebb csalódás és fájdalom közt is az örök világ, a magasabb élet csúcsaira, az Isten közelségébe fölküzdeni magunkat, és elmondani: Bármi érjen, bármily csalódás, csapás, fájdalom, szenvedés, tudom, hogy Atyám nem hagyott el és én kitartok csendben, zúgolódás nélkül úgy, ahogy az Isten akarja: «*Wie Gott will, — ich halte still!*»

Van a lengyeleknek egy megkapóan szép legendájuk a pacsirta teremtéséről.

Mikor az Úristen látta, hogy a paradicsomból kiűzött első emberpár mily keservesen dolgozik, s munka közben mily szomorú lélekkel horgasztja fejét a földre, kezébe vett egy darabka rögöt s földobta a levegőbe . . . és íme, az Isten kezétől magasra dobott rög tollas kis madárkává változott, az első pacsirtává, melynek csodálatos csattogása az ég felé emelte a fáradt ember fejét s azóta is ennek éneke vidámítja a verítékező földművest.

Testvéreim! A mi földi életünk dalos pacsirtája az Istenbe vetett rendíthetetlen hitünk. Mikor fáradt fejünk földre horgad, ez a hit emeli magasba: Wie Gott will, — ich halte still! Mikor a szenvedések hullámai már-már összecsapnak

fejünk fölött, ez a hit bátorít: Wie Gott will, — ich halte still! És mikor az élet szenvedése a kereszthez szögez, megint csak ez ad vigaszt és enyhet.

A legenda u. i. még tovább is beszél. A kis pacsirta hálás akart lenni az Istennek, s mialatt az Úr Jézus tanítva végigjárta Palesztinát, mindennap odaszállt a Szűz Anya ablakába s hírt vitt neki isteni Fiáról. És mikor az Úr Jézus meghalt a kereszten, rászállott vérző kezére s kis csőrével próbálta kihúzni a hegyes töviseket. Próbálta, de nem bírta. Odaszállt tehát a Fájdalmas Anya mellé s megható énekkel vigasztalta nagy csapásában . . .

Istenbe vetett hitünk és a szenvedő Krisztusra emelt tekintetünk nem képes ugyan a szögeket kihúzni életünk keresztjéből, de legalább vigasztalólag beszél egy másik életről, az örök életről, amelynek ajtaját a békén viselt szenvedés nyitja meg számunkra.

És akkor bár a fájdalmak éjtszakájának egyiptomi sötétsége borulna is ránk, a mi lelkünkre mégis rásüt az örök élet vigasztaló fénye.

Ó, Testvéreim, mindnyájan, kiket keresztre szögezett a szenvedés, vajjon halljátok-e hitünk pacsirtájának vigasztaló énekét? . . .

Halljátok meg és sokszor mondjátok utánam, . . . pár szó az egész: *Wie Gott will, — ich halte still!* Amen.

XVI.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (VI.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A mult esztendőben, 1931-ben meghalt egy szentéletű magyar főúr, Batthyány-Strattmann László herceg, akinek buzgó vallásos családi élete, nagy emberszeretete és szemorvosi képzettsége egyaránt közismert volt az országban. Az Úr tíz gyermekkel áldotta meg a herceget; ő maga orvosi diplomát szerzett és vagyonából saját kórházat tartott fenn s ezreknek adta vissza szemükvilágát.

És ez a mintaéletű ember halála előtt 14 hónapig feküdt a legfájdalmasabb betegségben egy bécsi szanatóriumban. Mily sokan törtek volna össze lelkileg, mint zúgolódtak volna Isten ellen: «Hát ezt érdemeltem az Istentől? Én, aki egész életemben hű voltam Hozzá! Én, aki annyi jót tettem az emberekkel!»

De nem így gondolkodott a nagybeteg herceg. Nemcsak teljesen megnyugodott Isten akaratán, hanem szörnyű fájdalmai közt mosolyogni is tudott s aggódó családját maga vigasztalta. Mint orvos, jól ismerte bajának gyógyíthatatlan voltát, — és mégis, aki csak betegágya mellé került, lélekben fölemelkedve s megtisztulva távozott onnan.

Életének utolsó napján még elvégezte rendes napi imáit. Nappal már önkívületi állapotban volt, de este magához tért. Megnézi az órát: egynegyed nyolc. Mindennap ilyenkor szokta az egész család közösen imádkozni a rózsafüzért. Most is virágdíszben áll betegágya mellett a Mária-oltár, előtte térdelnek felesége s gyermekei, és a haldokló tiszta, érthető imájával együtt mondják a szentolvasót. És így halt meg a herceg: kezében a szentolvasóval, megtörő szemét az égő gyertyák közt reámosolygó Istenanya képére függesztve . . .

Úgy-e, gondoljátok, Testvéreim, miért mondtam el ezt a történetet mai beszédem elején.

Azért, mert ma még egyszer a mellé a forrás mellé akarlak vezetni titeket, ahonnan ez a halálban is diadalmas emberfeletti erő fakad: Krisztus szenvedése mellé. *Krisztus szenvedése meg az enyém* — ez volt tárgya a legutóbbi öt beszédünknek. Ma még egyszer fölvetem ezt a kérdést és két szóban, két rövidke szóban szeretném összefoglalni *azokat az erőforrásokat, amelyek a keresztjét hordozó Krisztusból áradnak a szenvedés keresztje alatt vérző emberiség felé.*

Ez a két szó: «*Hit*» és «*örök élet*»! Ez a szent keresztény-ség végső válasza a szenvedés nagy problémájára: I. **«Ne félj, csak higyj!»** II. **«Higyj az örök életben!»**

I. «Ne félj, csak higyj!»

A) Mily szerepet tölt be a szenvedés a Gondviselés terveiben és milyen lelkülettel nézzünk a szenvedés elébe, — ezekre a kérdésekre már öt beszédben igyekeztem választ adni. És most már mindent látunk? Most már minden világos előttünk? Most már teljesen megoldottuk a szenvedés problémáját? Ó, nem! A végső, minden homályt eloszlató, megnyugtató válaszért még egyszer az Úr Jézushoz kell fordulnunk. **A végső választ azok a szavak adják meg, amiket Krisztus Jairushoz intézett.**

Jairusnak, a zsinagóga fejének egyetlen, 12 esztendős leánya halálos betegen feküdt. Az apa térdreborulva kérte az Urat, jöjjön házába s gyógyítsa meg leányát. Mialatt az Úr útban volt a ház felé, jött a hír: Már késő! A leány meghalt.

S mit mond ekkor az Úr a megrendült apának? Jól figyeljétek meg! **«Ne félj, csak higyj!»** (Luk. 8, 50.).

a) Úgy elgondolkodom, mennyi köztünk a nyomorúság! Mennyi a keresztjét hordozó, nélkülöző munkanélküli! Mennyi a meg nem értett vagy félreértett ember. Hány ezer meg ezer ember fekszik ma, ebben a percben csak itt Pesten is betegen! De vajjon megteszik-e ezek a szenvedők is azt, amit megtett a leányáért aggódó Jairus, «Jézus lábaihoz borulva, kéré őt, hogy jöjjön házába» (Luk. 8, 41.).

Feleljünk magunkban a kérdésre: Mikor valami baj ér minket, *valóban Istent keressük-e fel vele, az ő lábaihoz borulunk-e?* Legelső gondolatunk-e Isten, akinek tudta nélkül hajunk szála le nem hull?

«*Dehát hogy legyen a bajban első gondolatom Isten?* — kérded talán. Ne iparkodjam sorsomon segíteni? Ne menjek

munkát keresni? Csak várjam a sült galambot és imádkozzam? Beteg vagyok. Ne hívjak orvost, csak imádkozzam?» Dehogy! Menj csak munkát keresni is! Hívj csak orvost is! Csak . . . csak *higyj az Istenben is!* Hidd, hogy a bajban is veled van mennyei Atyád. Hidd, hogy hasztalan az ember iparkodása, ha nem járul hozzá az Isten áldása. Hidd, hogy az orvos tudása is eredménytelen marad, ha Isten nem segít. Hidd el, amire Szent Pál oktat: «Minden a tietek: . . . akár a világ, akár az élet, akár a halál, akár a jelenvalók, akár a jövendők: mert minden a tietek; ti pedig Krisztuséi vagytok, Krisztus meg az Istené» (Kor. I. 22. s köv.). Ezzel a föltétlen odaadással higyj az Istenben!

Fát hordott be atyjával együtt két kicsiny gyermek. Az egyik kitárta gyenge karjait és apja rárakta a fölvágott fát, hogy aztán a lakásba bevigye. Bátyja csak nézte, nézte . . . és amikor már úgy gondolta, hogy elég fa van a karján, odaszólt:

— Elég lesz már, Jancsi! Nem tudsz te annyit elvinni.

Jancsi azonban mosolyogva válaszolt:

— Tudja azt az édesapám, hogy mennyit bírok én el és annyit rak majd a karomra!

Igen, aki így hisz Istenben, azt is eléri ugyan a szenvedés, azt is megrázhatja, meg is tépázhatja, — össze nem törheti! Nem törheti össze, mert az ilyen ember mindig el tudja mondani: «*Atyám tudja, mennyit bírok el!*»

B) **Az ilyen hit aztán valóban közelebb visz Istenhez még a szenvedésben is.**

A Krisztust nem ismerő világnézet azt tanítja, hogy összeszorított ajakkal, férfiasan viseljük el a szenvedést. Könnyű azt a tanácsot adni, hogy tűrd el férfiasan a szenvedést, — de ha nem tudom, mi célból kell nekem szenvednem? Könnyű a német közmondásnak ajánlania:

Schweigen, dulden, lachen
Hilft in bösen Sachen,

de tessék megpróbálni: nevetni a szenvedésben, mikor csikorog az élet kereke s őröl-morzsol!

De mindjárt megenyhül a fájdalom, ha bele tudom kapcsolni az Úr terveibe.

Németországban az egyik erdei menedékház falára valami vihartól megkergetett túrista elkeseredett verssorokat írt fel a rossz idő ellen. Egy későbbi utas azonban ezt a két sort írta a panaszkodó strófa alá:

Gottes Wille ;
Drum sei stille!

«Az Isten akarata; ne panaszkodjál!» Nem erő-e ez a két sor az élet viharos napjaiban is? «Legyen meg a te akaratod!» . . .

Az ilyen lélekkel fogadott szenvedés mily közel tud vinni Krisztus keresztjéhez, mennyire oda tud láncolni az isteni Szenvedőhöz! A legnagyobb fájdalmak perceiben is ki tudja csalni a beteg ajkáról Szent Pál lelkendezését: «Telve vagyok vigasztalással, felette bőséges az én örömöm minden szorongatásunk mellett» (Kor. II. 7, 4.).

Coppée, a világhírű francia író, Istenen kívül kereste a boldogságot. S mikor mindenben hiába kereste s mindenben csalódott, egy kínos szenvedés betegágyán talált rá gyermekkora elveszett hitére s ezzel az igazi boldogságra. Neki, aki végigpróbálta az élet csalóka örömeit, elhihetjük, ha mondja: «Az élet hagyma: mikor felvágjuk, sírni kezdünk».

Nem ezt érezte-e a nagy zeneszerző, *Chopin* is, mikor halálos ágyán sápadt ajkához szorította a feszületet és így szólt: «Most vagyok a boldogság forrásánál».

A betegség órája lehet céltalan panaszkodás és gyötrődés ideje — és mindezzel nem enyhül a baj. De lehet komoly és szent óra is, az Isten látogatásának s tervének felismerése, a bebocsátást kérő Isten kopogtatásának meghallása, — és aki így nézi a szenvedést, annak ezzel sokszor könnyebbé válik még a testi fájdalom elviselése is, de mindenesetre mindig szebbé, értékesebbé válik a lelke. A betegágy magányában végre ideje is jut az embernek. Mert a mai élet agyonhajszolt tempója csak a kenyérszerzésre juttat időt, csak az élvezetre, szórakozásra; a betegágyon végre jut idő a szegény, elhanyagolt lélekre is. «Alázzátok meg tehát magatokat az Isten hatalmas keze alatt, hogy felmagasztaljon titeket a látogatásnak idején» (Pét. I. 5, 6.). Így a betegszobából templom lesz, a betegágyból oltár lesz, melyen fájdalmainkat kiengesztelő és lelkünket elmélyítő áldozat gyanánt nyujtjuk az Úrnak.

C) De tudjátok-e, Testvéreim, *ki tud a csapásban, a szenvedésben így Istenhez tapadni, Benne így hinni és Hozzá így imádkozni?* **Az, aki a boldogság és béke nyugodt napjaiban is szokott Istenével beszélgetni!**

Alig ismerek kínosabb pillanatot, mint mikor egy Istenéről megfeledkezett embert az élet döbbenetes eseményei Istenhez kényszerítenének, de a szegény nem tud mit szólni Istenhez, mert soha nem szokta ezt megtenni. Mikor egy

ilyen jómódban elbizakodott, lelkéről végleg megfeledkezett apának súlyos betegen fekszik egyetlen fia, s a lélekzése egyre szaporább és gyengébb ... és a keze bágyadt és hideg ... és homloka verítékes ... és az előszobában aggódva kérdik a távozó orvost, de az orvos kitérő választ ád ... ó, ezekben a szörnyű, tehetetlen pillanatokban hány büszke istentagadó zuhant már kéztördelve a földre, hogy nyomorában fölsikoltson ahhoz a nagy Valakihez, ahhoz a nagy Ismeretlenhez, — de nem tudott szólni hozzá, mert sohasem szokta meg!

Testvérek! Még a csendes, nyugodt napokban szokjuk meg elbeszélgetni Istennel, imádkozni Hozzá meleg lélekkel, hogy a reánkszakadó szenvedések közt majd tudjunk mit mondani mennyei Atyánknak és a fájdalmak villámlása közt is meghallhassuk az ő biztató válaszát: «Ne félj, csak higyj!»

II. Higyj az örök életben!

Érzem azonban, hogy Krisztus Urunknak ezt a biztatását még jobban meg kell magyaráznom: «Ne félj, csak higyj!» u. i. nem annyit jelent, hogy az Úr minden kérésünket azonnal és úgy teljesíti, ahogy mi azt imánkba foglaltuk — nincs állásom és rögtön lesz, beteg vagyok és meggyógyulok, fáj valami és elmúlik; ah, nem így értette az Úr! Hanem úgy értette, hogy minden imánkat meghallgatja, de úgy, amint azt Ő látja jobbnak, azaz higyjünk az ő végső igazságtételében, az ő végső jutalomosztásában: az ő örök országában.

Ha valahol, bizony a szenvedés misztériumánál kell Istenről elmondanunk Szent Pál szavait: «Mennyire megfoghatatlanok az ő ítéletei és felkutathatatlanok az ő útjai» (Róm. 11, 33.). Mert nem akarom elhallgatni, hogy minden magyarázat és okoskodás után is még mindig sok érthetetlen vonás marad a szenvedés arcán, amire aztán egészen kielégítő feleletet semmi más nem adhat, csak a túlvilágnak, az **örökkévalóságnak nagy, szent, mindent kiegyenlítő gondolata.**

A) Mikor *Dante* száműzetésének utolsó éveiben Veronában járt, igen érdekes párbeszédnek volt fültanuja. Asszonyok mentek el mellette az utcán s az egyik nagy fohászkodással mondja a másiknak: «Te, nézd csak, ez az az ember, aki megjárta a poklot és visszajött onnan». Mire a másik

hozzátette: «No, az már igaz! Azért torzonborz a szakálla, meg sötét az arca! Az ördögtől meg a füsttől lett ilyenné!»...

Valóban, aki egyszer jól, mélyen belenézett az örökkévalóságba, annak — no, nem az arca lesz sötét a füsttől! — hanem annak lelkében mint valami komoly, vigasztaló, erőt adó világfölényesség bontakozik ki, **az örökkévalóság lehelete.** Emberek tülekednek körülötte, özvegyek sírnak, fiatalok lumpolnak, jók szenvednek, bűnösök dorbézolnak... de az ő szeme már belenézett az örökkévalóságba és látja, hogy minden-minden a sír felé siet, az örökkévalóság felé... És aztán? Mi lesz aztán?

A multkor egy fiatal leány írta nekem: «Egy ideig mintha biztos talaj lett volna lábam alatt; de ismét jöttek a sötét gondok és állást vesztve, ismét magamra hagyva állok. Megmaradhattam volna az állásban, ha össze tudtam volna egyeztetni a bűnt az erénnyel. A jó Isten nélküli életet nem bírtam és megyek a bizonytalan jövő felé» . . .

Mikor az ember ilyen leveleket kap, csoda-e, ha belé-remeg a lelke?

Mikor napról-napra látja az élet hasonló és még nagyobb nagy igazságtalanságait, csoda-e, ha felkiált a szenvedő Jóbbal: Miért élnek a gonoszak, még pedig fölfuvalkodva és gazdagságban megerősödve? Mily jól megy nekik minden! Állataik folyton szaporodnak, gyermekeik jókedvűen játszadoznak, ők maguk meg kihívóan mondják: Hát ki az a Mindenható, hogy neki szolgáljunk? És mi hasznunk lesz belőle, ha imádkozunk hozzá? (V. ö. Jób 21, 6.-15.)

Hol a végső válasz ezekre a mindnyájunkat fojtogató kérdésekre? A válasz rá a mi szent hitünk tana az örökkévalóságról: Itt a földön csak utasok vagyunk, és ülünk a vasúti kocsikban, az egyik puha-párnás elsőosztályban, a másik kemény, falócás harmadikban; az egyik bársonyos-csipkés Pullmann-kocsiban utazik külön fülkében, a másik füstös, zsúfolt, kemény harmadikon — mindegy, mikor kiszállnak, mindnyájan egy állomáson vannak, de mi lesz ott, mi lesz aztán? Mi lesz abban a percben, amikor majd megérkezünk a végállomásra?

Abban a percben — életünk utolsó órájában, — amikor majd egy pillanat alatt végigvonul lelki szemünk előtt egész eltöltött földi életünk, és ez a perc nem lesz könnyű, ha az életünk csupa boldogság, csupa élvezet, csupa jólét és tékozlás volt; míg viszont, ha Krisztusra emelt szemmel viseltük

az élet keresztjeit, akkor ebben a percben kitör ajkunkról a Szentírás éneke: Jó nekem, Uram, hogy megaláztál engem» (Zsolt. 118, 71.).

Szeretném tehát üzenni annak a hőslelkű leánynak, aki inkább választotta a tisztességes életet szegénységgel, mint az erkölcsi elbukást gazdagsággal, szeretném neki üzenni az Úr Jézus szavait: «Tágas a kapu és széles az út, mely a pusztulásba viszen» (Máté 7, 13.), de «szűk a kapu és keskeny az út, mely az életre viszen» (Máté 7, 14.). És szeretném neki üzenni hitünk vigasztalását: *Keresztényül élni nehéz, meghalni könnyű, de nehéz annak meghalni, akinek élni volt könnyű!*

B) Persze, hogy ezeket a gondolatokat megértsük és hogy ilyen lelkületet szerezhessünk, ahhoz röntgen-szemre van szükségünk, **a túlvilági hit röntgenfényére,** amely átvilágít minden fájdalmon s csalódáson, minden aggodalmon s földi elváláson, és mindent az örök élet értékeivel ítél meg. Amint fényessé lesz a sötét éjszaka, ha kigyujtjuk benne az ívlámpák fényét, úgy válik elviselhetővé minden rosszul sikerült földi élet is, ha kigyujtjuk fölötte az örök élet világosságát.

Akiben eleven ez a hit, az még a szenvedés gránit-kockáival is az örök élet felé vivő útját kövezi ki. Aki tudja, hogy lelkére — minden lélekre! — ebben az életben a földi feladat mellett egy földöntúli feladat is vár, amelynek a földit is alá kell rendelnie, nevezetesen: *az Isten szent arcának kidolgozása magunkon,* — annak minden szenvedése, rosszul sikerült házassága, minden betegsége, fájdalma a nagy cél felé segítő eszközzé válik.

Minden szenvedés, minden csapás közt elviselhető az élet, értékes lehet az élet, — *csak egy valaki nem képes elviselni: akinek hite nincs, akinek Istene nincs!*

Ah, Testvéreim, hallgassátok meg, mit mondanak a hitetlenek fejedelmei, mint viselik el ők az életet! Sehogy! Összeroskadnak a legsötétebb pesszimizmusban.

«Élni annyi, mint szenvedni, az egész világ egyetlen kórház, és az orvos benne a halál» — ezt mondja az egyik (Heine). «Hogy mi az örök élet, nem tudom; de hogy ez a földi élet gonosz tréfa, azt tudom» — ezt mondja a másik (Voltaire). A harmadik szerint meg a legboldogabb, aki meghal öntudatlan, kicsi korában:

«Der seligste von allen ist,
Der schon als Kind die Augen schließt.»

(Lenau.)

Ime, mint hull ki a gerinc, az oszlop, a tartó váz az életből, ha elvész a hit!

Viszont aki az isteni végső igazságosság gondolatának és az örök életnek fényét vetíti földi életének felhős utaira, annak nem lesz bizonytalan az útja. A legmodernebb világító-tornyok is így járnak el felhős időben. Nem előre vetítik a fényt, nem ki a nyilt tengerre, hanem fölfelé, a sötét felhőkre. S a felhők, — amelyek különben sötétségbe borítanák a láthatárt — így 100—200 km-nyire is letükrözik a világító-torony vezető fénykévéjét. A mi hitünk is azért vetíti az örök élet fényét utaink felhőire, mert tudja, hogy a szenvedést nem lehet máskép kibírni. Nem lehet kibírni, csak annak a tudatnak vigasztalásával, hogy *nem ez a végső szó életünkben!*

Az embert u. i. Isten nem a fájdalomra teremtette, hanem a boldogságra. Minden porcikánk vágyik a boldogság után! Nagy volt Mária Magdolna, mikor fájdalmasan sírta a bánat könnyeit az Úr lábainál, de nem ez volt végső foka útjának, nem ez volt a végső szó életében, hanem az a fönségesen boldog pillanat, mikor a föltámadt Krisztus megszólította: Mária! Nagy volt a Boldogságos Szűz, mikor ott állott fájdalomtól átszúrt lélekkel Szent Fia keresztje alatt, de végső pontja útjának mégsem lehetett a «Stabat Mater», hanem a «Regina Coeli, laetare», az «örvendezz, mennynek királyné asszonya».

Ime, a mi szent hitünknek végső, mindent megoldó gesztusa, mellyel a földi élet keserű tengerének borongó útai fölött kigyujtja az örök élet csillagának megbékéltető, csendes fényét.

És ez végső, megnyugtató megoldása a szenvedés problémájának!

*

Kedves Testvéreim! Egy halott herceg történetével kezdtem el a mai beszédemet, egy élő gróf példájával szeretném befejezni.

Nagybeteg gróf ágyánál ültem . . . előkelő, dúsgazdag ember ágyánál, akit akkor már másfél éve kínzott valami titokzatos betegség. A legelső orvosprofesszorok igyekeztek a bajnak nyitjára akadni, gondozták, ismételten operálták, csontját faragták s mikor én meglátogattam, másféléves szenvedése után, még mindig gipszkötésbe tett lábbal feküdt betegágyán.

Meglepett az a derűs lélek, amely ebből a beteg testből hozzám szólt.

— Látja, Főtisztelendő Uram, ott a falon, velem szemben a feszületet — mutatott a klinikai különszoba falára, ahová feszületet helyeztetett. Azelőtt, egészséges koromban, odahaza a fejem fölött volt az ágyamnál a feszület; de most ide helyeztettem, szembe magammal. Mert úgy könnyebb szenvedni, ha szemben van a feszület, hogy ránézhessünk a szenvedő Krisztusra . . .

Ezt mondta a másfél év óta ágyhoz kötött nagybeteg, és szavában benne van minden erő, érték és balzsam, amit a szenvedő ember a szenvedő Krisztustól nyert.

Ó, Uram, mikor majd engem is utolér közös emberi sorsunk, a szenvedés, ne engedj soha zúgolódva szenvednem! Ne küldj rám nagyobb szenvedést, mint amennyit a te szent keresztedbe kapaszkodva el tudok viselni. Kérlek, ha jónak látod, enyhítsd, rövidítsd a fájdalom napjait. Kérlek, ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár : mindamellett ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint Te! **Legyen meg, Uram, mindig . . . mindenben . . . a te áldott, szent akaratod!** Amen.

XVII.

Krisztus szenvedésének eredménye.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A szenvedő Krisztusról szóló beszédsorozatnak eddig elhangzott prédikációiban arra a kérdésre kerestük a feleletet, hogy *miért is akart az Úr Jézus szenvedni*. Hiszen, hogy megértő lélekkel tudjuk Őt a keresztút stációin végigkísérni, ahhoz előbb világosan látnunk kell az ő szenvedésének célját s eredményeit.

A jövő vasárnapi beszédben már a keresztútját járó Krisztus mellé akarunk lépni, már a másik kérdésre fordítani figyelmünket; arra, hogy *mit szenvedett Krisztus*. De hogy a szenvedő Krisztus áldozatának és szeretetének nagyságát annál hálásabb lélekkel foghassuk majd fel, a mai beszédemben szeretném nagy vonásokban összefoglalni az eddig elhangzott gondolatokat, és átfogó képben még egyszer magunk elé állítani, hogy miért szenvedett az Úr Jézus.

I. Mit adott nekünk Krisztus szenvedése, II. mire tanít Krisztus szenvedése és III. mire kötelez minket Krisztus szenvedése. Ha erre a három kérdésre megfelelünk, akkor világos feleletet adtunk arra is, hogy miért szenvedett Krisztus?

Első kérdésünk tehát:

I. Mit adott nekünk Krisztus szenvedése?

Mikor Krisztus szenvedésének eredményéről gondolkodunk, különösen két nagy igazság jut eszünkbe. Az Úr Jézus szenvedése és halála által lett *A) a mi örök főpapunkká*, mint Őt Szent Pál apostol nevezi (Zsid. 6, 20.) és *B) lett a mi megváltónkká*.

A) **Krisztus a mi örök főpapunk.**

a) Amennyire kultúrtörténeti kutatásaink csak vissza-

nyúlnak az emberiség régi életébe, *minden nép közt és minden korban találunk papokat.* Vagyis megtaláljuk a népek ösztönös vágyódásából fakadó azt a tényt, hogy az Isten és saját maguk közé — mintegy összekötő és közvetítő kapocs gyanánt — legjobb embereiket kiválasztották, akiket aztán papoknak neveztek el. Akik pedig papjaik közt a legnagyobbak voltak, azoknak a «pontifex», a «hídépítő» nevet adták, mert mintegy az eget és földet összekötő eleven hidat tisztelték bennük.

A papok legfőbb feladata mindig az volt, hogy oltárokon áldozatot mutassanak be Istennek s ezzel kérjék bocsánatát az emberek bűneire, kérjék segítségét az emberek tehetetlenségére vagy megköszönjék a kapott jókat.

A papok és főpapok sorát az Úr Jézus papi méltósága zárja be s koronázza. Ő, akiről Szent Pál a zsidókhoz írt levelében azt írja, hogy «Melkizedek rendje szerint főpap lett mindörökké» (Zsid. 6, 20.).

Egyébként Szent Pálnak a Zsidókhoz írt egész levele csattogó himnusz Krisztus papságára. «Mivel tehát olyan nagy főpapunk van, aki áthatolt az egeken, Jézus, az Isten Fia, tartsunk ki a hitvallás mellett» (Zsid. 4, 14.). «Illő volt, hogy ilyen főpapunk legyen, szent, ártatlan, szeplőtelen, a bűnösöktől elkülönített és fölségesebb az egeknél» (Zsid. 7, 26.).

b) Mi által lett Krisztus a mi örök Főpapunkká? Azáltal, hogy *személyében egyesült a pap és az áldozat.* A betlehemi jászolytól a Golgota keresztjéig egész élete értünk hozott áldozat volt. Egész földi útja áldozati oltárok közt vezetett el, míg végre fölért minden áldozat legfönségesebb oltárára: a Golgotára. Földrejövetelének ez volt végső célja, ez lebegett szeme előtt szakadatlanul.

Maga is hányszor kifejezte ezt a gondolatot! «Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és váltságul adja életét sokakért» (Máté 20, 28.). «Ez az én vérem, az újszövetségé, mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára» (Máté 26, 28.).

A te tanítványaid miért nem böjtölnek? — kérdik egy ízben az Urat. Halljuk csak, mit felel. «Ameddig náluk van a vőlegény, nem böjtölhetnek. Eljönnek azonban a napok, mikor elvétetik tőlük a vőlegény és akkor majd böjtölnek» (Márk 3, 19, 20.).

Tanítványai az elsőbbségért vetélkednek, de Ő már maga előtt látja a szenvedés kelyhét (Máté 10, 38.). A Tábor-

hegyen is erről beszél Mózessel és Illéssel (Luk. 9, 31.). «Keresztséggel kell megkereszteltetnem, (azaz a szenvedésben mintegy elmerülni) — mondja máskor — és mily nehezen várom, míg be nem teljesedik» (Luk. 12, 50.). Életének célja tehát, hogy váltságdíjul adja magát érettünk. «Ez az én testem, mely értetek adatik» (Luk. 22, 19.), mondja az utolsó vacsorán.

Ime, ez volt Krisztus szenvedésének első eredménye: általa örök főpapunkká vált.

B) De ugyancsak szenvedése által vált Krisztus a mi megváltónkká is.

Miért szenvedett ennyit? Nem lehet kétséges, léptennyomon hirdeti a Szentírás. Értünk! Értünk! Halljuk csak Izaiás prófétát: «Megsebesíttetett a mi gonoszságainkért, megroncsoltatott a mi bűneinkért» (Iz. 53, 5.). Halljuk Szent Pált: «Krisztus meghalt a mi bűneinkért» (Kor. I. 15, 3.).

Szenvedése által vált Krisztus az Isten Bárányává, ki elvette a világ bűneit (Ján. 1, 29.). Mikor még az Istennel ellenséges állapotban voltunk, Ő megbocsátott «az Isten Fiának a halála által» (Róm. 5, 10.), «mert a mi húsvéti bárányunk, Krisztus megöletett» (Kor. I. 5, 7.). Isten «minket szeretetébe fogadott szeretett Fia által. Ebben van számunkra a megváltás a vére által a bűnbocsánat kegyelme gazdagságának megfelelően» (Ef. 1, 6. 7.). Krisztus «engeszтelés a mi bűneinkért» (Ján. I. 2, 2.). «Nagy volt a ti vételáratok!» (Kor. I. 6, 20.). «Nem romlandó aranyon vagy ezüstön történt a megváltástok az atyáitoktól rátok hagyományozott hiú életmódotokból, hanem a szeplőtelen és érintetlen báránynak, Krisztusnak drága vérén» (Pét. I. 1, 18. 19.). «Krisztus megváltott minket a törvény átkától, átokká lévén érettünk» (Gal. 3, 13.), azaz magára vállalta bűneinket, minden átok forrását.

Ime, így váltott meg minket Krisztus! Azzal, hogy engedelmes volt a mennyei Atyának, mikor mi engedetlenek voltunk. Azzal, hogy szerette az Atyát, mikor mi nem szerettük Őt. Azzal, hogy egészen tiszta volt, mikor a mi lelkünk elmerült a fertőbe. Azzal, hogy felsóhajtott: «Atyám, ne az én akaratom legyen, hanem a tied», mikor a magunk akaratát tettük s nem az Istenét.

II. Mit tanít Krisztus szenvedése?

A szenvedő Krisztus azonban nemcsak ıőpapunk s megváltónk volt, hanem tanítónk is; keresztje nemcsak áldozati oltár, hanem tanítókatedra és prédikálószék is. Vajjon mit mutatott meg Krisztus szenvedése? Mit tanít nekünk a szenvedő Krisztus? Krisztus szenvedése *A) nagy kinyilatkoztatás nekünk és B) nagy vigasztalás.*

A) **Krisztus szenvedése nagyszerű kinyilatkoztatás volt számunkra.**

a) Krisztus szenvedése kinyilatkoztatta, *mily igazságos az Isten!* Mert Krisztus az, «akit az Isten odaállított a hit által való engesztelésül a vérében, hogy így kimutassa a maga igazságát, miután eltűrte az előző időnek bűneit» (Róm. 3, 25.). «Azt, aki nem ismert bűnt, értünk bűnért való áldozattá tette, hogy mi az Isten igazsága legyünk ő.általa» (Kor. II. 5, 21.).

b) De Krisztus szenvedése mindjárt azt is kinyilatkoztatta, *mily irgalmas az Isten!*

«Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen» (Ján. 3, 16.). «Abban nyilvánult meg az Isten szeretete mi irántunk, hogy az ő egyszülött Fiát küldötte Isten a világra, hogy őáltala éljünk» (Ján. I. 4, 9.). «Az Isten azzal bizonyítja hozzánk való szeretetét, hogy az időt tekintve, mikor még bűnösök voltunk, Krisztus meghalt érettünk» (Róm. 5, 8. 9.). «Ebben áll a szeretet. Nem mintha mi szerettük volna az Istent, hanem mivel ő előbb szeretett minket és elküldötte az ő Fiát engesztelésül a mi bűneinkért» (Ján. I. 4, 10.).

c) És Krisztus szenvedése kinyilatkoztatta, mint *szerette Krisztus az Atyát!* Maga Krisztus Urunk azzal értelmezi szenvedését, «hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát, és amint meghagyta nekem az Atya, úgy cselekszem» (Ján. 14, 31.). «Megalázta magát, engedelmes lett a halálig és pedig a halálig a keresztfán» (Fil. 2, 8.). «Noha Isten Fia volt, engedelmességet tanult azokból, amiket szenvedett» (Zsid. 5, 8.).

d) Végül Krisztus szenvedése kinyilatkoztatta azt is, *mint szerette Krisztus az embert!* «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha valaki életét adja barátaiért» (Ján. 15, 13.). «Krisztus . . . meghalt a gonoszokért. Pedig az igaz emberért is alig hal meg valaki . . . Az Isten azonban azzal

bizonyítja hozzánk való szeretetét, hogy az időt tekintve, amikor még bűnösök voltunk, Krisztus meghalt értünk» (Róm. 5, 6—9.). «Szeretett engem és önmagát adta értem» (Gal. 2, 20.). «Abban ismertük meg az Isten szeretetét, hogy ő életét adta mi érettünk» (Ján. I. 3, 16.).

B) De Krisztus szenvedése nemcsak kinyilatkoztatás számunkra, **hanem nagy vigasztalás is.** Vigasztaló tanítás a szenvedő embernek!

Krisztus végig akart menni a leggyötrőbb szenvedések mélységein is, hogy senki ne legyen ezen a földön — szenvedjen bármily kínokat, — aki föl ne kiálthatna vigasztalásért a szenvedő Krisztushoz. Valóban, minden kínos szenvedésünkben bizalommal fordulhatunk ahhoz a Krisztushoz, akinek ajkáról két olyan kiáltás röppent el, — annyira megrázó, annyira emberi, — ami egész közel vitte Őt a világ minden szenvedőjéhez. Az egyik az Olajfák hegyén: «Atyám! ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár» (Máté 26, 39.). A másik meg a Golgota hegyén: «Én Istenem! Én Istenem! miért hagytál el engem?!» (Máté 27, 46.).

Dehát csakugyan így volt ez? — kérdezzük megrendült lélekkel. Csakugyan elhagyta, csakugyan magára hagyta a mennyei Atya a haldokló Krisztust? Kimondani is alig merem: Krisztus csakugyan kétségbeesett a kereszten, ahogy ezek a szavak az első pillanatban talán mutatnák?

Ah, dehogy! Nem kétségbeesés ez, hanem imádság! Aki így kezdi a szavait: «Én Istenem, én Istenem», az nem esett kétségbe, hanem imádkozik!

Hát akkor mit akart Krisztus, mikor így tört ki belőle a fájdalom?

Tanítani minket, hogy nem bűn, ha sírunk a fájdalomban, és nem bűn, ha szörnyű csapások súlya alatt följajdul is bennünk a lélek, csak mindig így kezdjük imánkat: «Én Istenem, én Istenem!»

Meghalt a férjed? Meghalt nagy leányod? Elveszett minden vagyonod? Gyógyíthatatlan betegség kínoz évek óta? — ah, értem, ha fáj, ha sírsz, ha szenvedsz, de fájdalomtól eltorzult ajkaddal is csókold meg a feszületen függő Krisztust és könnyek közt mondd neki: «Én Istenem, én Istenem!»

Vajjon csakugyan ily vigasztaló erő-e Krisztus szenvedése? Hát halljátok csak, mit ír erről nekem egy beteg testvérünk, aki már tizenegy év óta fekszik betegágyán:

Jöttek szörnyű sorscsapások. Mindent elveszítettem egymás után. Szülőimet, szerető és szeretett vőlegényemet, minden érté-

kemet, értve ezalatt az anyagiakat, teljesen szegény maradtam és mikor azt hittem, most már minden elveszett, ami elveszíthető, akkor jött egy szörnyű testi szenvedésekkel járó hosszú betegség. 11 év óta fekszem. Ezalatt csak rövid időközöket tölthettem ágyon kívül. Súlyos operációkon estem át, amelyek mindegyike a halál kapujából hozott vissza, kimondhatatlan kínok árán. Évek óta fekszem kórházban, mindig idegenek között, otthon nélkül, minden anyagi jövedelem nélkül és Atyám: gazdag vagyok, mert megtaláltam a lelkibékét és megelégedést, ami a jólét éveiben hiányzott nekem. Megtaláltam Krisztust! Krisztust, aki értünk, szenvedőkért halt kereszthalált, nem az élvezőkért, a mulató, táncoló, kozmetikázó emberekért, hanem miértünk, akik türelmesen, megadással, Istenbe vetett alázatos hittel megtanultunk békén szenvedni. Nem mondjuk azt: miért én? miért nekem kell? Hanem keresztet vetünk és mondjuk: «Legyen meg a Te akaratod!».

Testvérek, ugye, most már tudjátok, miért szenvedett Krisztus!

Ime, mit adott nekünk és mire tanít minket Krisztus szenvedése!

III. Mire kötelez Krisztus szenvedése?

De jön az újabb kérdés: Mire kötelez minket Krisztus szenvedése? Mert Krisztus szenvedéséből csak azok merítenek vigasztalást, akik megtartják azokat a szent kötelezettségeket, amelyek számunkra Krisztus önfeláldozó szenvedéséből folynak.

Melyek hát ezek a feladatok? **Mire kötelez Krisztus szenvedése?**

A) Vannak tükrök, amelyek nem az igazi arcot mutatják, hanem amelyek nagyítanak, kicsinyítenek, torzítanak.

Aki odaáll ezek elé a homorú és domború tükrök elé, bizony nevetni kezd saját magán, hogy mily hihetetlen hosszúra nyúlik az egyikben az arca, szája, keze, lába, vagy milyen palacsintává lapul a másikban.

Emberi szenvedélyeink tükrében mi is így eltorzítva, hamisan megnagyítva vagy lekicsinyítve látjuk az egész életet; ami valójában az örökélet szempontjából nem fontos: pénz, hatalom, hírnév, élvezet, azok tűnnek fel előttünk döntő fontosságúaknak; ami pedig egyedül lenne fontos: az erkölcs, a becsület, a lelki tisztaság és erény, oly kicsinnyé torzulnak a világ hamis tükrében! De Krisztus szenvedésének tükrében minden helyes világításban tűnik fel, Krisztus szenvedése mindent helyes mértékben mutat meg.

Mire kötelez tehát Krisztus szenvedése? Világosan megmondják az apostolok: **Amint Krisztus meghalt értünk, mi is haljunk meg a bűnnek!**

«Meghaltunk annak, ami minket fogva tartott, . . . hogy szolgáljunk új lélekben» (Róm. 7, 6.).

«Ha jót cselekedvén békével tűrtök, ez kedves Isten előtt. Mert erre vagytok hivatva, minthogy Krisztus is szenvedett érettünk, példát hagyván nektek, hogy az ő nyomdokait kövessétek» (Pét. I. 2, 20—21.).

Jézus Krisztus «meghalt értünk, hogy akár ébren vagyunk, akár aluszunk, együtt éljünk vele» (Thess. I. 5, 10.).

«Akik Krisztuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és kívánságokkal együtt» (Gal. 5, 24.). A test és a lélek harcban állanak; minden keresztény embernek végig kell harcolnia ezt a nagy küzdelmet és Krisztus szenvedése arra kötelez, hogy helyes szemmértékkel ítéljük meg ezt a harcot, földi életünk minden eseményét.

«Letéve minden terhet és a minket környező bűnt, kitartással fussuk meg az előttünk levő küzdőteret, feltekintve a hitnek szerzőjére és bevégzőjére, Jézusra, aki az előtte levő öröm helyett keresztet szenvedett, nem törődvén a gyalázattal; és Isten trónjának jobbján ül» (Zsid. 12, 1. 2.).

A versenyfutók minden tehertől s akadálytól szabadulni igyekszenek; a mi életünk is versenyfutás az örök élet célja felé, s ennek legnagyobb akadálya a bűn — ezt vessük le.

B) Folyik azonban Krisztus szenvedéséből még egy újabb kötelezettség is: **Szeressük ezt az értünk szenvedő Krisztust!**

Mikor szeretjük a szenvedő Krisztust? Ha megsajnáljuk? Ha megsiratjuk? Ha könnyeket ejtünk fölötte? Nem!

a) Hanem szeretjük Krisztust, *ha szenvedésünkben vele szenvedünk.*

Mivel tehát Krisztus testben szenvedett, ti is ugyanazon gondolattal fegyverkezzetek fel, mert aki testben szenved, megszűnik vétkezni» (Pét. I. 4, 1.).

«Ne ütközzetek meg az égető szorongatáson, mely a ti kipróbálástokra van rajtatok . . . hanem örüljetek, ha Krisztus szenvedéseiben részt vehettek, hogy az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadva örvendezzetek» (Pét. I. 4, 12. 13.).

«Mert az kegyelem, ha valaki Isten iránt való lelkiismeretességből tűri a viszontagságokat igazságtalanul szenved-

vén . . . Krisztus is szenvedett érettünk, példát hagyván nektek, hogy az ő nyomdokait kövessétek» (Pét. I. 2, 19. 21.).

Szeretjük tehát a szenvedő Krisztust, *ha szenvedésünkben nála keresünk vigasztalást.*

Egyik tengeri hajón kifogyott az ívóvíz. A szomjas legénység kétségbeesve rimánkodott egy elhaladó másik hajónak egy kis vízért. Onnan meg csak azt felelték: «Hát merítsetek!» A hajó t. i. már közel járt a parthoz, már benne volt egy nagy folyó torkolatában, ahol már édes és iható a víz, — de a legénység minderről nem tudott semmit. Egy ital vízért kiáltoztak, mikor pedig csak meríteniök kellett volna!

Mennyit szenved a mai emberiség! Mennyit panaszkodik! Kétségbeesve kiált enyhülésért és vigasztalásért! De mily kevesen nyúlnak Krisztus keresztjének vigasztalása után!

Pedig aki az élet hányatott tengerén odamenekül, az megérti, mily jogosan vésette a hitetlenségből Krisztushoz tért olasz író, *Papini* saját címerébe a kereszt alá ezeket a szavakat: «*Inveni portum*», «megtaláltam a kikötőt».

b) De szeretjük a szenvedő Krisztust akkor is, *ha megértjük az ő szenvedését.* Mivel? Szóval? Biztatással? Nem! Hanem? Az életünkkel! A lelkünk odaadásával!

A keresztfán függő Úr Jézus az egész éjszaka tartó kínzástól s vérveszteségtől halálra csigázva felkiáltott: «Szomjúhozom!» (Ján. 19, 28.). Erre az egyik katona ecetes vízbe mártott szivacsot nyujtott fel hozzá.

Azóta mint titokzatos sóhaj, mint megrázó kiáltás hangzik szakadatlanul Krisztus szava: Szomjúhozom! Lelkekre szomjazom, akikért jöttem! Lelkekre, akikért szenvedtem s meghaltam! Ó, ha minden kísértés közt, a bűnnel folytatott harcaim közt fülembe csengene Krisztus szava: «Szomjúhozom». Utánam, az én lelkemért is szomjazott az Úr. És szomjazik ma is. Mert Krisztus főpapsága véget nem ért s nem is fog érni: Ő a mi örök Főpapunk. Krisztus többé nem szenvedhet s meg nem halhat, de főpapi áldozatát mindennap megújítja. Átszúrt kezei nem fájnak többé, de örökké könyörög e kezekkel értünk. Mint örök Főpapunk szakadatlanul közbenjár köztünk s az Atya közt. Krisztusnak, «mivel örökre megmarad, örök papsága van» (Zsid. 7, 24.).

Akinek tehát szent hely a Kálvária, annak époly szent a mi templomaink oltárra is, és aki megrendült lélekkel tud tekinteni a kereszten függő Krisztusra, annak épúgy kell tekintenie a misében fölmutatott eucharisztikus Krisztusra is. De így értem most már azt is, miért írja elő az Egyház

kötelezően a vasárnapi ünnepi szentmisehallgatást. Nem írja elő, hogy litánián, körmeneten, bármiféle más ájtatosságon résztvegyünk, de előírja a szentmise hallgatását. Miért? Mert az az értünk szenvedő Krisztus áldozatának titokzatos megújítása.

*

És mikor így elvonul lelki szemünk előtt mindaz az áldás, tanítás és kötelezettség, ami az Úr Jézus szenvedéséből következik, akkor felelünk meg világosan a beszéd elején föladott kérdésre: Miért akart Krisztus értünk annyit szenvedni?

Ah, de mit érne mindezt csak tudni! Mit érne hideg ésszel elfogadni! Nemcsak tudni kell itt, hanem érezni is! Meleg, résztvevő, szánakozó szívvel is érezni a szenvedő Krisztus iránt! «Alles voor Vlanderen, Vlanderen voor Christ» — hangzik a flamandok nagyszerű jelmondata. «Mindent Flandriáért és Flandriát Krisztusért.»

Hogy tehát a mai beszéd lelki eredményét biztosíthassuk, egy kis apróságot szeretnék figyelmetekbe ajánlani. Ugye, mindnyájunknak van imakönyvünk s mindenki őriz benne egy-két kedves szentképet. Tegyünk be könyvünkbe egy kis képet, amelyiken a szenvedő Krisztus látható és szokjuk meg, hogy napi csendes perceinkben, esti imáink után szemébe nézünk a szenvedő Krisztusnak. Ne szóljunk semmit, ne is imádkozzunk, csak nézzük hosszú, csendes, szótlan némaságban Krisztus szomorú, fájdalmas arcát.

És tudjátok, mi lesz a vége ennek a nézésnek?

Az, hogy nem lehet sokáig kibírni! Bármilyen jóvá nem tett, meg nem gyónt, le nem vezekelt bűn nyomná lelkünket, Krisztus véres arcának végtelenül szemrehányó tekintetét azzal nem lehet kibírni.

És akkor majd kiszakad lelkünkből az ima:

«Uram, ki érettem annyit szenvedtél, nézd, irántad való szeretetből ezentúl én is türelmesebb leszek saját bajaim és mások gyöngéi iránt!

Uram, ki érettem tövissel koronáztattál, nézd, irántad való szeretetből szótlan hősiességgel viselem az élet töviseit!

Uram, kit bűneimmel eddig én is ostoroztalak s kigúnyoltalak, nézd, bűnbánó szívvel térdelek le a gyóntatószék zsámolyára, hogy kiömlő véred áldott harmata ráhulljon ott az én bűnös lelkemre!

Uram, ki magadat érettem örök áldozattá tetted, nézd, irántad való szeretetből érted viselt áldozat lesz ezentúl az én egész földi életem!» Amen.

MIT SZENVEDETT KRISZTUS?

XVIII.

Krisztus az Olajfák hegyén.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

1239. aug. 12-én Páris utcáin óriási tömeg hullámzott fel és alá. Szent Lajos, francia király Balduin császártól páratlan ajándékot kapott: Krisztus töviskoronáját, és aznap ért haza Párisba drága kincsével a király által Konstantinápolyba küldött díszkíséret. Amerre a menet áthaladt, az emberek oly lelkes diadalmenetben kísérték az ereklyét, hogy vannak városok (pl. Vercelli, Sens), ahol még a mai napig megülik annak a napnak emlékét, amelyen Krisztus szenvedésének ereklyéjét átvitték közöttük.

Ó, igen! A keresztény léleknek mindig különös ismertetőjele volt az a finom kegyelet és részvétteljes szeretet, amellyel az érettünk szenvedő Krisztusnak minden lépését kísérte, minden szavát felfogta, minden fájdalmát átérezte! Ma sincs téma, amelyről a keresztény hívek szívesebben hallanának szentbeszédeket, mint a mi Urunk Jézus Krisztus kínszenvedéséről.

Abban a beszédsorozatban, amelyet három évvel ezelőtt kezdtem el a «Hiszekegy» magyarázatáról, a mai napon mi is elérkeztünk a töviskoronás Krisztushoz, aki «kínzaték Pontius Pilátus alatt, megfeszítteték, meghala és eltemetteték». Egész természetszerűleg kellett ide elérkeznünk, hiszen az Úr Jézus életének s küldetésének megértéséhez az ő szenvedésének megértése vezet. Nagy volt Krisztus, mikor tanított, nagy volt, mikor csodáit tette, — de legnagyobb volt, mikor szenvedett. Egész életéhez legvilágosabb magyarázatot saját maga adta, mikor föltámadása után a kétségbeesett emmauszi tanítványokhoz így szólt: «Hát nem ezeket kellett-e szenvednie a Krisztusnak, és úgy menni be az ő dicsőségébe?» (Luk. 24, 26.).

A most következő beszédek fölé összefoglaló címül ezeket az annyira egyszerű és annyira megrázó szavakat ír-

hatnám: «Passio Domini nostri Jesu Christi . . .» «a mi Urunk Jézus Krisztus kínszenvedése».

A keresztény hívő nép mindenkor szerette, ha Krisztus szenvedéséről szóltak hozzá papjai, de azt hiszem, a Krisztus szenvedéséről szóló beszédeket soha oly megértő hallgatóság még nem várta, mint napjainkban. Krisztus keresztútjáról beszélni mindig időszerű volt, de soha annyira, mint ma, mikor az egész emberiség keresztutat jár s Golgotán vérzik.

Kísérjük tehát a következő beszédekben a keresztútját járó Krisztust, hogy megérezzük, mennyire igazak maradtak ma is Szent Pál szavai: «Mi a keresztrefeszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság, maguknak a meghívottaknak azonban, zsidóknak és görögöknek egyaránt, az Isten erejét és az Isten bölcseségét» (Kor. I. 1, 23.).

Igen: úgy akarunk elmélkedni az Úr Jézus szenvedése fölött, hogy annak nyomán az Isten ereje, tanítása és vigasztalása áradjon el lelkünkön.

I. Krisztus szenvedésének rövid története.

Az Úr utolsó óráinak története sokkal ismertebb minden keresztény ember előtt, semhogy arról részletesen kellene beszélnem. Nem fogom tehát az egész szenvedéstörténetet részletesen tárgyalni, hanem csak egyes jeleneteket vagy szereplőket emelek ki; olyan részleteket, amelyeknek vizsgálata éppen napjainkban látszik különösen tanuságosnak. Viszont azonban, hogy a kellő átfogó képünk is meglegyen, amelybe a részleteket be tudjuk majd illeszteni, jónak látom most kiinduláskor — hacsak egész rövid vonásokban is — összefoglalni az Úr Jézus életének utolsó óráit.

Az utolsó vacsora elköltése után az Úr tanítványaival az Olajfák hegyére, a Getszemani-kertbe ment imádkozni. Itt a reá váró közeli szenvedés előérzetében oly halálfélelem lepte meg, hogy véres verítéket izzadott. Éjféltájban az áruló Júdás vezetésével ellenségei elfogták és első kihallgatásra Annás főpaphoz vitték. Közben egybegyűlt a zsidó főtanács is Kaifás elnöksége alatt és ekkor Krisztust Annástól Kaifáshoz vitték át. A tárgyalás azonban eredménytelen maradt, mert a felfogadott hamistanuk egymásnak ellenmondottak.

Akkor a főpap föladja magához Krisztushoz az ünnepé-

lyes kérdést: «Megesketlek téged az élő Istenre, hogy valld meg nekünk, te vagy-e a Krisztus, az Isten Fia? Felelé neki Jézus: Te mondád» (Máté 26, 63. 64.). Akkor a főpap megszaggatá ruháit, mondván: «Káromkodott; mi szükségünk van még tanukra? ime, most hallottátok a káromkodást» (Máté 26, 65.).

A főtanács erre Krisztust halálra ítélte. Minthogy azonban a zsidók országa akkor a rómaiak által megszállott terület volt, s a rómaiak elvették a zsidóktól a halálítélet jogát, korán reggel Jézust — akit egész hajnalig kegyetlenül kínoztak — megkötözve a római helytartóhoz, Pilátushoz vezették, hogy a halálos ítéletet általa hagyassák helyben.

Kb. reggeli 7—8 óra körül kezdődött a kihallgatás Pilátus előtt. Az első vád az volt, hogy Krisztus királlyá teszi magát. Mikor ennek nem volt sikere, előhozták a másikat: Krisztus föllázítja a népet. Pilátus mindenképpen szerette volna Krisztust szabadon engedni: amnesztiát kínált, — de a nép a gyilkos Barabást választotta. Megostoroztatta Krisztust; hátha így kielégíti ellenségeit, — de azok annál vakmerőbbekké váltak és mikor látták, hogy politikai természetű vádjaikkal nem sokra mennek, vallásival jöttek elő:«Nekünk törvényünk van, és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát» (Ján. 19, 7.). Ez sem használt.

De használt az újabb fenyegetés, hogy Pilátust föladják a császárnak! Ettől megijedt a helytartó és átadta Krisztust a zsidóknak. Ezek pedig azonnal végrehajtották a kivégzést: a keresztrefeszítést. A kivégzésnek ezt a nemét a rómaiak csak a legnagyobb gonosztevőkkel szemben alkalmazták s a legszörnyűbb büntetésnek tekintették; Cicero szerint «crudelissimum teterrimumque supplicium» (Cicero in Verr. V. 641.).

A keresztrefeszítés pillanatában fájdalomcsillapító kábító italt nyujtottak Krisztusnak, de Ő elutasította azt: teljes öntudattal akart szenvedni. Hétszer szólalt meg a kereszten, — hét rövidke mondatban — s azután d. u. 3 órakor meghalt.

Ezek volnának egész röviden az Úr utolsó óráinak adatai. De hogy ezek a szintelen mondatok a testi és lelki szenvedésnek, fájdalomnak, megaláztatásnak s embertelen gonoszságnak mily örvényét rejtegetik, azt csak akkor vesszük észre, ha a szenvedéstörténet egyik-másik részletét közelebbről vizsgáljuk meg.

Lépjünk hát résztvevő szívvel, megrendült lélekkel az

értünk szenvedő Krisztushoz. Álljunk a mai alkalommal a szenvedést kezdő Úr Jézus mellé: Krisztus mellé az Olajfák hegyén!

II. Krisztus az Olajfák hegyén.

A) Csütörtök este van. Jeruzsálemre leszállott a sötétség, az emberek már nyugovóra tértek. Az Úr Jézus elhagyja az utolsó vacsora termét, tanítványaival átkel a Cedron patakján, hogy az Olajfák hegyére menjen. Elindul Krisztus a szenvedések kertjébe, hogy jóvá tegye a bűnt, amelyet az első ember elkövetett az örömök kertjében a paradicsomban., Az emberek már nyugodtan alszanak házaikban és sejtelmük sincs arról, micsoda világtörténeti esemény kezdődik ebben a pillanatban ott a sötét kertben, az Olajfák hegyén. **Kezdődik a mi Urunk kínszenvedése!**

Ott térdel Krisztus egyedül a sötét éjtszakában! Nemcsak a bűnös emberek hagyják Őt magára, hanem még legkedvesebb tanítványai is, az a három is, akiket magával vitt be a kertbe, azok is elszunyókálnak. És amint ott térdel a földön és imádkozik, valami végtelen fájdalom, valami leírhatatlan szorongás veszi hatalmába. Akiről írva van, hogy «ő az Atya dicsőségének legfénylőbb sugara» (Zsid. 1, 3.), most a halál borzalmaival tusakodik. Akiről írva van, hogy «megvilágosít minden e világra jövő embert» (Ján. 1, 6.), most sötét lelki vigasztalanságban küzködik. Aki a Tábor hegyén tündöklött, mint a nap és fénylett, mint a fehér hó, most letörve, összemorzsolva vív kemény lelki tusákat.

A hold sápadtan néz Reá a faágak közt, mint nézett a paradicsomban az első ember vétkére, amely Krisztus szenvedését okozta. Nizan 14-ének éjjele volt, a tavaszi napéjegyenlőséget követő első holdtölte. A teli hold sápadt, sejtelmes fénye ráhull a térdelő Krisztus fájdalmas arcára. Mily megrendítő látvány a halálküzdelmét előre átszenvedő Krisztus alakja! Ilyet a világ még sohasem látott! A reszkető, vonagló, halálfájdalmakkal küzködő Istenember!

B) Fölséges pillanat volt, amelyben **Krisztus szemébe nézett a halálnak!**

a) Más halálraítéltnek nem ez a sorsa. Börtönben várja ugyan a halált, de nem vele készíttetik el az akasztófát, sőt nem is mutogatják neki. Az utolsó napig remél a megkegyelmezésben. Ha pedig megérkezett az államfő elutasítása, és másnap meglesz a kivégzés, akkor is utolsó óráit könnyebbé

teszik: bármily kedvezményt kíván, megadják neki. S mikor kivégzésre vezetik, mindössze is pár pillanatig látja a bitófát . . .

Az Úr nem így akart meghalni! Teljes öntudattal akart szemébe nézni a halálnak. Hol voltak még a hóhérok, hol volt még a halálos ítélet, — s ő az Olajfák hegyén már végigélte a halál minden kínját!

Fájt a testi szenvedés, amely előtt állott és amelyet isteni mindentudásával már előre átérzett. Ugy-e, mikor az ember operáció előtt áll, már napokkal előbb izgatott, nem találja helyét s előre át- meg átéli a reáváró fájdalmakat! Az Úr nemcsak Isten volt, hanem ember is. Mint Isten, előre tudta a reá váró szenvedéseket; mint embernek pedig az ő szívén is végignyilallott a közeli óráknak eljövendő rettenetessége. Előre átérezte a következő órák minden gyalázatát. Mint ütnek ököllel szent arcába a durva katonák, mint köpdösik, rugdalják, ostorozzák, tövissel koronázzák! Érzi az ostort, a hegyes szegeket, a köteleket, a kereszt terhét. Látja a Golgotát s magát két lator közt fölfeszítve, hallja a dühös néptömeg szitkozódásait, látja Szűz Anyjának fájdalmát a kereszt tövében . . . Hát csoda-e ezek után, ha az emberi természet benne is megborzadt e kínok elgondolására, hogy egész testében végigremegett, és mikor már úgy látszott előtte, hogy mindenki elhagyta, kitört lelkéből egy fájdalmas kiáltás: «Atyám! ha lehetséges, múljék el tőlem a pohár» (Máté 26, 39.). Vigasztalásért odamegy a három apostolhoz, azokat azonban elnyomta az álom. Szegény Üdvözítőnk, magára hagyatva a fájdalmas éjszakában! Visszatér előbbi helyére, hol újra megrohanja még szörnyűbb szorongás.

b) Mert Krisztusnak, a bűnt soha nem ismerő Krisztusnak, a testi szenvedésnél még jobban fájt *az a beláthatatlan bűnözön,* melyet magára vett, hogy eleget tegyen értünk s amelynek minden rémsége, utálata, gyalázata most szakadt reá az ő két reszkető vállára.

Kezdve Ádámtól egész Krisztus Urunk idejéig, mennyi bűn ezen a világon! És Krisztus ebben a pillanatban magára vette minden ember bűnét! Azokét, akik előtte éltek. És akik az ő idejében éltek! És akik Ő utána fognak élni a világ végezetéig! E pillanatban elvonultak lelki szemei előtt a századok, és bennük az emberek milliói az ő megszámlálhatatlan vétkeikkel: a sok gyilkosság, rablás, paráznaság, istenkáromlás, minden förtelem . . . És Krisztus lelke, a bűn

árnyékától soha nem érintett lelke, most belenézett ennek az utálatos bűnáradatnak tenger örvényébe és az emberiség tengernyi bűne elemi erővel zúdult az édes, ártatlan, a soha nem vétkező Megváltóra. «Jézus Szíve, az örök Atya Fiának Szíve» — mocsárban! «Jézus Szíve, az istenség temploma» — piszok- és szennyözönben! «Jézus Szíve, legfönségesebb Szív» — a világ bűneivel tetézve!

Ő, akiről különösen kiemelte Szent János, hogy «bűn nincsen benne» (Ján. I. 3, 5.), most magára vállalja a világ minden bűnét. És mikor ártatlan lelkére reázúdult a világ kezdetétől elkövetett bűnök rémes áradata, akkor vált be rajta Izaiás próféta szava: «A gonosztevők közé soroztatott. Sokaknak bűnét hordozta» (Iz. 53, 12.), akkor vált be rajta Szent Pál szava: «Azt, aki nem ismert bűnt, értünk bűnért való áldozattá tette, hogy mi az Isten igazsága legyünk ő általa» (Kor. II. 5, 21.). És mikor a bűnök súlya alatt a földön vergődő Krisztus fölsikoltott, akkor teljesedett Szent Pál szava, hogy Krisztus «testének napjaiban imáit és könyörgéseit nagy kiáltással és könnyhullatással bemutatta» (Zsid. 5, 7.).

Csak legalább lenne valaki, aki vigasztalná! Csak lenne közelében egy élő lény, aki egy bátorító szót szólna hozzá! Mert szenvedni ugyan mindig fájdalmas, — de szenvedni egyedül, elhagyatva, magunkra hagyatva, megértő s vigasztaló részvét nélkül: ez rettenetes.

Az Úr ismét feláll s a három kedves tanítványhoz megy vigaszért, — *azok még mindig alszanak.*

Hát ti is alusztok? Ti, akik a legközelebb álltok hozzám? Ti, akikre leginkább számíthatnék, mikor véres küzdelmemet vívom a bűn ellen?

Jaj, Testvéreim, nem dobban-e meg a szívünk? Uram, nekünk is szól ez a fájdalmas szemrehányás! Körülöttünk a bűn áradata zúg és sodorja magával a gyönge lelkeket. — Krisztus tanítványai pedig nyugodtan alszanak. Mennyi csalafintasággal dolgozik a gonoszság, minden utcasarkon, plakátoszlopon, kirakatban hány kikiáltója van, mint kínálgatja erőlteti, tolja föl magát a bűn, az erkölcstelenség, — Krisztus tanítványai meg nyugodtan alszanak!

Ma is itt cseng még köztünk a fájdalmas Krisztus panaszkodó szava: Hát nem birtok egy órát virrasztani velem? Mikor gigászi harcomat vívom a halhatatlan lelkekért, hát nem tudtok segítségemre sietni? Nézzétek, mennyien dolgoznak ma is az ördögért, — ki dolgozik Istenért? Nézzétek,

mint ragadja a bűn a kárhozatba ezrével a lelkeket — miért nem tudtok minden eszközt megragadni ti is, hogy hozzám találnának azok, akikért én meghaltam! . . .

C) A tanítványok alszanak, — de nem alszik a Sátán! És megvívja végső párbaját az Istenfiával.

Az Úr harmadszor is helyére megy, és most szakadnak rá a legszörnyűbb fájdalmak. Nem a testi szenvedések előérzete, nem a sok bűn, amit magára vett, — nem ez volt az ő legnagyobb szenvedése! A legnagyobb, legmarcangolóbb az a tudat volt, hogy sok emberért még ez is hiába lesz, **hogy sok emberért hiába szenvedett!** A következő percekben Júdás fog kidőlni oldala mellől, aztán a Júdások ezrei és ezrei az évszázadok folyamán, — ah, ez volt Krisztusnak legkegyetlenebb fájdalma!

a) Véres, szörnyű párviadal kezdődik most Krisztus és a Sátán között. Az első emberpár első eleste után hívta ki Krisztus a Bűnt erre a párviadalra; most eljött az óra, és Krisztus megjelent a harc helyén.

De nem késik az ellenfél sem. Mintha büszke tartású, bíborköpönyeges, magas férfi lépne elő az olajfák közül; büszkén hátraveti fejét és a halovány hold fényénél el lehet olvasni a homlokát övező korona feliratát: *Superbia! Gőg!*

— Itt vagyok! Hívtál a harcra! Én vagyok a Gőg! Én kiáltottam az égben a lázadó angyalok ajkáról az Isten szemébe: «Non serviam!» «Nem szolgálok!» Én suttogtam a paradicsomban az első embernek: Egyetek arról a fáról és lesztek, mint az Isten! Én adattam ki a hatalmas uralkodókkal azt a parancsot, hogy Isten gyanánt imádják őket az emberek! Én laktam a zsarnokok szívében, mikor szemrebbenés nélkül ölettek le ezreket, írtottak ki nemzedékeket! És én fogok ezután is beférkőzni az ember fejébe, hogy csak magában higyjen, csak a pénzben, csak a gépben, csak az érzékelhető fizikai világban s büszkén vesse el Isten, lélek, túlvilág, örök élet hitét. Örök siker kíséri utamat! Előttem hódolnak anyák és leányok, tudósok, politikusok, uralkodók . . . Hát te akarsz velem megküzdeni? Te, sápadt, reszkető, gyönge elhagyott ember? Hiába! Minden hiába . . .

Az Úr pedig földre esett, «és lőn az ő verejtéke, mint a földre hulló vérnek cseppje» (Luk. 22, 44.).

b) Véres tekintetét fölemeli Krisztus és íme . . . borzalom . . . a félhomályban újabb alak áll előtte. Kisebb, mint az előbbi, nem büszkén hordja fejét, hanem hetyke könnyelműséggel oldalt hajtja . . . Mintha nem is férfi volna, inkább

olyan nőies körvonalai vannak. Ruhája véres, de cifra, rongyos, de drága, sáros, de parfümös . . . Homlokán elhervadt virágkoszorú, rajta a fölírás: *Luxuria, Erkölcstelenség!*

— Mi az? Mitől félsz? Mitől reszketsz? — szól rá az Úrra, arcátlan hangon. Hívtál erre a találkozóra, erre a leszámolóra: hát jöttem. Bátran jöttem: hisz enyém az egész világ! Érted? *Az egész világ!*

Enyémek már azok a kis fejletlen gyermekek, akiket a szülők még oly ártatlanoknak gondolnak, pedig egy cseléd-jük, egy barátjuk, egy olvasmányuk már régen hozzám vezette őket!

Enyémek a fiatal fiúk és leányok, akiket a plakátok, mulatóhelyek, mozik, képeslapok, olvasmányok és csábító barátok tömege csapatostul dob karjaimba!

Enyémek azok a házastársak, akik a divatos felfogásoktól megmételyezve bűntanyává teszik a családi élet szentélyét!

Sőt enyéim még azok a fehér hajú öregek is, akik fél lábbal már a sírban állnak és még itt sem tudnak szakítani fiatal koruk erkölcsi léhaságaival.

Sodomára, Gomorrhára kénköves tüzes esőt szórtál, az emberek ott is vesztek, — de én megmenekültem. S most enyéim a színházak, enyéim a paloták, enyéim a kunyhók enyéim az emberi nemből egész légiók . . .

Metsző gúnnyal rikított bele a csendes éjtszakába a rettenetes beszéd; az Úr pedig megvonaglott borzalmában és fölkiáltott: «Atyám! ha lehetséges, múljék el tőlem a pohár» (Máté 26, 39.).

Mit mondasz, Úr Jézus?! Hogy múljék el tőled ez a pohár? Hát nem azért jöttél a földre, hogy ezt kiürítsed? Kiürítsed egész keserű fenekéig! Miért fáradtál 33 éven át? Miért tűrtél annyit? Nem ezért a pohárért-e, a halálszenvedésnek ezért a keserű pillanatáért? És Uram, te most remegsz? Uram, te most menekülni akarsz? Te mondtad egykor: «Aki kezét az ekére tévén, hátra tekint, nem alkalmas az Isten országára» (Luk. 9, 62.), — és most Te vonakodol? Most jött el a mi megváltásunk döntő pillanata: mi lesz belőlünk, ha Te most gyöngének bizonyulsz! Uram, csak most ne, csak most, a végső pillanatban ne légy gyönge! El ne dobd a keserűség kelyhét . . . mert akkor mi lesz belőlünk? . . .

. . . Nem! Nem dobta el! Földre zuhant szörnyű harcában, vérében ott feküdt a füvön, de vonagló ajkával mégis kierőltette az imát: «Mindazonáltal, ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te!» (Máté 26, 39.).

Krisztus elfogadta a keresztet, — és megváltásunk biztosítva volt!

*

... És most ott fekszik az Úr, kimerülten, végignyúlva a hideg földön, körülötte véres a föld, a fű, — és most odalépek mellé, szeretném megcsókolni.

Jézus életében három csókról tudunk.

Nagycsütörtök éjjel az áruló Júdás odalépett Krisztus elé, hogy a katonák kezébe adja, és megcsókolta Őt: «Üdvözlégy, Mester!» Mily meggyalázása ennek a szent szimbólumnak! A csók a szeretet jele, a csók a tisztelet jele, — mi lett belőle Júdás ajkán! Az áruló csókja!

Aztán megcsókolta Krisztust, az ő szent lábait csókjával halmozta el Mária Magdolna. Mikor ennek a széttépett léleknek mélyén fölsírt a vágy a bocsánat után, odavetette magát az Úr lábai elé, és könnyeivel öntözte, hajával törülgette és csókjával halmozta el. A bűnbánat csókja!

A harmadik csók — az evangélium ugyan nem említi, de ki nem találná egész természetesnek, hogy így volt — a harmadik a Szűz Anya csókja volt; az ő áldott fájdalmas csókja, amikor halott fiának hófehér testét levették a keresztről s ölére nyugtatták. A tiszta szeretet csókja!

Három csók! Testvérem, te melyikkel akarod az Urat megcsókolni?

Júdás csókjával? Annak az embernek a csókjával, akinek lelkében a bűnök tömege nyüzsög, de kifelé adja a jót, adja a szentet s megcsókolja az Urat? Nem, ennyire mégsem süllyedtem! Nem leszek áruló!

A Szűz Anya csókjával? Ah, ha erre szabadna gondolnom! De ki merné magát, ki merné bűntől annyiszor megtépett lelkét a Szűz Anya szeplőtelen bűntelensége mellé állítani?

Hát hogy csókolom meg Krisztust? Áruló csókkal nem akarom, a bűntelen szeretet csókjával nem tudom, — nem marad más hátra, mint Magdolna csókja, a bűnbánat csókja, a bűneit síratő lélek csókja!

Térdeljünk halk némasággal a földre borult Krisztus szenvedő alakja mellé.

Úr Krisztus! Nézd, mi vagyunk itt. Állj fel, emelkedj fel: nézd, mi vagyunk itt melletted. Eltűnt a Gőg fennhéjázó kísértete, el az Erkölcstelenség vigyorgó arca, — mi vagyunk itt körülötted, előtted térdelő, hálás gyermekeid. Mi, akik-

nek bűnös élete, gőgje s erkölcstelensége nyomaszkodott hó= tiszta lelkedre az Olajfák kertjében, de akiknek bűnéért mégis helytállottál . . .

Hogy milyen volt a multunk, kérünk, felejtsd el!

Milyen lesz a jövőnk?

Igérjük, Úr Jézus, hogy értünk . . . nem hiába hullott szent véred . . . azon a szomorú, sötét, fájdalmas éjtszakán. Amen.

XIX.

Krisztust halálra ítélik.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Megrendítő jubileumot ünnepel az idén a szent keresztény=ség. Ezerkilencszázadik évfordulóját annak a szédületes eseménynek, hogy az Isten Fia meghalt az emberekért. Való=ban méltó feladat, hogy az idei egyetemi tanév valamennyi szentbeszédét ennek az egyetlen, nagy, fölemelő témának szenteljük: a szenvedő és győzedelmes Krisztusnak.

Legutóbbi beszédünkben az Olajfák hegyén hagytuk el a szenvedő Krisztust. Jön az áruló Júdás a katonák élén, Krisztust elfogják és elhurcolják. Pörét nyomban, még azon az éjjelen megkezdték ellenségei. Régen vártak már erre a királyi zsákmányra! Meg amúgy is sietős volt a dolguk, ne=hogy az ellene mesterségesen felizgatott népnek ideje legyen lecsillapodni, magához térni és esetleg Hozzá visszafordulni.

Innen az a nagy sietés, kapkodás, kihallgatás, izgatás az egész éjszakán s a következő nap délelőttjén. Innen a tár=gyalás hajszolt siettetése Annástól Kaifáshoz, Kaifástól Pilá=tushoz, Pilátustól Heródeshez, majd vissza megint Pilátus=hoz, megállás nélkül . . . egész addig, míg a megfenyegetett és megrémült Pilátus jobb belátása, saját nyilt tanuságtétele és lelkiismeretének tiltakozása ellenére megerősíti a zsidók által hozott halálítéletet és átadja nekik Krisztust, hogy meg=feszítsék.

De míg idáig jutott a dolog, mily mérhetetlen gyalázaton, fájdalmon, megaláztatáson ment keresztül az Úr! Néhány részletet szeretnék elmondani a mai beszédben az Úr Jézus ellen lefolytatott tárgyalásból: mindegyik telve van mély tanusággal, nagy figyelmeztetéssel saját lelki életünk szá=mára.

I. Krisztus a papi tanács előtt.

Mikor az Urat ellenségei elfogták, legelőször a főpap sógorához, Annáshoz vezették, majd onnan Kaifáshoz, a főpaphoz.

A) Most áll először nyiltan szemben az Úr esküdt ellenségeivel, a farizeusokkal és főpapokkal. Tanításaiban nem kímélte képmutatásukat; de íme, most megkötözve, híveitől elszakítva, mint magárahagyott vádlott áll előttük. «A főpap tehát kérdezé Jézust az ő tanítványai és tanítása felől» — írja az evangélista (Ján. 18, 19.). Mily metsző gúny csendülhetett ki a főpap szavaiból, mikor ajkát elhagyta a diadalmas, föjényes kérdés: Hol vannak a te tanítványaid?

Az Úr nem felel. Néma fájdalommal hallgat, mert tudja, mit kellene felelnie. Az egyik megtagadta, a másik most készül megtagadni, a többiek meg szétfutottak.

«*Hol vannak a te tanítványaid?*» Hányszor hangzott el azóta ez a gúnyos kérdés az Egyház 2000 éves történetében Krisztus ellenségeinek ajkáról és hangzik el ma is. Mikor arcátlanul pöffeszkedik körülöttünk a bűn a színházakban, mozikban, plakátokon, társaságokban, hol vannak Krisztus tanítványai, akik nyiltan szót mernének emelni a megsértett, lemosolygott, lábbal taposott krisztusi erkölcs mellett? Mikor ki kellene állani katolikus elveink mellett, mikor mellettük szavazni kellene, mikor katolikus lapra kellene előfizetni, mikor gyónni kellene menni, hol vannak Krisztus tanítványai? Hol vannak a te tanítványaid? — vetődik fel újra meg újra a szomorú kérdés annyi megkeresztelt ember hithideg élete s vallási bátortalansága láttára . . .

B) És eszünkbe jut egy kicsinyke népnek, az írek vértanu nemzetének megható története.

A mult évi, Dublinban tartott nemzetközi eucharisztikus kongresszus az egész világ figyelmét ráterelte az ír népre, amelynél többet katolikus hite megvallásáért egyetlen nép sem szenvedett a világon.

Az írek fővárosukban különös meleg kegyelettel őriznek egy fából faragott Mária-szobrot, az «Our Lady of Dublin»-t, amelynek története mintegy összefoglalása az ír nép egész hitvalló szenvedésének. Az ír tölgyből készült Mária-szobrot már régen tisztelték a St. Mary's Abbey-ben, mikor jött VIII. Henrik rendelete, mely a kolostorokat feloszlatta és a szentképeket tűzre dobatta. Ez a szobor is már tűzben állott, de csak megpörkölődött s valami módon megmenekült a

tűztől. El kellett valahová rejteni az üldözők elől. Nem tudni, kinek jött az a mentő gondolata, hogy a régi Mária-szobrot arccal a földnek fordította, és hogy megmentse az elpusztítástól, a szobor kivájt hátából sertésvályút csinált. A XVIII. században rátaláltak a különös vályúra és ma különös kegyelettel őrzi az ír nép ezt a megpörkölt szobrot, mint vallási hűségének beszédes tanujelét.

Micsoda idők voltak azok, mikor a Mária-szoborból sertésvályú lett! De az írekről legalább nem mondhatta el az ellenség a gúnyos kérdést: Hol vannak a te tanítványaid? Ott Jézus tanítványai hűségesek maradtak, hogy ezzel vigasztalják a tanítványaitól magára hagyott szenvedő Krisztust. Mert vigasztalás a szenvedő Krisztusnak, öröm és elégtétel, ha az élet nehéz helyzeteiben is, a kísértések reánkszakadó özönvizében is, egy Krisztustól elfordult léha társadalom közepén is hűségesek tudunk Hozzá maradni!

II. Krisztus kigúnyoltatása.

A zsidó főtanács az éjjeli tárgyaláson halálra ítélte az Urat. Minthogy azonban országuk akkor a rómaiaktól megszállott terület volt s a rómaiak a halálbüntetés jogát maguknak tartották fenn, azért az ítéletet a római helytartóval, Pilátussal is meg kellett erősíttetniök.

Igy jutott Krisztus ügye Pilátus elé.

A) Jól ismeritek — Testvéreim! — Pilátus mesterkedéseit, amikkel szabadon akarta volna bocsátani Krisztust. Ha Pilátus kemény, bátor, jellemes, római férfi, megtehette volna: megvolt hozzá a hatalma. De gyáva nádszál volt, az érvényesülésért mindent feláldozó gyönge lélek. Igy jutott a szörnyű gondolatra, hogy inkább **megkorbácsoltatja Krisztust,** hátha erre a zsidók megszánják az Urat és haragjuk lecsillapul.

Lehúzzák tehát Krisztus ruháját, odakötözik egy oszlophoz és katonák ólmos korbáccsal verni kezdik az Isten Fiát.

Lehúzzák ruháját ennek a szemérmes Jézusnak! Mint önti el arcát a szégyen pírja! Szinte örül, mikor jön már az ólmos korbács s ömlik a vére: a seb és szakadás és vér legalább ruhát adnak reá! Ha behatolunk ennek a jelenetnek megrendítő titkába, lehetetlen másra gondolnunk, mint hogy ezt a ruháitól erőszakkal megfosztott és saját vérébe öltözködő Krisztust megostorozták azok miatt, akik önmagu-

kat fosztják meg a tisztességes ruhától: a ruhátlan divat esztelenségei miatt. Ezt a Krisztust megostorozták a dekoltált asszonyokért, ezt a Krisztust megostorozták a hiányos báli ruhákért . . . meztelen plakátokért . . . házasságtörő színdarabokért . . . a bűnre csábító filmekért . . . mindazért a rettenetes erkölcstelenségért, aminek szörnyű karmai tépdesik a mai modern nagyvárosok embereit.

Ez jusson eszünkbe, valahányszor megrendült lélekkel imádkozzuk a fájdalmas olvasóban: «*Ki érettünk megostoroztatott!*»

Testvér, testvér, hát nem szánod meg Krisztust, ezt a reszkető, lázas, vonagló Krisztust? El tudnád nézni, mint suhog testén az ólmos korbács, csakhogy az ő testvéret, tégedet, kiszabadítson a test féktelen követeléséből? Aki megszánja Krisztust, tudjátok, mit csinál? Mikor fellobog benne a tiltott vágyak emésztő tüze, ránéz erre az értünk megroncsolt Krisztusra, hogy a rémület borzalma hűtse le ereiben a fellobogó pokoli ösztönök pusztító tüzét. Akit pedig már megperzselt, vagy meg is égetett ez a pusztító tűz, ez odaáll az oszlop mellé, ahol Krisztus vére freccsen, odatérdel a gyóntatószékbe, ahol Krisztus vérének ereje árad, hadd hulljon reá is az a szent vér, ez a tüzes vér, ez a drága vér, ez az áldott vér: mossa, égesse, tisztítsa szegény, szegény, bűnös lelkét . . .

B) De Krisztus megaláztatásának ez még csak első lépcsője volt, követte a többi: **a bíborszínü palást, a töviskorona, a nádszál, a térdhajtás, az «Üdvözlégy, zsidók királya!»** «Akkor orcájára köpdösének és ököllel csapdosták őt, mások pedig arcul verék» (Máté 26, 67.). «És ráköpdösvén, vevék a nádat és fejét verék vele» (Máté 27, 30.).

Most vált be szóról-szóra Szent Péter szava Krisztusról: «Ki midőn szidalmaztatott, nem szidalmazott, midőn szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem átadta magát az őt igazságtalanul elítélőnek; ki a mi bűneinket maga elviselte testében a fán, hogy a bűnöknek meghalván, az igazságnak éljünk; akinek sebe által meggyógyultatok» (Pét. I. 2, 23. 24.)

Krisztust kigúnyolták a főpap udvarán. Mily fájdalmas megaláztatás! Pedig azóta mennyire kitágult ez a fájdalmas udvar! A gúny és gyalázkodás udvara ma ez az egész világ, és mint verik benne 1900 év óta az Urat! Ó, szegény Krisztus, hányszor koszorúznak Téged az emberek újra meg újra tövissel!

Tövissel koszorúz a vallástalan, ki Benned nem hisz, Téged nem szeret, nem követ.

Tövissel koszorúz a kevély, mikor mondja: Nem szolgálok!

Tövissel koszorúz a léha, mikor az ajkát biggyesztve mondja: Lélek? Örök élet? Eh! A földi élet! Ez minden!

Tövissel koszorúz az erkölcstelen, mikor mondja: Tiszta élet? Női becsület? Házassági hűség? Eh! Ósdi, bigott felfogás!

Itt csak imádkozni lehet. Ha tudom, hogy ez a legázolt, megköpdösött király az ég és föld ura, aki angyalok fölött uralkodik, akkor itt csak imádkozni lehet. «Uram, csúfoltak, hogy király vagy, — pedig mégis az vagy; nekem az vagy! Király, ki megaláztad magadat, hogy engem fölemelj! Király, ki nem kímélted véredet, hogy fölszabadítsd testvéredet! Király, ki tövissel koszorúztattad homlokodat, hogy bűntől sápadt homlokomat én újra fölemelhessem Istenhez.»

III. Krisztust halálra ítélik.

Pilátus csalódott, mikor azt hitte, hogy a megostorozott és vértől elborított Krisztust majd megszánja a felizgatott tömeg és szabadon bocsátja. Adj vért inni az oroszlánnak, vajjon szelídebb lesz-e tőle? A nép zajongása és lázongása is csak nőtt a vérző Krisztus láttára és fenyegetése addig tartott, míg Pilátus meg nem hajlott akaratuk előtt és át nem adta nekik Krisztust, hogy halálba vigyék.

Vigyétek és feszítsétek meg őt — hangzott Pilátus ítélete.

A) **Ismét egy ártatlan, kit a világ elítélt** — mondod. Ismét? Nem! Mert ilyen ártatlanságot még nem ítélt el. A főpapok így vádolták Krisztust: «Azt tapasztaltuk, hogy ez félrevezeti nemzetünket» (Luk. 23, 2.). Ó, ti hazugok, mondjátok, hol tapasztaltátok? Hol vezette félre a népet? Naim kapui előtt-e, ahol föltámasztotta a síró özvegyasszonynak egyetlen halott fiát? A pusztában-e, ahol 5000 embert jóltartott? A hegyen-e, ahol boldogoknak mondta az irgalmasokat, a szelídeket, a békességeseket? Hol tapasztaltátok? Mondjatok csak egy szót, egy tettet, amellyel lázított! Mikor a vaknak visszaadta a szemét, a bénának a lábát? Amikor karját kitárva mondotta: «Jöjjetek mindnyájan, kik elfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én felüdítlek titeket» (Máté 11, 28.). Ez volt a lázítás?

Ily hamis vádakkal lehetett Krisztust halálra ítélni. Sőt még ma is lehet!

Pilátus nyelve elporladt, a kiabáló tömeg rég meghalt, a Golgotán csend van, és — Krisztust mégis ma is sokszor halálra ítélik.

Nézzünk csak körül a világban, hány helyen ítélik ma is halálra az Urat, hányan kiáltják feléje: Keresztre vele! El vele! Csak a városok mások, csak az emberek mások, de ítéletük époly kegyetlen. Nem Jeruzsálemben ítélik halálra, hanem Moszkvában, Mexikóban vagy Madridban. Nem római helytartó tógája van rajtuk, hanem szabadkőműves bőrkötény, vagy ötágú csillag. Nem írástudók és farizeusok vezetik ellene a tömegeket, hanem az írással és tudással visszaélő népvezérek... Hányszor ítélik ma is Krisztust halálra!

B) **És itt csak úgy rajzanak lelkemben a komoly gondolatok!**

Nem tudnék-e én vigasztalója, védelmezője, apostola lenni annak a Krisztusnak, aki értem annyit szenvedett s akit annyian ítélnek ma is halálra! Mikor a társaságban, a gyűléseken, a hivatalban, a gyárban halálra ítélik Krisztust, és az ő tanításait, az ő vallását gúnyolják, az ő parancsait lábbal tapossák, nem tudnék-e mellé állani és szót emelni mellette?

De van még egy fájdalmasabb kérdés is: a bűn! Vajjon saját szívemben is nem ítéltem-e már halálra Krisztust? Krisztus bennem lakik a megszentelő kegyelem által. De a bűn halálra ítéli Krisztust szívemben.

Egy bűn? Ah, dehogy, egy — egész tömeg! Szemen, szájon, fülön, agyvelőn keresztül törtetnek be a bűnök. Sokszor mily heves lázadás, küzködés, izgatás, forradalom dúl abban a kis darabka húsban, amelyet emberi szívnek neveznek! És úgy járunk, mint Pilátus. Egy ideig ő is küzködött s ellenállt, de azután «eleget akart tenni a népnek» (Márk 15, 15.). Hányan vannak, akik egy ideig küzdenek szenvedélyeik ellen, de aztán «eleget tesznek a népnek»,beledobják magukat a bűnbe és ezzel halálra ítélik Krisztust.

Ez fáj legjobban Krisztusnak; az, hogy naponként, óránként sokan ítélik Őt halálra önmagukban!

IV. Krisztus vállára veszi a keresztet.

Most aztán hozzák a keresztet. Mily gondolatok viharzottak át Krisztus lelkén, mikor először pillantotta meg a keresztet, mely egész életében ott lebegett előtte! Krisztusnak emberi természete is volt, Ő ember is volt, mint mi. Ami nekünk fáj, neki is fájt. Amitől mi borzadunk, attól Ő is megriadt. Mint tiltakozott benne az életösztön, mikor meglátta a nagy keresztet két ijesztő karjával!

Gondolatban álljunk meg e megrendítő kép előtt, hogy megszánjuk a keresztjét vivő Krisztust, és hogy tanuljunk a keresztjét vivő Krisztustól.

A) **Szánjuk meg a keresztjét vivő Krisztust!**

Fájdalmasan szomorú képet festett egy modern festő ezzel a címmel: «Ha Krisztus ma ismét eljönne» . . . Nos, mi történnék, ha ismét eljönne? A képen egy mai város utcája látható s a töviskoronás Krisztus megy az utcán keresztül, vállán a nehéz kereszttel, mint egykor végigment Jeruzsálem utcáin. Nagy tömeg nézi, amint az egyik ház előtt összeroskad a kereszt súlya alatt. Van pár jobblelkű ember is a képen, akik mély részvétet éreznek Krisztus iránt, de a többiektől félve, nem merik ezt nyiltan megvallani és egy kapualjába húzódnak. Hanem aztán a házak ablakai s a mulatóhelyek nagy tükörablakai kíváncsi fejekkel és szenzációra éhes, jóllakott arcokkal vannak telve! Élvezetektől elbárgyult tekintetek, farizeusok, bűnösök, hitetlenek s hitben megfagyott emberek tömege nézi részvétlenül a kövezetre hullott Krisztust . . .

Hát igaza van ennek a festőnek? Hát ilyenek az emberek? Hát én is ilyen volnék? . . .

— No, ezt már én mégsem tenném! — mondod erre magadban. Ha én egyszer a szenvedő Krisztussal találkoznám . . .

Ah, csak ne mondd tovább! Mert már találkoztál vele! Mindennap találkozol vele és mindennap reád néz kérő tekintettel: Segíts nekem a keresztet hordozni! Igen, igen! Ő mondotta: «Bizony mondom nektek, amit nem cselekedtetek egynek a legkisebbek közül, nekem sem cselekedtétek» (Máté 25, 45.).

Mondd csak, nem látod, mint megy végig a világon Krisztus, s vállán a súlyos kereszt? Nem látod? Én látom. Látom a sok bűnt és igazságtalanságot, amit az emberek nap-nap után halomra halmoznak, s látom, mint görnyed

alatta a szenvedő Üdvözítő. Hallom a kalapácsütéseket, amelyekkel keresztre szegezik: a rengeteg káromkodás mind kalapácsütés Krisztus láthatatlan keresztjén. Templomokat kirabolnak, a szent edényeket széttörik, az Oltáriszentséget kiszórják — ez mind kalapácsütés Krisztus keresztjén; de sokkal fájdalmasabb neki, mikor az Isten élő templomait rabolják ki, lelkeket rontanak meg ebben a feje tetején álló világban. Mindenütt uralkodik a bűn, húz a bűn, csábít a bűn, és ez mind kalapácsütés Krisztus láthatatlan keresztjén. Kalapácsütés az elmulasztott vallási kötelesség, kalapácsütés az elmulasztott vasárnapi szentmise, az elmulasztott böjt és imádkozás. Kalapácsütés a mai nyilvános életnek, társaságoknak, könyveknek, moziknak tömérdek gúnyja a krisztusi erkölcsök ellen.

Rettenetes a mai nyomor, testi és lelki egyaránt: segítsen mindenki, ahogy tud!

«Mi az én pár fillérem, mi az én jóakaratú gyönge szavam a testi nyomorúság és lelki sötétség óceánjában?» Ah, csak ne mondd ezt, hanem tégy, tégy annyit, amennyit éppen bírsz.

Ó, mit tehetnék én Krisztusért, én, a kis ismeretlen leány, a napi munkában robotoló apa, a csendben dolgozó édesanya?

Igenis tehetsz! Ha csillag lehetsz az égen, hát légy csillag az égen. Ha nem lehetsz csillag az égen, légy égő tűzoszlop a hegytetőn. Ha nem lehetsz égő fáklya a hegytetőn, legalább légy ívlámpa a sötét utcán . . . És ha az sem lehetnél, lehetsz, mindnyájan lehetünk szelíd fénnyel égő kis lámpások az otthon csendes körében. Csak szánjuk meg Krisztust, vigasztaljuk a nehéz keresztjét ma is köztünk hordó Krisztust.

B) **És tanuljunk a keresztjét hordozó Krisztustól!** Tanuljuk meg erős lélekkel hordozni saját keresztünket.

Ha az Úr csak a mi földi szemünkkel nézte volna keresztjét, mit látott volna? Csúf, kaján embereket, gyáva apostolokat, áruló Júdást, szitkot, gúnyt . . . kétségbe kellett volna esnie. De Ő mindebben az Atya akaratát látta és imádta az Isten nagy gondolatait.

A kereszt mindnyájunkra várakozik. Nincs teremtett ember, akinek nem volna keresztje.

A keresztet hordanunk kell, alóla ki nem bujhatunk. Csak egy a kérdés: fogcsikorgatva hordjuk-e vagy üdvösségünkre? Krisztus balján egy lator is vitte a keresztjét — és nem használt neki semmit. Jobbján is vitte egy másik bűnös, — az pedig megtért a kereszt terhe alatt. Sokan szenvednek, fáznak, éheznek, — hit nélkül, fogcsikorgatva, káromkodva.

Én azonban megtanulom a keresztjét örömmel átkaroló Krisztustól a szent bölcseséget, hogyan kell a fájdalomban is odahajtani szenvedő fejemet mennyei Atyám áldott kezébe.

«Igen, — mondhatnád — könnyű így okoskodni annak, akinek nincs baja! De ha szenvedek, hogy a könny árja elő ne törjön szememből?» Nem. Testvérem, ezt nem mondtam. Csak azt, hogy ha sírsz is, szenvedésed patakját folyasd bele Krisztus végtelen szenvedésének tengerébe s meglásd, nem lesz már oly keserű a te könnyed sem többé.

Hogy azt honnan tudom? Onnan, hogy 1900 év óta milliók kipróbálták. Meghallották Krisztus szavait: «Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem» (Máté 16, 24.). Fölvették keresztjüket, követték Krisztust és elmondták: «A keresztfához megyek, mert máshol nem lelhetek nyugodalmat lelkemnek».

*

Kedves Testvéreim! Mikor majdnem egész Spanyolország az arabok kezére jutott, a hódítók Cordovában káprázatos pompájú mohamedán mecsetet építettek s hogy az ünnepség még nagyobb legyen, egy keresztény rabszolgát, előkelő spanyol nemest láncoltak a mecset egyik oszlopához. És tudjátok, mi adott erőt ennek a láncravert rabnak, hogy ott, a mohamedán mecsetben kitartson hite mellett a halálig? Tudjátok, hogy elhagyatottságában s lelki tusájában mi erősítette? Keserves kínjai közt körmével keresztet karcolt a kőoszlopba, amelyhez láncolva volt, és ennek a keresztnek látása adott erőt hősies szenvedéséhez.

A mohamedánok ereje Spanyolországban régen megtört, a mecsetből katolikus templom lett s az emberek abban a templomban ma is tisztelettel néznek az egyik oszlopba karcolt keresztre, amelyből annyi erő, buzdítás, vigasztalás sugárzott egy elhagyatott ember szenvedéseire.

Ó, Krisztusomnak öt vérrózsával borított drága keresztje, te szent kereszt, tárd ki két véres karodat felém is!

Szent kereszt, reád akarok nézni, mikor a bűnös kísértés csalogat: ó, légy akkor erősítőm!

Szent kereszt, reád akarok nézni, mikor az élet kemény keresztje sujt: ó, légy akkor bátorítóm!

Szent kereszt, reád akarok nézni, mikor majd haldokló tekintetem üvegesedik: ó, légy akkor reményem, vigasztalásom, jutalmam . . . **ó, értem vérző Krisztusom áldott szent keresztje!** Ámen.

XX.

«Szeretett engem és magát adta értem.»

(Gal. 2, 20.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Suetonius, latin történetíró, említést tesz egy öreg római katonáról, akit egyszer törvénybe idéztek, de az előbb fölkereste Cézárt és arra kérte, menjen el vele a tárgyalásra és védje meg az ő igazát.

Cézárt nagyon meglepte a vakmerő kérés; de mégis, hogy megmutassa nagylelkűségét, ezt felelte a katonának: «Majd küldök valakit magam helyett». A veterán hadfi erre szétnyitotta mellén a ruhát és sebeire mutatva, így szólt: «Cézár! Mikor a csatában észrevettem, hogy lándzsa fog átfúrni téged, én nem küldtem mást magam helyett, hogy megvédjen téged» . . .

Hányszor mondhatná el ezeket a szemrehányó szavakat nekünk is az Úr Jézus Krisztus! «Ti nehéznek találjátok azt az utat, amelyen vezetni akarlak titeket az örök élet felé; ti panaszkodtok, hogy mennyi áldozatba kerül saját magatok üdvössége — és én nem panaszkodtam, mikor nem magamért, hanem értetek kellett szenvednem. Én, mikor ostoroztak és arcul vertek és tövissel koronáztak és megfeszítettek, nem küldtem mást magam helyett, aki eleget tegyen értetek, mert szerettelek titeket és magam álltam áldozatul az isteni igazságosság elébe.

Mikor az a veterán római katona feltárta mellén a sebeket, melyeket Cézár megvédelmezésében kapott, Cézár bizonyára elérzékenyült ezek láttára. És mikor Szent Pál lelki szemeivel föltekintett az értünk elvérző Krisztusra, ő is elérzékenyült és elhagyta ajkát a hálás szeretetnek örökszép kiáltása: «Szeretett engem és magát adta értem» (Gal. 2, 20.).

A nemzetek apostolának ez a szeretettől égő felkiáltása bőséges anyagot ad egy egész szentbeszéd számára! I. Megindult szeretettel elmerülni a gondolatba, hogy **Krisztus értem szenvedett** és akkor II. hálás szeretettel gon-

dolni az értem szenvedő Krisztusra — ez az a kettős cél, amelynek eléréséhez a mai beszéddel kedves hallgatóimat segíteni szeretném.

I. Értem szenvedett!

A) Óriási könyvtárakat írtak már össze az emberek az Úr Krisztus mellett és ellen; milliárdok lelkesedtek mellette is, meg az eltévedt emberi ész és szív sokat támadott ellene is, — de senki e világon le nem tagadhatta Szent Pál szavainak igazságát: «Szeretett engem és magát adta értem»; senki le nem tagadhatta **Krisztus szívének kiáradó, áldozatos szeretetét hozzánk, bűnös emberekhez.**

a) Mint nyugtalan tenger háborgása, úgy járta át egész életét, szívét, terveit, tetteit *a szeretet irántunk, emberek iránt.* És ha jönne oly korszak az emberiségre — oly dermesztő, agonizáló kor, — amelyben Krisztus tanításait, szavait, csodatetteit elfelejtenők: az ő halálba menő szeretetének emlékét akkor sem lehetne az emberiségnek elfelejtenie.

Nem felejthetjük soha azokat a sebes lábakat, amelyek véresre törtek a bűnös lelkek keresésében s amelyek előtt — mióta Mária Magdolna ott tisztára sírta lelkét — a bűnös emberek megszámlálhatatlan milliárdjai siratták vétkeiket térdre hullva.

Nem felejthetjük azokat a vérző kezeket, amelyek megáldották a kis gyermekeket, gyógyították a betegeket, nyujtották az Élet Kenyerét és áldásra emelkedtek a mennybemenetel pillanatában.

És főleg nem felejthetjük azt a vérző szent Szívet, amelyből Krisztus szeretete fakadt s amely — mióta a katona lándzsája a kereszten megnyitotta — menedékhelyévé vált minden léleknek. Nem felejthetjük el, hogy «szeretett engem és magát adta értem».

b) *Ez a szeretet vitte Krisztust a halálba — mi helyettünk!* Ez a szeretet okozta, hogy Krisztust, az ártatlant keresztre feszítették, minket pedig, a bűnösöket — akárcsak azt a gonosztevő Barabbást — szabadon engedtek.

Barabbás nem tudta, mi történik vele, mikor a börtönőr váratlanul belépett hozzá. Bizonyára azt hitte, hogy a hóhér jön érte, most jön a kivégzés. De íme, e helyett szabadon engedik! Dehát hogyan, miért? «Miért engedtek szabadon?» «Mert egy másikat végeznek ki helyetted!»

Egy másikat?

Nem tudom, megtette-e Barabbás, de úgy el tudom gondolni, mit érzett volna még az ő megátalkodott gonosz lelke is, ha szabadonbocsátása után elmegy a Golgotára és ráesik tekintete a kereszten függő Krisztusra. Hát ez az a másik, aki helyettem halt meg? Nekem kellene ott lennem s ő van ott helyettem . . .

B) Igen, Testvéreim, csak mélyítsük el lelkünkben ezt a szent, üdvös gondolatot: Meghalt; meghalt *helyettem!* **Mennyi hit, mennyi vigasztaló gondolat, mennyi figyelmeztetés fakad ebből számomra!**

a) Mennyi hit! Sok minden homályos előttünk a hittanból és a legjobb, a legbuzgóbb lelkekre is ráborul néha a vallási kétely sötét órája. Sok mindent nem értek meg hitemből: nem értem a Szentháromságot, nem értem a szentségek működését, nem értem a Gondviselés útjait . . . nem értem.

De, ime, itt a felelet minden homályra: Hiszek, hiszek! *Mert aki így szeretett, az már csak meg nem csal engem!*

Hiszek, mert ennyi szeretet láttára csak Damiani Szent Péterrel kiálthatom lelkendezve: «Végre a nyilt tengerről a kikötőbe jutottunk, az ígéretből a teljesedésbe, kétségbeesésből reménykedésbe, munkából pihenésbe, vándorútról haza».

b) De mennyi vigasztaló gondolatot is lüktet ez a nagy szeretet! Krisztus szenvedése az én bűnös voltom ellenére sem sujt le, *hanem megvigasztal s fölemel.* Igaz: meg is rettenek, ha arra gondolok, ha az én vétkeim miatt is hullott az ő isteni vére; de viszont másrészt meg örvendetes hálával telik meg szívem, ha arra gondolok, hogy mégis csak vétkeim eltörléséért hullott az ő szent vére.

Érdekes megfigyelni a tengert apály idején. A hullámok most is époly dühös erővel törnének a part ellen, mint ezt már megszokták a dagály alatt, de — különös — most nem sikerül nekik. Neki-neki rugaszkodnak a partnak, de mire odaérnek, valami titokzatos, ismeretlen erő visszahúzza őket, lefogja erejüket, lesimítja habzó taréjukat s mint ártalmatlan vízfodrok nyaldossák azt a szárazföldet, amelyet pedig dagály idején ugyancsak kegyetlenül végigkorbácsolnak . . .

Igy vagyunk Krisztus áldozatos szeretetének erejével is. A megváltás után sem haltak ki belőlünk az ösztönös vágyak csapkodó hullámai, — de Krisztus vére, mint valami titokzatos, szent hatalom, ártalmatlan hullámcsobogássá

tudja szelídíteni a legféktelenebb emberi természet csapkodó hullámait is. A régi emberek olajat öntöttek a háborgó tengerre, hogy ezzel csillapítsák azt; Krisztus saját vérét öntötte az emberi lélek háborgó tengerére, hogy azzal gyógyítsa s nyugtassa azt.

Hát ez a nagy vigasztalása Krisztus szenvedésének! Ha nincs véres keresztfa, nincs bűnbocsánat sem! Ha nincs Krisztus szenvedése, nincs szentgyónás sem! Testvérem, tudod-e te értékelni azt a csodálatos kincset, amit Krisztus Urunk a bűnbánat szentségében reánk hagyott? Néha oly hihetetlenül fölületes, oly léha felfogást s oly bántó nemtörődést tapasztalunk még katolikusok közt is ezzel a szentséggel szemben. Pedig aki már érezte lelkén az elkövetett bűnök nyomasztó súlyát; akiben egy-egy szomorú bukás után fölsikoltott már a lelkiismeret; akinek csendesebb, józan, lehiggadt perceiben meg kellett már siratnia éretlenebb éveinek sok meggondolatlanságát: ó, az nem hogy hidegen kritizálná a bűnbánat szentségét, hanem terhétől megkönnyebbülni áldott örömmel siet a gyóntatószékbe.

c) Krisztus szenvedése azonban nemcsak vigasztalás, hanem *figyelmeztetés is számomra!*

A falvakon átrohanó automobilok sokszor gázoltak már halálra kis gyermekeket. Ezért az egyik kis francia faluban, Pompey-ban (Meurthe-et-Moselle département) ily táblát akasztottak ki az autósok figyelmeztetésére: «Les Mamans vous demandent de ralentir» («az édesanyák kérik, hogy ne rohanjatok»). Meg lehet-e valamit az anyáknak tagadni, kik oly áldozatosan szeretik gyermekeiket? Dehát meg lehetne-e akkor valamit tagadni, mikor Krisztus szólal meg, az értünk annyit áldozó Krisztus: «A te Megváltód kér, ne rohanj! Ne rohanj vesztedbe, ne menj tovább a bűnnek útján!» Az a Krisztus kér, aki «szeretett engem és magát adta értem».

Ugyan van-e áldozat, van-e önfegyelmezés, van-e lemondás, amely túlnagy volna, túlnehéz volna ily szeretet viszonzására?

Achtermann Vilmos, neves festőművész, egyik nagy kompozíciójának, «A keresztről levétel»-nek alakjai közé saját magát is belevette, amint ezt a művészek többször szokták megtenni. Achtermann az egyik tanítvány alakját mintázta magáról, aki a kereszthez támasztott létrán áll és éppen a szöget húzza ki az Úr lábából. És mikor megkérdezték a mestert, hogy miért éppen ilyen helyzetben ábrázolta magát, ezt a mélyértelmű feleletet adta: «Ilyen magunkfajta ember

életének sok bűne által jó egynéhány szöget vert már az Úr testébe; itt az ideje, hogy egyszer most már húzzuk is ki a szögeket».

Valóban, aki visszagondol elmúlt életére, elmúlt életének tömérdek szomorú ballépésére s bűnére, az bizonyára elmondja ezzel az alázatos művésszel: Itt a legfőbb ideje, hogy fegyelmezett életem penitenciájával megkezdjem végre a szegeket kihúzni az értem szenvedő Úr Krisztus testéből.

«Szeretett engem és magát adta értem». Meghalt értem, én pedig élni fogok érte. Neki szánom életemet, neki illatozzék az minden harcával, nélkülözésével, fájdalmával!

Mentetek-e már frissen kaszált réten keresztül? Érzétek-e, mint árad a fínom illat a lekaszált, vérző fűből, a megtépett életből? Nos, így illatozzék az én fegyelmezett életem is, a krisztusi parancsok kemény keresztútján vérző életem is így illatozzék Krisztusnak, az értem annyit szenvedő Krisztusnak, aki «szeretett engem s magát adta értem».

II. Légy hálás az Úr iránt!

Aki pedig így gondolkodik a minket szerető Krisztusról, azt a szeretet elviszi a második lépéshez is; az hálás lesz az értünk szenvedő Krisztus iránt.

Hálásnak lenni a szenvedő Krisztus iránt! Hát hogy értem ezt? Úgy-e, hogy sirassuk szenvedését? Úgy-e, hogy zokogjunk, gyászoljunk miatta? Ó, nem! Nem ilyen hálát kér az Úr!

Hát ki lesz hálás a szenvedő Krisztushoz? A) *Az, akiben magában él a bűnbánat szelleme* és B) *az, aki igyekszik ezt másban is életre kelteni.*

A) **Hálás Krisztushoz az, akiben magában is él a bűnbánat szelleme.**

A múlt évben, 1932. márc. 12-ről 13-ra virradó éjjelen, a feketevasárnap előtti éjszakán, 11 órakor a kölni dómból egy végeláthatatlan férfizarándok-csapat indult el Köln egyik ősrégi kegykápolnája felé. A férfiak — számszerint kis híján 20.000-en — hajnali ½3-ra érkeztek vissza a dómba, ott szentmisét hallgattak, alatta 30 pap áldoztatott, több mint 10.000-en megáldoztak és hajnali ¼4-re véget ért a bűnbánati körmenet.

Nem tavaly kezdték, már néhány évvel ezelőtt és a résztvevők száma évről-évre növekedik. Egyszerű és tanult férfiak, szegények és jómódúak mennek egymás mellett imád-

kozva s énekelve a nagy város utain keresztül; egymást nem ismerik, de mindegyiket összefűzi a bűnbánat érzete: *megszánom Krisztust úgy, hogy vezeklek a magam bűnéért.* A nagy Rajna-hídon éjjeli gyorsvonatok száguldanak át, az utcákon autók rohannak, villamosok csilingelnek, mozi-reklámok rőt fénye vibrál, az éjjeli élet szerencsétlen hajótörött férfiai s női gúnyos ajkbiggyesztéssel állnak a járda szélén, amint elvonul előttük a különös éjjeli menet... De a gúny egyre jobban fagy meg arcukon, amikor egyre jönnek, folyton csak jönnek, végeszakadatlanul jönnek az imádkozó férfiak... ezer... tízezer... tizenkilencezerötszáz... és imádkoznak, egyre csak imádkoznak magukért, a saját bűneikért, meg szegény hajótörött embertestvéreik bűnözönéért.

Bűnbánat, Testvéreim, bűnbánat! Ez az igazi megszánása, ez az igazi megbecsülése a szenvedő Krisztusnak. Gyónni, vezekelni, jóvátenni a bukást, Krisztus vérében megfürödni — ez az igazi hála a szenvedő Krisztus iránt!

B) De aki hálás Krisztusnak, az még ezzel sem éri be! Nem éri be azzal, hogy maga igyekszik mindenben örömet szerezni neki, hanem belerendül a lelke abba a nagy lelki sötétségbe, amelynek fagyos éjszakája ma annyi embertársára ráborul és igyekszik **Krisztushoz vezetni másokat,** igyekszik minél több sötétben tapogató léleknek szentjános-bogárkájává válni a csillagtalan éjszakában.

Az Északi-tenger nyugtalan hullámaiból mint valami elvarázsolt kastély emelkedik magasba Helgoland vörös-sziklás szigete. Kicsi kis pont az óceánban, nem nagyobb egy km^2-nél. A szigetnek ivóvize nincs, hanem a lakói féltett kincs gyanánt az esővizet fogják fel s azt isszák. Nagy kincs ott a jó víz, és aki pohár vizet ad felebarátjának, csakugyan áldozatot hoz érte. A sziget lakói közt még ma is megvan az a kedves, régi szokás, hogy mikor újszülött csecsemőt visznek keresztelni, a többi, már nagyobbacska gyermek hordja össze a keresztvizet, mindegyik egy-egy kis kannával visz a templomba s így mindegyiknek érdeme, mindegyik hozzájárul a saját kis áldozatával ahhoz, hogy az újszülött kis pogánynak lelkén fölmosolyogjon az Úr Jézus szent arca.

Mily kedves, meleg szimbólum, mily áldásos figyelmeztetés részünkre ez a szokás! Testvér! Szereted az Úr Jézust? Szánod az Úr Jézust? Hát dolgozzál azon, ahol csak tudsz, ha mindjárt kényelmedbe, gúny elviselésébe, áldozatodba kerülne is, hogy minél több, sötétben vakoskodó embertestvéred lelkén ismét fölmosolyogjon Krisztus arca!

Szánd meg Krisztust a megfagyott lelkekben és szánd meg a gyűlölködő lelkekben!

a) *Szánd meg a megfagyott lelkekben!* Azokban, akik részvét nélkül maradnak a szenvedő Krisztus láttára is. Azokban, akik «semlegesek» maradnak a szenvedő Krisztus keresztje alatt is. Akik *úgy viselkednek, mint a római katonák viselkedtek a kereszt alatt!*

Voltak a kereszt alatt, akik a fájdalmas szeretet részvételével vettek részt Krisztus szenvedésében, — ó, ezeknek fájdalmát értjük s ezek lelkületével akarunk mi is mindig a kereszten függő Krisztusra tekinteni.

Voltak, akik lázadó dühhel szidták Krisztust még a kereszten is, — hát ezeket is értem, ezek voltak Krisztus elvakított ellenségei.

De nem értem a katonák viselkedését, akik nem voltak Krisztus ellen, de nem voltak mellette sem: akik fölött a világtörténelem legmegrázóbb tragédiája villámlott, ők ellenben nyugodtan leültek a kereszt tövébe kockázni. Ott fönn, a kereszten, az Isten Fia most hullatja vérét az emberekért, őértük is, ők meg unalmukban ásítva játszani kezdenek. Oly közel van hozzájuk az Isten s ők oly messze vannak az Istentől!

Jaj, hány mai emberben ismétlődik meg ez a fájdalmas rejtély: Közel volna hozzájuk az Isten s ők oly messze vannak az Istentől! Meg vannak keresztelve, rájuk is hullott Krisztus vére, de nem törődnek vele. Gyóntak, áldoztak is valaha s vették Krisztus testét és vérét, — de aztán már évek óta nem, évtizedek óta nem s így megszakították a lelki közösséget Krisztussal! Itt járnak velünk egy városban, egy utcában, talán egy emeleten laknak velünk, egyformán közel van hozzájuk a templom, az Oltáriszentség, a gyóntatószék, egyformán meghallják a vasárnapi misére hívó harangszót, — de őket mindez nem érdekli s mialatt a Krisztushoz hűségesek vallási gyakorlataikkal igyekeznek lelkükben minél szebbé alakítani Krisztus képét, őket mindez nem érdekli, ők minderről nem tudnak semmit: leülnek játszani, mennek strandolni vagy kirándulni, mulatni, szórakozni vagy mennek a megélhetés után.

Talán nem is rosszakaratúak ők, szegények, nem bántják ők a vallást, nem támadják, — csak nem törődnek vele és ezért értük hiába hullott Krisztus vére.

Oly megrázó csak kimondani is: Krisztus vére hiába hullott értük!

Hát csakugyan lehetséges lenne a rémes gondolat, hogy Krisztus vére hiába hullott egyesekért, sokakért? Az Úr Jézus szavai azt mondják, hogy igen. Mikor Krisztus látta Jeruzsálem megátalkodottságát, könnyezve mondta e szavakat: «Vajha te is megismerted volna legalább ezen a te napodon, amik békességedre szolgálnak, most pedig el vannak rejtve szemeid elől» (Luk. 19, 42.). Mily közel voltak Jeruzsálem lakói az Úrhoz! Mily sokszor látták, hallották Őt, de szívük kemény, rideg, hajthatatlan és elvakult maradt!

Testvérem! *Hát szánd meg Krisztust ezekben a megfagyott lelkekben! Légy Krisztushoz visszavezető apostoluk, úgy, ahogy tudsz! Nehogy ő értük is hiába hullott légyen Krisztus vére!*

b) De szánd meg Krisztust nemcsak a közömbösökben, nemcsak a hideg lelkekben, *hanem még az elkeseredett, a haragos, gyűlölködő bűnös lelkekben is!*

Chile és Argentina határán, az Andesek szédületes magasságában egy óriási Krisztus-szobor áll, amelyet a két állam egykor annak emlékére emelt, hogy hosszú ellenségeskedésük után a pápának végre sikerült köztük békét létrehozni.

Hosszú évek óta áll ez a gigantikus szobor a hegyóriások között . . . de nemrégiben fájdalmas hír terjedt el róla: a szép ércszobor golyókkal át meg át van lyukasztva, mert a buenosayresi kirándulók lövöldözni szoktak rá, hogy az érc különös zengését hallhassák a magas hegyek között.

Mily fájdalmas elgondolni: kopognak a kegyetlen kirándulók golyói a Krisztus-szobron! De, Testvéreim, nem hallod, hányszor koppannak gonosz lelkek golyói, a mai Kaifások és Pilátusok, Heródesek és Júdások támadásai, — nem Krisztus szobrán — hanem Krisztus vérével megszentelt eleven templomain?

Azt tanítja szent vallásunk, hogy az egész kereszténység, a keresztény hívek összessége egy test, Krisztus misztikus teste, melynek feje az Úr Jézus. Ha ez így van, akkor az emberi testet és lelket érő minden megszentségtelenítés, minden lealázás, minden erkölcstelenség csak megújítása ennek a lövöldözésnek és ha szeretem ezt a szenvedő Krisztust, ha megszánom Őt és hálás akarok lenni iránta, akkor szavammal és példámmal, szeretettel és jóakarattal mindent megteszek, hogy Krisztus szeretetét felszítsam «Krisztus keresztjének ellenségeiben» (Fil. 3, 18.) is, azokban a szegényes lelkekben is, akik ma a gyűlölet és harag sötét éjtszakájában vakoskodnak.

*

Kedves Testvéreim! Az Úr Jézus szenvedéstörténetének egyik megrázóan fájdalmas jelenete az ő tövissel koronáztatása.

Miután a katonák megostorozták Jézust, bevezették a pretóriumba s várták a további teendőket. Hogy a várakozás ideje valahogy elteljék, szörnyű szórakoztató játék jutott eszükbe. A tárgyalás alatt úgy hallották, hogy ez a szegény, összetört ember «a zsidók királya», — hát csináljunk belőle gúnykirályt! Reá adják a királyi hatalom jelvényeit, de mindent gúnyra fordítva: palástot — alighanem egy vörös katona-köpenyt, koronát — de tövisből, királyi pálcát — de nádból. Aztán gúnyosan térdet hajtanak előtte s hahotázva mondják: «Üdvözlégy, zsidók királya». Majd ráköpnek, kiveszik kezéből a nádat, fejét verik vele s arcul ütik Krisztust...

És most kérem minden Testvéremet, akinek lelke megrázkódik az emberi gonoszság ilyen feneketlen mélységének láttára, imádkozzék most együtt velem. Nem lehet ezt a rémséget máskép jóvá tenni, csak a hálás szeretet ígérő szavával:

Uram, mikor ostoroztak és gúnyoltak és tövissel koronáztak és megfeszítettek, Te nem küldtél mást magad helyett. Szerettél engem és átadtad magad értem. Én is szeretlek hát Téged s átadom életemet Neked. Életemet adom azzal, hogy megtartom bensőleg lelkemben minden parancsodat — ez az első! De mindenben megtartom külsőleg is. Nem lesz napom imádság nélkül! Nem lesz péntekem böjt nélkül! Nem lesz vasárnapom szentmise nélkül! Nem lesz húsvétom áldozás nélkül! És akkor tudom, hogy *nem lesz halálom örök élet nélkül!*

Mert hiszen ezért szerettél engem és ezért adtad magad érettem! Amen.

XXI.

Júdás.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az Úr Jézus kínszenvedésének történetéből nemcsak magát a szenvedő Krisztust lehet haszonnal elmélkedésünk tárgyául választani, hanem azokat a személyeket, férfiakat és nőket is, akik Krisztus szenvedésében szerepet játszottak. Hiszen az igazi baráti szeretetnek, az igazi hűségnek és jóságnak próbaköve mindig a rossz napok voltak, nem a jók. Lelki nagyság vagy erkölcsi gyöngeség, erős jellem vagy gyáva jellemtelenség, hűség vagy érdek soha világosabban napfényre nem jönnek, mint a megpróbáltatások idején.

Vegyük tehát sorra a most következő beszédünkben azokat a szereplőket, akik az Úr Jézus szenvedéstörténetében fontosabb szerepet játszottak, vizsgáljuk meg viselkedésüket és halljuk meg a fontos figyelmeztetéseket, amelyek példájukból számunkra fakadnak.

A legelső személy, akinél megállunk, a megrendítő sorsú, szerencsétlen végű, áruló apostol: Júdás. Egy ember, akit az Úr a legfönségesebb élethivatásra jelölt ki s aki fölött mégis el kellett mondania e rémes szavakat: «Jobb lett volna annak, ha nem született volna az az ember» (Máté 26, 24.). Júdás nevéhez a legalávalóbb tulajdonságokat kapcsolja a nyelvhasználat. Hűtlenség és barátunk elárulása már a pogánykorban is megvetett gaztett volt; de Júdás ezt oly körülmények közt követte el, ami tettének gonoszságát csak fokozza. Ma mindenki megborzong, mikor «Júdás-lelkület»-ről, «Júdás-csók»-ról, «Júdás-bér»-ről hall beszélni.

I. **Júdás bukása** és II. **bukásának tanulságai** kell, hogy megrázó figyelmeztetésül szolgáljanak mindnyájunk számára.

I. Júdás bukása.

A) Az Úr szenvedéstörténetében sok megbotló vagy bűnös emberrel találkozunk, de — egyet kivéve — mindegyiknek igyekszünk hibáit mentegetni. Szent Péter megtagadta az Urat, de pillanatnyi emberi gyöngeségében tette. Pilátus elítélte, de mennyit harcolt, hogy szabadon engedhesse! Annás és Kaifás gyűlölték Őt, de talán azt hitték, hogy Mózes vallását így menthetik meg. Mindenkire igyekszünk valami mentő, enyhítő körülményt találni, — *egyedül* **Júdás az, akit menthetetlenül és egyhangúlag ítél el az emberiség immár 1900 év óta.**

Miért?

Mert áruló volt!

Pedig a mai világban az emberek ítéletei — sajnos — nem túl kényesek, erkölcsi kérdésekben sok mindenhez hozzászoktak, hozzáedződtek. Vannak emberek, akik Júdásnak is sokat el tudnának nézni. El tudnák nézni, hogy fösvény volt és kapzsi; el tudnák nézni, hogy ravaszul kereste a maga előnyét; talán még azt is ki tudnák magyarázgatni, hogy mikor minden összeomlott fölötte, a halálba menekült... Mondom, vannak, akik még ezek fölött is szemet hunynának. De még a mai eldurvult, megkeményedett világban sincs senki, aki meg tudná bocsátani azt, hogy hálátlanul ráütött arra a kézre, amely őt áldotta, hogy kaján álszenteskedéssel megcsókolta azt az arcot, amely hozzá mindig kegyes volt és hogy hitvány pénzért eladta és elárulta azt a barátját, aki hozzá mindig hűséges volt.

B) Különösen is ijesztő színt nyer Júdás árulása, ha az Úr Jézus mentőkísérleteinek fényét vetítjük rá. **Mi mindent megkísérelt az Úr, hogy megmentse ezt a veszni indult lelket!**

a) Amikor Júdás az utolsó vacsorán képmutató arccal megkérdi Krisztust: *Talán én vagyok az, Mester, aki elárullak?* — úgy-e, mennyire megérdemelte volna, hogy az Úr szemébe vágja hangosan kiáltva, hogy mindenek meghallják: Igen, te vagy az, te vagy az áruló!

De az Úr Jézus nem így bánt vele. Hátha... hátha még megtér! Súgva mondja neki, hogy senki más meg ne hallja: Igen, te vagy az.

Te, szerencsétlen Júdás, borulj le az Úr lábaihoz! Ha van még egy csepp emberi vonás a te veszni indult lelkedben,

hát hullj porba a Megváltó előtt, ismerd be bűnödet és Ő örömmel fogad vissza!

De Júdás már menthetetlen volt! Felállt az asztaltól és kiszökve a szobából, megindult a zsidó főpapokhoz, hogy elárulja az Urat. Itt teszi hozzá az evangélista az elbeszéléshez ezt a három komor szót: «Erat autem nox», «éjszaka volt» (Ján. 13, 30.), sötét, reménytelen éjszaka. Hogyne lett volna? Aki elhagyja Krisztust, hát nem az éjszakába rohan?

b) De az Úr még mindig nem adta fel reményét.

Ott jön már Júdás a katonák élén, odalép Jézushoz és megcsókolja Őt: *Ave rabbi! Üdvözlégy Mester!*

Üdvözlégy Mester?! És nem fagyott álnok ajkára a szó, mikor ezt kimondta! És nem repedt ketté ez a gonosz szív, mikor Júdás-bérrel a zsebében Júdás-csókot nyomott arra a szent arcra! És nem szakadt meg benne az a bűnös lélek, mikor a megtestesült sátán megcsókolta a megtestesült Istent! És hogy az a szelíd Megváltó nem szisszent fel erre a csókra, mint mérges vipera-marásra!

Ave Rabbi! — mondja Júdás Krisztusnak.

Ave! Így kezdődött a mennyei Üdvözlés, amelyet Gábriel arkangyal hozott Máriának: «Ave, gratia plena!»

Ave! Így kezdődik naponként millió és millió keresztény ajkon az «Ave Maria».

«Ave, verum corpus natum!» Így kezdődik gyönyörű énekünk az Oltáriszentséghez.

«O, Crux, ave, spes unica!» Így köszöntjük 1900 év óta mi, szegény, küzködő, beteg, haldokló emberek egyetlen, végső reményünket, Krisztus szent Keresztjét!

És Júdás ezt a szent szót veszi áruló ajkaira: «Ave, Rabbi!»

Szerencsétlen ember, hová süllyedtél! A hűségnek, szeretetnek, egymás megbecsülésének legszebb jelképét használod a hűtlenség, lealjasodás és árulás keresztülviteléhez! Ezt senki előtted még nem tette! Ez egészen a te találmányod! Neved rajta is marad, mint a pokol örök szabadalmi jegye: Júdás-csók!

c) És az Úr még mindig nem adta fel reményét. Még most is, a végső pillanatban is, megkísérli a mentést. Még az áruló csókra is hívogató szeretettel felel: «*Barátom! mi végre jöttél?*» (Máté 26, 50.)

Barátom! Mint kellett volna felébrednie e szóra Júdás fejében a régi emlékek özönének! Azoknak az éveknek, amelyeket Krisztus mellett töltött! Annak a lángoló szere-

tetnek, amelynek tanujelét annyiszor élvezte! Micsoda viharos visszhangnak kellett volna e szó nyomában felhangzania: «Barátom! mi végre jöttél?»

A szó elhangzott és visszhang nem jött rá feleletül. Júdás szíve merev maradt, mint a jég. Őt megmenteni többé nem lehetett. Már zsebében volt a pénz: 30 ezüst pénz! Ha valakinek megvadult állata halálra taposott egy rabszolgát, ennyit kellett fizetnie érte. Hát ennyit ért az Úr neked, te, szerencsétlen apostol? Legalább ingyen végezted volna szörnyű árulásodat, hogy szánakozhatnánk őrült voltodon! Vagy legalább kértél volna drágakincseket, aranyat, tömérdek aranyat, hogy gyűlölhetnénk hűtlenséged miatt! De így, ennyiért? Harminc ezüst pénzért? Egy rabszolga váltságdíjáért odaadni az Urat? Csak megvetni tudunk téged nyomorult voltodért!

Mi vetünk meg? Nem! Te vetetted meg magadat, te ítélted el magadat néhány óra mulva!

Pár óra mulva rájött a kétségbeesés. Bánta már tettét, szerette volna visszacsinálni, de már késő volt. Az egyedüli felelet, amit Krisztus ellenségeitől kapott, ez volt: Mi gondunk reá? Te lásd!

És ő látta is!

És földrevágta sikoltva magát,
És üvöltött az egész éjen át.
A harminc pénzt taposta két sarokkal,
Bomlott haját szaggatta két marokkal.

Az éles kőhöz verte vad fejét,
És köntösét őrülten tépte szét.
Mellén a húst véresre marcangolta,
És fuldokolva roskadt le a porba. *(Sík S.)*

Elhagyatva az emberektől, elfordulva az Istentől, önmaga intézte el ügyét: ugyanazzal a szentségtelen kézzel, amellyel elfogadta a vérpénzt s amellyel átölelte a kertben elárult Mesterét, véget vetett saját életének.

C) Megdöbbentő csak elgondolni is, **hogy ez a Júdás valaha apostol volt** és milyen ragyogó hivatás állott előtte. Fölütöm Szent Máté evangéliumának 10. fejezetét, ahol a 12 apostol neve áll — Júdás köztük van! Fönséges hivatás!

Egyike volt az emberiség legszerencsésebb tagjainak, akit évezredeken keresztül csak irígyelhettek volna az emberek. Jézus oldalán élt három évig. A legbensőbb barátságban állott vele. Nap-nap után hallotta isteni ajkáról a csodás

tanításokat. Nap=nap után látta hatalmas csodáit: amint jöttek az Úrhoz nyomorékok és bénák, és hálaimával ajkukon távoztak tőle; amint jöttek lerongyolt lelkű, bűnökkel terhelt emberek és tiszta lélekkel távoztak tőle. Mindezt látta Júdás. És esténként, a munkában töltött nap után, leste a Mester szájáról az igéket, miket legkedvesebb tanítványaihoz intézett. És látta Őt imádkozni! Hogy úgy mondjam, ott állott Júdás az evangéliumi napsütés kellő közepén — és mégis hidegszívű, fagyottszívű, sötétlelkű, árulólelkű ember maradt.

«Egy a tizenkettő közül» (Máté 26, 14.) . . . Milyen megrázó mondat! Hozzá is így szólt egyszer az Úr: «Jöjj, kövess engem!» Hozzá is így szólt az Úr: «Amint az Atya küldött engem, én is küldelek titeket» (Ján. 20, 21.). Júdásnak is szét kellett volna vinnie az evangélium fényét a világba, mint tette a többi tizenegy, hogy aztán, a Krisztus ügyéért elégett élet után, mint szent apostol álljon keresztény oltárok ezrei fölött glóriával homlokán, mint a többi tizenegy, és álljon az égben a hűséges harcosait koronázó Úr jézus jobbján.

Miért veszett el ez a szerencsétlen apostol? Hogy jutott ide? Halljuk meg a lélekbemarkoló figyelmeztetést, mely mindnyájunknak szól!

II. Mire figyelmeztet Júdás bukása?

A) A szerencsétlen apostol bukásának első figyelmeztetése: Az Isten mindenkit hív, de, sajnos, nem mindenki megy a hívó szó után. Az Isten mindenkihez szól, de nem mindenki ad a hívó szóra visszhangot. Az Isten mindenkinek ad talentumot, de nem mindenki gazdálkodik vele. Ez volt Júdás bukásának oka: nem dolgozott a saját lelke érésén, **nem harcolt az első pillanattól kezdve a lelkében fejét felütő gyom ellen** s emiatt veszítette el isteni hivatását.

Minden emberben megvan a rosszra való hajlam, *mindnyájunknak komolyan kell küzdenünk természetünk bűnös vágyai ellen.* Júdás nem küzdött s ez lett a veszte.

A fizikának érdekes megállapítása a szabadesés törvénye. E szerint a magasból leejtett test nem egyforma gyorsasággal közeledik a föld felé, hanem annál nagyobb sebességgel, minél közelebb van már a földhöz.

A szabadesésnek ez a törvénye érvényes az erkölcsi világ=

ban is. Jaj annak, aki kacsintgat a bűnre, szóba áll vele, alkudozik vele! Aki egyszer az erkölcsi lejtőre rálépett, aki elindult rajta, az már csúszik is lefelé; és pedig annál erősebben zuhan, minél mélyebben van már a lejtőn. Szinte látjuk, amint a földből, a sárból, az erkölcsi fertőből titokzatos karok nyúlnak ki és rántják maguk felé azt a szerencsétlent, aki nem volt elég erős s nem tudott ment maradni az első félrelépéstől. Ha szakadni kezd a ruha, vagy azonnal bevarrjuk, vagy tovább szakad. Ha rés támad a gáton, vagy azonnal betömjük, vagy áttör és mindent elsöpör az áradat.

A fiatal Júdásban a kezdődő kapzsiság volt ez a kis rés, — másban a kezdődő érzékiség, a hiúság, a hatalmi vágy, a lustaság, az élvezet hajhászása — és az volt a veszte, hogy sem szülői, sem nevelői, sem önmaga nem vették ezt komolyan.

Valószínű, hogy már gyermekkorában kezdte a lopást, a csalást egészen kis, apró dolgokon és nem volt, aki megragadja romlani induló fiatal lelkét. Nem volt szerető és mégis keményen fegyelmezni tudó édesapja, nem volt melegszívű és mégis föltétlen engedelmességet követelő édesanyja, akinek okos fegyelmezése gátat tudott volna vetni a még csak csirájában meglevő veszedelemnek. És így a szabadesés törvénye tovább dolgozott benne. Ő őrizte az apostolok közös erszényét és lopkodni kezdett az apostolok közös kasszájából. Persze a látszatra, a tisztességes külszínre ügyesen vigyázott. Oly ügyesen, hogy Krisztusnak mindentudó szemein kívül csak Szent János vette ezt észre. És mikor Júdás nagy álszenteskedéssel botránkozik, hogy Mária Magdolna miért az Úr lábára öntötte a drága olajat és miért nem adta e helyett annak árát a szegényeknek, Szent János hozzáteszi: «Ezt pedig nem azért mondá, mintha a szegényekre lett volna gondja, hanem mivel tolvaj volt és nála lévén az erszény, az adományokat elsikkasztá» (Ján. 12, 6.).

Megdöbbentő tanuság: mivé lesz az ember, ha nem küzd szenvedélyei ellen! *Szenvedélyek mindenkiben vannak, ez közös emberi sors. De küzdeni ellenük, ez keresztény életfeladat!* Egyikben különösen erős a hiúság, másikban a hatalomvágy, harmadikban a féktelenkedő érzékiség, — Júdásban erős volt a pénzvágy. Csak ez az egy szenvedély és ez is tönkretette, árulóvá tette.

A transzformátorokra, ahol a nagyfeszültségű, titokzatos elektromos erők működnek, cikázó villámot és halálfejet festünk, hogy mindenki vigyázzon... Ah! A szenvedélyeinkre kellene halálfejet festeni!

«Mit fogtok nekem adni, ha én őt kezetekbe adom? Azok pedig rendelének neki harminc ezüstpénzt» (Máté 26, 15.). Vigyázzunk, Testvéreim, mert Júdás harminc ezüstjének nincs nyugtuk többé a világon! Itt gurulnak közöttünk az árulás díja gyanánt és ezer meg ezer kéz kapkod utánuk.

Mit fogsz nekem adni, ha elárulom őt? Adj egy jobb állást vagy kinevezést és elhagyom érte hitemet, elveimet, meggyőződésemet. Adj egy gazdag partit, kecsegtető házasságot és odaadom érte gyermekeim katolikus hitét és saját lelki nyugalmamat. Adj egy aranyláncot vagy gyémánt fülbevalót és odaadom érte erkölcsi tisztaságomat. Adj egy gyönyörrel telített éjszakai tivornyát és odaadom érte örök üdvösségemet. Adj egy kissé több kényelmet és nem engedem a világrajönni a gyermekeket, akiket Isten nekem akart adni. Adj egy órával több lustálkodást az ágyban és odaadom érte a vasárnapi misémet... Jaj, hányszor csendül fel ma is Júdás szava: «Mit fogtok nekem adni, ha én őt kezetekbe adom?»

B) Pedig, akinek nyitott szeme van, mennyire meglátnáthatná a másik figyelmeztetést is Júdás szomorú sorsából! *Júdás hitt a bűnnek*, **de a bűn** — mint mindig szokta — **rászedte őt is.** Júdás azt hitte, hogy ha megkapja a harminc ezüstpénzt, eljut a boldogság csúcsára. Az ördög ezt ígérte Júdásnak, másnak meg másféle boldogságot ígér; mindenkit különfélekép fog meg, azon a gyönge oldalán, ahol bírja, — de mindenkit egyformán rászed, mint rászedte Júdást.

Megvan a pénz, — nos, boldog vagy? Zsebedben az összeg, amely után vágytál, — nos, boldog vagy? Legalább egy évre? Egy hónapra? Nem, még csak egy napra sem! Júdásban már pár óra mulva felkiáltott a lelkiismeret szava, már pár óra mulva jött a rettenetes csalódás, kijózanodás, már pár óra mulva megölte magát.

Nem veszítek észre, mily csodálatosan mély pszichológiával dolgozik a Szentírás? Alighogy Júdás elkövette bűnét, mint valami tűzhányó hegy kitörése lobban fel benne a lelkiismeret vádja!

Ó, Testvéreim, kinek nem voltak még hasonló percei? Percek, amelyekben hirtelen világossá vált bennünk, mily hazug a bűn, mily csalfa, gonosz, aláváló! Mint hiteget, ígér, hizeleg, csábít, míg el nem követtük — s mily gyalázattal vigyorog szemünkbe és magunkrahagy kínzó vergődésünkkel, ha elestünk!

Nem akarunk az áruló Júdás sorsára jutni? Ó, akkor ne felejtsük el, amit a keresztségben ígértünk! «Ellene mondasz-e az ördögnek?» «Ellene!» «És minden cselekedeteinek?» «Ellene!» «És minden pompájának?» «Ellene!»

«Egy közületek el fog árulni engem» (Máté 26, 21.) — mondotta az Úr az utolsó vacsorán. Az apostolok pedig sorban egyenként kérdezték szomorkodva: «Csak nem én vagyok, Uram?» Ó, ha sokszor aggódva kérdezném gondolataim, terveim, szavaim, tetteim után én is: Csak nem árultalak el, Uram!

C) És végül figyeljünk Júdás bukásából még egy utolsó tanuságra is. Nagy tragédia volt, hogy Júdás ily óriási bűnbe zuhant, de még nagyobb volt, hogy mikor bűnének tudatára ébredt, **kétségbeesett és elvesztette bizalmát a megbocsátó Isten iránt.** Ez volt tragédiájának megpecsételése.

És tudjátok, miért jutott a kétségbeesésig? Azért, mert nem szokott imádkozni! Hogy a külső látszatot megóvja s apostoltársai előtt el ne árulja sötét lelkét, még ügyes képmutatással mímelte ugyan az imát, de lelke már régen elszokott és elszakadt Istentől. Honnan tudom ezt? Onnan, hogy ha jól imádkozott volna, ide soha nem jut! Mikor lelkiismerete felébred, fűhöz-fához kapkod segítségért, csak Istenhez nem fordul. Számára nincs Isten, mert elfelejtett imádkozni!

Pedig Júdás megbánta bűnét. «Paenitentia ductus», «megbánván tettét» (Máté 27, 3.) ment a főpapok elé. Meg is gyónta bűnét. «Peccavi!» «vétkeztem!» — mondotta. Vissza is adta a bűnösen szerzett pénzt. Ime: bánat, gyónás, elégtétel megvolt nála — és mégis elveszett! Elveszett, mert hiányzott lelkéből még valami, egy látszólag picike és mégis nélkülözhetetlen dolog: *a bizalom az irgalmas Krisztus megbocsátó szeretete iránt.*

A szerencsétlen áruló apostol története így harsogja felénk a nagy tanuságot: Állj ellen bűnös hajlamaidnak, amíg nem késő! Ne higyj a bűnnek, mert rászed téged is! De ha mégis oly szerencsétlen voltál, hogy elbuktál, *csak soha, soha kétségbe ne essél!* Minden bűnbánó bűnöshöz szól az Úr Izaiás prófétánál: «És ha a bűneid oly vörösek volnának is, mint a skarlát, fehérek lesznek, mint a hó. És ha vörösek volnának, mint a bíbor, fehérek lesznek, mint a gyapjú» (Iz. I. 18.). És minden megtérő bűnöshöz szól Aranyszájú Szent János: «Ha szikrák esnek a tengerbe, vajjon felgyújtják-e a tengert? Nem! Hanem a tenger ki-

oltja azokat. A te bűneid a szikrák, a tenger pedig a te Istened irgalmassága» (Hom. 8 de poenit., n. 1.).

Ó, Uram, nagy az én bűnöm, de még nagyobb a te áldott irgalmad!

*

Kedves Testvéreim! Ugyanazon a napon, talán ugyanabban az órában, amelyen a Kálvárián magasba emelték az Úr véres keresztjét, Jeruzsálem másik végén, egy elhagyott erdő magányos homályában egy másik ember is függött a fán: az áruló Júdás.[1]

Micsoda rémes ellentét! A keresztfán függ az értünk vérző, haldokló Üdvözítő, aki meghalt mindenkiért, értünk is, értem is, Júdásért is: a másik fán pedig az öngyilkos Júdás, akiért hiába halt meg Krisztus, mert ő maga fordult el Krisztus kiömlő vérétől.

És azóta gyűlölt és átkozott a Júdás-név szerte a világon! Voltak vallástalan, istentelen emberek, akik vallásellenes gyűlöletükből hihetetlen durvaságokra adták már magukat. Volt egy elvetemült apa, aki leányát az ördögről, a sátánról nevezte el és Satanella nevet adta neki. Voltak elvakult emberek, akik kutyájuknak szent nevet adtak . . . De olyan vak, olyan elfogult, olyan elvetemedett ember még nem volt a világon, aki nem fiának, de akárcsak kutyájának is a Júdás-nevet adta volna. Mert ez a név gyűlölt és átkozott az egész világon. «Te, Júdás!» — így mondják arra az emberre, akiben nincs hűség, becsület! «Te Júdás!» — így nevezik azt az embert, aki hitvány anyagi érdekért szemrebbenés nélkül képes a legszentebb eszményeket: családot, hazát, hitet elárulni.

Júdás felakasztotta magát. Jaj, ha ma a világ minden Júdása felakasztaná magát, volna-e elég kötél a boltban, volna-e elég szálfa az erdőben? . . .

Nekünk pedig, édes Jézus, adj erőt, hogy ne legyünk soha a te Júdásaid, hanem a te nemes lelkeden szeretettel csüggő apostolaid. Ha pedig talán már eddigi életünkben Júdásaid voltunk, ó, akkor csókolj meg minket is, mint megcsókoltad azt az áruló tanítványt; kérdezz minket is: «Barátom, mi végre jöttél?» — és halljad a mi válaszunkat: Uram, most már nem elárulni jöttünk többé, nem megbántani többé, nem vétkezni többé, hanem jöttünk vezekelni és jóvátenni a multat. Jöttünk, hogy ezutáni rendületlen kitartásunk legyen a mi engesztelő s megértő szeretetünknek biztos záloga. Amen.

[1] Klug I. nyomán.

XXII.

Szent Péter.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az apostolok közül ketten tagadták meg az Úr Jézust: Júdás és Péter, — és mégis mily egészen más lett a két apostol sorsa! Júdás elárulta az Urat és mikor szörnyű tettének tudatára ébredt, kétségbeesésében öngyilkossá lett. Péter is megtagadta az Urat, de pillanatnyi bukása után vezeklő lelke bocsánatért sírt fel Hozzá s a megtagadott Krisztus a bűnbánó és vezeklő Péternek mindent megbocsátott, mindent elfelejtett.

Ha megrázó tanulsággal szolgált számunkra a mult alkalommal Júdás bukásának vizsgálata, nem kevésbbé lesz hasznos Szent Péter gyöngeségének, de egyszersmind bűnbánó megtérésének szemlélése is.

Fessük meg a mai alkalommal néhány vonásban mindenekelőtt is I. **Péter jellemét,** hogy aztán II. **megérthessük őt bukásában** és III. **követhessük megtérésében.**

I. Péter jelleme.

Péter bukása érthetetlen volna előttünk, ha jelleméből csak az ő vallási buzgóságát, tetőtől-talpig nemes gondolkozását, jóakaratát és önzetlen becsületességét ismernők s ha nem vennők észre más oldalról megfontolatlan hirtelenkedését és hevességét is.

A) **Szent Péter valóban mélyen vallásos lélek volt;** az evangéliumok többször tanuskodnak erről. Még mielőtt az Úr Jézus vonzókörébe került volna, már testvérével, Andrással együtt ott van Keresztelő Szent János tanítványai közt; az Úrral is ott találkozott először és ott csatlakozott hozzá. Buzgóságát az Úr maga többször kitüntette; a Tábor-hegyi megdicsőüléshez s a Getszemáni-kert haláltusájához

Pétert is magával viszi, sőt jövendő Egyházának fejévé is őt rendeli.

Önzetlen, becsületes gondolkodásának, az Úr iránt érzett igaz szeretetének is lépten-nyomon jelét adta Péter. Emlékezzünk csak pl. az utolsó vacsorán arra a jelenetre, amikor megzavarodva veszi észre, hogy az Úr meg akarja mosni az ő lábát. «Az én lábaimat ugyan meg nem mosod soha» — kiált fel tiltakozva az első pillanatban. Felelé neki Jézus: «Ha meg nem moslak, nem lész részed énvelem», Péter erre valami leírhatatlanul meleg szeretet hangján feleli: «Uram! akkor hát nemcsak lábaimat, hanem kezeimet és fejemet is» (Ján. 13, 8—11.). Mily meleg szeretetnek őszinte megnyilvánulása!

Vagy ott van az a másik jelenet a parton álló Krisztussal. Kora hajnal van. Az apostolok halásznak a tibériási tengeren. A parton egyszerre csak megjelenik valaki. A derengő, gyönge fénynél csak Szent János ismeri fel. «Az Úr az» — szólal meg. Erre az apostolok a part felé kezdenek evezni. De Péternek sokáig tartott volna, míg elérik a partot. Magára kapja köntösét és úgy, ahogy volt, beleveti magát a vízbe, hogy hamarább elérje Krisztust (Ján. 21. fej.) Ennyire szerette az Urat!

B) Péter azonban nemcsak jószándékú, buzgó, lelkes, becsületes volt, hanem — mint az ilyen emberek sokszor szoktak lenni — **túlságosan magabízó, hevülékeny, megfontolatlan is,** és ez lett veszte. Az ilyen mélységesen becsületes jellemek rendesen nem eléggé vigyáznak magukra. Érzik magukról, hogy becsületes a szándékuk, és ezzel beérik. Nem akarnak tudni hirtelenségükről, meggondolatlanságukról és ezért könnyen elbízzák magukat. Mindez a hiba megvolt Péterben is.

És az Úr ismételten figyelmeztette is erre, — de hiába.

Az utolsó vacsorán azt mondja az Úr Péternek: «Ahová én megyek, oda te most nem jöhetsz utánam, de majd követni fogsz később.» Péter ezt nem hagyhatja szó nélkül és nagy tűzzel feleli: «Miért nem mehetek most utánad? életemet adom érted.» Felelé neki Jézus: «Életedet adod értem? Bizony, bizony mondom neked: Mire a kakas megszólal, háromszor fogsz megtagadni engem» (Ján. 13, 36—38.). Ime, elhangzik az Úr figyelmeztető szava, de Péter nem akarja elhinni magáról, hogy valaha ily gyönge tudna lenni.

Mialatt pedig mennek az Olajfák-hegyére, így szól Krisztus tanítványaihoz: «Mindnyájan megbotránkoztok én-

bennem ez éjjel». Péter mindjárt tiltakozik: «Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én meg nem botránkozom soha!» Jézus újra utal a kakas szavára, de Péter egyre hevesebbé válik: «Ha meg is kellene halnom veled, nem tagadlak meg téged» (Máté 26, 35.).

«Ha mindnyájan, *én* nem!» Péter, ez nem volt szép tőled! Hiszen értjük: a szeretet beszélt ekkor is belőled, de szeretetből is lehet helytelent mondani.

Péter itt csak arra gondolt, mennyire szereti mesterét. Pedig ha jobban elmélyed lelkének vizsgálatába, ismerhette volna félénkségét is. Mikor a tengeren járt, ugye mily hamar elhagyta a bátorsága! És ha ismeri félénk természetét, akkor nem vette volna tudatlanba az Olajfák-hegyén az Úr harmadik figyelmeztetését: «Simon! alszol?» (Márk 14, 37.). Hanem akkor megfogadta volna az Úr szavát, amellyel megmenthette volna magát a bukástól: «Ébren legyetek és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek; a lélek ugyan kész, de a test erőtlen» (Márk 14, 37. 38.). Mily isteni szavak! Hányszor érezzük igazukat saját, bizakodó magunkon is! De Péter mindezt nem hitte, nem vette komolyan — és így történt meg szomorú bukása.

II. Péter bukása.

A) Csak ha így egymás mellett látjuk Péter jellemén a fény- és árnyoldalakat, akkor értjük meg szomorú bukását, hármas tagadását, azokat a fájdalmas emlékű szavakat, amelyekkel a főpap udvarában megtagadta az Urat: **«Nem ismerem ezt az embert!»** (Máté 26, 72.)

a) Mi az, Péter, jól hallunk? *Nem ismered Őt?* Hiszen éppen az imént vacsoráztál vele! Hiszen éppen az imént húztad ki mellette kardodat! Hiszen három évig éjjel-nappal vele voltál!

Nem ismered Őt? Hiszen évek óta minden szavát hallottad, minden cselekedetét láttad! Vele voltál a Tábor-hegyén, vele az Olajfák-kertjében, láttad imádkozni, nélkülözni, küzdeni, vért izzadni, — és most nem ismered?

Péter! Hát mikor mindenki el akarta Őt hagyni, nem te mondtad-e ezeket a fönséges szavakat: «Uram! kihez mennénk? Az örök élet igéi nálad vannak. És mi hittünk és megismertük, hogy te vagy Krisztus, az Isten Fia» (Ján. 6, 69. 70.) — és most nem ismered Őt?

Péter! Mikor Ő megkérdezte apostolait, hogy kinek tartják Őt, hát valamennyinek nevében nem te felelted-e: «Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia» (Máté 16, 16.) — és most nem ismered Őt?

Péter! Csak pár órával előbb is, mikor az Úr megmondotta, hogy meg fogtok benne botránkozni, nem te mondtad-e fölényes bizakodással: «Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én meg nem botránkozom soha» (Máté 26, 33.), — és most nem ismered Őt?

b) Jaj, Péter, Péter, hogyan lehettél ilyen gyáva? — vetődik fel bennünk a szemrehányás: de rögtön el is némul, mihelyt eszünkbejut saját viselkedésünk. *Vajjon a mi ajkunkat még sohasem hagyta-e el az a gyáva mondat: «Nem ismerem azt az embert!»* Ha magunkban vagyunk, ha senki sem lát, ha szobánkba zárjuk magunkat, ó, igen: akkor tudunk jók, vallásosak, tisztalelkűek maradni. Jaj, csak emberek közé ne kerüljünk! Csak más erkölcsi felfogásuak közé ne! Csak más vallásúak közé ne! Mert ott mily könynyen szalad ki soknak az ajkán a Krisztustagadás szava: Nem ismerem azt az embert!

Péter egy szolgáló kedvéért tagadta meg az Urat. A mai Péterek egy jelszó, egy divatos felfogás, az emberfélelem ezernyi arca miatt. Ma már nem divat, hogy pénteken böjtöt tartsunk. Ma nem divat, hogy a családban két gyermeknél több is legyen. Ma nem divat, hogy a ruhátlan akt-festmények helyett szentkép függjön a szoba falán. Ma nem divat, hogy gyónni menjen az apa is, anya is, necsak az iskolás gyermekük ... Mindez nem divat, hát «nem ismerem ezt az embert!»

Testvéreim, adjuk csak föl magunknak a lelkiismeret-vizsgálás komoly kérdését: Vajjon mi sohasem voltunk-e még gyávák, mikor az Urat meg kellett volna vallanunk? Vajjon sohasem tagadtuk-e még meg Krisztust, mint Péter megtagadta?

Megtagadja Krisztust, aki bármilyen földi tekintetből elhagyja becsületes elveit, erkölcsi meggyőződését. Megtagadja Krisztust, aki földi előnyökért, hogy egy kicsit a tűznél melegedhessék, nem meri hitét megvallani s vallását gyakorolni. Megtagadja Krisztust, aki ember-félelem miatt nem mer meggyőződése mellett szót emelni. Megtagadja Krisztust, aki társaságban inkább maga is folytatja a piszkos beszédeket, léha vicceket, csak rá ne fogják, hogy «bigott vagy», «gyerek vagy», «te is Krisztus tanítványa vagy». Min-

denki megtagadja Krisztust, aki szenvedélyének hatása alatt bűnbe beleegyezik.

B) Testvéreim! Nem akarunk idejutni? Nem akarjuk az Urat megtagadni? Akkor kutassuk figyelő lélekkel, hogyan sodródott Péter e szomorú tagadásig, **mi vitte őt a bukásba.**

a) Vajjon az-e, hogy nem szerette az Urat? Ezt ugyan ki merné mondani? Szerette, *de vakmerően bízott magában!* Természete hullámzó, könnyen lobbanékony volt, és az volt a veszte, hogy ezt a gyönge mécsest szélviharba vitte: persze, hogy elfújta azt a vihar! Veszte volt az a vakmerő önbizalom, amely ily szavakban nyilvánult meg: «Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én meg nem botránkozom soha.»

Azóta is hány léleknek vált már vesztévé ez a vakmerő önbizalom! «Ezek — igen; én — soha!»

Fiatal fiú és fiatal leány eszményi tisztelettel vannak egymás iránt, jók, vallásosak, de folyton összebújnak, nagyon bizalmasak. A lelkiatyjuk figyelmezteti őket a veszélyre. És mi a válasz? «Kérem, ne tessék rosszra gondolni. Másnál — lehet. De köztünk? Ki van zárva!»

Ne olvasd el azt a léha könyvet, ne menj abba a könnyelmű társaságba, ne nézd meg azt a sikamlós színdarabot! «Kérem, ne tessék félteni! Másnál — lehet. De nálam? Ki van zárva! Hiszen nem azért megyek oda, hogy rám ragadjon a rossz!» Azt elhiszem, hogy nem *azért* mégy, de... de a molnár sem azért megy a malomba, hogy lisztes legyen, — és mégis azzá lesz! És Szent Péter sem azért ment a tűz mellé, hogy megtagadja az Urat. Azért ment, mert fázott és a hidegben egy kis meleget keresett. És így került olyan emberek közé, kiknek minden szava, gondolata, terve, szemrebbenése egészen más volt, mint az övé.

Hányszor kell nekünk is a kollégiumban, az egyetemen, a hivatalban, az üzletben, a műhelyben, ahová a megélhetés kényszerít, ahol laknunk, dolgoznunk, tanulnunk kell, hányszor kell észrevennünk, hogy olyan emberek közt vagyunk, akiknek egyetlen szavuk, tervük, tettük nem egyezik a mi keresztény felfogásunkkal! Akiktől lépten-nyomon kell hallanunk a gúnyos szót: «Talán te is a názáreti tanítványa vagy?» «Mily gyámoltalan kis gyermek vagy, ha még ezt sem mered!» «Mily álszent, bigott, sötét, mafla vagy, ha még ilyesmiket sem akarsz megtenni!»...

Mily boldog, aki menekülni tud tőlük! Péter sem esett

volna el, ha az első kísértéskor észbekap és inkább ott hagyja a meleg tüzét, mintsem a tűznél kelljen hagynia tiszta lelkét.

De ha nem lehet menekülni? Ha a megélhetés kemény lánca odaköt ehhez a veszedelmes társasághoz, mit tégy akkor? Legalább igyekezzél minél mélyebb gyökerekkel kapaszkodni Krisztusba! Ha már Pétert a hideg bekényszerítette ilyen környezetbe, legalább felkészült volna a reá váró veszélyre imával és elszántsággal! Hiszen nem hallotta-e csak pár perccel előbb az Úr figyelmeztetését a Getszemáni-kertben: «Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!»

b) De Péter nem vigyázott, mert túlságosan bízott magában és így fölöslegesen veszélynek tette ki magát. Bukása újabb figyelmeztetés mindnyájunknak, hogy *fölöslegesen veszélynek ki ne tegyük magunkat és el ne bízzuk magunkat.* Még akkor sem, ha esetleg már egy hosszú élet hűséges istenszolgálata volna is mögöttünk. Amíg az ember él, mindig feje fölött a veszedelem, hogy eleshetik. Elesik, ha elbízza magát. Péter árulóvá lett egyetlen gyöngesége, az emberfélelem miatt. És még hozzá nem is valami félelmetes hatalmasság előtt, hanem egy zsidó cselédleány szavára. Valóban: elcsúszott egy cseresznyemagon!

Titokzatos mélység az emberi lélek! Mélység, amelynek fenekén éhes vadállatok tátogatják szörnyű szájukat. Verjük rövid láncra azokat, az önfegyelmezés és résenállás rövid láncára. Jaj, ha láncukat tépik ezek a vad kutyák! Péter lelkének mélyén ott volt az emberfélelem s mikor ez elszabadult láncáról, összetépett benne hűséget, szeretetet, állhatatosságot. A mi lelkünkben talán a hirtelenség, az érzékiség, az irigység, kapzsiság... Testvérek, vigyázzunk és imádkozzunk!

c) De Péter bukásából tanuljuk megbecsülni *lelkiismeretünk szavát is!* Mily erő a bűnbeesés ellen a lelkiismeret szava, ha követjük azt! Péternek bukásává vált, hogy nem riadt össze a kakas első szavára! De hányszor szólal meg bennünk is a kakas, hányszor jelzi bennünk is a nyugtalankodó lelkiismeret: Te, ezt a színdarabot nem szabad megnézned; te ezzel a veszedelmes ismeretséggel föl kell hagynod; te, azt a gyanús üzletet nem szabad megkötnöd... Boldog ember, aki ura akaratának és szolgája lelkiismeretének! Boldog ember, aki mindig engedelmes szívvel figyel lelkiismerete szavára, mert Péter bukása örök figyelmeztetés

hogy ma hitvallók lehetünk s holnap megtagadhatjuk Krisztust, ha elfeledjük Krisztus intelmét: Vigyázzatok és imádkozzatok!

III. Péter megtérése.

Ha azonban Péter bukása nagy figyelmeztetés számunkra, viszont megrendítő bűnbánata és megtérése nagy útmutatás is. Elesni szomorú, emberi sors, — de bűnből fölemelkedni, keresztényi erény.

A) **«És hátrafordulván az Úr, rátekinte Péterre»** (Luk. 22, 61.), — olvassuk a szentírásban rögtön Péter tagadása után.

a) Ah, ez a szomorú isteni tekintet! Hányszor látta már Péter szomorúan nézni az Urat, *de így még soha!* Mikor elment a gazdag ifjú s elhagyta az Urat, . . . mikor végignézett a hegyről a pusztulásra szánt Jeruzsálem fölött, . . . mikor ott állott Lázár sírjánál . . . igen, szomorú volt akkor is Krisztus tekintete — de így, ily bánatosnak, ily csalódottnak, ily szemrehányónak még sohasem látta.

Mi mindent mondhatott ez a néma, szemrehányó krisztusi tekintet!

Péter! Hát igazán nem ismersz? Én vagyok a Mester, aki téged apostolommá választottalak (Máté 4, 18—22.). Én vagyok, aki egyszer a hullámon feléd közeledtem és sóvárgó szereteted nem bírta ki a várakozást és elém siettél a habok tetején (Máté 14, 25—33.). Most sem ismersz? Én vagyok, akit te Cezáreában Isten Fiának vallottál (Máté 16, 16.). Most sem emlékezel reám? Péter! Én vagyok, aki nehány órával előbb előtted térdeltem s lábadat mostam (Ján. 13, 6.). Én vagyok, akiről fogadkoztál, hogy inkább meghalsz, de meg nem tagadsz (Máté 26, 35.). Péter, még most sem ismersz?

b) «És hátrafordulván az Úr, rátekinte Péterre.»

Micsoda tekintet!

Mi minden jutott Péternek eszébe!

Ah, mi történt velem?!

Igazán rólam mondta egykor az Úr: «Te Péter vagy és erre a kősziklára fogom építeni egyházamat?» (Máté 16, 18.). Én, kőszál? Nem inkább gyáva nádszál? Én, az Egyház alapja? Én, a gyáva tagadó?

Igazán nekem mondta az Úr: «Ime, a sátán kikért titeket magának, hogy megrostáljon, mint a búzát; de én könyörög-

tem érted, hogy meg ne fogyatkozzék hited?» (Luk. 22, 31, 32.). Hogy meg ne fogyatkozzék az én hitem? Igen, Uram, te imádkoztál értem, de én nem imádkoztam magamért, s ime, ezért buktam el, mert nagyon bíztam magamban.

Bárcsak kísértéseink közt mi is észrevennők, mily fájdalmas arccal néz reánk az Úr! Mikor léha társak csábítása csalogat s fékevesztett ösztöneink ördögi incselkedése húz a bűn felé, mikor az érzéki élvezetek ezernyi bűnrehajtója kínálja a bódító örömök teli poharát és nyomában pokoli vágyak emésztő tüze gomolyog fel bennünk, ó, bárcsak ezekben a rémes pillanatokban észrevennők az Úr Krisztus szomorú arcát!

B) «És hátrafordulván az Úr rátekinte Péterre ... **És kimenvén Péter, keservesen síra»** (Luk. 22, 61, 62.).

Még nem lett volna elég a menekülésre, ha Péter a szomorúság mellett mást is meg nem lát az Úr tekintetében: ha meg nem látja **az ő megbocsátó irgalmát is.** Fájdalmas volt Krisztus tekintete, mint a csalódott baráté, de rügyfakasztó is, mint a tavaszi napsugár. *És hogy ezt Péter észrevette, az lett a menekülése!*

Úgy magam elé képzelek egy jelenetet.[1] Mikor a kétségbeesett Júdás óriási lelkifurdalások közt, kezében a végzetes kötéllel, haját tépve rohant az erdő felé, hogy végezzen magával, képzeljük el, hogy az úton egy arcát kezébe temető, keservesen síró férfival találkozik. Ránéz. «Ez Péter!»

Júdás rohantában odaszól: «Péter! Nem bírom tovább! Elárultam a Mestert. Megyek, végzek magammal!»

És Péter megszólal: «Testvér! Mondd, hányszor árultad el?»

«Hányszor? — riad föl Júdás. Hát egyszer elárulni is, nem elég-e?»

S akkor Péter heves fájdalommal ragadja meg Júdás karját! «Júdás! Te egyszer árultad el — s kétségbeesel? De én? Én ... ezen az egy éjjelen ... háromszor egymás után ... és esküdöztem ... és átkozódtam, hogy soha nem is ismertem Őt ... De, Testvér, hát nem emlékszel, mit mondott Ő nekem, mikor megkérdeztem, hogy hányszor bocsássak meg vétkező felebarátomnak? Talán hétszer bocsássak meg neki? — kérdeztem az Urat. És hallottad mit felelt? «Nem mondom hétszer, hanem hetvenhétszer.»

[1] V. ö. P. Lhande: Le bon Pasteur. Paris. 1928. 148. l.

(Máté 18, 22.) Ó, Testvér, mi még messze vagyunk ettől a számtól. Jöjj, boruljunk térdre és kérjünk bocsánatot. Jöjj, kérjünk bocsánatot» . . .

És bizony mondom, Testvéreim, ha Júdás ebben a végső pillanatban bűnét bánó szívvel letérdel Péter mellé, akkor ma az egyház a többi vértanú szent apostol mellett említené azt a nevet is, amelyet így most a történelem csak a gyalázatos árulás szimbólumaként tud emlegetni.

Mily megrázó tanúság, mily megrendítő figyelmeztetés, hogy bízzunk az Isten megbocsátó irgalmában!

C) Van azonban Péter történetének még újabb tanúsága is. Rettenetes dologról hallottunk a két utóbbi szentbeszédben **az egyház két oszlopának összeomlásáról.** Ledőlt Júdás, ledőlt Péter!

Ledőltek, mert kiválasztottságuk s isteni elhivatottságuk mellett is emberek voltak, amint azóta is Krisztus földi országában, az Egyházban is, a papságban is, az isteni és emberi elem összenőve, összeforrva dolgozik s nekünk, mindnyájunknak, szent kötelességünk arra törekedni, hogy az isteni vonás erősödjék s az emberi minél inkább eltűnjék.

Az első apostolok bukása óta többször ismétlődött meg ez a szomorú óra az Egyház történetében! Oszlopok omlottak össze, elhivatottak, kiválasztottak, hegytetőn álló cédrusok, — ne kritizáljuk őket, ne kárhoztassuk őket, de: imádkozzunk értük!

Testvéreim! Szoktatok-e ti papjaitokért imádkozni? Mert ők imádkoznak értetek, minden miséjükben minden hívőért! De ti? Ti imádkoztok-e értük? Ó, imádkozzatok a jó papokért, akik rendíthetetlen szeretettel hajtják homlokukat Jézus isteni szívére. De imádkozzatok a szerencsétlenekért is, a méltatlanokért, az összetört oszlopokért, — ne szomorú eseteket terjesztgessetek, ne pletykázzatok, ne botrányban vájkáljatok: *imádkozzatok!* Imádkozzatok értük, hogy ha összeomlottak, mint Júdás s megtagadták az Urat, mint Péter, legalább ne Júdás kétségbeesése legyen végük, hanem Péter bűnbánata.

*

Kedves Testvéreim! Sokszor halljuk a mentegetőzést a bűnösök ajkáról: «Ne tessék rajtunk csodálkozni, hiszen Péter is elesett». Igen, elesett. De ne felejtsétek el folytatni is a mondatot: Péter elesett, de megtért és egész életében vezeklést tartott.

Júdás elesett, s így is akart maradni; Péter is elesett, de utána kapott Krisztus segítő kezének és fölkelt. Elesni emberi dolog, de a bűnben fekve maradni — ördögi!

Azt tartja a közhiedelem, hogy valahányszor Péter ezentúl a kakas szavát hallotta, mindig kicsordult a könny szeméből.

Lehet, hogy ez csak legenda.

De hogy ezt az egy bukását egész életén át vezekelte és hogy ez a bukás Pétert egész életére megfontolttá s elővigyázatossá tette, az bizonyos tény. Saját bukására gondolt, mikor később híveihez a figyelmeztető szavakat írta: «Józanok legyetek és vigyázzatok, mert a ti ellenségtek, az ördög, mint ordító oroszlán körüljár, keresvén, akit elnyeljen; erős hittel álljatok ellen neki» (Pét. I. 5, 8, 9.).

Hogy Péter minden kakasszóra valóban sírt-e, nem tudjuk.

De egy valamit tudunk, egész biztosan tudunk.

Tudjuk azt, hogy Kr. u. 67-ben június 29-én a vatikáni dombok magaslatán egy kereszt állott és azon fejjel lefelé csüggött a keresztrefeszített Péter. Az a Péter, aki egy gyönge pillanatában megtagadta ugyan az Urat, de aki aztán bűnbánó életével és vértanui halálával tette jóvá ezt az egyetlen egy bűnét . . .

Ó, megfeszített Isten Fia, add meg nekünk, hogy mi is jóvátegyük minden szomorú esésünket, hogy aztán egykor mi is oly nyugodtan térjünk meg Hozzád . . . haza . . . az örök élet honába! Amen.

XXIII.

Pilátus.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Ami gyűlöletet és gonoszságot csak elbír az emberi szív, amennyi romlottság és hálátlanság csak lakozik benne, mindaz napfényre jött Krisztus szenvedéstörténetében. Az áruló Júdás után s a megrettent Péter után ma a gyönge jellemű Pilátus előtt áll meg vizsgálódó tekintetünk. Az előtt a Pilátus előtt, aki a zsidók országában Krisztus idejében a legfőbb római hatalmat képviselte; akinek tehát nemcsak kötelessége lett volna, hanem hatalma is megvolt hozzá, hogy megmentse az Urat a zsidók igazságtalan gyilkos bosszújától; aki az Úr hosszas kihallgatása folyamán maga is teljesen meggyőződött Krisztus ártatlanságáról és aki mindennek ellenére mégis megerősítette az igazságtalan halálos ítéletet, — mert gyáva volt, jellemtelen volt s a megismert igazságért nem akart áldozatot hozni.

A mai beszédem elején néhány vonásban igyekszem megfesteni, **ki is volt ez a Pilátus,** hogy így majd megértsük azt is, **II. ami Krisztussal történt Pilátus előtt** és megértsük **III. Pilátus tragédiáját is.**

I. Ki volt Pilátus?

Krisztus idejében a zsidók országa megszállt terület volt, a rómaiak hódították meg és Pilátus ennek a győztes római hatalomnak volt legfőbb képviselője Kr. u. 26-tól 36-ig.

A) **Hogy nem lehetett a régi kemény «római jellemek» első osztályából, azt már eleve is gyaníthatjuk.** Hiszen a kis megszállt Zsidóország oly jelentéktelen pont volt a római birodalom óriási területén, hogy a római császár ide helytartónak bizonyára nem küldte a legelső emberét. A császár bizalmas barátai nem nagyon kapkodtak a zsidó

helytartóság után. Azért sem, mert ott nem ígérkezett annyi élvezet, mint más országokban, de azért sem, mert nem volt könnyű feladat a folyton lázongó zsidó népet megtartani Róma igája alatt.

Pilátus — ha már idekerült — legalább arra igyekezett, hogy egyrészt életét minél kényelmesebben rendezze be itt, a távol Keleten, másrészt pedig minél kevesebb összeütközéssel húzza ki helytartósága idejét. *Jól élni és nem sokat izgulni!* — ez volt a jelszava.

Az elsőt elérnie neki a hatalmas római birodalom képviselőjének, nem volt nehéz feladat. A Földközi-tenger partján olyan helytartósági palota állott rendelkezésére, amely gazdagság és pompa tekintetében semmi kívánnivalót nem hagyott hátra.

Kényelme tehát bőven megvolt, — nem így azonban nyugalma.

Pilátus nős ember volt és éppen az kezdte nyugtalanítani, amiről egy napon feleségétől értesült. Úgy látszik, hogy felesége sokat hallott az Úr Jézus szerepléséről és el is beszélte férjének azt, ami különben az egész országban is a legizgalmasabb beszéd tárgya volt, hogy Názáretből valami új próféta támadt a zsidó nép között, de egészen különös, nagyobb minden eddiginél, a nép határtalanul lelkesedik érte és csodatetteiért.

Pilátus számára éppen ez a hír volt a nyugtalanító. Valahogy előre megérezte, hogy vagy ezzel a prófétával vagy a papi főtanáccsal neki még dolga lesz; hiszen hallotta, hogy a főpapok mily ferde szemmel nézik az új próféta működését. Pilátus csak nyugalmat szeretett volna és semmi áron bele nem keveredni ebbe az ügybe!

A) **Pedig amitől félt bekövetkezett. Hamarább, semmint gondolta volna.**

Kr. u. 33-ban Jeruzsálembe utazott a húsvéti ünnepekre. A húsvét mindig a zsidók százezreit vitte a fővárosba. Ajánlatos volt tehát, hogy a római helytartó is jelen legyen az esetleges zavargások elfojtására. De az idei húsvét különösképen is aggodalmasnak igérkezett, mert a názáreti prófétáról már egyenesen hihetetlen hírek jártak: hogy halottakat támasztott föl és a nép lelkesedése annyira megy, hogy királlyá akarják kikiáltani.

És ez a pont volt az, amelynek gondolatára Pilátus elsápadt. Mert hacsak vallási kérdésekről s metafizikai problémákról lett volna szó, az ugyan nem bántotta volna,

De királlyá tenni valakit? Ez már annyit jelentett, mint föllázadni a római uralom ellen. És ezt ő, a római uralom legfőbb képviselője, akinek még hozzá megvolt az «amicus Caesaris», «a császár barátja» kitüntetés is, ezt már el nem nézheti!

Ily körülmények között tehát Pilátus bizonyára megörült a hírnek, hogy a zsidók csütörtök éjjelén elfogták a nagy prófétát. Ha maguk a zsidók elintézik a prófétát, legalább nekem nem lesz vele bajom! El fogják ítélni és mégsem én ítélem el! Ártatlan-e vagy sem, az nem számít; a fontos, hogy az én nyugalmamat ne zavarja ez az ember . . .

Pilátus öröme azonban korai volt. A zsidók ugyan valóban halálra ítélték Krisztust, de hogy a halálos ítéletet végrehajthassák, ahhoz a római helytartó megerősítése is szükséges volt. Így történt aztán, hogy a papi tanács halálos ítélete után az egész szinedrium meg a félrevezetett lármázó tömeg a megkötözött Krisztust a helytartó háza elé vezette és követelte a halálos ítélet megerősítését.

És így került az Úr Jézus Pilátus elé.

II. Krisztus Pilátus előtt.

Krisztus Pilátus előtt! Milyen találkozás! Munkácsy gyönyörű festménye sokat érzékeltet a jelenet megrendítő fönségéből, de mennyire elmarad még ez is a valóság mellett!

Az egyik oldalon áll a világot élvező, szkeptikus, jellemgyönge, fölfelé kapaszkodó Pilátus, — s mögötte a római világbirodalom beláthatatlan hatalmának mindent lenyügöző ereje. A másik oldalon pedig az elhagyatott, megkínzott, összekötözött názáreti Próféta, — mögötte a dühösen lármázó és halált követelő tömeggel.

Ime a pillanat, melyet Pilátus mindig került, amelytől mindig félt. A pillanat, melyben *Pilátusnak választania kellett, hová álljon: a próféta mellé vagy vádlói mellé?*

A) Eleinte úgy látszott, mintha Krisztust választaná, mintha mellé állana. Eleinte még úgy látszott, hogy **szóhoz jut benne a római jogi érzék!** Bármint kiabált a tömeg, Pilátus előbb az okokat akarta hallani, amelyek miatt Krisztus halált érdemelne. «Micsoda vádat hoztok fel ez ellen az ember ellen?» (Ján. 18, 29.).

De a tömeg csak tovább kiabál és követeli, hogy ítélje el.

Erre Pilátusban fölágaskodik a római büszkeség és határoz : Akkor majd én hallgatom ki s meglátom, mit érdemel. Tudni akarom, igaz-e az, amit ráfogtok, hogy «felforgatja a nemzetet», «megtiltja adót adni a császárnak», de főkép, hogy «magát királynak mondja» (Luk. 23, 2.) Mert, ha igaz, hogy a népet lázítja a rómaiak ellen vagy az adófizetés ellen, vagy hogy magát királlyá teszi és a zsidókat az idegen uralom alól föl akarja szabadítani, akkor az élete már is meg van pecsételve . . .

Most tehát Pilátus maga elé szólítja Jézust. Pilátus és az Úr most ott állanak először szemtől-szemben. Ugy el tudom képzelni, hogy Pilátus milyen tekintettel nézte az Urat: a hatalmas helytartó, a megkötözött, szelíd tekintetű Krisztust!

Hát ez lenne az a felforgató próféta? Ez akar király lenni! Én ugyan a királyokat máskép gondoltam el! Igen, király az én uram, a római császár, a mindenen átgázoló légiók megszámlálhatatlan tömegének élén! Király vagyok én is, kis király, ennek a mérhetetlen római hatalomnak képviselője ebben a világtól eldugott kis Zsidóországban . . . De ez a Krisztus? Ez a fegyvertelen, megkötözött, szelíden szenvedő ember? Hát ez akar király lenni?! . . .

Szinte kételkedve kérdezi is tőle: «Te vagy-e a zsidók királya?» (Ján. 15, 33.). És hangszínezéséből ki lehet érezni gondolatát: No, ilyen álmodozó, ártalmatlan királyt ugyan nyugodtan meghagyhatunk a zsidóknak!

B) Az Úr válaszol és szelíd, csendes szava mélyen belevág Pilátus lelkébe és felkavarja azt. «Az én országom nem e világból való. Én arra születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szómra» (Ján. 18, 36.—37.).

Mily szelíden, nyugodtan mondta ezt az Úr és mégis mily kavarodást okozott Pilátus lelkében!

Az igazság! Ez volt az a szó, amelyik felkavarta Pilátus egész valóját. Nem tudom, talán elmult fiatalsága jutott eszébe, amikor még hitt az igazságban, amikor tudott különbséget tenni a jó és a rossz közt, az erény és a bűn közt, a nemes és gonosz közt; amikor még e szerint is élt; amikor még volt célja életének. De hová lett mindez az élet kemény küzdelmében! Látnia kellett a lelketlen tülekedőket, a minden áron érvényesülőket, a pénzért becsületet, erkölcsöt, tisztességet letaposókat, a jog és jogtalanság egyenlőtlen harcát . . . Előbb csak látta ezt . . . Aztán már maga is beállt

közéjük, és nyakig süllyedt. Habzsolta a filozófusokat, akik mindezt a jellemtelenséget, álokoskodások özönvizével leöntve, követendő eszménnyé magasztosították . . . és amikor mindez eszébe villant, hitetlen ajkán elhangzott a cinikus kérdés: **«Mi az igazság?»** (Ján. 18, 38.).

Mi az igazság? Igazság a római légiók hatalma! Igazság Róma gazdagsága! Igazság a kézzelfogható, tapintható, lemérhető, statisztikázható, oszlopokba állítható dolgok! Igazság a siker, a fény, a pompa, a jólét, az eszem-iszom, a diadal! De lélek, erkölcs, erény, becsület, meg a te országod? . . . Ah, mi az igazság?

Így szólt Pilátus. És így szólnak azóta is Pilátus elvbarátai 1900 év óta. Mi az igazság? — sziszegik félrebiggyesztett, fölényes ajakkal, mindent lemosolygó cinikus arccal és nem veszik észre, hogy saját üres lelkük halálos ítélete szól szavaik mögül. Mert igazság a költő szava:

> És kik tagadnak mindent vakmerően! . . .
> Kik elpocsékolták az ifjúságot,
> Vagy koldusok lélekben, szíverőben
> S agyukban ferdék, erkölcsben fonákok.
> Minden csak önlelküknek visszsugára:
> Az igazság náluk csak hangulat,
> Gyanakszanak, köpködnek világra,
> Mert lelkük tükre torzképet mutat.
>
> Vannak, kiknél dorbézolás az élet,
> Baromi módra sárban henteregnek,
> És azt szeretnék elhitetni véled,
> Hogy bűn s erény, rút és szép egyre mennek,
> Vakonszülöttnek a nap tiszta fénye
> S az éj sötétje egyformát hazud,
> És nem fog hinni soha semmi szépbe,
> Akinek benső szívvilága rút. *(Reviczky).*

C) Csakugyan: Pilátus előtt nem volt igazság semmi, s nem volt az igazságnak semmi ereje, csak az érdeknek, az érvényesülésnek. Mily leplezetlen nyiltsággal mutatta ezt meg mindjárt a következő percekben! **Nem talált Krisztusban semmi okot, de azért megostoroztatta!**

«Semmi vétséget sem találtam ez emberben mindazokból, amikről vádoljátok . . . Azért megfenyítem» (Luk. 23, 14, 16.).

Hát hallott-e már valaha valaki ilyen okoskodást? Nem találok benne semmi bűnt, tehát . . . Tehát: elengedem! Ezt várná az ember. Ha nincs benne bűn, akkor hamisan vádoltátok, és én ezzel lezárom az aktákat és elengedem őt!

Ez férfias beszéd lett volna! És ha ezt teszi Pilátus, neve soha nem kerül oly szégyenletesen a Hiszekegybe.

De Pilátus nem volt jellem! Az igazságnak is szeretett volna eleget tenni, meg a zsidóknak is. Kétfelé kacsintgatott és így fogant meg benne ez a torz okoskodás: Nem találok benne bűnt, — tehát megostoroztatom.

Hihetetlen okoskodás, — és mégis azóta is mennyien követik! Tudom, érzem, hogy Krisztusnak van igaza. Oly szép az ő vallása, oly magasztosak tanításai, oly megnyugtató az ő követése, tehát . . . tehát mégsem követem: mert áldozatba kerül, mert önfegyelmezésbe kerül, mert a világ megmosolyogna érte! Igen: mindenki Pilátus szerint okoskodik, akinek a neve «keresztény», azaz «Krisztus-párti», de az élete, az erkölcsi felfogása, a szórakozása, az élvezetei mind-mind meghazudtolják ezt a nevet.

«Soha a fény ellen nem vétkeztem» — mondotta el saját vigasztalására a nagy angol konvertita, *Newman* bíbornok. Mily öröm töltheti el annak lelkét, aki ugyanezt elmondhatja magáról: Soha lelkiismeretem, meggyőződésem és erkölcsi felfogásom ellen nem cselekedtem!

D) Pilátus éppen ezt nem mondhatta el magáról, de **szánalom is nézni azt a kínlódást és vergődést, amin keresztülment.** Krisztus bűntelenségének világos tudatával maga mögött a római katonaság erejével, tehát kezében az igazság is, hatalom is, — és mégis elbukott, mert gyáva volt és gyönge, akinek gyöngéit a nép hamar kitanulta és kihasználta.

Mi mindent megkísérel, hogy szabaduljon az ítélet kimondásától!

Elküldi az Urat Heródeshez, ítéljen ő fölötte. De Heródes visszaküldi hozzá.

Akkor felkínálja, hogy az ünnep alkalmával szokásos amnesztiában fogja Krisztust részesíteni. De a tömeg a gyilkos Barabbás számára követeli az amnesztiát.

Akkor véresre ostoroztatja Krisztust, hogy hátha ennyivel beéri a nép. De annak éppen most, a vér láttára jött meg az étvágya. Meg most már látják, hogy itt alkudozni lehet, hogy itt egyezkedni lehet, hogy a szigorú arcú Pilátusnak is van egy nagy gyöngéje.

És a nép most elsüti a nagy ágyút: «Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja; mert mindaz, aki magát királlyá teszi, ellenszegül a császárnak» (Ján. 19, 12.).

Ez a lövés talált! Telitalálat volt!

«Nem vagy a császár barátja!» Hah! Ezek fel akarnak

jelenteni a császárnál! Mit szól majd a császár!? Szeretnék ugyan kitartani e mellett az ártatlan ember mellett, — de mit szól majd a császár? Mi lesz akkor a jövőmmel? És az előmenetellel? . . . Utóvégre is nem ez az utolsó ember, aki igazságtalanul szenved . . . És egyszer úgyis meg kellene neki is halnia . . . Eh! Mit csináljak én ebből lelkiismereti kérdést! «Ibis ad crucem», — mondta ki ítéletét, «mégy a keresztre!» «Akkor aztán kezükbe adá Őt, hogy megfeszítsék» (Ján. 19, 16.).

III. Pilátus tragédiája.

A) Pilátus tragédiája nagy figyelmeztetés mindnyájunk számára. Pilátus megmenthette volna Krisztust, **ha megvan benne az erős jellem s a hajthatatlan férfiakarat!** Ha róla is elmondható lett volna a nagy dícséret: Ein Mann — ein Wort! És a másik: Ein Herz aus Erz! Igen, ha nem alkudozik, ha nem tárgyal, hanem öklével az asztalra csap: «Ezt az embert pedig szabadon bocsátom, mert semmi bűnt nem találok benne!»

De Pilátusból éppen ez hiányzott! Hiányzott a következetes cselekvés bátorsága. Gyáva volt. Köpönyegforgató. Föl és le mosolygó. Mint a biciklisták: lefelé taposnak, fölfelé pedig görnyednek. Farkasokkal együtt üvöltő volt. A többséggel tartó volt, aki mindenre képes, csak — az igazságért síkra szállni nem!

Lépten-nyomon nem tapasztaljuk-e, hogy az igazságnak mily veszedelmes ellensége a tömegek kollektív hangulatának terrorja, amely ellen csak a kőből faragott férfijellem mer kiállani s a megismert igazság mellett kitartani!

«Hát én ezt magamtól nem is tenném, — hallja az ember gyakran a mentegetőzést. Nem jelennék én meg ilyen botrányosan dekoltálva azon az estélyen, nem félnék én attól, hogy az Isten 3. és 4. gyermeket is adjon nekünk, nem járatnám én azt a léha, képes színházi lapot, nem beszélnék én olyan sikamlós vicceket, ha . . . ha nem volna ez a divat, a közfelfogás, a társaságbeli tónus, a hangadó emberek követelménye» . . . Igaz, hogy Pilátus sem ítélte volna halálra Jézust, ha nem lett volna ez a hangadó zsidók követelménye!

«Egyedül álló, magányos úr szobát keres», olvassuk gyakran az újságok hirdetéseiben. Nem jut eszünkbe ilyenkor, hogy tulajdonképen mily ritka a valóban egyedül állni merő,

meggyőződése mellett, még ha kell, magányosan is kitartó és igazságát megvalló ember? Az igazság sohasem népszerű. Ezért lesz az igazság sorsa oly gyakran a magányos szám-űzetés.

Pedig Pilátus-típusokkal tönkremegy az emberiség! Tönkremegy, ha a tömegszenvedély ide-oda hányódó, szeszélyes habjai nem találnak hullámtörőkre olyan sziklalelkeken, akik az idők változandóságának alá nem vetett igazság mellett bátran ki mernek állani. A tengerjáró hajók irány-tűjét azért szigetelik körül semleges mezővel, hogy semmi más mágneses hatásra ne reagáljanak, csak a mágneses Északi Sark vonzására, mert csak így mutathatják a hajónak a biztos utat. De ép így csak azok vezethetik az emberiséget is a biztos úton, akiknek lelke meg nem ingó kitartással fordul az igazság vonzó sarkpontja felé!

B) És itt kiált felénk Pilátus tragédiájából a nagy figyelmeztetés.

Hogy ő Krisztus ellenségei mellett döntött, ebben még nem volt annyira hibás, mint **amilyen bűnösök mi vagyunk, mikor Krisztust cserben hagyjuk.** Pilátust még megszédíthette a tömeg követelő lármája, az ő vádlottja mellett még nem beszélt 1900 év történetének apológiája. Pilátus még «ab urbe condita», Róma alapításától számította az éveket; honnan tudhatta volna, hogy a régi világ most fordul ki sarkából és a történelem annak a véres, rongyolt, elcsigázott embernek születésétől fogja az időt kezdeni, aki előtte áll most megkötözve?

De a ma élő Pilátusok ezt már tudhatnák!

Hogyan? Hát Pilátus ma is él?

Igen. Pilátus ma is él. Él azokban, akiknek ma is ez az életelvük: «Egy kis szembehunyással többre megy az ember, mint tiszta becsülettel». Pilátus él azokban, akik azt mondják: «Soha ne légy oly ostoba, hogy elszalasztod a kínálkozó hasznot; baj is az, ha piszkos lesz tőle a kezed meg a lelked!» Pilátus él azokban, akik a vallásuk és erkölcsi meggyőződésük igazságáért áldozatot hozók fölött vállukat vonogatják és cinikusan mondják: «Igazság?! Mi az igazság? Együnk és mulassunk és kössünk zsíros üzleteket — ez az igazság!» Pilátus él azokban, akik előmenetelért, karrierért, egy jó partiért, házasságért megtagadják meggyőződésüket, elhagyják hitüket. Pilátus él mindazokban, akik az árral együtt úsznak, a farkasokkal együtt üvöltenek, mert «jellem, meggyőződés, elvhűség, becsület — nem reálpolitika». Pilátus él

mindazokban, akik másokat ártatlanul letaposnak s akkor szemforgatva mossák kezüket.

C) **Pilátus megmosta a kezét.** Hiába mosta! És ha nem egy veder vízben mossa, hanem az egész Jordán folyóban!... És ha nem a Jordánban, hanem az egész Galileai tengerben!... Vajjon a világ minden óceánjának minden vize is elég lett volna-e ahhoz, hogy letörülje róla a rettenetes foltot? Melyiket? Azt, hogy *lelkiismerete ellen cselekedett!*

Testvéreim! Meghalljuk-e mi is minden tettünk előtt, és meghallgatjuk-e lelkiismeretünk szavát? Azt kérdezzük-e, mit szól majd ehhez Isten vagy azt kérdezzük, amit Pilátus kérdezett: Mit szólnak ehhez a farizeusok, mit szól a tömeg, mit szól ehhez a császár? Mily sokan kérdik: Mit szól ehhez a szomszédom, az ismerősöm, a társaságom, a gyomrom, a pénztárcám, a karriérem, az előléptetésem ... De mily kevesen kérdik: Mit szól hozzá a lelkiismeretem!

«Ugyan, kérlek, mit csinálsz magadnak ebből lelkiismereti kérdést!» — hallja az ember lépten-nyomon a könnyelmű biztatást. Pedig úgyis az a baja a mai világnak, hogy az emberek jóformán már semmiből sem akarnak lelkiismereti kérdést csinálni. A kötelességteljesítésből sem! A tiszta kézből sem! A megbízható becsületességből sem! A házassági hűségből sem! Semmiből sem!

D) Pedig a lelkiismeretet lehet egy időre elhallgattatni, lehet félretolni, elárulni, megtagadni, ellene cselekedni, — de hiába, *egyszer mégis megszólal az* — **és szava rettenetes lesz!** Pilátus további sorsa világba kiáltja a nagy figyelmeztetést, hogy az igazság mellett nyiltan kiállani és Krisztus mellett hűségesnek maradni, gyakran áldozatba kerül ugyan, de olyan áldozatba, amely lelkileg fölemel; ellenben cinikusan végigtaposni az igazságon csak ideiglenes, látszatelőnyt jelent, melyet kikerülhetetlenül követ a megtorlás.

Mi történt Pilátussal Krisztus halála után, nem tudjuk pontosan. Egyet tudunk: azt a karriért, azt az előmenetelt, azt a boldogságot, amit mindenáron hajszolt, még az ártatlan Krisztus feláldozásával is, nem találta meg!

«Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja» (Ján. 19, 12.) — fenyegette őt a zsidó tömeg. Nos, hát nem bocsátotta el! Odaadta a gyilkosok kezébe! És így megmaradt a császár barátja? Ah, dehogy! Mint Flavius Josephus történetíró megemlíti (Antiqu. 18, 3, 1; 4, 2.), már Kr. u. 36-ban Tibérius császár elé idézik Rómába számadásra. Mikor

odaér, ép akkor hal meg Tibérius. Eusebius történetíró pedig megjegyzi (Hist. eccl. 2, 7.), hogy utóda, Caligula alatt saját maga vetett véget életének.

*

Ezeket a gyér történeti adatokat tudjuk Pilátus további sorsáról. A legenda azonban többet tud s amit mond róla, az megrázóan tanulságos.[1]

Mikor az ember a Vierwalsdtätti tavon hajózik, egy furcsa alakú magas hegyre lesz figyelmessé. Megkérdi, hogy hívják azt a hegyet. «Pilátus» — hangzik a különös válasz.

Pilátus? Honnan kapta ezt a nevet? Azt mondják, hogy az Úr halála után rémes látomások gyötörték Pilátust. Hiába menekült márványpalotájába, hiába rejtette el arcát két tenyerébe, mindig ott állott előtte a véres Krisztus-arc, mintha mondaná: «Miért engedtél ártatlanul halálba vinni engemet?»

Pilátus nem birta sokáig; idegenbe menekült, — de a véres Krisztus-arc mindenüvé követte. Félőrülten tébolygott országokon keresztül, így jutott el a Vierwaldstätti tó partjára, belevetette magát a vízbe, bele is fulladt, de utána még a víz is kidobta magából a partra és láthatatlan szellemkezek rémes nagy koporsót gördítettek rája, mint valami örök, figyelmeztető emléket: ez ma a Pilátus-hegy.

Hát — Testvéreim — ez csak legenda.

De nem legenda, hanem valóság, hogy Pilátus jellemtelensége még ennél a hegynél is kiáltóbb emléket kapott a mi Hiszekegyünkben. Abban az imádságban, amelyet naponként elmond millió és százmillió keresztény a világon, és mikor a Hiszekegyben Pilátus nevéhez ér, eszébe jut, hogy erről az emberről semmi, de semmi mást nem tudott följegyezni a történelem, csak azt, hogy gyáva, meghunyászkodó, férfiatlan viselkedésével lehetővé tette a világtörténelem legszörnyűbb gyilkosságát.

Mi azonban, Testvéreim, mikor most innen a templomból hazamegyünk és ti mindnyájan, kik hallgattátok ezt a beszédet és most kikapcsoljátok a rádiót, egy pár pillanatig gondolkozzatok el megrendült lélekkel a Pilátustól gyáván megtagadott Krisztusnak szavain: «*Aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom azt atyám előtt, ki mennyekben vagyon; aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom az Atyám előtt*» (Máté, 10 32, 33.). Amen.

[1] Klug J. nyomán.

XXIV.

Heródes.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az Úr Jézus szenvedéstörténetében egymást érik a megdöbbentő jelenetek. Némelyiknél könnyekre fakadunk a szenvedő Krisztus láttára; másoknál elfog a keserűség és harag az emberi gonoszság szemléletére; és vannak jelenetek, amelyeknek fájdalmas részleteit csak dermedt némasággal tudjuk kísérni.

Ezt az utóbbi hatást váltja ki az a téma is, amelyet a mai szentbeszédem tárgyául választottam: *Heródes szerepe az Úr szenvedésében.*

Mily fájdalmas látni, amint ide-oda lökik az Urat, egyik hatóságtól a másikhoz! Szinte házalnia kell, hogy végre valaki aláírja halálos ítéletét! Elfogatása után először Annáshoz vitték, az tovább küldte Kaifáshoz, Kaifás méltónak ítélte a halálra, de az ítélet megerősítése végett ismét továbbküldte Pilátushoz. Pilátus ártatlannak találta az Urat, de szabadon bocsátani mégsem merte a zsidóktól való félelmében. Kapóra jött tehát neki, mikor meghallotta, hogy Jézus Galileából, Heródes birodalmából való. A húsvéti ünnepek miatt Heródes éppen Jeruzsálemben időzött, hozzá küldte tehát ítéletre Krisztust. Az a mentő gondolat villant föl benne, hogy így ő maga megszabadul a kényes ügytől s nem kell neki ítélkeznie. Döntsön Heródes a fölött, hogy bűnös-e Krisztus vagy ártatlan.

Az ember alig akar hinni szemének, mikor ezt olvassa az evangéliumban. Heródesnek kellett döntenie a fölött, hogy igaza van-e Krisztusnak vagy sem!

Heródesnek! Ennek a római császárok kegyében fürdő kis keleti fejedelemnek, aki a Genezáreti tó partján, Tiberiasban, pompázó székvárost épített magának és hajlongó udvaroncai körében élte a maga érzéki, buja életét testvérének elvált feleségével. Heródiással! Micsoda erkölcstelen

fertő miazmás lehelete terjenghetett abban a fényes palotá=ban, ahol a fejedelem Szaloménak, a saját mostohaleányának egy érzékies tánca jutalmául képes volt odaadni a legnagyobb prófétának, Ker. Szent Jánosnak fejét! És most ide hurcol=ják Krisztust! Ez elé a Heródes elé, hogy ítélje meg, vajjon bűnös=e. Kérdezd meg a vaktól, szép=e az ég kéksége! Kér=dezd meg a sükettől, szép=e a síró hegedű hangja! Kérdezd meg Heródestől, bűnös=e Krisztus vagy sem!

Testvéreim! Kísérjük ma végig az Urat megaláztatásá=nak ezen az újabb állomásán is. Álljunk mellette engesztelő lelkünk imájával, mikor végigszenvedi ezt a fájdalmas gya=lázatot, de fontoljuk meg azt a kiáltó figyelmeztetést is, ami az Úr viselkedéséből felénk hangzik.

I. Heródes multja.

A) **Az Úr Jézust Heródes elé vezetik.** Ez volt az első alkalom, hogy Heródes láthatta Jézust, pedig — mint a Szentírás megjegyzi — már «régóta kívánta őt látni, mert sokat hallott felőle» (Luk. 23, 8.).

a) *Most végre láthatja és kérdezheti!* Itt áll előtte meg=kötözve, teljesen kiszolgáltatva. Most aztán majd végig=próbálja mindenféle kíváncsi faggatásával! Sőt, most majd alaposan meg is fizet neki, amiért őt ravasz rókának nevezte.

Valóban annak nevezte az Úr! Egyszer így üzent neki: «Mondjátok meg annak a rókának» (Luk. 13, 32.).

Ah! Hát a ravasz róka most majd megmutatja, mit tud! Egész udvara s testőrsége jelen van az aranytól roskadozó császárteremben, hogy ők is élvezhessék a Heródes kezébe került csodatevő rabbi mutatványait. Egyesek azt is tudni vélik, hogy Heródes a köszvényessé vált szép Szalomét sze=rette volna az Úrral meggyógyíttatni, akit e célból szintén bevittek a terembe.

b) Ott áll tehát az Úr Heródes előtt. Heródes «hosszasan kérdezé őt» (Luk. 23, 9.), — *de Krisztus egyetlen egy szóval sem felelt neki.*

Egy árva szóval sem!

Pedig mily könnyű lett volna megnyernie a hiú fejedelem kegyét! És ha megnyeri magának őt, és Heródes is ugyan=úgy ítél, mint Pilátus: «Én semmi okot sem találok őbenne» —, hát akkor a zsidók minden mesterkedése és lázongása

eredménytelen marad Heródes és Pilátus egybehangzó fölmentő ítéletével szemben!

Az Úr jól tudta ezt. Tudta, hogy csak egy kissé kellene szemet hunynia, egy kissé nem lennie oly szigorúnak, egy kissé elnézni a hibák fölött a magasba — s mentve van élete.

De Krisztus Urunk semmi előzékenységet sem tanusított vele szemben. Heródes «hosszasan kérdezé őt; de ő semmit sem felele neki» (Luk. 23, 9.).

Aki Heródes multját nem ismeri, értetlenül áll a néma Krisztus előtt. Kiérezzük ugyan Krisztus hallgatásából, hogy az Úr némasága itt valami megdöbbentő ítéletet hirdet világgá Heródes ellen. De, hogy egészen megértsük az Úr viselkedését, ahhoz ismernünk kell Heródes életét s lelkületét.

B) **Ki volt ez a Heródes?!**

a) Az a Heródes, akiről itt szó van, nem a betlehemi gyermekgyilkos, az ú. n. nagy Heródes, hanem annak utódja, *Heródes Antipas*, aki első feleségét otthagyva, elvette Heródiást, még élő mostohatestvérének, Fülöpnek feleségét. Ez a Heródes, aki előtt az Úr most áll s akit egy árva hang feleletre sem méltatott, nem a betlehemi gyermekeket gyilkolta le, hanem Ker. Szent Jánost, és cinikus életén kívül éppen ez a hallatlan gonosztette volt az oka, hogy az Úr így bánt vele.

Keresztelő Szent János! Az Úr Krisztusnak közvetlen előfutárja! Ember ugyan, de oly komoly, oly fegyelmezett, oly munkás, oly önmegtagadó, oly áldozatos életű, hogy az Úr Jézustól megkapta a legnagyobb dícséretet, amit ember csak kaphatott: «Bizony mondom nektek, nem támadt az asszonyok szülöttei közt nagyobb Keresztelő Jánosnál» (Máté 11, 11.).

Egy ilyen sudárjellem, az Isten érdekeinek ily gránitlelkű harcosa nem reszkethetett meg a véres kezű Heródes előtt sem. És mikor Heródes elkövette azt a botrányt, hogy feleségül vette a saját unokahugát, Heródiást, mostohatestvérének, Fülöpnek elvált feleségét, János habozás nélkül emelte föl szavát az Isten törvényének védelmére: «Nem szabad neked testvéred feleségét bírnod» (Márk 6, 18.).

Ah! Ez sok volt a házasságtörő asszonynak!

Igaz, hogy ennek a prófétának nagy a híre a nép között! Igaz, hogy óriási tömegek ragaszkodnak hozzá! De ezt már mégsem nézheted el neki; börtönbe vele! — sziszegte Heródes fülébe Heródiás, a bűnös asszony.

Így került Szent János Heródes börtönébe.

Hogy a féktelen érzéki élvezetében sértett Heródes beérte volna-e pusztán az elzárással, vagy jött volna-e később a kivégzés is, ma már nem tudjuk. Úgy látszik, mintha önmagától nem vetemedett volna erre a véres bosszúra, ha . . . ha lenne megállás a lejtőn, amelyre egyszer rálépett valaki. De: nehéz annak megállnia, aki egyszer veszni indult.

b) *A dolog így történt.* Heródes születésnapját ünnepelte. Az alkohol gőze már erősen fejükbe szállhatott a vendégeknek, mert különben még a vérig sértett elvált asszony, Heródiás sem merte volna megkockáztatni, hogy leányát, Salomét — aki utóvégre mégis fejedelmi család leánya volt — barbárok s félbarbárok előtt táncban mutogassa. De Heródiást égette, marta, vágta, rágta a János szava: «Nem szabad neked ezt az asszonyt bírnod!» Hah! Hát várj! Majd elválik, ki győz!

Most jött meg a ravaszul lesben álló asszony pillanata! Nehéz, déli boroktól zavaros a férfiak tekintete, szédül a fejük, lármás a hangjuk . . . mikor egyszerre belép közéjük Salomé, a fiatal fakadó élet szépségében pompázó Salome és táncolni kezd . . . Táncol és nyúlik, hajlong és símul, mint egy fiatal tigrismacska; a sarokból pedig az öreg tigrisanya lángoló tekintete löveli rá a biztatást: Tovább, tovább! Csak egyre tovább!

És a részeg Heródes a látványtól még jobban megrészegül. Hangosan tesz esküt az egész társaság előtt, hogy bármit kérjen Salome, megadja neki, még ha országának felét kérné is.

Az ország fele! — nagy dolog, de az anyának nem ez kellett. «Nem szabad neked ezt az asszonyt bírnod!» Hah! Most . . . most jött a perc! És mint harapásra emelkedő kígyó, sziszegi leánya fülébe: János fejét kérd! Érted? Semmi mást, csak a János fejét!

Erre Salome odaáll az ittas Heródes elé és a győztesek fölényével, csengőn, parancsolóan kiáltja, hogy meghallja minden jelenlevő: «Azt akarom, hogy rögtön add nekem egy tálon Keresztelő János fejét» (Márk 6, 25.).

Heródes megijedt. Még az ittas, a megszédített, az elkápráztatott Heródes is megdöbbent! Erre nem számított. Talán egy pillanatra fölrémlett előtte, hogy a szent prófétának véres feje nem fog többé neki nyugtot hagyni . . . Talán víziója volt, mint fogja egész életében e két szó gyötörni, üldözni: Te házasságtörő . . . te gyilkos! . . . Nem tudni.

mit érzett e percben: csak azt írja róla a Szentírás, hogy «elszomorodék». Akarta volna menteni Jánost, — de nehéz annak megállnia, aki a lejtőre lépett.

És Heródes igent intett.

Heródiás jól számított. Jól számított az ittas társaság állatias perverzitására. Véres fej a gyönge táncosnő hófehér kezében: igen, ez nem mindennapi élvezet lesz!

Így hullott le Szent János feje a hóhér bárdja alatt. És Heródiás sziszegő haragja kielégülten csillapodott le, mikor nézte, kéjelegve, hosszan nézte a vértől csepegő levágott fejet . . .

Testvéreim! Heródiás és Salome rég meghaltak . . . de az emberiség történetében — más név alatt — újra meg újra megjelennek. Megjelenik Heródiás, a sértett bűnös, aki sziszegő bosszú tüzét leheli arra az Egyházra, mely Krisztus szavával áll bűnének útjában és azt meri neki mondani: Nem szabad új házasságot kötnöd, mert neked él az első férjed, él az első feleséged! «Ah, ezt nem lehet elviselni, inkább ott hagyom az egész katolikus vallást!»

És megjelenik Salome is. Ismét táncol . . . végigtáncol a történelemben . . . józan férfiakat tesz részegekké, ittasakat még ittasabbakká s tánca nyomán ismét felhangzik a mai Heródesek önfeledt esküje: Kérj tőlem bármit . . . pénzt, becsületet, országom felét . . . odaadom neked . . . S a mai Salomék nem Keresztelő Szent János fejét kérik, nem országuk felét . . . nem . . . csak a megittasult Heródesek örök üdvösségét . . .

II. A hallgató Krisztus.

A) Ez elé a Heródes elé került az Úr, és *ennek a Heródesnek nem adott egyetlen szó választ sem!* **De fönséges hallgatása kínosabb büntetés volt minden vádló beszédnél.** Mert nagyhatalom a beszéd, de van idő, mikor még nagyobb a hallgatás.

a) Szegény Úr Jézus, hová kerültél! Fájt neked a töviskorona, fájt az ostor, fájt az arculverés, — de egyik sem annyira, mint mikor bevezettek abba az aranytól, fénytől pompázó terembe, ahol a raffinált élvezetek elegáns képmása, Heródesnek kéjenc tekintete várt minden bűntársával és földig hajló hízelgőivel együtt!

Értjük, hogy *ilyen helyen és ilyen környezetben nem akart az Úr megszólalni.* Ez a táncmulatságra és kicsapongásra

készült, ez az illatfelhőkben úszó, kéjencekkel és hízelgőkkel megtelt terem nem volt a bírói ítéletek komolyságához illő környezet. Egy házban, ahol a kéjenc Heródes élt és házasságtörő felesége, egy házban, ahol a Salome élt, a bűnre csábító mostohaleány, egy házban, ahol a falak vérfertőzést láttak és prófétavértől nedvesek, — ott az Úr Jézus nem akart megszólalni.

Pedig az Úr mindig szívesen beszélt. Minden kételyt örömmel oszlatott el. Minden tévelygőt fáradhatatlanul tanított. Mint örült, mikor az igéire szomjas nép tömegestől sereglett köréje, lettek légyen azok írástudatlan, tanulatlan emberek . . . És most, Galilea leghatalmasabb embere előtt áll és nincs hozzá egy szava sem.

Krisztus megszánta a házasságtörő asszonyt is, szóbaállt a szamariai asszonnyal is, aki pedig öt férjét hagyta el, — de ezek mind bánták bűnüket. Kegyes volt Magdolnához, de ez is bánta bűnét. Heródes volt az egyetlen ember a földön, akivel az Úr nem akart szóba állni.

Volt szava Pilátushoz, volt szava Annáshoz, Kaifáshoz, volt a fölfeszített latorhoz — Heródeshez nem volt egy szava sem. «Soha ember így nem beszélt, mint ez az ember» (Ján. 7, 46.) — mondták valaha Krisztusról. Nos hát soha így még ember nem hallgatott, ily lesujtóan, ily megsemmisítően, ily utólérhetetlenül fölényes gesztussal, mint most Krisztus. Nem állott szóba Heródessel, mert megátalkodott, cinikus ember volt, aki itta a bűnt, mint más a vizet, de már nem is érezte bűnnek, már nem is volt benne lelkiismeret.

b) Rettenetes, mikor Krisztus szava, a lelkiismeret hangja elhallgat az emberben! Amíg bántja, amíg égeti, marja, még nincs végkép elveszve! De ha egyszer elhallgatott?!

Testvérem! Ha most megjelennék előtted Krisztus, vajjon szóba állna-e veled?

Jaj, ez a legnagyobb büntetése Istennek: ha magunkra hagy! Amíg sujt, büntet, tisztít, megráz — még nem vesztünk el. Amíg lelkiismeretünkkel vádoltat, nyugtalanít, izgat, éget, — még nem vesztünk el. De jaj nekünk, ha Isten elhallgat bennünk! Most már értjük, miért kéri a Zsoltáros: «Uram . . . ne maradj csendben, Uram, ne távozzál tőlem» (Zsolt. 34, 22.). És: «Uram, Istenem, ne fordulj el szótlanul tőlem, hogy ne legyek, ha néma maradsz hozzám, olyan, mint aki a sírverembe száll» (Zsolt. 27, 1.).

Hányszor hallani a keserű panaszt: Becsületes, vallásos,

tisztességes életet élek, és mégsem sikerül semmi. Emez meg itt a szomszédban csupa gonoszság, csupa bűn, és mindenben szerencséje van, és olyan boldog, olyan nyugodt, úgy éli világát . . .

Testvér, «ne irigykedjél az elvetemültekre, ne féltékenykedjél a gonosztevőkre» (Zsolt. 36, 1.). Inkább ijedj meg jó sorsuktól és nyugalmuktól. Tudod, kinek szokták megengedni, hogy éljen kedvére s tegyen, amit akar? A halálraítéltnek a siralomházban. Jaj, ha az Isten szava elnémult valakiben! Ilyen néma, ijesztő, halálos csend szokta megelőzni a pusztító ítéletidő kitörését is.

B) A néma Krisztus azonban kezdett kellemetlenné válni Heródes számára. Az első pillanatban meghökken, nyugtalanul feszeng . . . de cinikus arca hirtelen felderül, mert megjött a mentő gondolata: **ki fogom gúnyolni ezt az embert!**

a) «Heródes megveté őt kíséretével együtt és csúfságból fényes ruhába öltöztetvén, visszaküldé Pilátushoz» (Luk. 23. 11.). Kigúnyolta Krisztust, akihez felérni, akit megérteni nem volt képes.

Hogy jutott eszébe ez a megalázó gondolat: *bolondot csinálni az Úr Jézusból!* A papi fejedelmek itt is elmondták ellene vádjaikat, bizonyára azt is, hogy királlyá teszi magát, — ez éppen kapóra jött a megszégyenített Heródesnek. Hiszen ez egy beteglelkű, bolond ember, akit nem kell komolyan venni, hanem nevetségessé kell tenni! Jól kinevetni magunkat rajta, aztán pedig visszaküldeni Pilátushoz: csináljon vele, amit tud.

Heródes bosszút állott Krisztuson. Úgy állott bosszút, ahogy a gyávák, kéjencek, gonoszok, bűnösök szoktak: kigúnyolta Krisztust.

b) *Mennyire telve van Heródesekkel a mai világ is!* Heródesekkel, akiknek bűnös, cinikus élete tűrni nem tudja maga mellett a tisztalelkűeket, és hogy magukat mentsék, ezeket megvetik, gúnyolják, bolondoknak hirdetik! Tele a világ lelketlen emberekkel, akik előtt semmi sem elég nagy, elég szent, elég fönséges, hogy a sziszegő kígyószavuk és nyálkás csigatapintásuk le ne rántaná azt saját kiégett lelkük nívótalanságára!

Hányszor gúnyolja ki a bűnös és kéjenc világ Krisztust az ő híveiben és — jaj — hányszor válnak Krisztushoz hűtlenekké a gyönge emberek éppen a gonoszok és bűnösök gúnyja miatt! Mert az ember mindent könnyebben elvisel,

mint a gúnyolódást, — pedig ezt is el kell viselnünk Krisztus miatt!

Krisztusra fehér palástot adott s úgy gúnyolta ki a házasságtörésben élő Heródes; Krisztus mai híveit is legtöbbször fehér lelkük miatt, tiszta erkölcsi felfogásuk miatt, tartózkodó, fínom erkölcsi életmódjuk miatt mosolyogják meg s gúnyolják ki a léha erkölcsű emberek.

Az Úr rendületlenül, néma fönségben állott Heródes kíváncsi kérdéseinek keresztttüzében is, az udvaroncok éhes tekintetének nyílai közt is, a vádaskodó zsidók hamis állításai közt is. De mily nehéz nekünk a gúny metsző perceiben a megingathatatlan elvhűség szilárdságával állani! Mily nehéz a ma élő Heródesek gúnyolódó, vihogó kacaja közt hűségesen kitartani elveink mellett! Hányszor mondják ezek a mai Heródesek olyanokra, akik áldozatok s lemondás árán is kitartanak a krisztusi hit és a keresztény élet parancsai mellett, hányszor mondják ajkbiggyesztő fölénnyel, hogy «bigottok vagytok», «sötétek vagytok», «középkoriak vagytok», «antiszociális lények vagytok», «nem vagytok társaságbavaló emberek», vagy — hogy egészen Heródes szavaival éljenek — hányszor mondják, hogy «bolondok» vagytok!

Bolond vagy, te 20 éves ifjú, hogy oly áldozatos lélekkel vívod a tiszta férfiúság kemény harcát!

Bolond vagy, te fiatal leány, hogy nem szakítod két kézzel a fiatal évek kínálkozó virágait!

Bolond vagy, te fiatalasszony, hogy beéred férjeddel és örülni tudsz gyermekeidnek!

Bolond vagy, te szűkösen élő apa, hogy nem szerzesz pénzt mindenütt, ahol észre nem veszik!

Ezt mondják a mai Heródesek . . .

De hála Istennek, egyre többször kell mondaniok! Hála Istennek, egyre jobban szaporodnak ezek a «bolondok», «a Krisztus bolondjai» — fiatalok, ifjak, leányok, felnőttek, férfiak, asszonyok —, akik a fölényes lelkek bátorságával és az áldozatos Krisztus-követés állhatatosságával, győzelmesen s meg nem tántorodva állják a mai Heródesek gúnyját és a mai Pilátusok cinikus kérdéseit.

Mert ma is megismétlődik, amit a Szentírás megjegyzett ez esettel kapcsolatban: az t. i., hogy attól a perctől kezdve, amikor Pilátus Heródes elé küldte Krisztust, Pilátus és Heródes barátokká váltak, pedig azelőtt ellenségek voltak. Hányszor látjuk ezt is újra meg újra megismétlődni! Krisztus Egyházát és tanításait együttes erővel támadják emberek,

pártok, irányzatok, mozgalmak, amiket pedig semmi más közös gondolat vagy cél nem fűz össze, csak a Krisztus elleni közös gyűlölet. De ha Heródes és Pilátus, ezek a nagy ellenfelek, ki tudtak békülni, sőt barátokká tudtak válni a Krisztus elleni közös gyűlöletben, nem illenék-e, hogy e földön valóban baráti s testvéri szeretetben segítsék, támogassák egymást és egymás boldogulásán örvendjenek mindazok — egyének, társulatok, intézmények, nemzetek —, akiket összefűz a Krisztus iránti közös szeretet!

*

Kedves Testvéreim! Egy régi legenda azt jegyezte fel, hogy jóval Krisztus halála után Heródes bűnös leánya, Salome, egy befagyott tavon akart átmenni, a jég azonban beszakadt alatta s ő nyakig merült a fagyos vízbe. De csak nyakig. Ekkor óriási erővel sodródtak rá a jégtáblák és lemetszették fejét ... azt a bűnös szépségű, bűnre csábító fejet, amely miatt hóhér bárdja alatt hullt le Keresztelő Szent János feje.

Ez az egész elbeszélés csak késői legenda kitalálása ... Ilyen formában aligha van valami alapja.

De hogy a bűnre csábító Salome, és a bosszút forraló, kegyetlen Heródiás, és a kéjenc életű Heródes, mindhárman eljutottak egyszer az örök Bíró ítélőszéke elé: ez szent igazság, biztos valóság ... És biztos valóság az is, hogy az ítélőszéken akkor nem Heródes ült, hanem Krisztus, a Heródes által bolondnak kicsúfolt, a Heródes előtt szótlanul álló és gúnyját némán tűrő Úr Jézus Krisztus ...

És hogy akkor Krisztus nem hallgatott, nem volt néma...

Úr Jézus, úgy akarok élni, hogy ha majd egyszer én is eljutok ítélőszéked elé, ne mondhasd reám, hogy ebből a Heródes-lelkületből csak egy vonás is volt bennem ... csak egy legkisebb darabka is ... — Amen.

XXV.

A szenvedő Krisztus és a nők.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Megrázóan fájdalmas férfi-típusok vonultak el előttünk az utóbbi vasárnapok szentbeszédeiben. Az áruló Júdás, a megrettent Péter, a jellemtelen Pilátus, a kéjenc Heródes . . . Mekkora szomorúság az Úrnak! Mekkora mélysége az emberi lélek tragikus gyöngeségének!

De csupa férfi! Egytől-egyig férfi!

És a nők? Mint szerepeltek a nők Krisztus szenvedése történetében?

A mai hitszónoknak többször kell azt a kellemetlen szerepet vállalnia, hogy a nők divathóbortját, erkölcsi hibáit, felületességeit elítélje a szószékről. Nem szívesen teszi, de meg kell ezt is tennie. Annál nagyobb aztán az öröme, mikor a feddés és korholás helyett dícséretet mondhat, igazi, megérdemelt dícséretet.

Már pedig örök dicsősége marad a női nemnek, hogy ők Krisztus földi szenvedésének nem voltak eszközei. Férfiak tagadták meg Krisztust, férfiak fogták el, ítélték el, férfiak ostorozták meg és feszítették keresztre. Nőkkel is több ízben találkozunk a szenvedés történetében, de szerepük mindig nemes, mindig fölemelő. Szenteljük a mai beszédet teljesen ennek a kérdésnek: **Mint viselkedtek a nők a szenvedő Krisztussal szemben.** A beszéd azonban necsak meleg dícsérete legyen a résztvevő női léleknek, hanem igyekezzünk példaadásukból komoly tanuságot és figyelmeztetést is vonni le mindnyájunk számára.

I. Pilátus felesége.

Az első nő, akinek szerep jutott a szenvedő Krisztus történetében, Pilátus felesége volt.

Az Úr ott áll Pilátus előtt. Körülötte, mint háborgó ten-

ger, zúg a vádló tömeg. Mindenki ellene van, mindenki bűnösnek kiáltja ki.

De íme, egyszer csak küldönc érkezik és üzenetet hoz Pilátusnak. Az üzenet Pilátus feleségétől jött és így szól: «*Semmi közöd se legyen avval az igazzal; mert sokat szenvedtem ma álmomban miatta*» (Máté 27, 19.).

A) Végre valaki, aki «igaznak» nevezi Krisztust az elvakult, gyűlölködő tömeg közepén! **Végre valaki, aki szót mer emelni Krisztus mellett!**

Ki volt ez az asszony?

Úgyszólván semmit sem tudunk róla. Még a nevét is csak szóbeszédből ismerjük; állítólag Claudia Procula-nak hívták. Mindegy! Nem a neve fontos, hanem a tette! Az, hogy lelkiismerete nem bírta nyugodtan nézni, ami itt történik s megszánta Krisztust és menteni akarta úgy, ahogy tudta. Az a fontos, hogy szót mert emelni Krisztus mellett, amikor mindenki *ellene* volt! Én hiszem, hogy *ez* az asszony szót mert volna emelni akkor is, ha akár a legelőkelőbb társaságban hallott volna malackodó vicceket. Hiszem, hogy *ez* az asszony szót mert volna emelni akkor is, ha a délutáni teán felületes emberek felületes kritikáját hallja szent vallásunk parancsairól és hittételeiről.

Pedig ez az asszony még csak keresztény sem volt . . .

B) De Pilátus felesége nemcsak Krisztus iránti részvétből küldte el üzenetét. **Bizonyára közbejátszott férje iránti aggodalma is.** Látta, mily kellemetlen és veszedelmes elhatározás előtt áll férje, sietett tehát — mint hű feleséghez illik — tanácsával s kérő szavával férje mellett állni a nehéz és sorsdöntő percekben. Igaz, hogy férjét meg nem menthette, mert ez nem hallgatott rá. Dehát legalább mindent megtett, amit tehetett; Isten pedig nem az eredmény szerint ítél, hanem szándékaink szerint.

Megérdemli ez a bátor feleség, hogy viselkedése példaadás legyen minden hitves számára! Pilátus felesége valóban felismerte s betöltötte azt a nagyszerű szerepet, amit Isten az asszonyoknak szánt: eleven lelkiismeretévé lenni a családnak, védőangyalává a férjnek és kerub gyanánt állani a tisztesség és becsület tüzes kardjával a családi szentély küszöbe előtt! Ezt a nagyszerű asszonyt követik azóta is azok az ideális feleségek, akik áldozatos és találékony szeretettel igyekeznek hitükben megfagyott férjük lelkét meleg szeretetre gyullasztani Krisztus iránt!

Mert, úgy-e, mondanom sem kell, hogy *ezek* a nőknek

igazi, szent jogai! Azok a «jogok», amiket a modern világ aggat a nyakukba: a hordón szavalás, a reprezentálás, az agitálás, a gyűlésezés, ezek mind csak lefelé rántják az asszonyokat. Az Isten által rájuk bízott feladatok ellenben utólérhetetlen magasságba emelik őket.

C) **«Sokat szenvedtem miatta»** — üzente Pilátus felesége. Mily boldog az az ember, aki ugyanezt elmondhatja magáról az esti lelkiismeretvizsgálatnál: Ma sokat szenvedtem az Úr miatt! Mikor ebben vagy abban nem engedtem követelőző vágyaimnak, mikor a társaság felületes és léha felfogásával szemben bátran szót emeltem szent vallásom mellett, mikor olyanokat, akiket emberi félreértés évek óta elszakítva tartott Krisztustól, áldozatos és találékony szeretettel visszavezettem hozzá a gyóntatószékhez, mikor igyekeztem mindig mindenütt Krisztus szeretetét sugárzó, kicsiny kis mécses hűséges lángja lenni, — «sokat szenvedtem miatta». És boldog vagyok, hogy valamit én is tehettem Őérte, aki én érettem életét adta.

Ime, a nők szent hivatása az Egyházban! Néha panaszkodnak, hogy az Úr Jézus miért nem engedte meg nekik is, hogy papokká lehessenek. Testvéreim, leányok, asszonyok, ne panaszkodjatok! Vár reátok a szent papi feladat más formában: családban s társaságban, magán- és nyilvános életben őrizőivé lenni az Isten jogainak.

Nők, örüljetek, ha olyanok tudtok lenni, mint Pilátus felesége volt!

II. Veronika.

A másik nő, aki szánó szeretettel állott a szenvedő Krisztus mellett, Veronika volt.

Róla a Szentírás nem emlékezik meg. De a kegyeletes hagyomány kezdettől fogva említi ezt a résztvevő szívű nőt, aki nem bírta szó nélkül nézni a keresztjét bukdácsolva hordozó Krisztus véres vergődését és segített rajta, ahogy éppen tudott: kendőjét nyujtotta neki, hogy törölje meg csapzott arcát. És amikor az Úr visszaadta a kendőt, íme, véres arcának képe ott maradt rajta.

A gonoszság diadalmaskodó viharában mily bájosan fínom pillanat ennek a segítő Veronikának részvéte! Hogy ez a jólelkű asszony az utca porában **megszánta Krisztus véres arcát!**

Tudod-e, Testvérem, hogy *Krisztus arca van égetve*

minden lélekbe, de hányban poros az és sáros, összetépett és eltorzult! Tudod-e, hogy aki megszánja Krisztus eltorzult arcát felebarátjai lelkében, aki dolgozik, hogy Isten képmása fölragyogjon a lelkekben, mindaz Veronika-szolgálatot tesz az Úrnak! Az örök keresztjét járó Krisztus szeme epedve néz körül köztünk, várja, lesi, lesz-e köztünk elég Veronika-lélek. Mert eltorzult Krisztus-arc van, bepiszkolt lélek van, vergődő felebarátunk millió van: *csak van-e elég Veronika-lélek?*

Ezrével csavarognak gyermekek a pesti aszfalton és lopják a tüzelőfát a kocsikról s a második utcában eladják. Apjuk, anyjuk gyárban, nincs, aki velük törődjék. Ó, te véres Krisztus, hol vannak a Veronika-kezek, amelyek megtörölnék a lelkekben a porosodásnak indult Krisztus-képet?

Ezrével vergődnek a szégyenlős szegények ebben a nagy városban. Hány ezren? Nem tudom. Te sem tudod! De azt tudod, hogy abban a házban, ahol lakol, a pincében tehetetlenül fekszik hónapok óta a sápadt anya s nincs, aki főzzön a gyermekekre. De azt tudod, hogy a szomszédban anya nélkül hervad négy árva gyermek. Ó, te véres Krisztus, hol vannak a Veronika-lelkek, akik letöröljék Rólad a véres verítéket? Rólad? Igen, Rólad, hiszen Te mondtad: «Bizony mondom nektek, amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek» (Máté 26, 40.).

Hallod-e, Testvér! Minden könnycsepp, amelyet felszárítasz a síró szemből; minden megbántás, amelyet nem bosszulsz meg, hanem nemes lélekkel megbocsátod Krisztus kedvéért; minden mosoly, amit odafakasztasz felebarátod gondtól redős homlokára; minden szelíd szó, amit kimondasz, mikor visszatartod kitörni készülő haragodat; minden jó tanács, amit adsz a tétovázó lelkeknek: ez mind-mind puhaselymes, bársonyos kendő, amellyel oly hűsen, oly gyengéden végigsímítod a vérző Krisztus arcát. Testvérem, te Veronika vagy; el ne mulaszd, ahol csak teheted, törüld meg a te Krisztusod vérző arcát, aki itt járja köztünk annyi millió emberben örök keresztútját.

De persze ne csak mással törődjünk, hanem *mindenek-előtt magunkkal is!* Hogy soha el ne boruljon lelkünkön Krisztusnak áldott arca, véres szent arca! Amíg küzködünk a kísértéssel, legyen az bár mint tenger, amíg álljuk a harcot, legyen az kegyetlen és vért fakasztó is, addig Krisztus arca mint fénylő nap sugárzik bennünk. Csak a bűn takarja be fátyollal, csak a bűnhöz ragaszkodás marja le lelkünkről

Krisztus szent arcát. Ó, Jézusom áldott, véres arca, égj belém kiírthatatlan szeretettel!

Nők, örüljetek, ha olyanok tudtok lenni, mint Veronika volt!

III. A Krisztust sirató asszonyok.

Amint az Úr véresen vánszorog tovább keresztútján, az egyik utcában egy csoport asszonnyal találkozik, akik szánó szívvel, hangosan siratják Őt. Krisztus rájuk néz és megszólítja őket: «Jeruzsálem leányai! ne miattam sírjatok, hanem magatok és gyermekeitek felett» (Luk. 22, 28.).

A) **A síró jeruzsálemi asszonyok viselkedésében két dolog tűnik fel: részvétük és bátorságuk.**

a) *Volt részvétük.* Síró asszony sok van a világon. A nők könnyebben sírnak, mint a férfiak; sírnak sokszor semmiségért, dacból, makacsságból. De ti, Jeruzsálem leányai, ti most jogosan sírtatok! Nem hullott még könny szemetekből, mely ily drága gyémántot ért volna. Mily megdöbbentő látvány is lehetett a halálbamenő, véres Krisztus!

Jeruzsálem leányai, tanítsatok meg minket is helyesen sírni!

Vannak emberek, akiknél könnyen megy a sírás ott is, ahol az ostobaság, de akik keménylelkűek tudnak maradni ott is, ahol sírniok kellene. Vannak, akik elolvasván egy szentimentális regényt, megsíratják a szegény főhőst, — de ugyanakkor tudnak hidegen nézni a fölfeszített Krisztusra s a véres keresztfa sem hatja meg őket. Pincsi kis ölebüket ruházzák, etetik, — a padlásszobában nyomorgó sokgyermekes családhoz azonban «nincs semmi közük». Ha elpusztul a kis kutyájuk, vigasztalhatatlanok, — a szomszéd házmester gyereke meghal nyomorban, tüdővészben, és nem törődnek vele. Elesik egy ló az aszfalton, sajnálják százan, — elbukik felebarátunk a bűnben, ki szánja meg az elbukott lélekben megölt Krisztust?! Pedig Krisztus szenved a bűnös lélekben, Krisztus szenved az éhező emberben, Krisztus szenved a félrevezetett hitetlenben, Krisztus szenved a bűnre csábítottban, Krisztus szenved mindenütt, ahol bemocskolnak egy tiszta lelket!

«De hiszen annyi baj van ma a világon! Nem lehet mindenkin segíteni!» Hát ez igaz. De legalább segítsünk annyit, amennyit tudunk. És ha már anyagilag nem tudunk is, — amint a jeruzsálemi asszonyok sem tudták Krisztust megmenteni a kivégzéstől — legalább egy könnyünk legyen

szenvedő, szomorú felebarátunk számára, egy résztvevő szavunk, vagy csak egy megértő, vigasztaló, résztvevő tekintetünk.

b) A jeruzsálemi asszonyoknak nemcsak részvétük volt, *hanem volt bátorságuk is részvétüket megmenteni.*

Nem olyan magától értetődő dolog gyönge nőknek szembeszállani katonákkal, szolgákkal, fellázított tömeggel! Hol vannak az apostolok? Elszaladtak. Hol van Péter, a szikla? Megingott. Hol vannak, akiket Krisztus meggyógyított? Sehol senki, — csak a gyönge nők! Ezek mernek Krisztus mellett kiállani.

Eszembe jutnak a magyarországi kommün véres napjaiból, 1919 tavaszáról az egyszerű munkásasszonyok a pesti Angolkisasszonyok előtt; ezek mertek a vörös hóhérokkal szemben Krisztus pártjára állani! Ezek méltó utódai a Krisztust sirató asszonyoknak! És méltó utódai mindazok, akik, amikor a délutáni összejövetelen megindul a pletyka erről vagy arról, az Egyházról, Krisztus jegyeséről, mernek Krisztus mellett szót emelni. Akik, amikor az ötórai teán szellemeket idéznek és spiritiszta ingoványokra csábítják a habozó lelkeket, mikor vallásunk tételeit kigúnyolják . . . mikor Istent káromolják . . . mások lelkét rontják . . . mernek Krisztus mellé állani.

A világon mindig volt és lesz is sok síró asszony, mert az isteni Gondviselés kifürkészhetetlen akarata úgy rendelte, hogy az emberek közt nekik jusson a nagyobb darab szenvedés és az érzékenyebb szív. Ma is sok síró asszony él a föld hátán, — de vajjon mit siratnak? Az egyik siratja az anyagi nyomorúságát, a másik elvesztett állását, a harmadik meghalt gyermekét, a negyedik feldúlt családi boldogságát, — de ki sír Krisztus miatt, a gonoszság rettentő uralma miatt?

B) Pedig halljátok csak, hogy az Úr **mily hálásan veszi a siránkozó asszonyok részvétét!** Rájuk néz mély, lélekbe hatoló tekintetével, és valami fönséges ünnepiesség ömlik el hangján, amikor mondja nekik: «Jeruzsálem leányai! ne miattam sírjatok, hanem sírjatok magatok és gyermekeitek fölött. Mert íme eljönnek a napok, mikor mondják: Boldogok a magtalanok és a méhek, melyek nem szültek . . . Akkor majd kezdik mondani a hegyeknek: Szakadjatok ránk! és a halmoknak: Takarjatok el minket. Mert ha a zöldelő fával ezt cselekszik, mi lesz a szárazzal?» (Luk. 23, 28—31.).

a) *Ne rajtam sírjatok, hanem magatokon!* Íme, az Úr

nagy tanítása; Isten többre tartja, ha bűneinket síratjuk, mint ha az ő szenvedését. Ne legyen részvétetek meddő sopánkodás. Hanem, ha szántok engem, hát ne bántsatok többé! Sirattok? Jó; szeretettel veszem. De azzal a szeretettel sirassatok, amelytől ti magatok jobbak, nemesebbek, tisztább lelkűek lesztek.

Magatokon sírjatok, hangzik azóta is az Úr szava. Sírjatok a dekoltált és kifestett nőkön, sírjatok a pincsiket és macskákat imádó nőkön. Sírjatok a szépségversenyek és strandok áldozatain. Sírjatok az egy évig tartó próbaházasságokon», az egy hónapig tartó «pajtásházasságokon», az egy napig tartó «week-end házasságokon». Azokon a szerencsétlen nőkön, akik megfeledkezve az Isten által nyert méltóságukról, lefelé rántják az emberi nemet, ahelyett, hogy fölfelé emelnék. Sírjatok a boxoló nőkön, a díjbírkózó nőkön, a nőiességből kivetkőzött nőkön.

És csak senki ne hozza fel mentségül, hogy a nőknek ezzel az elférfiasodásával és eldurvulásával már a régi római birodalomban is találkozunk.

Igen, találkozunk, de ez sem a nőknek, sem a családi életnek nem vált javára. Igen, voltak római nők, akik a cirkusz porondján felléptek, vadállatokkal viaskodtak, férfiakat hívtak ki ökölvívásra, de ugyancsak ez a kor volt az, amelyről a történetírók megjegyzik, hogy ezek az emancipált hölgyek férjeiket a konzulok évei szerint váltogatták. Juvenalis keserűen gúnyolódik az egyik római nő fölött, mert öt év alatt nyolcszor ment férjhez; de vajjon mit szólna ahhoz a mai, Massachusetts állambeli amerikai nőhöz, aki ma 43 éves, de már 28-szor vált el férjeitől! (Das neue Reich 1932. júl. 30-i sz. 875. l.)

Jeruzsálem leányai, ne rajtam sírjatok, hanem magatokon!

b) *És sírjatok gyermekeitek fölött!* Tegyük csak tenyerünket szemünk elé s nézzünk a jövőbe: Mikor a mai gyermekek embersorba jutnak, jaj, lesz-e bennük öröme Krisztusnak, Egyháznak, hazának? Akárhogy is lesz, az anyákon nagy felelősség nyugszik. Ne síránkozzunk Krisztus szenvedésén; ne bizonygassuk, hogy «Krisztusom, így meg úgy szeretlek», *hanem ajándékozzuk neki legszebb kincsünket: gyermekeink lelkét!* Hogy mi lesz a gyermekből, anyák, jobbára tőletek függ. Anyák! Krisztus a keresztúton megállott s utolsó prédikációját hozzátok tartotta. Nézzétek csak, hogyan prédikál: töviskorona a fején, kereszt a vállán. El ne felejtsétek, mit mondott a száraz fáról. Ültessétek gyermekeiteket sok-

szor magatok mellé, nézzetek mélyen szemükbe, érezzétek át a felelősséget: «ezeket Krisztus reám bízta», — aztán neveljétek, neveljétek őket Krisztus szeretetére, hogy ne száraz ágak legyenek, hanem e földön Krisztusnak bárányai, odaát pedig Atyjának áldottai.

Nők, örüljetek, ha olyanok tudtok lenni, mint a Krisztust sirató anyák voltak!

IV. A fájdalmas Anya.

De íme, beszédidőmnek már végefelé járok és leg=kedvesebb feladatomnak még mindig nem tettem eleget. Mert vigasztalására volt a szenvedő Krisztusnak Pilátus feleségének meg Veronikának és a síró asszonyoknak rész=vétе is, de ki vonhatná kétségbe, hogy a szenvedő Krisztus legnagyobb vigasztalása mégiscsak az ő Szűz Anyjának végletekig kitartó szerető hűsége volt!

A Fájdalmas Anya! Hadd szóljak róla is néhány pillanatig!

Andaluziában az egyszerű nép közt bájos legendát beszél=nek az emberek. Azt tartja a legenda, hogy mikor Jézus a keresztfán haldoklott és Mária meg ott sírt a kereszt alatt, Isten angyalokat küldött a Szűz Anya mellé, akik láthatatlanul összegyüjtötték Mária minden kihulló könny=cseppjét és mint fénylő csillagokat ragasztották az égre. Az andaluz nép csakugyan a csillagoknak azt a megszámlál=hatatlan tömegét, amelyet mi «Tejút»=nak hívunk, «lagrimas de la Virgen» «a Szűz könnyei»=nek nevezi.

Ah, mennyi könnye hullott is ennek a Szűznek!

Mikor utoljára látta Fiát, Krisztus még szabad volt s az egész tömeg ünnepelte. De milyen találkozás most: a dühöngő csőcselék közt ott megy, vállán keresztjével, az ő megkínzott, halálra ítélt Fia! Az érzelmek hullámzását, ami e két szent szívben e pillanatban felviharzott, leírni nem lehet. Nem keserű annyira az epe, nem mély annyira a tenger, nem tombol úgy az orkán, nem cikázik annyira a villám, mint viharzott, remegett, nyögött, szenvedett ez a két lélek ennél a találkozásnál.

És mégis kitartott a Szűz Anya! Stabat mater dolorosa! Állott a fájdalmas Anya!

Fiának minden szenvedése végignyilallik az ő szívében is, a szegek őt is szúrják, a töviskorona az ő homlokát is vérzi, de ő áll: Stabat mater!

Fiát ecettel-epével itatják, a kereszten is gyűlölettel káromolják s gúnyolják, de ő áll: Stabat mater!

A nap elsötétül, a föld megremeg, a sziklák meghasadnak, a tömeg mellét verve ijedten menekül, de ő áll: Stabat Mater!

Minden reménye összeomlani látszik, minden csillag kialudni látszik, minden fénysugár elveszni látszik, és ő nem törik össze, nem lesz hitetlenné, nem átkozódik, nem fenyegetőzik, mégcsak nem is panaszkodik, hanem résztvevő anyai szeretettel és rendíthetetlen hitével áll a kereszt alatt! Stabat mater!

És ezzel tette rá a koronát a női nem viselkedésére. Mert szép volt Pilátus feleségének közbenjárása is, jól esett az Úrnak Veronika gyöngédsége is, kedves volt előtte a síró asszonyok részvéte is, — *de mindezeknél értékesebb volt a Fájdalmas Anyának a halálnál is erősebb szeretete, hűsége és kitartása.*

*

Kedves Testvéreim! A mai beszéd a női nem nagy dícsérete volt. Adná Isten, hogy amint nem volt egyetlen egy nő sem, aki Krisztust szenvedésében bántalmazta volna, bár ma se lenne egyetlen egy sem, aki életével, erkölcseivel bántaná őt.

Valaha a kereszténység emelte fel a nőt. Hallatlan dolog volt ez egy olyan korban, amelyben a nőket másodrendű emberi típusnak tartották.

Ma aztán eljött a hála órája: *a nő emelje fel a kereszténységet!* Óriási hatalom van a nők kezében, mellyel sárba s pocsolyába ránthatják le a férfiak lelkét és az egész emberi nem gondolkozását, de ugyanazzal föl is emelhetik őket a krisztusi magaslatok tiszta levegőjébe.

Pedig ilyen nőkre van szüksége a mai világnak!

Nőkre, akik tudnak «sokat szenvedni Krisztus miatt», mint Pilátus felesége tette.

Nőkre, akik tudják enyhíteni Krisztus fájdalmait, mint Veronika tette.

Nőkre, akik nemcsak könnyezve kísérik Krisztust örökös keresztútján, hanem a bátor, áldozatos, tenni kész szeretet kitartó hűségével is, mint a jeruzsálemi asszonyok tették.

Nőkre, akik el tudják mondani a költő imáját a Fájdalmas Anyához:

Ha a te fájdalmad
Szomorúfűz ága,
Úgy én patak leszek,
Jer, hajolj le rája,
Mária!

Ha a te fájdalmad
Bús, fekete felleg,
Úgy én heggyé válok,
Hogy rajtam pihenj meg,
Mária!

Ha a te fájdalmad
Az éj csalogánya,
Úgy én bokor leszek,
Siralmid tanyája,
Mária!

Ha a te fájdalmad
A tengerszem mélye,
Úgy én csillag leszek,
Tefölötted égve,
Mária!

Ha a te fájdalmad
Egy kigyulladt erdő,
Könnyem lesz a zápor
Neked enyhet szerző,
Mária!

Ha a te fájdalmad
Mindig újuló hold,
Úgy, melyen áthaladj,
Keblem lesz az égbolt,
Mária!

S ha a te fájdalmad
Hétfájdalom tőre,
Ó, úgy verd szívembe,
Hadd haljak meg tőle —
És éljek örökre . . .
Mária!

(Mindszenty Gedeon.)

XXVI.

Krisztus a kereszten!

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Megrendítően fönséges az a jubileumi esztendő, amelynek első napját ma ünnepli a keresztény világ. A kereszténység központjában, Rómában, Krisztus Urunk földi helytartója, a római pápa tegnap tárta föl a Szent Péter-bazilika befalazott ajtaját és ezzel jelképesen megnyitotta a jubileumi évet. Azt az évet, amelyet az Úr Jézus megváltói halálának 1900. fordulójára kegyeletes lélekkel készül megülni a világ egész kereszténysége; megünnepelni azt az évet, amelyben Krisztus meghalt értünk a kereszten.

Minden reményünk és bizodalmunk, megváltásunk egész műve, Krisztus egész küldetése, a kereszténység egész lényege ebben a pár szóban foglalható össze: *Krisztus meghalt értünk a kereszten!*

Valamikor különös gondolata támadt egy írónak, mely állandóan kínozta s nem hagyta nyugton: oly könyvet szeretett volna írni, amelynek csak egyetlen-egy oldala legyen, azon az egyetlen oldalon egyetlen mondat, de az is csak egy szóból álljon és ez a szó magába foglalja az író minden mondanivalóját . . . Sokat töprengett ezen a megoldhatatlan problémán, míg végre is belátta, hogy az emberi nyelv erre képtelen.

És ami lehetetlen volt az író számára, azt a mi «Hiszek-egy»-ünk megoldotta. Van benne egy szó, amely magába foglal mindent: kinyilatkoztatást és hittitkot, Isten tervét és ember sorsát, örömet, erőt, filozófiát és hitet — ez a szó: «Crucifixus», «megfeszítették».

Krisztus a kereszten! — ez foglalata az egész kereszténységnek, az egész megváltásnak.

A keresztfán jött el az óra, amelyről maga az Úr mondotta: «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha valaki életét adja barátaiért» (Ján. 15, 13.).

A keresztfán jött el az óra, melyről Szent Pál apostol mondotta: «Krisztus szeretett minket s odaadta magát érettünk áldozatul, jóillatú áldozatul az Istennek» (Ef. 5, 2.).

A keresztfán jött el az óra, melyről Szent János mondotta: «Abban ismertük meg az Isten szeretetét, hogy ő életét adta miérettünk» (Ján. I. 3, 16.).

De most jött el az az óra is, amelyben szívünkre kell venni és megfontolni Szent János szeretettől égő alábbi szavait is: «Mi tehát szeressük Istent, mert Isten előbb szeretett minket» (Ján. I. 4, 19.).

Testvéreim! Ma, a jubileumi szentév első napján, álljunk tanulékony lélekkel az Úr keresztje alá. I. **hogy megértsük, mi nekünk Krisztus keresztje** és II. **hogy megtanuljuk, mit kell tennünk, hogy a kereszt áldásában részesüljünk?**

I. Mi nekünk Krisztus Keresztje?

Krisztus keresztje számunkra *A)* útmutatás, *B)* megváltás, *C)* irgalom és *D)* vigasztalás.

A) **Krisztus keresztje a mi útmutatónk.**

a) Sokszor prédikált ugyan az Úr, de *sohasem oly ékesszólóan s oly hatással, mint a kereszten.* Mi a világon az igazi érték s mi a hamis látszat, mi az egyetlen rossz s mi az igazi jó, mitől kell félnem s mit kell követnem, milyen szörnyűség a bűn az Isten szemében, ha ily elégtételt kellett azért adni, melyik úton kell járnom, ha az örök életre akarok eljutni, — minderre a kereszt tanít meg legbiztosabban.

Egy sivatagon átvonuló karaván vízkészlete erősen fogyóban volt, a forróság elviselhetetlennek látszott, az emberek egyre türelmetlenebbek, izgatottabbak lettek. De ime, pálmák jelennek meg szemük előtt s oázis zöldje üdvözli őket. Feléje akarnak rohanni, de vezetőjük visszatartja őket: «Maradjatok! Az egész csak délibáb!»

Kegyetlen szomjúságban mennek tovább. Lázas szemük nemsokára újra látja a hajladozó pálmákat és az üde, zöld füvet, de ezúttal oly közel, hogy még a forrás csobogását is hallani vélik. Ámde a vezető megint azt mondja, hogy képzelődés az egész és megint nem akarja abban az irányban engedni őket. Erre az egyik türelmetlen utas előrántja revolverét és lelövi a vezetőt. És amikor leroskadt a megölt vezető, még végső erőfeszítésével is a helyes útra mutatott és így szólt: «Amarra menjetek, mert különben elvesztek!»

A földi sivatagon átvonuló emberiségnek is így mutatja Krisztus, a mi vezetőnk, halálában az Élet útját. Két karját kitárva hív bennünket: Erre jöjjetek, amerre a kereszt mutat, mert különben elvesztek! Halljuk meg tehát Szent Péter szavait: «Krisztus szenvedett érettünk, példát hagyván nektek, hogy az ő nyomdokait kövessétek» (Pét. I. 2, 21.).

b) De Krisztus keresztje más értelemben is útmutatónk. A Golgota keresztje óta kapta meg az emberiség az évezredek óta hiába keresett feleletet *a szenvedés rémesen kínzó problémájára is.*

Mennyi melancholia, mennyi tehetetlen pesszimizmus hangzott el azok ajkáról, akik Krisztus előtt kerestek feleletet a szenvedés kínzó problémájára! Milyen kétségbeesés sír ki az egyik legnagyobb görög gondolkodó szavaiból: Az embernek legjobb meg sem születnie; ha pedig megszületett, a legjobb születés után minél hamarább meghalnia! A szenvedés problémájának mennyi melancholiája ömlik el a Laokoon-csoport arcvonásain vagy Sophokles és Euripides drámáiban! Sőt a világ gonoszságának szemlélete még az ószövetségi Szentírás egyik írójából is, a Prédikátor Könyvének írójából ilyen keserű mondatokat csal ki: «Magasztaltam az elhúnytakat inkább, mint az élőket. De mind a kettőnél boldogabbnak ítéltem azt, ki meg sem született és meg sem látta a gonoszságokat, melyek a nap alatt végbemennek» (Préd. 4, 2. 3.).

És minderre a kínzó kérdésre a feleletet Krisztus keresztfája adta meg. Az a keresztfa, amelyen a meg nem érdemlett szenvedések legnagyobb mértéke telt be. És az a Krisztus, aki e földön a legkevésbbé érdemelte a szenvedést, és mégis annyit vállalt magára, amennyit még senki e földön még nem szenvedett. És még hozzá önként vállalta, hogy ezzel mások bűnéért tegyen eleget. Ezóta minden szenvedő ember megenyhül, ha a szenvedő Krisztus keresztjére néz. Ezóta minden emberi szenvedés megdicsőül, ha Krisztus szenvedésébe kapcsoljuk azt.

Így lett Krisztus keresztje a mi útmutatónkká.

B) **De Krisztus keresztje a mi megváltásunkká is lett.** A szenvedő Krisztus megváltói érdeme nélkül ma is megváltatlanok volnánk.

A büszke emberiséget gyakran fogta már el az önmegváltás gőgös vágya; azt hitte, hogy saját maga is elég magának, hogy elég a boldogsághoz a laboratórium, a gyár, a gép, a bánya, a technika, a vasút, a repülőgép . . . De aztán a

nagy kiábrándulások korszakaiban — mint aminőt ma is élünk — ismét meg ismét tapasztalnia kellett, hogy az Isten kezéből nyujtott segítség nélkül megoldhatatlan problémák keserűsége számára az élet. Legnagyobb szellemeink egyébként ezt mindig érezték és hirdették is, hogy csak Aischylus «Leláncolt Prometheus»-át, Wolfram von Eschenbach «Parsifal»-ját, Dante «Divina Commediá»-ját, Shakespeare «Vihar»-ját, Goethe «Faust»-ját és Madách «Az ember tragédiájá»-t említsem.

Amióta azonban Krisztus vére hullott az ember lelkére, azóta valóban meg vagyunk váltva, azóta épülhet lelkünkben magasba az örök élet isteni vára.

Ismeritek Kőmüves Kelemen legendáját? Azt a legendát, amelyben a kőművesek embervért kevernek az épülő vár malterjába, hogy minden támadással dacolni tudjon a vár? Nos hát, amióta Krisztus vére hullott lelkünkre és lüktet a mi erünkben, azóta épülhet bennünk, megváltott lelkekben az örök élet bevehetetlen országa! Igy lett Krisztus keresztje a mi megváltásunkká.

C) **Krisztus keresztje az irgalom jele is.**

Hogy a mi mennyei Atyánk valóban végtelenül irgalmas a megtérők iránt, hogy a mi esengő vágyunk a bűnbocsánat után nem a fuldokló bűnös lázas reményképe, hanem szent valóság, ezt végső bizonyossággal az Úr Jézus mutatja a kereszten, a megtérő latrot visszafogadó irgalmas Krisztus.

Hogy mi mehetett végbe annak a jobblatornak lelkében, mielőtt a kereszten elrebegte bűnbánó szavait, arról nem ír az evangélium, — de nem nehéz elgondolni. Hallotta az elvakított nép üvöltését Krisztus ellen, hallotta a másik megfeszített gonosztevő káromlását Krisztus ellen, s akkor — ebben a végső órában — nem tudott többé ellenállni az isteni kegyelemnek, mely eddig hiába zörgetett lelkén. Végigrémlett előtte elmult életének minden gonoszsága s üvegesedni kezdő szemét a mellette vérző Krisztusra emelve, elnyögte a bánat szavait: «Uram! emlékezzél meg rólam, midőn eljösz királyságodba» (Luk. 23, 42.). S a haldokló Istenfia rögtön megadta neki a feloldozást: «Bizony, mondom neked, ma velem leszesz a paradicsomban!» (Luk. 23, 43.)

Álljunk itt meg egy pillanatra, Kedves Testvéreim. Az ember nem akar hinni a fülének. Hogyan? Hát ennyire irgalmas az Isten? Elég Neki a megalázkodó emberi szív egyetlen mondata? Elég az Úr Jézus nevének fájó emlege-

tése? Igen; el kell hinnünk, hogy elég: az Isten irgalma megbocsátott.

Igaz, a megtérő latornak még vezeklnie is kellett a paradicsom előtt, — de a vezeklés után aztán várta az isteni irgalom. Igaz, még retteneteset kellett szenvednie: a római katonák összetörték a keresztен csontjait. Akinek valaha már eltörött a csontja, mondjam-e annak, micsoda kín lehetett ez az elégtétel? De aztán az elégtétel után várta az isteni irgalom!

Testvérek, akiket annyit rémítget az elhibázott mult, akik nem mertek bízni a megbocsátó irgalomban, hát lássátok, ez a szabadulás útja: bízni, bízni a megbocsátó Istenben, töredelmes szóval elsuttogni bűneinket a gyóntatószékben, vezekelni és többé nem vétkezni!

«Qui Mariam absolvisti, et latronem exaudisti, mihi quoque spem dedisti» — imádkozza az Egyház az örökszép himunszban, a «Dies irae»-ben. «Ki feloldoztad a bűnbánó Mária Magdolnát s meghallgattad a latort, belém is reményt öntöttél.» Így vált Krisztus keresztje az irgalom jelévé.

D) **És végül Krisztus keresztje a mi nagy vigasztalásunk jele is.** Amióta Krisztus meghalt a kereszten, azóta a gyalázat jele minden Istent szerető lélek előtt a vigasztalás jelévé változott. Kereszt emelkedik a keresztény sírokon és ez a szent jel sírjainkon az egyetlen vigasztalás, amely el nem némul s nem marad erőtlen szó a halál komoly fönsége előtt sem: *beszél nekünk vigasztalóan a sírontúli örök életről.*

Helgoland szigete mellett, a zúgó, nyugtalan Északi-tenger hullámai közt, van egy kis homokzátony: nem lakik ott senki, csak egy csendes temető van rajta. Szomorúbb elhagyatottságot alig lehet találni, megrendítőbb lelki impressziókat alig lehet kapni, mint ebben a kis temetőben, ahová azokat az ismeretlen halottakat temetik el, akiknek holttestét a tenger árja sodorja Helgoland partjára. A temető neve is annyi fájdalomról beszél: «Friedhof der Heimatlosen», «a hontalanok temetője». Nem tudni, kik voltak, nem tudni, honnan jöttek, nem tudni, ki sír otthon utánuk — itt nyugszanak néma csendben. Nincs ezen a földön ennél nagyobb elhagyatottság . . . és mégis, Testvéreim, bárhol a földön domborodjék sírunk, bármelyik ismeretlen homokzátonyán a mérhetetlen óceánnak, nem vagyunk elhagyatva, nem vagyunk egyedül s ami a legfőbb: nem porladunk reménytelenül, ha . . . *ha sírunk fölött ott fénylik Krisztus*

vigasztaló keresztje, a mi Urunk Jézus Krisztus áldott keresztje.

A művészet sok szépen elgondolt síremléket állított már a halottak sírjára, — nem, nekem egy sem kell! Ne álljon az én síromon más emlék, mint egy kereszt, az áldott kereszt, melyen Krisztus elvérzett értem! Mert én együtt vallom *Damaszkuszi Szent Jánossal:* «A kereszt pajzs, fegyver és győzelmi jel az ördög ellen, föltámadás az elesetteknek, támaszték az állóknak, támogatás a gyöngéknek, pásztorbot a legelőknek, vezér a megtérőknek, beteljesedés a jóban előrehaladóknak, testnek s léleknek üdvössége, minden bajtól védelmezőnk, minden jónak forrása, az örök élet fája.»

És együtt vallom Szent Pállal: «Tőlem távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak keresztjében, ki által a világ megfeszíttetett nekem, és én a világnak» (Gal. 6, 14.).

Strindberg, a neves svéd költő, mikor sok lelki eltévelygés után érezte, hogy közeledik a halála, így szólt: «Síromra keresztet tegyetek s írjátok rá: *Ave crux, spes unica!*»

Üdvözlégy szent kereszt, egyetlen reménvünk! Üdvözlégy Krisztus, kit keresztre ítéltek s ki nagylelkű áldozattal indultál a halálba értem! Üdvözlégy Krisztus, kit ma is annyian keresztre ítélnek! Kérlek, add kezed s vezesd életemet, hogy én ne ítéljelek keresztre életemben, szavaimban, tetteimben, hanem ha Te *meghaltál* értem, én meg *élni* tudjak Érted, élni a te szent parancsaid szerint . . . Üdvözlégy, Krisztus áldott szent keresztje!

II. «Krisztussal együtt keresztre szegeztettem!»

Szent Pál apostol azonban nemcsak lelkes szeretettel gondol az Úr keresztjére, nemcsak «dicsekszik» benne, hanem megmondja a nagy föltételt is, amelynek betartásától függ a kereszt áldása.

Akarjuk, hogy mindaz az áldás, amit Krisztus keresztje szerzett, bennünk is beteljesedjék? Akkor fontoljuk meg és tartsuk meg szent Pál figyelmeztetését: «*Christo confixus sum cruci*», «Krisztussal együtt keresztre szegeztettem» (Gal. 2, 19.).

Nézzük csak, mire akar ezzel Szent Pál figyelmeztetni.

A) Ha valóban részesévé akarok válni a kereszt áldásainak, akkor mindenekelőtt is **tisztelnem kell Krisztus keresztjét és keresztáldozatát.** Tisztelem, ha becsülöm a lelkemet; ha becsülöm annak bűntelen tisztaságát; ha becsülöm azt a természetfölötti életet, amely a kereszt tövében fakadt; ha lelkem sértetlenségeért nem sokallok semmi áldozatot sem. De másképp is tisztelned kell Krisztus keresztjét és keresztáldozatát. Van-e otthon a lakásodban feszület a falon, hogy minél többször essen tekinteted, meg a család tekintete az érted szenvedő Krisztusra? Ájtatosan, komoly öntudattal szoktál-e keresztet vetni? A fájdalmas rózsafüzérben, a keresztúti ájtatosságon, a szentmisében hálával emlékezel-e Krisztus kereszthalálára?

Most tudom aztán megbecsülni a szentmisét! Most értem már, miért teszi szent vallásunk annak hallgatását kötelezővé! Hogy litánián résztvegyünk, hogy körmeneten, búcsújáráson résztvegyünk, hogy rózsafüzért vagy keresztutat imádkozzunk stb., mindezt nem írja elő kötelezőleg. De igenis, hogy minden vasár- és ünnepnap minden 7. évét betöltött híve szentmisén vegyen részt.

Vajjon miért? Mert a szentmise a Krisztus kereszthalálának mindennapi megújítása, és ahányszor szentmisén veszek részt, Krisztus keresztáldozatát tisztelem általa.

B) De Szent Pál szava még másra is figyelmezetet: **Választanunk kell a kereszt hívei vagy a kereszt ellenségei között!**

Ki tudná összeszámolni a tömérdek festményt, amelyet 1900 év ihletett művészei az Úr Jézus szenvedéséről alkottak? Ezernyi-ezer művész ecsetje rótta le adóját a szenvedő Krisztus iránt. Az egyiknek (Jean Bèrand) vásznán ott látjuk Krisztust, a véres homlokú s vértől borított Krisztust, amint nehéz keresztjét viszi a Kálvária meredek lejtőjén s két óriási tömeg áll az úton sorfalat : *a résztvevő és a bűnös emberiség tömege, a Szeretet és a Gyűlölet tábora.*

Az egyik útfélen egy öreg ember haldoklik, feje egy pap keblén nyugszik s a pap kinyujtott karja Krisztusra mutat. Véres kötésű katona fekszik amott a harctéren s imára font kezét emeli Krisztus felé. Amott egy munkás térdel Krisztus előtt. Fehér fátyolos fiatal leány hajtja meg homlokát Krisztus előtt. Egy apáca két árva gyermeket emel magasba, akik magasan tartott kézzel imádkoznak Krisztushoz . . . És így tovább . . . Ez látható az út egyik felén. Itt mindenki szereti Krisztust.

De az út másik szélén egészen más látvány tárul elénk. Az egyik hóhér bottal veri az Úr szent fejét. Egy fekete fátyolos nő — a «Gyűlölet» — egy munkást lázít, hogy dobjon köveket Krisztusra. Állatias arcú emberi alakok dühös ábrázattal furakodnak a kereszt felé . . . és a festmény sarkában (éppen szemben az imádkozó árvák csoportjával) báli ruhába öltözött fiatalember áll gyanús hölggyel a karján : a férfi gúnyolódik, a nő pedig vérig sértő arccal kacag . . . Itt mindenki gyűlöli Krisztust.

«Különös kép! Micsoda fantázia!» — mondja erre valaki. Ó, nem! Nem fantázia — szomorú valóság! Mióta Krisztus először végigment a keresztúton, azóta folyton követi Őt ez a két tömeg: a Szeretet s a Gyűlölet tömege. Akkor az egyik tömeg így kiáltott: Hozsanna! A másik: Feszítsd meg! S azóta folyton él ez a két tömeg s folyton ugyanazt kiáltja.

És te, Testvér, melyik tömegben élsz?

Mert lásd, az emberek ma is úgy oszolnak meg Krisztus keresztje alatt, mint azon az első véres nagypénteken. Vannak, akik a Szűz Anyával, a jámbor asszonyokkal és Szent Jánossal együtt a hűséges szeretet fájdalmával állanak a kereszt tövében s együtt szenvedik a haldokló Krisztus fájdalmait. Aztán vannak, akik a kereszt tövében részvét és megindulás nélkül kockázó római katonák egykedvűségével, értetlenül s megfagyott szívvel haladnak el Krisztus mellett. És vannak, akik — mint a félrevezetett tömeg tette — szitkot és átkot szórnak ma is Krisztusra.

Vannak, akik gyűlölik Krisztust és harcolnak ellene.

Vannak, akik félretolják életükből Krisztust és nem törődnek Vele.

Vannak, akik letérdelnek Krisztus előtt és imádják Őt.

És te melyikhez tartozol?

Középkori képeken, melyek az Úr Jézus keresztrefeszítését ábrázolják, gyakran venni észre egy érdekes személyt. A farizeusok, hóhérok, katonák durva, részvétlen, gőgös alakjai mellett áhítatos imába merülten térdel a kép sarkában valaki: a művész, aki a képet festette, vagy a gazdag földesúr aki azt a templomot építtette. A képen mindenki gyűlöli az Urat, csak ez az egy jámbor személy imádja, csak ez mer melléje állni.

Mikor ilyen képen nézzük az Urat, vajjon elmondhatjuk-e, hogy ez a részvéttel imádkozó minket is képvisel?

Vajjon elmondhatjuk-e, amit *Lisieuxi Szent Teréz*, az Úr Jézusnak szeretetben elégő leánya mondott? Mikor haldoklott s ajkai némán, hangtalanul mosolyogtak, a körülállók megkérdezték tőle: «Que dites-vous à Jésus?», «mit mondasz Jézusnak?» S a haldokló szent így felelt: «Je ne lui dis rien: je l'aime», «nem mondok én neki semmit: csak szeretem».

Ó, Úr Jézus, értünk keresztfán haldokló Úr Jézus, mi sem mondunk neked semmi szóval mondhatót, csak letérdelünk véres kereszted előtt, csak szeretünk Téged, minden kísértés fölött győzedelmeskedő lelkünk áldozatával szeretünk Téged!

*

Kedves Testvéreim! Mikor Krisztust keresztre feszítették, a kereszt akkor még a legnagyobb gyalázat fája volt.

És mi lett a keresztből, a gyalázatból 1900 év alatt! Nézd a királyi koronákat: kereszt van rajtuk: Nézd a városokat, falvakat: a templomtorony keresztje nyúlik égbe fölöttük! Nézd az utakat, mezőket: kereszt áll mindenütt! Nézd, a kereszt előtt mint veszik le kalapjaikat alázatos tisztelettel az emberek! Nézd, mint veti szépen a keresztet esti imája előtt az a térdelő kis gyermek! Nézd a keresztény családok otthonában függő, nézd a haldokló kezében szorongatott szent keresztet! Nézd: minden szilánkját arannyal-gyémánttal kereteztük s milliók csókolját Krisztus áldott keresztjét!

Jeruzsálemben az volt szokás a keresztrefeszítésnél, hogy a halálraítéltet háttal a városnak feszítették keresztre, nehogy a szerencsétlen ember utolsó pillanatában megátkozza a várost. Az Úr Jézust is így feszítették meg azon a véres nagypénteken, háttal a városnak. Az Úr véres tekintete tehát elfordult hűtlen népétől, az áruló várostól s onnan, a Golgota magasából nyugatra fordította haldokló szemeit . . . át a tengereken, át az évszázadokon . . . messze nyugatra nézett s isteni mindentlátó tekintetével átölelte minden egykor hozzátérő népét, átölelt minket is . . . engem is . . . Ah, most nyugszik rajtam a haldokló Krisztusnak véres szeme s hull reám isteni vére!

«Az ő vére legyen mirajtunk» — ordította az elvakult tömeg káromkodón a kereszt alatt. «A te véred legyen rajtam» — imádkozom én megrendült alázattal. *A te kereszted*

legyen az én útmutatóm! A te kereszted az én megváltásom! A te kereszted bűnömet lemosó irgalom! És a te kereszted az én örök élettel biztató vigasztalásom!

Úr Jézus, íme, halljad meg hálás híveid alázatos imáját, amely 1900 éve hangzik a világon és fog hangzani, amíg egyetlen hálás emberi szív dobog a földön: **Imádunk Téged, Krisztus és áldunk Téged, mert a te szent kereszted által megváltottad a világot!** Amen!

XXVII.

«Beteljesedett!»

(Ján. 19, 30.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Amit ma ünneplünk, az nem vereség, hanem győzelem! Amit ma sírunk, az nem gyászkönny, hanem a hála könnye!

Aki a mai napon meghalt, az nem elveszett, hanem most kezdett uralkodni.

Akit 1900 évvel ezelőtt a gyalázat fájára, keresztre feszítettek, de akinek keresztje azóta millió és milliárd másolatban fénylik templomok tornyán, királyok koronáján, haldoklók kezében, utak mentén, szobáink falán és sírdombokon, annak életműve a Golgotán nem összeomlott, hanem onnan indult diadalútjára.

Aki utolsó percében ezt tudta kiáltani: «Beteljesedett!», az nem úgy ment el tőlünk, mint akit legyőztek, hanem mint aki győzött.

Beteljesedett! — kiáltotta világba, a nagypénteki sötétségbe a haldokló Krisztus. És mi, 19 évszázaddal később élő hálás hívei, alázatos lélekkel igyekszünk a mai megrendítően fönséges jubileum perceiben mélyére hatolni ennek a csodálatos szónak: «Beteljesedett!» Mi teljesedett be ebben a megrendítő pillanatban, kérdezzük magunktól.

Beteljesedett a krisztusi szó: Az Emberfia azért jött, hogy «váltságul adja életét sokakért» (Máté 20, 28.). És a másik krisztusi szó: «Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta« (Ján. 3, 16.).

Vagyis I. **beteljesedett, azaz teljessé lett Krisztus küldetése** és II. **beteljesedett, teljessé lett az Isten szeretete.**

I. Beteljesedett Krisztus küldetése.

Mi teljesedett be azon a véres nagypénteken?

A) Mindenekelőtt is beteljesedett Krisztus földi küldetése, szívének legbensőbb vágya, földi életének végső célja, szeretetének utólérhetetlen bizonysága: **beteljesedett Krisztus szenvedése és halála.**

Hogy Krisztus mennyire szerette az embert, annak legvilágosabb tanusága az a készség, szeretet és vágy, amellyel érte szenvedett.

Hiszen ugy-e, amiről sokszor és örömest beszélünk, az nagyon szívünkön fekszik, azt nagyon szeretjük! Már pedig ki tudná elszámlálni, hányszor és hányfélekép beszélt Krisztus az ő eljövendő szenvedéséről! «Kezdé tanítványainak jelezni, hogy neki Jeruzsálembe kell menni és sokat szenvedni» (Máté 16, 21.). «Ime felmegyünk Jeruzsálembe, és az Emberfiát . . . halálra ítélik, és átadják őt a pogányoknak, hogy kicsúfolják, megostorozzák és felfeszítsék» (Máté 20, 18. 19.). «Az Emberfiának az emberek kezébe kell adatnia» (Luk. 9, 44.). «Amint Mózes fölemelte a kígyót a pusztában, úgy kell fölemeltetnie az Emberfiának» (Ján. 3, 14.) . . . Ezek mind az Úr gondolatai!

De minél megrázóbbak gyönyörű szavai, melyekben jelzi, mily nehezen várja szenvedését: «Keresztséggel kell megkereszteltetnem, és mily nehezen várom, míg be nem teljesedik» (Luk. 12, 50.).

Hát ma aztán beteljesedett! Teljessé vált, amit az Úr Ezechielnél mond magáról: «Vajjon a bűnösnek halálát akarom-e én s nem inkább, hogy megtérjen és éljen» (Ez. 18, 23.). Teljessé vált a szenvedésnek az a műve, amelyet Krisztus elkezdett, mikor lejött a földre és amelyet befejezett, mikor most elment a földről.

Mennyi áldozat és önzetlen szeretet töltötte ki ezt a 33 éves földi életet! A mennytől a földig, Betlehemtől Egyiptomig, Egyiptomtól Názáretig, Názárettől Jeruzsálemig mennyi lépést tett értünk, mennyi fáradságot vett magára értünk, mennyi vércseppet hullatott értünk, amíg végre elmondhatta imáját: «Atyám! a munkát elvégeztem, amelyet rámbíztál . . . Megismertettem a nevedet az emberekkel . . . Akiket nekem adtál, megőriztem» (Ján. 17. fej.).

«Enyém a bosszúállás s megfizetek én» (Móz. V. 32, 35.) — mondta magáról az Úr. És most eljött a bosszú napja: kitárja karját a kereszten, hogy alája menekülhessünk, fel-

nyitja szívét, hogy benne oltalmat lelhessünk. *Ó, keresztre-feszített Krisztusunknak áldott, szent bosszúja!*

B) **Mind ennek pedig most van 1900. fordulója!**

a) Ezért az idei nagypéntek különösen is a köszönet napja. 1900 éve, hogy meghalt Krisztus értünk, 1900 éve mind-annak, ami Krisztus halálából következett és ezért gondol ma minden keresztény hívő elérzékenyült hálával erre az évfordulóra. Ma van évfordulója a mi fönséges kincsünknek, a szentmiseáldozatnak is, amely a nagypénteki kereszt-áldozatnak szünet nélkül folyó isteni megújítása: meg-köszönöm ma minden szentmisémet, melyet valaha végig-imádkoztam. Ma van évfordulója a szentgyónásnak is, amelynek bűnbocsátó ereje a keresztfából fakadt: meg-köszönöm ma minden gyónásomat, amelynek tisztító, éltető erejében csak valaha is megfürdettem lelkemet. 1900 év óta hány tékozló fiú, hány vámos, hány bűnbánó Magdolna, hány házasságtörő asszony, hány megtépázott lélek emelkedett már föl a gyóntatószékből megtisztultan, megkönnyebbülten, új életre elszánt harci kedvvel!

Szentmisénk és szentségeink minden kegyelme Krisztus szenvedéséből fakadt, ez a szenvedés ma teljesedett be, — ezért hálás ünnep számunkra a mai nap.

b) De az idei nagypéntek egyúttal *a nagy figyelmeztetés napja is!*

1900 év távlatából, mint lánggal lobogó nagy felkiáltójel villámlik elénk Krisztus véres keresztje és tüzes betűkkel írja az emberi élet égboltjára a nagy figyelmeztetést: *Emberek, amióta Krisztus meghalt értetek, nem lehet többé élni Krisztus nélkül!*

Amelyik társadalom Krisztus nélkül akarna élni, az el-pusztul. Egy társadalom, mely babyloni palotákat épít egy-felől, de másfelől nyomorban hagy elveszni tömegeket; egy társadalom, amely éjszakáról éjszakára vagyonokat dobál ki erkölcstelen tivornyákra; egy társadalom, melyben a léha közfelfogás már-már szentesít minden erkölcsi förtelmet; egy társadalom, melyben a házassági hűség és felbonthatat-lanság, a gyermek szeretete és elvállalása lemosolygott fogal-mak; egy társadalom, melyben a tiszta kéz, tiszta lelki-ismeret, kötelességteljesítés és becsület már-már muzeális ritkaságú, üveg alatt megbámult különcségek, — ez a társadalom el fog pusztulni!

Ez az 1900 éves keresztfának megrendítő figyelmez-tetése!

Krisztus szenvedését u. i. csak akkor értjük meg a maga mélységében, ha ugyanakkor a bűnre is gondolunk. Aki csak a szenvedés külső mozzanatait látja, az ostort, a korbácsot, a szegeket, a töviskoronát, az ecetet, epét, keresztet . . . az talán elérzékenyül, talán megsajnálja Krisztust, de szenvedésének igazi jelentőségét még nem érti. A Golgota mélységeit csak az látja meg, aki ismeri Krisztus szavait: «Az Emberfia üdvözíteni jött azt, ami elveszett» (Máté 18, 11.). «Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja életét sokakért» (Máté 20, 28.). És ezeket a megrendült lélekkel elmondott szavakat: «Jeruzsálem, Jeruzsálem! mely megölöd a prófétákat, megkövezed azokat, kik hozzád küldettek; hányszor akartam egybegyüjteni fiaidat, mint ahogy a tyúk egybegyüjti csibéit szárnyai alá, és te nem akartad!» (Máté 23, 37.).

Mennyire fájhatott Krisztusnak, mikor a keresztfa magasából végignézett a hűtlen városon és tudta, mily pusztulás vár reá! *De az én lelkem is Jeruzsálem! Minden emberi lélek Jeruzsálem, Istennek szent városa: ó, mennyire fáj Krisztusnak, ha ennek a városnak pusztulását kell látnia!* Hogy menynyire szemetes az! Hogy milyen rút férgek nyüzsögnek utcáin s patkányok hada szaladgál bennük!

Aki tehát szereti ezt a szerető Krisztust, és aki megszánja ezt a szenvedő Krisztust, az igyekszik lelkét bűn nélkül, tisztán, hűségben tartani a keresztfa alatt; ha pedig megsértette lelkét a bűn, vezeklő lélekkel térdel le a keresztfa tövébe és bűnbánattal mondja el az Egyház imáját:

Királyi zászló jár elől,
Keresztfa titka tündöklik,
Melyen az élet halni szállt
S megtörte holta a halált.

Világ bűnének zálogát
Ó, boldog ág, te hordozád,
Az ellenség gonosz fejét
Megváltónk rajtad zúzta szét.

Üdvözlégy kereszt, szent remény,
A szenvedés ez ünnepén.
Kérünk, kegyelmet adj nekünk,
Add vétkünkért vezeklenünk.

Ennek az engesztelő, megértő, vezeklő, bűnbánó szeretetnek föléledése az emberi szívekben, — ez lenne legméltóbb, legáldásosabb emléke az idei jubileumi esztendőnek.

Már pedig lehetetlen, hogy föl ne ébredjen bennünk ez a vezeklő szeretet, ha megfontoljuk a «beteljesedett» kiáltásnak második jelentését is.

II. Beteljesedett Isten szeretete irántunk.

Az Úr utolsó szaváról u. i. nemcsak azt hallhatjuk ki örvendező lélekkel, hogy megváltásunk beteljesedett, megtörtént. Ez a szó a hálálkodó emberi szív érzelmeit is fölkelti bennünk, mert most, Krisztus halálának percében villámlott szemünkbe, mint szeret minket az Isten, most teljesedett be a Szentírás szava, most vált érvényessé mireánk is, amit az Ószövetségben a választott népre mondott az Úr: **«Örök szeretettel szeretlek téged, azért vontalak magamhoz, könyörülvén rajtad»** (Jer. 31, 3.).

A) Csodásan meleg mondat ez a Szentírásban, amellyel egybefoglalhatjuk mindazt a szeretetet, mely Krisztus isteni Szívének mélységeit kitöltötte! **«Örök szeretettel szeretlek téged!»**

Nem lehet ezeken a szavakon soha eleget elmélkedni. «Örök szeretettel szeretlek téged!» Hát van a világon örök szeretet? Az emberek ugyan, jóbarátok, jegyesek fogadnak egymásnak örök hűséget, örök szeretetet, de az idő — úgy-e — mily hamar porral fedi be az ígéretet és a halál mily kegyetlenül szakítja szét az örök szeretetet!

Hát van a világon valóban *örök* szeretet? Ki szeretett engem száz évvel ezelőtt? Emberek nyüzsögtek már ezeken a pesti utcákon akkor is. Jöttek-mentek, terveztek, éltek, mulattak, — ki gondolt már akkor reám, ki szeretett már akkor engem? Az Isten, aki «örök szeretettel» szeretett engem.

Mi volt ezen a földön ezer évvel ezelőtt? Mennyire más világ! Más ruhák, más szokások, más házak, más nyelvek . . . Ki gondolt már akkor reám, ki szeretett már akkor engem? Az Isten, aki «örök szeretettel» szeretett engem.

És mikor még nem volt egy ember sem, csak a csupasz föld . . . és mikor még nem volt a föld, csak az angyalok . . . és mikor még nem voltak az angyalok sem . . . mikor még semmisem volt az örök Istenen kívül . . . ki gondolt már akkor reám, ki szeretett már akkor engem? Az Isten, aki «örök szeretettel» szeretett engem.

B) «Dehát ez vakmerő hiedelem — mondod talán —, ez érthetetlen titok! Igaz, a Szentírásban benne van ez a mon-

dat. De talán jogtalanul alkalmazzuk magunkra is ezt a szentírási helyet? Van valami bizonyítékunk erre a hallatlan gondolatra?»

Van, Testvéreim! 1900 éve van: **a nagypénteki keresztfa!** Bizonyíték a keresztfán értünk életét áldozó Istenfiának utolsó szava: «Beteljesedett!»

És a végnélküli szeretetnek éppen ez az átgondolása rázza meg az ember lelkét annyira ezen a napon. Mindenki, akiben az emberies érzésnek, a szeretetnek és hitnek csak egy szikrája él még, megrendülten tekint ma a vérző Krisztusra. Megindul ma az egész keresztény világ a Golgota felé, és olyanok is, akikben kihűlt a hit, olyanok is, akiket az élet kemény hajszája messze szakított a vallásos élettől, ezen a napon teljesedésbe menni érzik magukon Krisztus szavait: «Én pedig, ha fölemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok» (Ján. 12, 32.).

És csak most értjük igazán, miféle jubileumot is ünneplünk a mai napon. Minden évben van egy csomó jubileum! Nagy emberek és mondvacsinált nagyságok 25 és 50 éves halálévfordulója, intézmények és egyesületek 50 és 100 éves fordulója . . . de mi ez Krisztus halálának 1900 éves fordulója mellett!

Ó, szent vér, mely 1900 év óta lüktetsz híveid lelkében, és meg nem fogyatkozó erővel éltetsz minket!

Ó, áldott isteni vér, mely 1900 évvel ezelőtt hullottál a bűnös földre, és termeled azóta minden nagyságnak, hősiességnek, szépségnek és lelki értéknek pompázó virágait!

Ó, Krisztusnak kiömlő piros vére, mely 1900 éve szakadatlan patakokban öntözöd e száraz földön a száraz lelkeket és ezredek meg ezredek multán is egyetlen reménye, végső menedéke maradsz a bűneiből megváltást sóvárgó emberi nemnek!

*

Kedves Testvéreim! Az imént végeztük el évezredes nagypénteki szertartásainkat, amelyeknek minden mozzanata megkapó, de talán egyik sem annyira, mint «a szent kereszt leleplezése».

A kereszt áldott szent jele mindennap ott függ ugyan előttünk, de Nagypénteken különösen is elénk állítja az Egyház, hogy figyelmeztessen arra, mily szörnyű dolog a bűn, mely miatt Krisztus szenvedett, és hogy hálás emlékezetünkbe idézze, mily végtelen az a szeretet, amelynek következtében Krisztus értünk szenvedett.

A csonkamisét végző pap az oltár alsó lépcsőjén kezébe veszi a violaszínű lepellel leborított feszületet, és annak egyik sarkát szabaddá téve énekelni kezdi: «Ecce, lignum crucis . . .» «Íme, a keresztfa, melyen a világ Üdve függött». A kórus pedig térdethajtva feleli: «Jöjjetek, imádjuk Őt». Majd a pap félig leveszi a leplet, egy lépcsővel följebb megy és emeltebb hangon énekeli ugyanazt másodszor. Aztán pedig egészen levéve a leplet, az oltár közepétől magasra tartja, és harmadszor hívja a híveket: «Íme a kereszt fája, melyen a világ Üdve függött» és harmadszor térdethajtva feleljük rá: «Jöjjetek, imádjuk Őt»

Évezredes megható szertartás!

Ki ne érezné itt a keresztfa tövében, hogy adósok vagyunk az értünk elvérzett Krisztusnak! Adósok a hitvallással is, amelyet a római százados tett róla: «Ez valóban az Isten fia volt!» Adósak a hálával is, hogy meghalt értünk. De mindenekelőtt adósak szívünkkel és életünkkel: az értünk meghalt Krisztusnak joga van a mi életünkhöz, szívünk minden vágyához, lelkünk minden gondolatához, szavához, tettéhez.

És most odatérdelek az 1900 éves keresztfa alá, odaszorítom homlokomat a kemény gerendához, átkarolom a keresztet meleg szeretettel és az értem elvérző Krisztusnak keresztfája tövében teszek . . . mit? . . . hitvallást keresztény hitemről? Azt is! Hát még mit? Tanuságot hálás szeretetemről? Azt is!

De mit tegyek mindenekelőtt?

Szent fogadalmat: a hűség, önfeláldozás, ragaszkodás és kitartás szent igéretét ahhoz a Krisztushoz, aki «örök szeretettel» szeretett engem.

Köszönjük Neked, Jézus, hogy így szerettél minket!

Köszönjük Neked Jézus, hogy megváltottál minket!

Kérünk Téged, Jézus, hogy kiontott véred árán mennyei Atyád boldog országába vezess be minket! Amen.

XXVIII.

Miről beszél Krisztus keresztje?

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Áll a Golgotán a véres kereszt és rajta függ Krisztus, a halott Krisztus.

Rajta függ a világ Megváltója, aki egyízben azt mondotta, hogy «nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért» (Ján. 15, 13.) — ezt mondotta, de a mai napon megmutatta, hogy az ő isteni szívében még ennél is áldozatosabb szeretet lángolt: hiszen Ő életét adta ma nemcsak barátaiért, hanem ellenségeiért is, utolsó csepp vérét kihullatta nemcsak a jókért, nemcsak a nemesekért, hanem a világ minden bűnös emberéért is.

És éppen a túláradó szeretetnek ez a határtalan mértéke az a mágneses energia, amely szerteömlik a földön a Golgota véres keresztjéről és a mai napon ellenállhatatlan erővel húzza magához a milliók lelkét. Nincs az egész esztendőben még egy nap, amelyen ilyen beláthatatlan tömegek zarándoklása hömpölyögne Krisztus keresztje alá. Nincs az életben még egy pillanat, amelyben ilyen megilletődött lélekkel vehetnők fontolóra Krisztus keresztjének nagy tanítását.

Mit tanít Krisztus keresztje? Miről beszél Krisztus keresztje?

I. Beszél arról, milyen nagy volt az ember bűne. II. De beszél arról is, hogy még ennél is nagyobb volt az Isten szeretete.

I. Milyen nagy volt az ember bűne!

Bűn! Ez az a szó, amelyet a mai ember legkevésbbé szeret hallani. Bűn! Ez az a szó, amelyet szeretne kitörülni szótárából, szeretne kimagyarázni, eltussolni, letagadni.

De nem lehet!

Nem lehet letagadni, mert nem engedi *A)* az emberi

élet, *B)* nem engedi az emberi lelkiismeret, de nem engedi főkép *C)* Krisztus keresztje.

A) Hogy valóban van bűn, sok bűn, egész bűnözön és bűnáradat, ó, ezt **letagadni nem engedi már az emberi élet sem!**

Hiszen nézzünk csak körül nyitott szemmel, mi megy itt végbe körülöttünk a világon! Mennyi gonoszság és mennyi erkölcstelenség! Mennyi kötelességmulasztás és mennyi visszaélés! Egyének és népek szívében mennyi harag és ártó szándék, mennyi rágalom és mennyi gyű-lölködés!

Az emberek legjobbjai mindig érezték ennek a reánk nehezedő bűnnek lavina-súlyát, de érezték vele szemben az emberi tehetetlenséget is, az önmegváltásnak képtelenségét. Ezt hirdeti Goethe költészete, ezt vallja Shakespeare művé-szete, Dante mélyrelátása, sőt ezt tanítja már a görög Aischylos is, amikor az egyik görög istennel ezt mondatja a szenvedő Prometheusnak: «Ne várd végét szenvedéseidnek, míg meg nem jelenik egy isten, aki kínjaidban helyettesítőd gyanánt kész nem lesz érted leszállani a napsugár nélküli Hadesbe, és a sötét Tartarus mély mocsarába».

Valóban, Testvéreim, nem lehet letagadni, hogy bűnbe-esett nemzedék vagyunk: nem engedi letagadni már az emberiség élete sem.

B) De hogy csakugyan bűnbeestünk és bűnös nemzedék vagyunk, hangosan tesz erről tanuságot **saját lelkiismere-tünk is.**

Mikor a német nyelvű ember gyónik, ezekkel az alázatos szavakkal kezdi gyónását: «Ich, armer, sündiger Mensch, beichte und bekenne» . . .

Ó, igen: «Ich, armer, sündiger Mensch!» «Én, szegény bűnös!» Ez az őszinte lelkiismeret szava! Vaknak kellene lennie annak, aki el merné hitetni magával, hogy ő nem bűnös ember. Neki nincs bűne és nem volt ! Vaknak kellene lennie, aki nem érezné önmagában a rettenetes hasadást, a lelki kettősséget, a döbbenetes megoszlást, a szűnni nem akaró harcot, a jónak szeretését és mégis a rossznak köve-tését.

Hogy másnak van-e bűne és mennyi a bűne, az utóvégre nem hozzám tartozik! De igenis, nagyon is hozzám tartozik az én saját bűnöm. Az én régi életemnek minden hibája, botlása és vétke. Az én sok-sok mulasztásom és gonoszsá-gom, amik, ha eszembe jutnak, bizony nem tehetek okosab-

ban, mint hogy alázattal a mellemre ütök: «Ich, armer, sündiger Mensch», «én szegény bűnös ember».

Nem lehet letagadni, hogy bűnbeesett nemzedék vagyunk: nem engedi letagadni a saját lelkiismeretünk sem.

C) Azonban — Testvérek —, ha mindez nem volna elég bizonyság amellett, hogy valóban van bűn és a bűn az ember egyetlen igazi tragédiája, ha sem az emberi élet, sem a lelkiismeret nem beszélne arról, hogy — jaj — van rengeteg bűn és ez szörnyűség Isten szemében: még akkor is mindennél megrendítőbben **beszélne a bűnről Krisztus keresztje.**

Hiszen az Isten soha ok nélkül nem cselekszik. Ha tehát az Isten fia ilyen elképzelhetetlen áldozatra szánta el magát, bizonyára ép ilyen nagy volt az az ok is, amiért ezt tette.

Valahányszor tehát körülzsong minket a léha világ ezernyi szédítő jelszava — «Ugyan, mit aggodalmaskodol? Bűn, Bűn? Nem is olyan nagy dolog az a bűn!» — ó, bárcsak ilyenkor, mint megrendítő tetemrehívás villanna szemünkbe a nagypénteki keresztfa véres Krisztusa!

Ugye tudjátok, mikor a gyilkos nem akar vallani, tetemrehívást végeznek vele. Elviszik a gyilkosság színhelyére és odaállítják áldozata kihült véres holttestéhez: «Csak nézz a szemébe, azokba a megüvegesedett szemekbe, csak tedd a kezedet homlokára, jéghideg homlokára és most mondd — ha mered mondani —, hogy nem én voltam, én ártatlan vagyok!» . . .

Mikor a gonosztevő így szembenáll áldozatával, még a legkonokabb is megtörik és halovány arccal, reszkető ajakkal suttogja, dadogja: «Igen, én voltam, én voltam!. . .»

Testvérek! A nagypénteki kálvária is ilyen tetemrehívás! Van-e olyan ember ezen a föld kerekségén, aki, mikor a mai napon odalép a keresztre elvérzett Krisztus holttestéhez, és kezét ráteszi az ő vérző sebeire, és szemét fölemeli az ő megüvegesedő tekintetére, van-e, aki el merné mondani: Nem én voltam! Én ártatlan vagyok! Én még soha egyetlen súlyos bűnt el nem követtem... Mert, ha elkövettem, akkor én is bűnös vagyok, akkor én is kiáltottam: «Feszítsd meg őt!» Én még soha gondolatommal, szavammal, életemmel meg nem bántottam Krisztust. Mert ha megbántottam, akkor én is kiáltottam: «Feszítsd meg őt!»

Ah, ez a nagypénteki tetemrehívás mint vádol, mint éget, mint nyugtalanít, mint büntet . . . De nemcsak ezt teszi, hanem . . . hanem: mint vigasztal is!

II. Még nagyobb volt az Isten szeretete.

És itt jön a mi mai elmélkedésünk áldott, fölemelő ereje.

A) Mert, ha a Golgota keresztje valóban beszél arról is, milyen nagy volt az ember bűne, de még fönségesebb szavakkal beszél arról, hogy **a bűnnél is nagyobb volt az Isten szeretete.** Beszél arról a hihetetlen valóságról, hogy a bűn szörnyű zsarnokságának kínzó átkától megváltott Krisztus; és pedig megváltott nem pénzen, nem fegyverrel, nem hatalommal: megváltott önmagát kiüresítő szeretettel, életét adó önfeláldozással, megváltott a Golgota Keresztjével.

És éppen ez az óriási különbség a törvényszéki szembesítés és a Kálvárián végzett töredelmes beismerés között.

Itt meghalt valaki, aki — igaz általam vált áldozattá, de egyben érettem is lett áldozattá.

Itt meghalt valaki, akinek — igaz én is nyitottam meg vérző sebeit, de aki vérző sebeiben menedéket nyitott az én bűnös lelkem számára.

Itt meghalt valaki, akit — igaz én is kínoztam halálra, annyira, hogy elepedten kiáltott fel: «Szomjuhozom», de aki ugyanakkor nem is annyira italra szomjazott, mint sokkal inkább az én bűnös lelkem megtérésére.

Itt áll ugyan a véres keresztfa, amely ijesztő villámokban cikkázik a megátalkodott bűnös felé, de ugyanaz a kereszt a kegyes megbocsátás sugaraiban is tündöklik mindazokhoz, akik bűnös életüket megbánva és azzal szakítva, engesztelő imádással borulnak le lábaihoz. És abban a pillanatban, amikor megtérő lélekkel térdelünk le a kereszt elébe, abban a pillanatban napsugarasra derül fölöttünk a Kálvária fölött borongó, villámló ég.

B) Mikor az ember Genfből fölfelé megy a Mont Salève magaslataira, egy feszületet talál fölállítva azon a helyen, ahol a téli időszakban a hegyet megülő sűrű köd szokott végződni.

Idegen turista járt egyszer ezen az úton és a szembejövő földmívestől lemondóan kérdezte, hogy «soha nem lesz-e már vége ennek a ködtengernek?»

— Nem szabad csüggedned — felelte a földmíves — menj, csak föl a keresztig, ott mindjárt kiderül az ég.

Az utas erre új erővel fogott a hegymászáshoz. És nem bánta meg. Mert amikor megérkezett a kereszthez, páratlan látvány tárult szemei elé: lábai alatt mérhetetlen ködtengerbe

veszett el minden, a város, a tó, az egész Rhone-vidék, — de a kereszttől fölfelé a legtisztább napsütésben ragyogott a világ.

«Menj a keresztig, ott mindjárt kiderül az ég!» Ugyan mondjátok, Testvéreim, ki nem tapasztalta volna már saját magán is ezt a szent igazságot? Amikor lesujtott az élet kemény ökle ránk, amikor meghalt szüleinket, gyermekeinket sirattuk, amikor betegséggel, csapásokkal kellett küzdenünk, amikor a földi élet keserve, mint fojtogató köd borult a lelkünkre, találtunk-e máshol vigasztalást, sütött-e biztató, fölemelő, éltető napsugár reánk máshonnan, mint az Úr Jézus áldott, szent keresztjéről?

Minden inog körülöttünk, — de rendületlenül áll Krisztus keresztje!

Mindenki gyűlölködik körülöttünk, — de továbbra is szeret Krisztus keresztje!

Minden sötét körülöttünk, — de örökre fényben sugárzik Krisztus keresztje!

Krisztus keresztje a sziklatalaj, — és aki nem erre épít, homokra épít.

Krisztus keresztje a világ nehézkedési pontja, — és aki elszakad tőle, egyensúlyát vesztve tántorog a mélységek szélén.

Krisztus keresztje az éltető nap, — és aki elfordul tőle, lelke kihülni készül.

Krisztus keresztje a vezérlő csillag, — és aki eltávozik tőle, nem tudja, nappal van-e vagy éjszaka.

A századok pora betemethet mindent, az emberiség elfelejthet mindent, de nem felejtheti el az ártatlan Krisztus szenvedését, amely szenvedés forrásává vált az ember lelki megtisztulásának. Mert, ha igaz az a történetbölcseleti megállapítás, hogy a világtörténelem legértékesebb építő anyaga ép az ártatlanok kiontott vére; ha igaz az, hogy a valódi emberi haladásnak és az emberi lélek gyógyulásának forrása ép a jóknak és a tisztáknak igaztalan szenvedése: ki tudná akkor túlzottan értékelni Krisztusnak keresztjét, amelyen az egyetlen Ártatlanság, a megtestesült Jóság, az örök Tisztaság hullatta értünk vérét az utolsó cseppig!

Ezért nem felejtheti el az ember soha Krisztus keresztjét! Tiberiust egyszer elfelejtjük, Neróról és Diocletiánról valaha nem fogunk már beszélni, Napoleon neve elhomályosul, cézárok, diktátorok, cárok és császárok emléke feledésbe merül, de Krisztus keresztjén el nem homályosuló fénnyel,

örökre sugárzik a lángoló felirat: Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat! Krisztus győz, Krisztus kormányoz, Krisztus uralkodik!

*

És amikor a mai napon ebben a megilletődött pillanatban mindez végigcikázik gondolataimban, térdre kényszerít a hálás szeretet, hogy forró imával boruljak Krisztus keresztjéhez.

Ép most halt meg rajta az Úr. Szent feje lehajtva keblére. Szeme megtörött. Arca véres. Egész teste összeroskadva. Síri csönd mindenütt. Elsötétült a nap. Daltalanok a madarak. Némák az emberek. Csak a föld mélyéből zúg a morajlás, mint királyok halálakor a gyászoló ütegek lövései.

És én most ott térdelek az értem elvérző Krisztus előtt. De ez a halott Krisztus nem ijeszt, mint a gyilkost ijeszti áldozatának holtteteme. Olyan kimondhatatlan szeretettel tekint reám, hogy kifakad belőlem a bizakodó ima: Uram, ugye nem taszitasz el! Karod kitárva, — ugye, hogy engem ölelj magadhoz! Fejed lehajtva, — ugye, hogy engem csókolj meg! Szíveden mély seb tátong, — ugye, hogy engem rejts el benne! Életedet adtad értem; életemet adom érted. Te meghaltál értem; én pedig élni fogok érted, — élni a te szent parancsaid szerint.

Hiszen ki jött még a földre értem elhagyatott téli istállóban? Senki más!

Ki viselte még értem 33 esztendő minden munkáját és nélkülözését? Senki más!

Ki tanított engem még oly fönséges szent igazságokra! Senki más!

Ki szeretett engem még oly gyöngéd szívvel? Senki más!

Ki hullatta még értem vérét, ki szenvedett és tűrt értem annyit? Senki más!

És annyi keserves szenvedés után ki adta még értem életét és halálát? Senki más, senki más — csak Te, Úr Jézus Krisztus!

Ó, hát lesz-e még áldozat, amelyet Érted sokallani fogok?
Lesz-e még bűn, amelyhez botor fejjel ragaszkodni fogok?
Lesz-e valaki a világon, akit Náladnál jobban szeretni fogok?
Nem lesz, Uram Jézus, senki más... senki más! Amen.

A GYŐZEDELMES KRISZTUS.

XXIX.

Föltámadott!

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Ha a mi «Hiszekegy»=ünk csak addig tartana, ameddig annak magyarázatában az eddig elhangzott beszédeinkben eljutottunk, akkor a szent keresztény hit — páratlan szépségei ellenére is — csak befejezetlen, csonka és erőtlen bölcselkedés maradna.

Ha a «Credo» véget érne ott, ahol azt a legutóbbi beszédemben abbahagytam, — «kínzaték Pontius Pilátus alatt, megfeszítteték, meghala és eltemetteték», — ha ezzel a tragikus akorddal végződött volna Krisztus Urunk földi szereplése, akkor mint üres zsák, mint váz nélküli épület, mint alap nélküli ház omlanék össze az egész kereszténység.

Hiszen igaz: a kereszténység így is gyönyörű bölcseleti rendszer volna, Krisztus elhangzott tanításai így is fölemelő erkölcsi igazságok maradnának; de ki tudná Krisztus nehéz parancsait áldozatok árán is követni, ki tudná a szent keresztény hitet végső csepp véréig is állhatatosan szeretni, ha annak Alapítója csak ember volt — jó ember, bölcs ember, szent ember, de mégiscsak ember, — akit ellenségei meggyalázhattak, letiportak, megöltek! . . .

Igen, ha a «Hiszekegy»=ünk csak eddig tartana . . .

De nem eddig tart! Van folytatása is! És ez a folytatás egyenesen megrázó, hallatlan, hihetetlen, eddig soha nem tapasztalt dolgot hirdet: «*Harmadnapon halottaiból föltámada*». Már Szent Pál megérezte s nyiltan ki is mondta, hogy az egész keresztény hit ezen fordul meg: föltámadott=e Krisztus vagy sem. Mert «ha Krisztus nem támadt föl, akkor hiábavaló a mi tanításunk, hiábavaló a ti hitetek is» (Kor. I. 15, 14.).

Valóban így van! Ha Krisztus nem támadott föl, mit ér akkor nekem, a XX. század emberének, hogy valaha 1900 évvel ezelőtt élt a földön egy nagyon jó, nagyon bölcs,

nagyon szeretetreméltó ember, aki csupa szeretet volt az emberek iránt, aki meggyógyította a betegeket, aki megbocsátott a bűnbánóknak, . . . mit ér mindez nekem, ha Ő is meghalt, ha Őt is eltemették és Ő is elporladt a földben . . . vége! Talán csodálni fogom, mint csodáljuk a nagy embereket; talán tisztelni fogom, mint tiszteljük a jó embereket, — de szeretni, imádni Őt, áldozatos élettel ragaszkodni parancsaihoz, hozzákötni egész életemet? . . . Ki köti életét egy porladó holttesthez? Bizony, így van, ha Krisztus föl nem támadott . . .

Ha azonban föltámadott? . . . Mi lesz akkor, ha föltámadott? Ha nem csak jóságos életével, áldott szavaival, ideális jellemével, csodás tetteivel imponál nekem, hanem ha páratlan életére és isteni öntudatot hirdető szavaira rá-teszi az utolsó pecsétet is, a legnagyobbat, az elképesztőt, a soha még nem hallottat: saját erejéből kikel a sírból? Mi lesz akkor?

És mi lesz akkor, ha látom, hogy a Föltámadott hitéért ezrek és milliók készek a vértanuhalálba menni; ha látom, hogy a föltámadott nyomdokain évezredek óta a legszebb hősies erények dúsgazdag kertje nyílik? Mi lesz akkor?

Akkor?

Akkor nincs más hátra, mint beismerni: «Ez a Krisztus nem lehetett ember, mint én, te, akárki . . . ez a Krisztus Isten volt. Meghajolni előtte józan okosság, lázadozni ellene tiszta őrület.»

Ó, igen, így van, — ha Krisztus föltámadott.

Érthető tehát, hogy a kereszténység ellenségei az 1900 év folyamán mindent megkíséreltek, hogy a föltámadás hitét megsemmisítsék. Hiszen ők is jól tudták: ha Krisztus valóban föltámadott, ez egy olyan hallatlan, megrázóan gigászi jele istenségének, hogy akkor őrültség bármit is tenni Ellene és továbbra is küzdeni a kereszténység ellen.

Fontos tehát, hogy mi, keresztény hívek, mindnyájan világosan lássunk hitünknek ebben az alapvető tételében. I. **Honnan tudjuk, hogy Krisztus valóban föltámadott?** — fogjuk kérdezni a mai beszéd első felében. Utána pedig II. **nyíltan szemükbe nézünk azoknak a kibúvóknak is,** amikkel Krisztus föltámadását letagadni akarták az ő ellenségei.

I. Honnan tudjuk, hogy Krisztus föltámadt?

Krisztus húsvéti föltámadása nem legenda, hanem történeti tény. Legalább is oly bizonyos és annyi szem- és fültanu szavával megerősített tény, mint a világtörténelem bármely más eseménye. Történeti tény, hogy az Úr valóban meghalt és eltemettetett. Történeti tény, hogy húsvét napján barátai s ellenségei voltak a sírjánál és azt üresen találták. És végül történeti tény, hogy az Úr húsvét után több ízben megjelent és beszélt velük, tehát élt!

Igaz, Krisztus föltámadása régen történt, 1900 évvel ezelőtt. De *A)* **a szentírás adatai** és *B)* **a tanítványok lelkében végbement elváltozások** legalább is annyira hitelessé teszi értesülésünket — sőt jóval hitelesebbé, — mint a régi történelem bármelyik eseményét.

A) **Krisztus föltámadásának legelsősorban is tanuja a Szentírás.**

a) Ne tegyetek mást, Testvéreim, mint vegyétek elő *az evangéliumokat* s olvassátok el figyelmesen Szent Máté 28. fejezetét, Szent Márk 16., Szent Lukács 24., és Szent János 20. fejezetét.

Mindegyik egyformán tanusítja: Krisztus meghalt a kereszten, aztán eltemették, a sírra ráhengerítettek egy nagy követ... és ez a halott Krisztus húsvét hajnalán kijött a sírból.

b) De Krisztus föltámadásának tanui és hirdetői nemcsak az evangelisták, hanem *a többi apostolok is.*

Elsőnek *Szent Péter* hirdeti pünkösdi beszédében, tehát már 50 nappal a föltámadás után. Péter a piacon beszélni kezd az egybegyűlt népnek.

— Láttátok Jézust a kereszten? — kérdi tőlük.

— Láttuk — hangzik a felelet.

— Láttátok őt meghalva?

— Láttuk!

— Láttátok, mikor lándzsával megnyitott szívéből vér és víz jött ki?

— Láttuk.

— Nos, én pedig, meg itt mellettem az ő apostolai és tanítványai, mi meg láttuk Őt élve halála után, láttuk Őt föltámadva. «Ezt a Jézust az Isten föltámasztotta, aminek mi is mindnyájan tanui vagyunk.» (Ap. Csel. 2, 32.).

Hogy Krisztus föltámadott, azt Szent Péter olyan közismert ténynek veszi föl, ami bizonyításra egyáltalában nem

szorul. Oly természetes nyugodtsággal beszél róla, mint aki tudja, hogy Jeruzsálemben ezt mindenki ismeri, és hogy ez ellen a közismert tény ellen senki érvet, kifogást föl nem hozhat. Pedig óriási hallgatósága volt, hiszen már aznap 3000-en tértek meg közülük! (Ap. Csel. 2, 41.)

De ugyanígy beszél Szent Péter Krisztus föltámadásáról a jeruzsálemi templom ajtajában is egy béna ember meggyógyítása után (Ap. Csel. 4, 33.). Nem bizonyítja Krisztus föltámadását, hanem egyszerűen csak hivatkozik rá, mint egész Jeruzsálemben közismert tényre.

Viszont azonban Jeruzsálemen kívül már bizonyítania is kellett, mert ott már nem ismerte mindenki a Jeruzsálemben történteket. Ezért Cornelius házában, Caesarea-ban már így beszél Szent Péter: «Mi tanui vagyunk mindannak, amit a zsidók országában és Jeruzsálemben cselekedett. Őt megölték, felfüggesztvén a fára. De az Isten harmadnapon feltámasztá s megadá, hogy megjelenjék . . . minekünk, akik ettünk és ittunk övele, minekutána halottaiból föltámadt» (Ap. Csel. 10, 39—41.).

Szent Péter mellett *Szent Pál* is hirdeti az Úr feltámadását. Antiochiában így beszél a zsidókhoz: «Levették őt a fáról és sírba helyezték. De az Isten feltámasztotta őt halottaiból harmadnapra, és ő megjelent több napon át azoknak, kik vele együtt jöttek fel Galileából Jeruzsálembe; s ezek tanuságot tesznek őróla mindeddig a nép előtt» (Ap. Csel. 13, 29—31.).

Más alkalommal meg ily szavakkal tesz tanuságot: «Krisztus meghalt bűneinkért, az Írások szerint, és hogy eltemettetett és hogy feltámadott harmadnapon, az Írások szerint és hogy megjelent Kéfásnak, és azután a tizenegynek, azután megjelent több mint ötszáz testvérnek egyszerre . . . aztán megjelent Jakabnak, majd valamennyi apostolnak; mindnyájuk után pedig mint idétlennek, megjelent nekem is» (Kor. I. 15, 4—8.).

B) De a Szentírás nyílt tanuságtételén kívül **az apostolok lelki elváltozása is** beszédes tanusága a föltámadás valóságának.

Mindnyájan ismerjük azt a tökéletes lelki összeomlást, amit az apostolokban az Úr halála előidézett. Nincs az a jégverés, amelyik úgy lekaszabolná a vetést, mint ahogy összetörte az apostolok lelkét az Úr gyászos vége. Halljuk csak, mily tompa kétségbeeséssel mondják az emmausi tanítványok : «Pedig mi reménylők, hogy ő az, ki meg fogja vál-

tani Izraelt» (Luk. 24, 21.). Sőt, mikor már húsvét hajnalán lelkendezve rohannak az asszonyok a hírrel, hogy Krisztus sírja üres, ők még mindig tanácstalanul állnak (Luk. 24, 22.), és még húsvét estéjén is gondosan magukra zárják az ajtót a zsidóktól való félelmükben . . .

És ezekben a gyáva, rettegő, letört lelkű emberekben egyszerre csak vértanui bátorság tüze lángol fel! Akik nemrég még magukra zárták az ajtót, most kiállnak prédikálni a piac közepére és bátran dacolnak a főpapok tilalmával.

Ki érti ezt meg, ha Krisztus föl nem támadott? Hát képes ezt egy halott megtenni? Nincs okozat megfelelő ok nélkül. Már pedig az kétségbevonhatatlan tény, hogy az apostolok, ezek az egyszerű halászemberek, vallási, erkölcsi, szociális és intellektuális téren oly átváltozást, mondhatni forradalmat idéztek elő a világon, amelyhez megközelítő jelenséget a történelem még egyet nem mutat.

Már most mi ennek a magyarázata, ha Krisztus föl nem támadott? Valóban elmondhatjuk, hogy ha Krisztus föltámadásának valósága iránt bárki kételkedhetik, akkor egyáltalában nincs többé történeti tény a világon.

II. Kibúvók Krisztus föltámadásának ténye alól.

Mikor pedig így végiggondoljuk azokat az érveket, amelyek Krisztus föltámadása iránt erősítik hitünket, annál szánalmasabb erőlködéseknek tűnnek fel azok a kísérletek, amikkel Krisztus ellenségei ki akarnak bújni a föltámadás perdöntő erejű ténye alól.

A) Mindenekelőtt is nem tudnak mit kezdeni **Krisztus üres sírjával.**

A jámbor asszonyok, akik Jézus holttestének húsvét hajnalán a végső tiszteletet akarták megadni, Krisztus sírját üresen találták. Ijedten értesítették erről az apostolokat, akik közül János és Péter azonnal a sírhoz siettek és azt hasonlóképp üresen találták (Ján. 20, 8.). De hogy Jézus teste valóban nem volt a sírban, azt a zsidó főpapok ijedt kapkodása is mutatja, mert hiszen a föltámadásról elterjedt híreket rögtön megcáfolhatták volna, ha meg tudták volna mutatni Krisztus holttestét.

A sír tehát kétségtelenül üres volt. De hogyan lett üressé? Hová lett a holttest?

a) Ellopták, — ez lehetne az első kézenfekvő gondolat. A zsidó főpapok is rögtön ehhez a kibúvóhoz menekülnek és pénzt adnak a sírt őrző katonáknak, hogy hirdessék mindenfelé: Mialatt mi aludtunk, jöttek Jézus tanítványai s ellopták a holttestet.

Mennyi ellenmondás és lélektani lehetetlenség ebben az egy mondatban! A félénk és szétszaladt tanítványok egyszerre csak olyan bátrakká válnak, hogy a sírt őrző katonák közelébe mernek menni! A katonák állítólag aludtak, — de akkor hogyan látták, hogy az apostolok lopták el a testet? Ha meg nem aludtak, miért nézték tétlenül a lopást? És ha az őrségen elaludtak a római katonák, a világ legfegyelmezettebb katonái, vajjon büntetés nélkül maradtak volna-e? Pedig büntetés helyett arról olvasunk, hogy pénzt kaptak, bőséges pénzt!

b) Érezték ezeknek a nehézségeknek súlyát a föltámadás tagadói is, és ezért más magyarázattal próbálkoztak: *Krisztus csak tetszhalott volt, a hűvös sírban magához tért és kimászott belőle.*

Talán még siralmasabb erőlködés az előbbinél is!

Mert mindenekelőtt is biztos tény, hogy Krisztus *valóban meghalt* s nemcsak tetszhalott volt.

Hogy meghalt-e Krisztus? Szinte azt szeretném erre felelni: Ember még alaposabban alig halt meg, mint Krisztus. Már keresztútján imbolygó árny, ezer sebből vérző félhalott volt. És aztán: a keresztre szögezés alatt négy tátongó sebet nyitnak rajta .... a katonák lándzsája megnyitja az ötödik sebet: szent Szívén ... Aztán: a pecséttel lezárt s katonákkal őriztetett sír ... Valóban az emberiség mindent elkövetett azokban az órákban, csak eltegye útjából a kellemetlen prófétát!

De egyébként is képzeljük el, hogy a félhalott Krisztus halálsápadtan kicsúszik a sírból és elmegy tanítványai közé, akik kötözgetik, ápolják s ott sebeibe végre mégis csak belehal, — hát lélektanilag elgondolható-e, hogy ez a szánalmas vég azt a páratlan hatást váltsa ki összetört lelkükből, amelyről éppen az előbb beszéltem!

B) Dehát nem volt-e az apostolok egész föltámadási hite **merő képzelet, a fantázia szüleménye, vízió, hallucináció?**

Akik a föltámadás óriási tanuskodó ereje alól mindenáron menekülni szeretnének, ezt az állítást is megkockáztatták.

a) De ki vehetné komolyan ezt a kibúvót? Hiszen min-

den víziót és hallucinációt a kegyetlen valóság durva kezével rombolt volna szét a jeruzsálemi sír! *Ha az a sír nem üres,* ha az a nagy kő rajta van és alatta van a halott Krisztus, akkor lehetetlen minden vízió!

b) De meg az apostolokban *hiányzottak a hallucinálás legelemibb föltételei is!*

Kinek vannak víziói és ki szokott hallucinálni? Úgy-e az, aki türelmetlen izgatottsággal vár valamit! Mikor a bejelentett vendégnek már meg kellene érkeznie, akkor halljuk lépten-nyomon: most jön, — pedig nem jön. De az apostolok ugyancsak nem várták Krisztus föltámadását! Sőt, mikor legelőször viszik nekik a hírt az asszonyok, el sem hiszik. Az emmausi tanítványok még este is «asszonyi rémítgetés»nek tartják azt. És Szent Tamás még akkor sem hiszi, mikor már a többi apostol is látta a Föltámadottat.

Annyira kevéssé vannak víziós hangulatban, hogy még megjelenése után sem ismerik fel az Urat. Magdolna kertésznek tartja, az emmausi tanítványok meg vándornak.

Különben is hallucinálni gyönge idegzetű emberek szoktak s nem szabadban edzett halászemberek.

c) És ha csak egyszer-kétszer jelenik meg a föltámadt Krisztus, talán még rá lehetne fogni, hogy csak látomás, vízió, rémkép volt. *De negyven napig több ízben is megjelent.* Szent Péter találkozik vele. Mária Magdolna találkozik vele. A buzgó asszonyok találkoznak vele. A tíz apostol — Tamás híján — találkozik vele. Majd valamennyi apostol, Tamással együtt, találkoznak vele . . . és így tovább. És mikor Szent Pál a korinthusiakhoz levelet ír, hivatkozik arra, hogy egész csomó ember él még köztük, aki saját szemével látta a föltámadt Krisztust (Kor. I. 15, 6.). Hát lehet-e történelmi eseményt jobban bizonyítani? Ha egy-két ember talán csalóka víziónak eshetik is áldozatul, de egy ízben ötszázan látták Krisztust, — hát mind az ötszáz egyszerre ugyanazt a rémképet látta? És viszont a negyvenedik napon, Krisztus mennybemenetele napján, egyszerre megszűnnek a jelenések. Miért? Hiszen azok lélektani alapjai továbbra is épúgy megmaradtak!

Krisztus föltámadása tehát történeti tény. Tanuk rá a sír felé tartó jámbor asszonyok, akik mindent inkább vártak, csak Krisztus föltámadását nem. Tanuk rá az apostolok, akik kezdetben maguk is kétkedve fogadták a hírt, de mikor saját szemükkel, fülükkel s kezükkel meggyőződtek annak valóságáról, életüket adták érte. Tanu rá az első keresztény

hívek tömege, akiknek az Úr föltámadása után megjelent. És tanu rá az 1900 éves Anyaszentegyház egész élete. Mert a föltámadás hitéből fakadó vértanui bátorság, erkölcsi emelkedettség és legyőzhetetlen hit láttára jogosan kérdezhetjük: Ha Krisztus nem támadt föl, hanem sírban elporló holttest maradt, hát akkor ki érti meg mindezeket? Ki hiszi el, hogy *egy halott meg tudja mindezt cselekedni?*

Krisztus föltámadása a korona Krisztus munkáján, a végső megnyugtatás arra nézve, hogy Ő valóban az Isten Fia volt. Mikor Krisztus a kereszten függött, ellenségei ily szavakkal gúnyolták: «Másokat megmentett, magát nem tudja megmenteni; ha Izrael királya, szálljon le most a keresztről és hiszünk neki» (Máté 27, 42.). Nos hát Krisztus most annál is nagyobb bizonyítékát adta istenségének. Nem a keresztről szállott le, hanem a lepecsételt sírból mint élő szállott ki.

Igy értjük most már, miért legnagyobb ünnepe a kereszténységnek éppen a húsvét, Krisztus föltámadása. Azért, mert Krisztus föltámadása hitünknek alapja, az igazságnak diadala, küzdelmes életünk bátorítója és saját föltámadásunk záloga.

*

Kedves Testvéreim! Vasárnap este van, húsvét estéje. Az apostolok együtt vannak, csak kettő hiányzik, Júdás, a szerencsétlen áruló és Tamás. Hol volt Tamás, nem tudjuk. A hangulat nyomott, aggodalmakkal teli. Krisztus holtteste eltűnt, a papi fejedelmek teli kürtölték a várost, hogy követői lopták el. Nem barátságos ilyenkor az utcára menni. Sőt igen megnyugtató volt, hogy még az ajtót is jól elreteszelték. Mi lesz ezután? Mi lesz Krisztus terveiből? Hogyan fogják ezek a reszkető halászok meghódítani a világot?

És ekkor . . . ekkor . . . egyszercsak ott áll köztük Krisztus. A zárt ajtók továbbra is zárva voltak, de Krisztus ott áll köztük. «Én vagyok, ne féljetek!» Mintha ezt mondta volna: De most aztán vége legyen ennek az ijedt pesszimizmusnak! Látjátok, megtartottam szavamat. Én vagyok, élek. De nekem most katonák kellenek, vértanuk kellenek, akik mellettem hitet tesznek a világ előtt!

És «örültek a tanítványok, látván az Urat» — mondja a Szentírás — és új erő szállta meg csüggedő lelküket.

És azóta is állandóan új erő forrása maradt számunkra a föltámadt Krisztus dicsőséges alakja. Naponként örven-

dező csengéssel hangzik fel imádkozó ajkak millióin: «Harmadnapon halottaiból föltámada» . . .

Igen: Krisztus él! Krisztus eleven valóság! Nem monda, nem mythos, nem szimbolum! Az a Krisztus, aki Palesztina utjait járta, ma is járja a világ utjait. Az a Krisztus, aki 1900 évvel ezelőtt beszélt a szentföld embereihez, ma is integet felénk a halál fölött aratott győzelem pálmájával, ma is beszél hozzánk, vigasztal, erősít, megvilágosít, segít és vár . . . vár örök hazájába.

Testvérek! Úgy éljünk Isten kegyelmével, hogy ahol a fő van, ott legyenek a tagok is. Úgy éljünk, hogy ahová a mi dicsőséges Testvérünk megelőzött minket, oda mi is eljussunk és az ő kínszenvedése és keresztje által egykor mi is a föltámadás dicsőségébe vitessünk a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

XXX.

Föltámadunk!

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Mindnyájan ismeritek diadalmas húsvéti énekünket: «Föltámadt Krisztus e napon, Alleluja! Hála legyen az Istennek, Alleluja! Hogy az ember vigadozzon, Alleluja!» . . .

«Hogy az ember vigadozzon». De hát miért vigadozzunk, minek örüljünk?

Annak=e, hogy Krisztus legyőzte ellenségeit? Annak=e, hogy a letiport igazság diadalmas életre kelt? Annak=e, hogy Krisztus legnagyobb csodáját művelte s isteni hatalmát világosan kimutatta? Igen, ezért mind=mind vigadozunk, ennek mind=mind örülünk, mikor Krisztus föltámadására gondolunk.

De él bennünk még egy nagy öröm, amelynek lüktető ereje a Krisztus üres sírjából árad az emberiségre, van Krisztus föltámadásának még egy nagyszerű tanusága, amit az Apostol e szavakkal fejez ki: «Az Isten pedig, ki az Urat föltámasztotta, minket is föltámaszt az ő ereje által» (Róm. 4, 17.). Ez hát az a nagy, vigasztaló, fölemelő gondolat, melynek ereje előtör a húsvéti diadalmas sírból: *Ha Krisztus föltámadott, egykor mi is föltámadunk!*

Micsoda szédületes tanítása ez a mi szent vallásunknak!

Vallásunkra gyakran mondják az emberek: «Nehéz vallás!» És igazuk van. Bármelyik vallást tekintjük, mindegyik sokkal enyhébb az ember gyöngéivel, hibáival, kényelmes testével szemben, mint a miénk. «Nem jöttem békét hozni, hanem kardot» (Máté 10, 34.) — mondja Krisztus, s bizony ezzel a karddal sokszor mélyen, elevenbe vág.

Nekem nem elég az imád, nem elég, ha templomba jársz, nem elég, ha alamizsnálkodol, — nekem a te egész életed kell: gondolatod, szavad, tetted. Megtiltok minden bűnös élvezetet, még gondolatot is. Szeretnél jól lakni, — de ma böjt van: nem engedem! Szeretnél lustálkodni, — de ma

vasárnap van: jöjj misére! A bűn csalogat, a bűn csábít, a bűn fenyeget, — mindegy, nem engedem! Nem engedem, hogy megtagadj!...

Bizony, szigorú vallás!

De íme, Testvéreim, ugyanaz a vallás, amelyik megköveteli, hogy féken tartsuk testünket, hogy legyőzzük rendetlen ösztöneit és hogy Krisztusért még életünket is feláldozzuk, — ugyanaz olyasmit is ígér nekünk, amit senki és semmi ezen a világon nem ígér: Ha Krisztus föltámadott, mi is föltámadunk, vagyis a halálban elvesztett életet egykor újra megtaláljuk!

Dehát igazán föltámadunk-e? — vetődik föl bennünk az aggodalom. Olyan hallatlan ígéret ez, hogy hinni is alig meri az ember!

Vizsgáljuk meg tehát a mai beszédben ezt a három kérdést:

I. Mik az érveink a föltámadás hite mellett, II. mik az ellenvetések a föltámadás hite ellen, és III. mit ad a föltámadás hite.

I. Érveink a föltámadás hite mellett.

A föltámadás hite valóban oly páratlan fönségű és oly titokkal teljes tétel, hogy az Úr Jézus határozott és félre nem érthető tanítása és példája nélkül emberi ész ilyenre nem is gondolhatott volna.

A) Viszont azonban **az Úr Jézus oly világos szavakkal tanította a feltámadás hitét,** hogy az ő szavai után annak igazsága felől a legkisebb kételyünk sem maradhat fenn.

Kevés igazságot ismételt annyiszor és oly nyomatékkal, mint éppen ezt. Bizonyára azért, mert annyira hihetetlen, a mindennapi tapasztalatnak annyira ellenmondó dologról van benne szó.

a) Halljátok pl. mily határozottan beszél *Szent János evangéliumában:* «Eljön az óra, melyben mindnyájan, kik a sírokban vannak, meghallják az Isten Fia szavát; és előjönnek, kik jót cselekedtek, az élet feltámadására, akik pedig gonoszat cselekedtek, az ítélet feltámadására» (Ján. 5, 28, 29.). Ugyancsak Szent János jegyezte fel Krisztus alábbi szavait: «Ez Atyámnak akarata, ki engem küldött, hogy mindenkinek, aki a Fiút látja és hisz ő benne, örök élete legyen, és én feltámasztom őt az utolsó napon» (Ján. 6, 40.),

«Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete vagyon: és én föltámasztom őt az utolsó napon» (Ján. 6, 55.).

b) És hogy az Úr követői közt mennyire közismert volt ez a hit, mutatja *Márta felelete Lázár halála alkalmával.* Krisztus vigasztalja a meghalt Lázár gyászoló nővérét, hogy hiszen föltámad az ő testvére. És Márta mily természetesen feleli: «Tudom, hogy feltámad a feltámadáskor, az utolsó napon» (Ján. 11, 24.). Ekkor az Úr megint kihirdeti a föltámadás tanát: «Én vagyok a föltámadás és az élet; aki énbennem hiszen, még ha meg is halt, élni fog» (Ján. 11, 25.).

c) Egyízben *a szadduceusok, a föltámadás akkori tagadói,* ravasz kérdéssel akarták Krisztust zavarba hozni. Azt mondod, hogy föltámadunk, szóltak az Úrhoz. Nézd, élt köztünk egy férfi, akinek hét felesége volt: hát a föltámadáskor melyik lesz a felesége a hét közül?

Mily körmönfontnak látszó kérdés!

És halljátok csak, mit felel rá az Úr: «Ennek a világnak fiai házasodnak és férjhez mennek; azok pedig, kik méltók lesznek elnyerni ama világot s a halálból való föltámadást, sem nem házasodnak, sem férjhez nem mennek; mivel többé már meg sem halhatnak, mert hasonlók az angyalokhoz, és az Isten fiai, a feltámadás fiai lesznek» (Luk. 20, 34—36.).

Ime a letagadhatatlan tény: az Úr Krisztus gyakran és világosan tanította, hogy a halottak egykor föl fognak támadni!

B) Azonban Krisztus nemcsak tanította a föltámadás hitét, hanem **példákkal is megmutatta,** hogy — ha emberi észnek bármily elképzelhetetlen is az — mégis valóban meg fog az történni.

És itt nemcsak arra a három halottra gondolunk, akikről följegyezte a Szentírás, hogy az Úr föltámasztotta őket.

Hanem gondolunk elsősorban Krisztus legnagyobb csodájára: *saját föltámadására!*

Mialatt a jámbor asszonyok a kora húsvéti hajnalon Krisztus sírja felé tartottak, hogy illatos kenetekkel megkenjék a drága holttestet, aggodalmaskodva kérdezték egymástól: Ki fogja nekünk elhengeríteni a sírról a nehéz, nagy követ?

Az Úr föltámadása előtt ilyen nehéz kő feküdt minden emberi síron: a kétségbeesés nehéz köve. Mily jelentéktelen dombocska, mily apró kis halom egy emberi sír, és mégis

mily hegyóriás súlyával nyomaszkodik annak az embernek lelkére, aki ebben a kis sírhalomban egy érző, vágyó, szerető, szenvedő emberi élet reménytelen végállomását látja!

Ah! Hát ez volna az ember vége?

De a sírok kínzó titkát megoldotta és a nehéz követ róluk elhengerítette a föltámadt Krisztus!

Az imént idéztem az Úrnak szédületes szavát: «Én vagyok a föltámadás és az élet; aki énbennem hiszen, még ha meg is halt, élni fog» (Ján. 11, 25.). Ah! Nem nagyzás ez? Nem vakmerő állítás?

Ime, itt rá a felelet: Krisztus föltámadott! Krisztus föltámadott, most már elhisszük, hogy nem nagyzás! Most már mi is Szent Pállal kiáltjuk: «Ha tehát Krisztusról az hirdettetik, hogy halottaiból föltámadott, hogyan mondják egyesek közületek, hogy nincsen halottak feltámadása?» (Kor. I. 15, 12.).

Mióta az Úr sírban feküdt, minden sír szent nekünk; mióta feküdt s a húsvét-hajnalt várta, azóta minden halottunk várja a nagy húsvétot, a föltámadást.

Krisztus előtt is meghaltak az emberek, utána is. De előtte ezt írták sírjukra: «Itt nyugszik a sötétségben», «itt fekszik a reménytelenségben». Krisztus óta ezt írjuk: «Itt nyugszik a boldog föltámadás reményében». Igen, hisszük, hogy föltámadunk, mert Krisztus tanította és Krisztus megmutatta ezt.

C) Sőt, Krisztus nagy tanítását, egykori föltámadásunk igazságát megerősíti benünk **az Isten gondolata is.**

a) A föltámadást követeli *az Isten teremtő terve is.*

Az ember csak testével együtt ember. Bennünk minden legkisebb szellemi megnyilatkozás összefügg testünkkel; lelkünk a sas, testünk a szárnya. Ha lelkünk szomorkodik, testünktől kéri a könnyeket; ha örül, arcunk mosolyog. Az ember tehát csak akkor teljesen ember, ha teste és lelke együtt vannak! Az emberi élet végső kifejtéséhez szükséges, hogy a halálban ideiglenesen elvált test és lélek ismét egyesüljenek.

b) A föltámadást követeli *Isten fönsége is.*

Kell ez a nagy, döntő szembesítés, ahol kiderül minden bűn, ahol összeomlik minden csinált nagyság, ahol áldás vagy átok, kitüntetés vagy büntetés az örök Bíró mindentudó igazsága szerint jár. Itt fog majd kiviláglani, hogy Isten törvényeit nem lehet bűntetlenül lábbal taposni!

Kell ez a végső hódolat a világ Teremtője előtt, amikor

meghajlik Előtte minden térd, — ha tetszik, ha nem, s felhangzik a nagy vallomás minden ember ajkáról; azokéról is, kik földi életükben soha nem mondták: Te egyetlen, Te megtagadott, Te káromolt, Te örökkévaló Isten — mégis csak Te voltál és vagy az emberiség, a világ központja!

c) *De a föltámadást követeli Isten igazságossága is.*

Ha megtagadtam magam Krisztusért, ha testem elviselt sok lemondást Krisztusért, ha testemet a csalogató bűnökkel szemben fékentartottam Krisztusért, akkor méltó, hogy ez a test is részesüljön majd Krisztus jutalmában.

Előttem oly világos a dolog: *ha van Isten, van föltámadás is.* Az ember földi élete szakadatlan szabadságharc: áldozat, önmegtartóztatás, fegyelmezettség. Elemi igazság követeli, hogy aki testben vétkezett, testében is bűnhődjék, s aki testében győzött, testében nyerje el jutalmát.

Ez a nagy feltámadási nap nagy seregszemle lesz: nagy, vérmezői seregszemle. Milyen Vérmező? Az élet nagy vérmezője, amelyen ennyit küzdöttem a lelkemért! Aki Krisztussal élt, Krisztussal egy volt, Krisztussal együtt cselekedett, Krisztussal halt meg, — az Krisztussal fog feltámadni és győzni!

Ezt hiszem! Erre tanított Krisztus. Erre tanít az ő saját föltámadása. Erre az emberi okoskodás is.

II. Nehézségek a föltámadás hite ellen.

Azt persze mindnyájan tudjuk, hogy a föltámadás természetesen csak a teremtő Isten mindenható akaratának lehet eredménye.

A teremtő Isten mindenható akarata felelet azokra a nehézségekre és aggodalmakra, amelyek fölvetődhetnek bennünk a föltámadás hite ellen.

A) Vannak, akiket ilyen kérdések gyötörnek: *Mi lesz azokkal, akiket szétvitt az ágyúgolyó, akik a tenger fenekére merültek, akik jeltelenül porladnak, akiknek sírja fölött városok épültek,* — **ezek is föltámadnak?** Hát lehetséges ez?

Dehát — kérdem — vajjon akadály lehet-e mindez az Isten mindenhatósága számára? Aki megteremtette az első életet, amelyik még nem volt, nem tudná feltámasztani a meghalt életet, amelyik már volt? Nehezebb-e Istennek újra élesztenie azt a testet, amelyik már élt valaha, mint volt megteremtenie azt, amelyik még sohasem élt? Aki teremtő aka-

ratával e nagy világot létrehozta, nem volna elég hatalmas arra, hogy az enyészet karjából kiragadjon minket?

Már Szent Pálnak is feladták a kérdést: «Hogyan támadnak fel a halottak? És milyen testtel jönnek majd elő?» (Kor. I. 15, 35.). S mit felel? «Insipiens», «te esztelen!»

Valóban, mi mást is felelhetett volna? Aki az életet először adta, másodszor nem adhatja? — te, esztelen! Elporladhat valami úgy, hogy a Teremtő keze sem képes életre kelteni? — te, esztelen! Szétviheti a testet úgy az ágyúgolyó, földbe vegyülhet annyira, hogy a Mindenható hatalma sem tudja életre támasztani? — te esztelen! A hernyó begubózik, meghal, s aztán? Aztán mint szivárványos lepke támad fel mozdulatlan kopersójából, — te, esztelen!

B) Másokat elfog a kételkedés: «Oly mozdulatlan a sírban minden: **lesz ott még élet?** Ott minden rothad és porlad: **lesz ott még élet?**

Lesz! Mert a halottak «meghallják az Emberfiának szavát».

Hát valóban olyan hatalmas szó ez? Ó, igen! Temetőbe vitték a naimi ifjút és ez a szó megcsendült: «Ifjú, mondom neked, kelj föl» (Luk. 7, 14.) — és a halott föltámadt. Jairus halott leánya ott feküdt az ágyon és ez a szó megcsendült: «Kelj föl» (Máté 5, 41.) — és a halott föltámadt. Lázár négy napja volt már eltemetve és ez a szó megcsendült — és Lázár föltámadt. És mikor majd mégegyszer megcsendül e szó, akkor lesz a halottak föltámadása!

Isten, az élet Istene már az anyagi világra, a természetre rányomta diadala jeleit. Az éjszakára hajnal pirkad, tél után tavasz fakad, az elpárolgott víz harmat képében visszajön, az elrothadó magból új termés támad; hát csak az emberevetés múlnék el nyomtalanul, amelybe pedig a Teremtő belesürítette a nagyvilág minden értékét?

Ó, igen: lesz föltámadás! Lesz, mert a föltámadással válik teljessé a megváltás munkája. Akkor aratja a megváltó végső győzelmét a halál felett (Kor. I. 15, 26.). Akkor kapjuk meg majd az életet, melyről Krisztus beszélt: «Aki a Fiút látja és hisz ő benne, örök élete legyen, és én föltámasztom őt az utolsó napon» (Ján. 6, 40.). Akkor jön el az a nap, melyről a Szentírás beszél: «És az Isten majd letöröl szemünkből minden könnyet, és a halál nem leszen többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom» (Jel. 21, 4.).

Ó, igen: lesz föltámadás!

III. Mit ad a föltámadás hite?

Mindezt azonban nemcsak hiszem, hanem eszerint élek is.

Ebből a fönséges hittételből u. i. nagy figyelmeztetés fakad számomra az életben, erő a kísértésben és vigasztalás a halálban.

A) **Figyelmeztetés: Készülök erre a napra!** A legnagyobb nap lesz ez a világtörténelemben. Csak egy volt hozzá hasonló: az első nap, melyen elhangzott a Teremtő szava: «Legyen világosság!» Most ugyanannak az Istennek ajkáról fog hangzani: Legyen sötétség, legyen vége a földi életnek. S megrendül a föld . . . és előjönnek a halottak . . . milliók, milliárdok . . . a sírokból s koporsókból, tenger mélyéből, föld öléből, akiket elfelejtettek, akikről senki sem tudott, akik annyit szenvedtek életükben, akik kitartottak Krisztus mellett, akik megtagadták Krisztust — s meglátják az Ember Fiát jönni nagy hatalommal s dicsőséggel.

Készüljünk erre a napra!

Ha egyszer feltámadok, nincs mentségem, miért nem szolgáltam jobban Istennek! Ha a sírral nincs vége mindennek, nincs mentségem, miért nem készítettem elő sírontúli életemet! Én örök életet szomjazom. De az örök élet telje nem virágozhatik ki egy üres földi életből; üres magból nem nő ki tölgy! Ez a föltámadás hitének első figyelmeztetése: Testvér: készülj a föltámadásra! Úgy élj, hogy ne üres magot vessenek a sírba, hanem erkölccsel, becsülettel teli életet!

B) És a másik tanuság? Szent Pál szava: «Azért tehát, ha föltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat« (Kol. 3, 1.).

A föltámadás hite **mily erő a kísértésben!** Kitartok, kitartok Krisztus mellett! Akármeddig, hisz biztosan eljön a nagy nap! Akármily sötét az életem, hisz biztosan föl fog virradni!

Meddig kell várni, nem tudom. Dehát szabad-e ebben az életben már türelmetlenkednem? Szabad-e augusztusban már szüretelni akarni, leszedni s élvezni akarni a még éretlen bogyókat? Szabad-e zúgolódnom, ha szenvedek, mikor tudom, hogy minden szenvedésem ragyogó gyémánt lesz, mint fénylett a föltámadt Krisztus véres öt sebe! Krisztus húsvéti sírjából előcsap a halhatatlanság fuvalma és ez erősít minden küzködésemben.

C) **De a föltámadás hite nagy vigasztalás a halálban is.**

Láttatok már napfogyatkozást? Ugy-e, mi, európai emberek, mily nyugodtan szoktuk azt szemlélni! De Peru őslakó, félvad népei közt mikor napfogyatkozás van s a fény fogyni kezd és a Nap sötétülni, óriási zavar üt ki. A nők elkezdenek tagolatlan hangokon sírni, üvölteni, szétképik ruhájukat, felborzolják hajukat, összekarmolják arcukat, halcsonttal fölvágják ereiket: vigasztalanok, mert azt hiszik, nem lesz többé nap.

Hát most látjuk, mily vigasztalás a halálban Húsvét szent ünnepe! Húsvét óta tudjuk, hogy a napfogyatkozás, a sötétség, az életnek halálba fogyatkozása csak rövid ideig tart. Mi is sírunk kedveseink holttesténél, mi is gyászolunk, de nem úgy, mint akiknek «nincs reményük» (Thess. I. 4, 12.), hanem mint akik tudják, hogy ha Krisztus föltámadt, akkor mi is bátran nézünk szemébe minden elmúlásnak, pusztulásnak, halálnak. Tudjuk, hogy ha esőben van is a mag, ha szélban van is a mag, ha fagyban van is a mag, ha sárban rothad is az a mag, egyszer mégis kikel, kivirágzik s új életre fakad. Tudjuk, «hogy aki feltámasztotta Jézust, minket is föl fog támasztani» (Kor. II. 4, 14.). Tudjuk, hogy a nap este lemegy, de azt is, hogy másnap följön. Tudjuk, hogy elfut a csillag, de azt is, hogy ismét visszajön. Tudjuk, hogy ősszel lehull a falevél, de azt is, hogy tavasszal újra kihajt. Tudjuk, hogy meghal a test, de eljön a testek nagy tavasza: föltámadunk. Tudjuk, hogy Krisztus a föltámadás és az élet, s hogy, aki Benne hisz, ha meghal is, örökké élni fog.

Ez a hit ad erőt az élet sötétségében; ebbe az örök életbe kapaszkodom, minél inkább borul fölöttem a földi élet látóhatára, mint amily kitartással nyujtogatja halavány, vérszegény fejecskéjét minden virág a pince sötétjéből az éltető világosság felé. *Ó, diadalmas hit! Ó, föltámadás hite! Ó, örök életnek áldott, szent hite!*

Kedves Testvéreim! A világhírű párisi temetőben, a Père Lachaise-ben egy megrázó erejű szoborcsoport áll, a «Monument des Morts», a «Halottak Emléke». A szobron a halál kapuja, mint sötét kapu tárul fel, amely mögül valami ellenállhatatlan erő ragadja a kapu felé a jobbról és balról álló embereket. Egyesek tehetetlenül húzatják magukat a sötét kapu felé, mások eszméletlenül a földön fekszenek, ismét mások kétségbeesve védekeznek. De két ember föl-

emelt fővel, megbékélt arccal lép be a kapuba. Honnan e nyugalom? Ah, igen! Lábuk alatt egy sír látható, amelyről a követ elmozdították és a sírból, mint láthatatlan csillag, fénylik feléjük az örök élet hite!

A föltámadt Krisztus az örök élet pálmáját így lengeti kezében s lelket elevenítő, pezsdítő tavaszt jelent ez a pálma. Ez a föltámadt Krisztus felfokozta igényeinket; ez az örök életre támadt Krisztus felbíztat minket; ez a diadalmas Krisztus — kimondjam-e? — fellázította az emberiséget, hogy kevesebbel be ne érjük. Kevesebb nem elég nekünk, mint élet, határtalan élet, örökkévalóságba nyúló élet.

Ó, szent sír, mely felénk sugárzol! Ó, áldott húsvéti üres sír, mely fényt lövelsz földi botorkálásunkra! Ó, föltámadt diadalmas Krisztusunk, ki győzelemmel állasz ma előttünk, és szívünkbe írod a nagy biztatást, hogy . . . *hogy küzködésen túl, szenvedésen túl, megpróbáltatáson túl, véres földi keresztúton túl, halálon túl, síron túl, enyészeten, felbomláson, pusztuláson túl egy diadalmas, soha el nem múló örök élet boldog koronája vár reánk!*

Föltámadt Krisztus e napon, Alleluja, hogy az ember vigadozzon, Alleluja s hogy kedveseinek sírja fölött imádságos vigasztalással elmondhassa: **Hiszem testnek föltámadását, hiszem, hogy föltámadunk. Alleluja! Alleluja!**

XXXI.

A föltámadt Krisztus vigasztalása.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Húsvét hajnalán a buzgó asszonyok Krisztus sírjához sietnek, hogy megkenjék a szent holttestet. A sír azonban üres, angyal ül a sírkövön és így szól az asszonyokhoz: «A megfeszített názáreti Jézust keresitek; feltámadott, nincs itt; imhol a hely, ahová tették őt» (Márk. 16, 6.).

Láttatok ti már valaha ilyen sírfeliratot? Ugyan mondjátok: láttatok? Mennyire elütő szavak ezek azoktól a sírfeliratoktól, amelyekkel a halál után is élő kegyelet szokta magasztalni a nyugovóra tért szegény vándort!

«Itt nyugszik» ez meg ez . . . Kiváló tudós, magas méltóságok viselője, hadseregek megverője, országok uralkodója, szerencse által kegyelt, világtól ünnepelt ember, akinek nagy vagyonából, fényes kitüntetéseiből nem maradt meg más, mint ez a kis sírdomb. Itt porlad ebben a néma gödörben, mert egész vagyona nem ért annyit, hogy ettől a helytől meg tudta volna szabadítani. A koporsójára hulló göröngyök eltemették őt s összes hatalmát; sírját hamar elfeledték, az alatta porladó holttestet is, és most az elhagyott sírdombon hulló falevél a koszorú s a büszke síremlék porával gúnyos játékot űz az esti szél. Itt nyugszik, itt nyugszik . . .

És ezzel szemben húsvét hajnalán ott állunk Jézus sírjánál. Jézusénál, aki életében szegény volt; Jézusénál, akinek minden hatalma ezzel a sírral kezdődött; akit a föld alig fogadott be pár órára a hideg sírba, hogy aztán a harmadik napon győztesen, a dicsőség fényével övezve keljen ki sírjából s a halál karjai közt örök életet teremtsen magának. Dicsőséges, soha el nem múló életet!

És azóta a föltámadt Krisztus ünnepe a kereszténység legnagyobb és legmegrázóbb ünnepe.

A kicsorduló örömnek, a túláradó boldogságnak ünnepe!

Mikor Bécs 1683-ban fölszabadult a nyomasztó török

veszedelem alól, ismeretlen emberek a nyilt utcán egymás nyakába borultak örömükben s folyton és folyton csak a győzelemről beszéltek: Fölszabadultunk, valóban fölszabadultunk!... Az első századok keresztényeinek lelkén is ez a lángoló boldogság ömlött el húsvét napján, mikor így üdvözölték egymást: Krisztus föltámadott. S a felelet volt rá: Valóban föltámadott!

Nagyszombat estén mintha talpon volna az egész város: az utcákon alig lehet mozdulni a hullámzó embertömegtől. Nehéz is ilyenkor otthon maradni a csendes szobában. Rég nem érzett öröm villanyozó ereje szalad végig az emberek idegzetén és hajtja őket ki az utcára, ki a szabadba. Örül az egész föld s örülnek a föld lakói, mert húsvét előestéje van, és ilyenkor fakadnak a rügyek a fákon és ilyenkor feslenek a szirmok a virágokon és ilyenkor fakadnak az igazi, mély öröm rügyei az emberi lelkeken is.

Mindenki örül, de vajjon tudja-e mindenki; miért örül? — ez az én most fölvetett kérdésem.

Minek örülünk? Miben áll a feltámadt Krisztus vigasztalása.

I.

Először is örül az ember **a nagy természet megújhodásának.**

Az emberben kicsinyítve megtaláljuk az egész nagy-világot, ezért is szokták az embert mikrokosmosnak, kis világnak nevezni.

Testünk ásványi, növényi s állati anyagok keverékéből áll s az egészet egybefogja és élteti a szellemi lélek. A második század bölcselője, *Athenagoras*, ezt így fejezte ki.: «Az ember van, mint a kő; növekszik, mint a növény; érez, mint az állat; s gondolkozik, mint az angyal». Mondhatjuk, hogy testi szervezetünk az egész anyagi nagy világnak kicsinyített mása. Akkor hát nincs azon csodálni való, hogy együtt is érzünk a nagy természettel és titokzatos szomorúság vesz erőt rajtunk, mikor ködös októbervégi napokon nesztelen suhogással hulló sárga levelek szövik a halotti lepelt a haldokló természetre, de viszont meg az életfakadás lendülete lüktet végig rajtunk is, mikor így tavasszal rügyek milliói pattognak köröttünk s a téli alvás dermedését zöldelő erdők eleven színe váltja fel.

Testünk a földből vétetett s egykor abba tér vissza, nem csoda tehát, ha *együtt is érez a vén földgolyó sorsával*, ha le-

hangolja annak őszi haldoklása, és ha örömre gyujtja tavaszi föltámadása. Mikor a tavaszi föltámadt új élet zengi énekét a nagy világban, persze, hogy öröm csendül kis világunkban, lelkünkben is, amint ha megütjük a hárfának húrját, ugyancsak hangra rezdül a mellette csendesen fekvő másik hangszer húrja is, ha azonos hangmagasságra vannak hangolva. Tavasszal új élet öröme kering bennünk. Soha jobban nem örülünk annak, mily szép az élet, mint éppen tavasszal, a téli sírjában halva fekvő élet tavaszi feltámadásakor.

II.

De a húsvéti misztériumból még egy másik tanuság is fakad: **biztatás és erő a társadalom és a népek sorsát illetőleg.**

A pogány Rómában, Néró cirkuszában óriási obeliszk állott, melyet még Caligula császár hozatott el Heliopolisból. Most ott emelkedik ez a közel 30 m magas, egy darabból álló egyiptomi obeliszk a Szent Péter-tér közepén s a világ minden tájáról megforduló zarándokok milliói olvassák rajta a fölírást: «Krisztus él, Krisztus győz, Krisztus uralkodik».

Soha e szavak igazságát világosabban nem látjuk, mint húsvét előestéjén. Rügyek milliói pattognak a tavaszi alkonyatban, friss levélkék zöldje virít, virágok szirmai feslenek . . . az újjászülető természet dalolja az új élet himnuszát... pedig mily hidegben fagyoskodtunk csak nemrégiben is! Talán voltak, akik reménytelenül mondogatták: nem is lesz már itt tavasz többé!

Pedig a tavaszt csak késleltetni lehet, végleg visszatartani nem! A sötétség csak küzdhet a világosság ellen, végleg nem győzhet! A romlottság diadala csak ideiglenes, de előbb-utóbb megtartja győzelmi bevonulását a becsület és jóság. Krisztus Urunk fölé csak három napig borult győztes ellenségeinek sírköve . . . a harmadik nap hajnalán aztán szétpattant a sír zárja s a halálon diadalmas Krisztust azóta legyőzni nem lehet . . . Azóta: Krisztus él, Krisztus győz, Krisztus uralkodik!

A természet évenként bekövetkező feltámadása fölveti bennünk a kérdést: Vajjon a népek számára is van-e föltámadás?

Ha egy nép hűtlenné válik azokhoz az eszményekhez s erkölcsi törvényekhez, melyek őt egykor naggyá tették,

akkor pusztulásnak indul s nem vár reá föltámadás. Ha meginognak benne az oszlopok, az erkölcs, a szeretet, a szociális és gazdasági igazságosság oszlopai, akkor összeomlik a ház is. Halljuk meg tehát a húsvéti harangok szavának figyelmeztetését, mely magunkbatérésre, elmélyedésre int egyént s társadalmat egyaránt. Ha egy nemzetnek polgárai hisznek a húsvéti titokban, a túlvilági életben s az örök élet reánk váró valóságában, akkor ezek a polgárok becsületesek lesznek, munkakedvelők, embertársaikat megbecsülők, áldozatkészek, — azaz valódi támaszai a nemzetnek és előmozdítói jövő föltámadásának.

III.

És most jutottunk el a föltámadt Krisztus legfőbb vigasztalásához.

Mert ki nem érezné azt, hogy az eddigi felelet még korántsem teljes, még mindig nem magyarázata annak a melengető örömnek, mely húsvét napján elönti az emberek lelkét! Miért ez az öröm? Honnan van fakadása? Talán *csak* a zöldelő fáknak, *csak* a bontakozó szirmoknak, *csak* az illatozó virágoknak örülünk? Korántsem! Örömünk a megütött hárfahúrra rezonáló öröm. Ez azt jelenti, hogy örülünk a téli halálából föltámadó életnek azért, **mert természetünk legmélyén mi is az életre vagyunk hangolva s nem a halálra.** A természet föltámadt élete azért csendül meg bennünk ily erővel, mert az első húsvét óta tudjuk, hogy egykoron a temetői sírokból mi is egy új, föltámadt életre leszünk elhivatva.

Mikor tavaszkor az egész világ egyetlen illatozó virágoskertté színesedik, ebben a fény-, szín- és illatárban hangosan dobog fel az emberi szív is: fellobog benne az egykor eljövendő és minden sírbatett életet új életre fakasztó Nagy Tavasz epedő vágya.

A legkínzóbb s legősibb emberi probléma, hogy mi lesz velünk a halál után. Tiszavirág-életünket végképp elnyeli-e a sír, vagy van folytatása e földi létnek a síron túl?

Hogy bárcsak a sírok dermesztő telére is fakadna életet keltő tavasz, ez a boldogságát kereső régi embernek csak sejtelmes, titkos vágya volt, de hogy ez a vágy nem marad csak puszta vágy, hanem egykor a legfönségesebb valósággá teljesedik, **annak kezessége az Úr Krisztus fénylő, üres sírja lett.** A sírral sötétbe borul az élet és sötétben lenni

oly kínos, és nyugtalanító! De amint a kelő nap legelső sugara messze zavarja a sötét éjszakát, úgy veszi le lelkünkről is a Krisztus fénylő sírjára eső húsvéti hajnalsugár az elmúlás és végleges halál nyomasztó terhét. A húsvéti harangok a sírokba kongatják az örömet: Nem a halál a végső út, mert van már, aki legyőzte azt és elvette szúró fulánkját.

És fölcsendül ajkunkon a 15. zsoltár szava:

Szemem előtt az Úr mindenkoron.
Nem inghatok meg: ő áll jobbomon.
Hát szívem örvend, nyelvem énekel
És eltöltesz arcod előtt örömmel
Pokolnak lelkem, mert nem engeded,
Nem hagyod rothadásra szentedet,
Az élet útját mutatod meg nékem
És eltöltesz arcod előtt örömmel
S jobbodon örök lesz gyönyörűségem.

Mily fölemelő csak átgondolni is ennek a hittételnek mély tartalmát!

Nemcsak azt jelenti ez, hogy lelkünk örökké él. Ezt valamiféle formában a kereszténység előtt is tudta az emberiség. Hogy a halál nem a végső szó, hogy a sír nem föd el mindent, hogy valami tovább él belőlünk Istennek másik országában, ezt mindig mindenütt hitte az emberiség.

De most nemcsak erről van szó. Hanem arról, hogy ez a tovább élő lélek *bizonyos idő mulva újra testet kap*, — persze nem nehézkes, földi testet, hanem szellemit, az anyag törvényeinek alá nem vetettet.

Ez az élet lesz a lélek tökéletes uralma a test fölött, ami után már ebben a földi életben vágynak az emberek legjobbjai, de el nem érhetik azt.

Mostani életünkben korlátok és gyöngeségek, erőtlenségek és tehetetlenségek kísérnek. Mindez elmúlik a föltámadott testben. Nézzük csak a föltámadt Krisztust. Bezárt ajtón át megjelenik — nincs számára anyagi akadály. Hol Jeruzsálemben van, hol Galileában, hol más helyen — nincs számára tér. Most látják tanítványai, a következő pillanatban a láthatatlanság mélységére száll le — nincs számára korlát és határ.

Hogy mit jelent Krisztus fénylő sírjának ragyogása számunkra, azt csak az tudja megmondani, akinek magának is vannak féltett sírjai, sírok, amelyek a szerető férjet, a gondos anyát, a kedves gyermeket nyelték el s amelyeknek sötétségét el nem oszlatja más, mint a halál fölött diadalmas

húsvéti sír biztató fénye. A csendülő tavasz és benne Krisztus fénylő sírja egyaránt hirdetik, hogy a halál nem a végső szó a természetben. És amint a *temető őszre rügyfakasztó tavasz jön, úgy jön a síri pihenésre is az örök élet ébredése.* A halál mielőttünk csak a külső megjelenési formáknak változása, de nem az élet megsemmisülése. Kedveseinkről ne mondjuk, hogy «meghaltak», hanem, hogy «eltávoztak». Az élet erő, az erő pedig nem csupán egyetlen formában, anyagi testhez kötve dolgozik, sőt teljes képességeit éppen az anyag levetése után reá váró megdicsőült formában fejti majd ki.

És ebben áll a föltámadt Krisztus legnagyobb vigasztalása: a halottaiból föltámadt Krisztus kezeskedik a mellett, hogy a sír mélyébe elvetett testünk egykor úgy hajt ki és úgy fakaszt rügyet az örök életre, amint így tavaszkor a barázda sírjába vetett mag is új életre hajt és zsendülő hajtásba zöldül. Az az ember, aki Krisztusban meghalt a bűnnek, és Krisztus kegyelmével új, tisztább, szebb életre támadt e világon, már nemcsak mikrokosmos, aki a nagy világ kicsiny képét hordozza magában, hanem *mikrotheos* is, aki kicsinyben magában hordozza a fönséges Istent.

Was wier hienieden unter Tränen säen,
Blüht jenseits unter Jubelhymnen auf;
O schöner Erntetag, o Auferstehen,
Wie machst du leicht den schwersten Lebenslauf!
(Soll Morel.)

Ebből a megrendítő húsvéti tényből, hogy Krisztus föltámadt halottaiból, ebből fakad a vallás legvígasztalóbb tanítása a mi egykori föltámadásunkról.

Viszont az is igaz, hogy soha máskor, mint a föltámadt Krisztus hitének megvallásakor, nem érezzük oly ijesztően, hogy *kétféle emberiség*, egymástól tervben, vágyban, végső célban tökéletesen elütő emberiség él a földön egymás mellett, egymással összekeverve s egymásra utalva. Azok, akik hiszik Krisztus föltámadását s ezzel a saját föltámadásukat is, — és azok, akik nem hiszik az elsőt s persze a másodikat sem.

Kétféle emberek.

A ruhánk ugyanaz, az ebédünk egyforma, egyformán fizetünk adót, egyformán vagyunk betegek s egyformán meghalunk, — és mégis óriási a különbség köztünk. Mi, akik hiszünk Krisztus föltámadásában és a saját föltámadásunkban, az örök hazára gondoló szívvel, az örök életre

függesztett szemmel járjuk e földi élet útjait. Míg amazok? Amazok szeme és tekintete csak ezt a földet ismeri és keresi és verítékes életküzdelmük végén azt sem tudják, miért is éltek!

IV.

Mindnyájan tehát, kik görnyedten járjuk az élet kálváriáját, nézzünk a föltámadt Krisztusra, akinek szeméből sugározva villan ki a győzedelmes élet. Testvérek, akik felé feketén integet a sír szomorú csöndje, nézzetek újjászülött testvérünkre, a sírból diadalmasan kikelő Krisztusra! Testvérek, akikben kipattan ma rügye az örök élet vágyának, a fénylő halhatatlanságnak, **biztosítsuk magunknak, hogy az örök boldogság megkívánásából boldogító valóság is váljék!**

Mivel, hogyan biztosítsuk? Nohát úgy, hogy *már* e földi testben a lélek szerint élünk, úgyhogy *már* most a lélek igényeit sürgetjük győzelemre a test ösztönösségei fölött; úgy, hogy fegyelmezett akarattal törünk egyenes utat a sár felé rántó erők zűrzavaros hinárjában. Lélek szerint élni annyi, mint Isten gondolatai szerint élni, Istennel kapcsolatban élni. A lélek akkor értékes, ha az Isten ereje, szeretete vibrál végig rajta.

Külsőleg ezt észre sem lehet venni. Itt függ előttem a szószéken egy igen fínom mikrofon, amelyen most áram szalad végig s minden szavamat szétviszi az egész világba. Ha azonban kikapcsolják az áramot, abban a pillanatban egy holt, élettelen, haszontalan kődarab lóg előttem és a templomon kívül senki többé szavamat nem hallja. Pedig külsőleg nem venni észre változást, minden olyan, mint volt elébb, — csak éppen áram nincs benne s ezért lett belőle haszontalan jószág. Akárcsak abból az emberből, aki kikapcsolta magát az Isten erejének éltető áramából. Az ilyen nem tud önmaga fölé emelkedni, a természetből kinőni. Isteni élet nem halhat meg, gyüjtsd hát magadban ezt a halhatatlan életet, — ez a húsvéti sír nagy tanusága!

«Amint az Atya dicsősége föltámasztotta Krisztust a halottaiból, éppúgy mi is éljünk új életet» (Róm. 6, 4.) — figyelmeztet Szent Pál apostol. Új életet kell élnem! Mit jelent ez? Jelenti: Istenből kell élnem. A földön élnem, de bűnösnek lennem nem szabad! Néha oly elhagyatottnak, egyedülvalónak érzem magamat s elkeserednem mégsem szabad! Kell éreznem, hogy a mennyei Atya velem van.

Néha az emberek oly kiállhatatlanok, annyira hálátlanok, — s megcsömörlenem mégsem szabad! Néha az élet úgy ver, ostoroz, tövissel koronáz s keresztet rak reám, — s hordozzam győzelmi lélekkel a keresztet, mint Krisztus hordozta! Ime, így akar a föltámadt Krisztus minket önmagunk fölé emelni, isteni élet magaslataira emelni.

Akarsz örök élet boldogságára támadni? Hát légy jósággal teli már a jelen életben. Üres, hitvány, elpiszkolt életből csakúgy nem lesz boldog örök élet, amint üres fészekből nem kel kis madár s üres magból nem nő sudár tölgy.

Akinek lelkét megcsapja az örökkévalóságnak a Krisztus üres sírjából kiáradó éltető fuvalma, az már ennek a földi életnek tengelyét az örökkévalóság sarkába akasztja bele, az már ebben a földi életben az örökkévalóság gondolatai szerint tesz és számít, küzd és élvez, akar és gondolkozik, örül és szenved, annak már ez a földi élete a boldog halhatatlanság praeludiuma lesz.

És ebben a szent hitünkben áll a húsvéti rügyeknek már nemcsak fakadása, hanem teljes virágbaborulása s gyümölcsbeérése! Mióta Föld van, tavasz is volt mindig, de a tavasz fakadása még nem keltett az emberben halhatatlan reményeket. Voltak költők, énekek, mithoszok, regék, de az örök élet reményeit nem tudta senki meglobogtatni.

Minderre csak Krisztus, a föltámadt Krisztus segített.

Ó, szent sír, ó, üres húsvéti sír, ó, dicsőséges föltámadt Krisztus! A mulandóság vastörvénye ellen csak Te vagy biztatásunk, koporsónkban hervadó koszorúnkból csak Te fakasztod az örök élet reményeit!

Ez a győzelmes sír beszél nekem, beszél, erősít, bátorít, vigasztal: Testvér, szenvedő, küzködő Testvér, össze ne roppanj, kétségbe ne essél! Ma győzelmi fényben ragyog Krisztus sírja, de a Golgota véres stációin át vezetett ide az út! Ma verőfényes a húsvéti hajnal, de mily vaksötét volt a csillagtalan nagypénteki éjszaka! Szép a ragyogó szivárvány, de az tulajdonkép nem más, mint könnyekben megtört napsugár. Illatos a nyíló rózsa, de az csak tövisek között nyílik ki. Koszorúval övezik a győztes homlokát, de csak férfiasan megállott küzdelem után. *A húsvéti Krisztussal is csak az fog győzni, aki nem restellett a Kálvárián is Vele együttjárni.*

*

Kedves Testvéreim! A húsvétot mindenki megünnepli. Azok is, akik nem hisznek Krisztus föltámadásában; azok

ünneplik a halott természet feltámadását, a tavaszi nap győzelmét a téli éjszaka fölött. Ah, de mily ég és föld a két ünneplés között! Ők, szegények, beérik a tavasszal fakadó bimbók örömével, pedig a tavaszi életzsongásba már belesuttog az őszi hervadás örömet rontó mellékhangja. De mi a mi föltámadt Krisztusunkban az Élet végleges győzelmét ünnepeljük a Halál fölött, a soha el nem múló Élet diadalát.

A föltámadt Krisztus nekünk Isten záloga amellett, hogy mi sem maradunk végleg a sírban. Zálog amellett, hogy temetőink kapuin a fölírás — «Föltámadunk!» — nem hiú reménykedés, hanem Krisztus föltámadásával garantált ígéret. Zálog amellett, hogy a halál kapuja nem a reménytelenül összetörtek caudiumi igája, hanem az örök életre vonuló győztesek diadalkapuja. Vagyis: hogy a halál új élet s a földi élet vége egy örök élet kezdete.

Itt csúnya lehetek, — de szépségem majd kitűnik az égben! Itt beteges lehetek, — erőm majd kitűnik az égben! Itt szegény lehetek, — gazdagságom majd kitűnik az égben! Itt kagyló vagyok, mely drágagyöngyöt érlel, majdan az égnek! Itt báb vagyok, melyből hímes pillangó száll majd ki az égben! Itt kezdés vagyok, melynek befejezése lesz az égben. Itt mag vagyok, amelynek — adja Isten, hogy úgy legyen — színpompás örök virágzás lesz folytatása az égben!

És ez a föltámadt Krisztus legfönségesebb vigasztalása: **Életedben gondolj a halálra s akkor jó lesz az életed; halálodban pedig gondolj az örök életre s akkor jó lesz a halálod.** Ámen.

XXXII.

A föltámadt Krisztus üzenete.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Nem tudom, vettetek-e már részt egy nagyszombati szentmisén? Olyan csattogó öröm, oly szárnyaló diadalmi ujjongás soha, egyetlen liturgikus cselekvényből sem tör elő, mint annak a szentmisének Glóriájából.

Kora hajnalon megvolt a tűzszentelés, a keresztkútszentelés, elhangzott a Mindenszentek Litániája, elhangzottak az ószövetségi szentkönyvek próféciái... aztán kezdődik a szentmise.

A miséző pap az előbb még földreborulva imádkozott, mint a halottak, akik a föltámadást várják; de most már az örömnek aranyos ruhájába öltözve lép a misés oltárhoz. A húsvéti hajnalra készülő napsugár ragyogva veti sugarait az oltárra s amint a tömjénfelhő füstje fényesen gomolyog a megilletődött csöndben várakozó hívők feje fölött, szinte érezni lehet az elfojtott, kitörni készülő örömnek pattanásig feszült izgalmát.

És most... egyszerre... a nagy csönd közepébe belevág a miséző pap ujjongó éneke: «Glória in excelsis Deo!» «Dicsőség a magasságban Istennek!» És fölzúg az orgona, és megcsendül a templom minden csengője, és fölébrednek álmukból a nagycsütörtök óta alvó harangok, és a hívek örömujjongásával s a papnak énekével együtt zengik a Glóriát, zengik az Alleluját.

Méltán! Mert aki végiggondolja a húsvéti események csodás misztériumát, és aki megérti a feltámadt Krisztus üzenetét, annak minden joga megvan ehhez az örvendezéshez. Húsvét napján többfélekép nyilatkozott meg a föltámadt Krisztus, többfélekép üzent az embereknek. És hogy a húsvéti öröm érzelmeivel teljesen töltekezni tudjunk, **vegyük sorba a mai alkalommal a föltámadt Krisztus üzeneteit.** Mennyi figyelmeztetés, mennyi útmutatás, mennyi biztatás és mennyi vigasztalás rejlik azokban.!

I. Üzenet a buzgó asszonyoknak!

A feltámadt Krisztus legelső üzenetét azok a buzgó asszonyok kapták meg, akik a még alig pirkadó húsvéti hajnalon, mikor Jeruzsálemben még mindenki aludt, szeretettel siettek Krisztus sírja felé s vitték a drága kenetet, mellyel meg akarták kenni a szent holttestet. Szerető lelkükre oly nehéz gyász nyomaszkodott, mint az a nagy sírkő Krisztus sírján . . .

De, íme . . . mi ez? . . . mi történt itt? Már messziről jól kivehető, hogy a kő nincs a sír nyílásában, hanem elhengerítve fekszik a földön! Mi történt itt? Rohannak a sír felé . . . benéznek a sírba . . . . A sír üres! De angyal ül az elmozdított kövön és örvendő hangon köszönti őket: «Ti ne féljetek! hiszen tudom, hogy Jézust keresitek, kit megfeszítettek; nincs itt, mert föltámadott, amint megmondotta. Jertek és lássátok a helyet, ahová tették az Urat» (Máté 28, 5. 6.).

Hallottátok, Testvéreim, a föltámadt Krisztus első üzenetét, melyet angyala által hirdetett ki a buzgó asszonyoknak — meg nekünk is? A jámbor asszonyok Krisztus halott testének akartak szolgálatot tenni. És az Úr, aki a legkisebb szolgálatot sem hagyja jutalom nélkül, melyet neki teszünk, azzal jutalmazta őket, hogy *ők értesültek legelőször* a világtörténelem szédítő eseményéről.

Pedig ők csak Krisztus halott testét akarták gondozni! Mily hálás lesz hát nekem Krisztus, ha az ő élő testét gondozom, az ő eleven templomát őrzöm és építem, akár a magam lelkében, akár a másokéban, azokéban, akikben az élet bűnei rombadöntötték azt, de akiket az én szavam és példám visszavisz Istenhez! Mily hálás lesz Krisztus az én legkisebb apostolkodásomért is!

II. Üzenet a tagadó Péternek.

A föltámadt Üdvözítő második üzenetét Szent Péter kapta, a tagadó Péter.

Az angyal u. i. így szólt tovább az asszonyoknak: «Feltámadott, nincs itt; imhol a hely, ahová tették őt. De menjetek, mondjátok meg tanítványainak és Péternek, hogy előttetek megyen Galileába (Márk, 16, 6. 7.).

«Mondjátok meg Péternek». Szegény Péter! Vajjon hol

érte őt a húsvéti hajnal? Valószínűleg megtört lélekkel üldögélt apostoltársaival együtt valahol egy elzárt szobában. Az ő lelkére szerencsétlen tagadásának emléke nyomaszkodott, Szent Jánoséra a haldokló Krisztus utolsó tekintete, a többiére a bizonytalan jövő kínzó problémája. Csendben, szótlanul ülnek... Egyszer csak hevesen zörögnek az ajtón... majd újra... és izgatott asszonyi hangok kiáltják: Péter! Azonnal jöjj ki! Péter! Az Úr föltámadott, él és köszöntet téged!...

Péter! Hallod? Köszöntet téged! Téged, aki megtagadtad Őt! Téged, aki esküdöztél, hogy nem ismered Őt! Megtagadtad, de megbántad; megtagadtad, de penitenciát tartottál, — és ezért most már nem is emlékszik bukásodra, hanem köszöntet téged...

Nem halljuk-e kicsengeni a húsvéti öröm allelujáját ebből a krisztusi üzenetből! Valóban így elfelejti az Úr a bűnbánóknak szomorú multját, ha visszafordul Hozzá? Hát a gyóntatószékben csakugyan ilyen gyógyító balzsam fakad minden megbánt bukásra? Ó, áldott Krisztusom megbocsátó üzenete! Mint éltet ez engemet, mint bátorít, mint vígasztal régi életemnek sok elkövetett bűnei felől! Péter, hallod? Az Úr köszöntet téged!

III. Üzenet Mária Magdolnának.

És hogy még jobban elhigyjük ezt, hogy még jobban belelássunk Krisztus megbocsátó Szívének irgalmas mélyébe, íme a húsvétnapi harmadik üzenet megint egy bűnbánónak szól: Mária Magdolnának.

A) Már teljes fényében süt a húsvéti nap, de a sírnál reménytelen kétségbeeséssel zokog egy megtörten küzködő lélek, Mária Magdolna. Előbbi élete ugyan sötét folt a lelkén, de már megtért, de már vezekel mindenért, de már véresre járja lábát a Krisztus-követés tövises útjain, *s az Úr méltónak tartja őt is egy húsvéti üzenetre.*

Mária Magdolna fájdalmasan zokog Krisztus üres sírja mellett: «Elvitték az én Uramat és nem tudom, hová tették őt» (Ján. 20, 13.). Ekkor hirtelen megjelenik mögötte Jézus, de Magdolna nem ismeri meg. Jézus kérdi tőle: Mit sírsz? Kit keresel? Magdolna azt hiszi, hogy a kertésszel beszél s így felel: «Uram! ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hová tetted?» Erre megszólal az Úr a régi, ismerős hangján: «Mária!»

Ah! Mi minden villámlott fel Magdolna lelkében ebben a pillanatban! Hát most jött el az az óra, amelyről megmondta az Úr: «Ha már elmentem és helyet készítettem nektek, ismét eljövök és magamhoz veszlek titeket» (Ján. 14, 3.). Most már csakugyan elmult az a «kis idő», amely alatt «nem láttok engem», és itt van a másik ígéret ideje: «Megint egy kis idő, és megláttok engem» (Ján. 16, 16.). Bizonyára ez jutott Magdolna eszébe. Bizonyára azt hitte, most jött el Krisztus országának beteljesülése!

B) De megszólal az Úr, és amit mond, csodálatos figyelmeztetés. «*Ne illess engem, mert még nem mentem föl Atyámhoz*» (Ján. 20, 17.).

Még nem ment fel az Atyához, hogy onnan újra eljöjjön és akkor hazavigyen minket. Vagyis az Isten országa még mindig nem teljesedett be. Mióta az Isten Fia eljött közénk, azóta az Isten országa itt van köztünk, de csak mint elvetett mag. Az Isten Fia a bűnt megtörte, az adóssággevelet eltörölte, a halált legyőzte, ez mind az Isten országának fejlődése, érése, — beteljesedése azonban akkor lesz, mikor már nem nap és hold szerint mérik az időt, *mikor majd újra eljő Krisztus.*

Ugyanezt mondják negyven nap mulva az angyalok is az apostoloknak, mikor azok szomorú szívvel néznek a mennybement Krisztus után: «Mit álltok és néztek az égre? Ez a Jézus, aki felvétetett mellőletek az égbe, úgy jő majd el, mint ahogy felmenni láttátok őt az égbe» (Ap. Csel. 1, 11.).

Igen, újra eljő! De addig még reánk vár a föld, várja kezünkből a vetést: «Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek» (Márk 16, 15.)

Az Úr tehát félreérthetetlen nyiltsággal mutatott rá arra a távolságra, mely az ő megdicsőült teste és a mi földi testünk közt ma még van; de hogy el ne szomorodjunk, ugyanabban a mondatában már meg is vigasztal. Mert mindjárt így is szól Magdolnához: «Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez s Istenetekhez» (Ján. 20, 17.). Vagyis úgy megyek haza, mint feje annak a testnek, melynek tagjai ti vagytok. Úgy megyek haza, mint első részese annak a megdicsőülésnek, amely reátok is vár.

Hazamegy Krisztus, hogy helyet készítsen mindazoknak, «kik hisznek az ő nevében» (Ján. 1, 12.). «Ne nyugtalankodjék szívetek . . . Atyám házában sok lakóhely vagyon . . . És ha már elmentem és helyet készítettem nektek, ismét

eljövök és magamhoz veszlek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek» (Ján. 14, 1—3.). Tehát vigyázzunk! Szétnézünk a világon: olyan az, mint egy nagy sír! Jaj, mennyi halott él itt köztünk! Élőhalott, aki ugyan mozog, szaladgál, tervez, eszik, alszik, mulat, de mégis halott: mert hiányzik belőle a lélek! Vad szenvedélyek emésztik, egész élete egy csupa vér, hús, ösztön, kéj, gyönyör, de mindez együtt nem más, mint marék hamu s holteleven tengődés, mert mi marad mindebből az igazi élet, az egyetlen élet, az örök élet számára

Halljuk meg hát a föltámadt Krisztus üzenetének biztatását: Bármilyen megpróbáltatás, harc és kísértés közt is lennétek, érleljétek lelketekben az Isten országát, maradjatok hűséges gyermekeim, tartsatok ki mellettem, míg «ismét eljövök és magamhoz veszlek titeket».

IV. Üzenet ellenségeinek.

Krisztus föltámadása azonban nemcsak biztatás és vigasztalás volt, hanem figyelmeztetés is; figyelmeztető üzenet azoknak, akik továbbra is ellenségei akarnak maradni.

Nagyszombatról húsvétra virradó éjszaka van. Nézzünk csak szét, mi történik ezen a néma éjszakán . . .

Egész Jeruzsálem alszik.

Alszik Pilátus, akinek gyávasága kiszolgáltatta az Urat a szörnyű kínhalálnak. Alszanak a zsidó főpapok, boldog nyugalommal pihennek: végre elintéztük ezt a veszedelmes prófétát, most végre csend lesz az országban! Alszik a fellázított nép, amely Krisztus vérét kívánta saját gyermekeire.

De íme, halálsápadt római katonák keresik a főpapot . . . A halott Krisztus nincs többé, visszatért a sírból!

Mint a villámcsapás! Hah! Itt azonnal tenni kell valamit! Ha semmi nem segít, hát hazudni egyet. Hazudni nagyokat! A nép úgyis elhiszi! . . .

Hányszor találkozunk ma is ezeknek a népámító zsidó főpapoknak modern kiadásával! Csak hazudj a népnek Krisztusról, egyházról, vallásról, úgyis elhiszik!

Az első nagypéntek óta hányszor kiáltozta fanatizált tömeg Krisztus egyháza felé: A keresztre vele! Feszítsd meg őt! Az ő vére mirajtunk s gyermekeinken!

A szent katolikus Egyház a köztünk továbbélő Krisztus.

Hányszor kellett járnia a Kálvária-útját ennek a misztikus Krisztusnak is! Hányszor tértek már nyugalomra ellenségei ezzel a magukat nyugtató biztatással: Végre! Végre ezt is alaposan elintéztük!

És a húsvéti hajnal mégis mindig fölvirradt!

Ellenségek dühe gyalázat eszközével, a kereszttel akarta az Urat megsemmisíteni és Ő ettől a perctől kezdve uralkodik a keresztfáról. «Én pedig, ha felemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok» (Ján. 12, 32.). A föld urai s hatalmasai szövetkeztek ellene, de a Magasságbeli kinevette őket (Zsolt. 2, 4.). Gúnyolódó zsidók hajtottak térdet a kereszt előtt; ők már régen megsemmisültek és ma milliókat hív az egyház szózata: «Ime, a keresztfája, amelyen a világ Üdvözítője függött, jöjjetek imádjuk Őt!» Gyűlölettel telt szívvel ordították a kereszt tövében: Nem hódolunk, nincs királyunk, csak császárunk. És ma már hangjuk elveszett egy másik ének hangjai mellett: «Imádunk Téged, Krisztus és áldunk Téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot!»

Ime, a föltámadt Krisztus üzenete ellenségeihez: Térjetek hozzám, vagy elpusztultok!

V. Üzenet híveinek.

Végül még egy üzenetet adott Krisztus húsvét napján s ez híveinek szólott.

Alkonyodik. A házakban lámpák égnek. Az utolsó vacsora termében szomorkodó apostolok ülnek zárt ajtók mögött. Örökösen Krisztusról beszélnek. Péter s János voltak a sírnál: üres. Az asszonyok is mindenféléket beszélnek. Félnek is az apostolok, meg reménykednek is . . .

De íme . . . mi az ott . . . mi ez a fényesség? Az Úr az! Könnyes szemmel, reszkető kézzel símogatják ruhája szegélyét. Ó, Urunk, édes Mesterünk!

És megszólal az Úr: «Békesség nektek! Én vagyok, ne féljetek». Mintha ezt mondta volna: Most aztán vége legyen a szomorúságnak! Látjátok, győztem! *Legyőztem a bűnt s legyőztem a halált!*

Ime, az Úr utolsó nagy üzenete.

A) *Krisztus legyőzte a bűnt.*

Szent Ambrus azt mondja, hogy Krisztusban «föltámadt a világ, föltámadt az ég, föltámadt a föld». Oly értelemben támadt föl a világ, hogy a világ gépezetébe belekerült nagy zavar, a bűn, alapjában nyert gyógyítást. Ádámtól eredt egy

emberi nem, mely a halálnak volt eljegyezve, Krisztustól ered egy új nemzedék, amely a Krisztusba vetett hit által és Krisztus halálának érdemei által már az élet birodalmának polgára.

Mi volt a föltámadt Krisztus legelső szava? «Békesség nektek!» (Ján. 20, 19.) És ezt mondván, rájuk lehelte a Szentlelket és bűnbocsátó hatalmat adott nekik.

Mily mélyen ismerte az Úr az ember lelkét! Mennyire tudta, hogy békére szomjazik, de bűn és béke kizárják egymást! Hogy tehát békét nyerhessünk, megadta a bűnbocsánatot.

Bűnös léleknek valóban nem lehet békéje. Miért nem? Azért, mert az emberi lélek az Isten lehelete, mely nem lehet nyugodt, ha elveszti az Istenhez való hasonlóságát. Aki nincs békében Istennel, hogyan legyen saját magával? Ó, mily áldás az a békeszerző gyónás! Húsvéti gyónás nélkül nincs húsvéti béke.

«Mindig csak gyónni, mindig csak gyónni?» — hallja az ember egyesek ajkáról.

Akárcsak az éretlen gyermekek: «Mindig csak mosakodni, folyton csak mosakodni!»

B) *De Krisztus legyőzte a halált is.*

Az ember ugyan meghal Krisztus föltámadása után is, de már nem a halálé többé az utolsó szó. Mert azzal, hogy a föltámadt Krisztusba gyökérzünk bele, már bennünk van az örök élet magva. Persze, ma ez az élet még csak reményben van meg, «Meghaltatok, és éltetek el van rejtve Krisztussal az Istenben» (Kol. 3, 3.), mondja az apostol; de ez a mag már hajt és a föltámadásban majd virágba pompázik. (Kor. I. 15, 13, 14. 18. 20. 54—57.) «Amikor Krisztus, a ti életetek, megjelenik, akkor majd ti is megjelentek vele együtt a dicsőségben» (Kol. 3, 4.).

Krisztus föltámadásával tehát legyőzte a világ törvényét: a halált. Halljátok csak, mily győzelmi himnusz gyanánt csattogja szét ezt az örömet a világba Szent Pál lelke: «Gondolj az Úr Jézus Krisztusra, Dávid sarjára, ki feltámadott a halálból» (Tim. II. 2, 5.).

A világ törvénye, a bűn által nyakunkra igázott kikerülhetetlen törvénye, a halál. A halál nem valami tőlünk idegen csontos kaszás, nem az élet fonalát ollóval elvágó párka. A halál benne van az életben. Mihelyt élni kezdünk, már halni is kezdünk, s ahány lépést teszünk az életben előre, annyival közelebb jutunk a halálhoz. Nagy talány az élet, nem kisebb a halál. Nagy kérdőjel az élet, nem kisebb a

halál. A halál a világ ura; a legnagyobb úr a földön, mert mindenki szót fogad neki.

De íme, akadt valaki ezen a földön, *aki legyőzte ezt a legnagyobb urat is!* Halljátok megint Szent Pál lelkendezését: «Midőn pedig ez a halandó test halhatatlanságba öltözött, akkor beteljesedik az ige, mely írva vagyon: Elnyelte a halált a diadal! Halál, hol a te győzelmed? Halál, hol a te fulánkod? A halál fulánkja a bűn, a bűn ereje pedig a törvény. De hála Istennek, ki nekünk megadta a győzelmet a mi Urunk Jézus Krisztus által» (Kor. I. 15, 54—57.).

Plato azt hirdeti, hogy földi életünk alatt mintegy börtönben vagyunk, de az erényes földi életet magasabb létforma követi egy magasabb világban, ahol az istenekkel érintkezve az ember maga is istenivé válik. *Kant* hirdeti, hogy a személyes halhatatlanság a gyakorlati ész követelménye. *Leibniz* hirdeti, hogy ezt követelik etikai megfontolások. *Goethe* hirdeti, hogy ezt követeli a tevékenység fogalma: az ember utolsó percéig tevékenykedik, hát ha mostani földi formája nem képes többé hordozni a szellemet, a természet köteles egy másik, további tevékenységre alkalmas formát adni neki . . . És így tovább. Az emberiség legnagyobbjai megsejtették, hogy ennek így kell lennie, — *de hogy valóban így is van, hogy ez nemcsak a bölcselő ész okoskodása, hanem szent valóság is, arra Krisztus föltámadása nyomta a hitelesítő pecsétet.* Azt a hitet, melyet a nagy gondolkodók s az emberi nem közmeggyőződése egyformán vallott, sziklaszilárd bizonyossággá emelte Krisztus föltámadása.

A kereszténység az evangélium vallása. Evangélium annyit jelent, mint «jó hír». És a kereszténység jó hírré vált főleg azzal, hogy Krisztus halálát hirdeti, mely legyőzte számunkra a bűnt, és Krisztus föltámadását, mely legyőzte számunkra a halált. Betűzzük végig a Krisztus előtti korból nagy számban ránkmaradt síremlékeket: mily néma reménytelenséggel hallgatnak azok a kedves halott további sorsáról! De olvassuk el az őskeresztények sírfeliratait, és mint bátorító, erősítő vigasz csap felénk belőlük a föltámadás biztos reménye.

Krisztus elszenvedte a legmegalázóbb halált, de ez csak lépcsőfok volt, amelyen keresztül kellett fölemelkednie a legfölemelőbb dicsőségbe. És azóta a húsvét új igazságokat hirdet: Azért élünk ugyan, hogy meghaljunk, de azért halunk meg, hogy utána tökéletesebben éljünk. «E siralom völgye», melyben itt élünk, csak előcsarnoka annak az örök épületnek,

melyben majd élni fogunk. Az Isten akaratát betöltő földi élet nem levegőbe foszló köd, hanem örök értékbe fakadó mag, s a halál nem végső állomás, csak kapu, melyen át kell mennünk s mögötte fogad egy hasonlíthatatlanul színpompásabb, tevékenyebb élet: az örök élet!

Ime, ez a feltámadt Krisztus legfönségesebb üzenete!

*

«Alleluja, alleluja, alleluja!» — hangzik szét a nagyszombati misében az Egyház győzelmi éneke szerte a világba, — és méltán! Mert a kétkedés kígyója és a tagadás lázadó angyala hangtalan tehetetlenséggel némul el a föltámadt Krisztus győzelme láttára.

Krisztus föltámadása oly alapvető, központi tétele a kereszténységnek, hogy az megváltoztatta a világ képét. Ebből fakadt az apostolok lángoló buzgósága, ebből a vértanuk halálmegvető bátorsága, ebből a szentek önfeláldozó hite, ebből mindama lelki nagyság, fölemelő erő, vigasztalás, szent törekvés és eszményi élet, ami 1900 év óta virágzik a szent kereszténység termőtalajából. Krisztus üres sírja gyujtotta föl költők fantáziáját, mozgatta meg festők ecsetjét, vezette szobrászok vésőjét. Ami nagyot és fönségeset festészet, szobrászat, zeneművészet és építészet 1900 év óta a földön alkotott, mindannak alaptónusában, alapszínében vagy vonásaiban megleljük Krisztus üres sírjának diadalmas hangulatát, a föltámadt Krisztus éltető üzenetét.

Értsük hát meg az Úrnak minden üzenetét! Üzenetét, melyet az asszonyoknak küldött s mellyel apostoli munkára buzdít. Üzenetét, melyet Péternek küldött s mellyel bűnbánó lelkünket vigasztalja. Üzenetét, melyet Magdolnának küldött s mellyel lelki érésünket sürgeti. És üzenetét, melyet híveihez küldött s mely a Krisztushoz hűségesek végső győzelméről beszél.

Aki megérti a föltámadt Krisztus üzenetét, az gyakran fogja elmondani ezt a kis imát: «*Segíts, Uram, hűnek lenni életemben, hogy mikor majd a halálban megdermedt karom a végső győzelem napján újra megmozdul, Téged karolhassalak át vele mindörökre; hogy mikor majd megüvegesedett szememben újra fellobban az élet fénye, Reád nézhessek vele mindörökre; hogy mikor majd megfagyott ajkamon ismét felcsendül a szó, Téged dícsérhesselek vele mindörökre; és mikor majd kihült szívem újra dobbanni kezd, a te Szent Szíved mellett lehessek boldog mindörökre* — **ó, bűn és halál fölött diadalmas, föltámadt édes Üdvözítőm!**» ... Amen.

XXXIII.

«Fölméne a mennyekbe.»

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Elérkezett az Úr földi tartózkodásának utolsó pillanata. Utoljára gyüjti maga köré tanítványait, utoljára szól hozzájuk: «Minden hatalom nekem adatott mennyben és földön. Elmenvén tehát, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében; tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. És íme, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig» (Máté 28, 18—20.). Ezután szemük láttára méltóságteljesen fölemelkedett s amint távolodott a földtől, felhő került alája és eltakarta Őt a fájdalmas megilletődéssel fölfelé néző apostolok szeme elől.

Álljunk mi is az apostolok közé és nézzünk utána a mennybe emelkedő Krisztusnak. Ime, most búcsúzik tőlünk Valaki, aki nem okozott soha senkinek fájdalmat, sőt azért jött, hogy fájdalmat csillapítson. Valaki, aki hogy naggyá legyen, soha más vérét nem ontotta, csak a magáét. Valaki, aki senkit életében le nem gázolt, de mindenkit felemelt, aki csak rátekintett. Aki soha nem hajszolta a dicsőséget s neve ma mégis elhomályosít minden emberi hírt s hatalmat. Aki egész földi életében szelíd volt, alázatos és visszavonult s ma mégis mindenki csak annyiban nagy, annyiban imponáló jellem, amennyiben le tudja másolni saját lelkébe ennek a Krisztusnak életét, tanait, parancsait.

Thorwaldsen szobrásznak gyönyörű szép Krisztus-szobra áll Kopenhága egyik templomában. Egy utas csalódással nézte a szobrot: nem vette észre, mi lehet az a híres szépség rajta. Valaki erre ezt mondja neki: «Tessék csak letérdelni és alólról nézni a Krisztus arcába». Az illető letérdelt s így már meglátta a művész gyönyörű munkájának minden szépségét.

Ily alázattal akarunk mi is a mai beszédben odatérdelni

a búcsúzó és mennybe emelkedő Úr Jézus lábához. Tágra nyitjuk szívünket, hogy még egyszer halljuk az ő utolsó tanítását; tágra nyitjuk lelkünket, hogy még egyszer magunkba szívhassuk az ő vigasztalását. Hogy mikor majd csendben fölemelkedik közülünk, és látható alakjában elhagy minket, az örök hűség hálás ígéretével tudjunk utánanézni mennybemenő Üdvözítőnknek. Halljuk hát — Testvéreim — I. a **búcsúzó Krisztus parancsát** és II. **a búcsúzó Krisztus vigasztalását.**

I. A búcsúzó Krisztus parancsa.

Föltámadása után Krisztus Urunk még 40 napig volt tanítványai között s oktatta őket. A 40. napon pedig kivezette őket az Olajfák hegyére, hogy onnan mindnyájuk szeme-láttára visszamenjen mennyei Atyjához. Nem csendben, észrevétlenül akarta befejezni földi életét, hanem a legteljesebb ünnepélyességgel, nyiltan, napfénynél, tanítványai szemeláttára.

A) Próbáljuk meg **beleélni magunkat azokba az érzelmekbe,** amelyek eltöltötték a mennybe készülő Krisztus lelkét: az öröm és gondoskodás érzelmeibe.

a) Ha magára gondolt, *a jól végzett munka szelíd öröme ömlött el lelkén.* Mintha újra mondta volna az Atyának: «Én téged megdicsőítettelek a földön, a munkát elvégeztem, melyet rám bíztál» (Ján. 17, 4.). Mily megérdemelt boldogság is ez a tudat egy nehéz földi élet alkonyán! Mily boldog, aki ugyanezt elmondhatja majd saját élete végén! Mit? Azt, hogy sok vagyonom volt, pénzem, autóm? Azt, hogy világraszóló hírnevem, hatalmam, birodalmam volt? Azt, hogy 90 évet tölthettem örökös kényelemben? Nem! Hanem: «Atyám, a munkát elvégeztem, melyet rám bíztál».

b) A másik érzelem, amely erőt vett a búcsúzó Krisztus lelkén *a gondoskodás volt a megkezdett mű folytatásáról.* A magot Ő vetette el, további sorsát apostolaira bízza. «Tanuim lesztek Jeruzsálemben és egész Judeában, Szamariában és a föld határáig» (Ap. Csel. 1, 8.). «Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek» (Márk 16, 15.).

Mennyire más parancsot vártunk volna az ellenségei fölött győzedelmes Krisztustól! Elmenvén, bosszuljatok meg! Büntessétek meg azokat, akik engem kínoztak, megöltek!... Ilyesmit vártunk volna.

De nem ezt parancsolta.

Hanem: Elmenvén, hirdessétek a végtelen örömet, hogy meg vagytok váltva a rabságból! Elmenvén, törüljétek a bűnt, enyhítsétek a lelki nyomort, vigasztaljatok, erősítsetek, poklot becsukjatok, mennyországot kinyissatok!

B) Mily egyszerűen hangzanak a búcsúzó Krisztus szavai, és mégis **mily csodás, hihetetlen eredmény járt nyomukban!**

És ha bárkiben is fölmerülne a kétely az Úr Jézus istenségével szemben, ha bárkiben is aggodalmak jelentkeznének, hogy nem maradt-e Krisztus a sírban, nem ott porladt-e el, hogy csakugyan föltámadott-e Krisztus, él-e Krisztus, — az fontolja meg azokat a világtörténelmi jelentőségű következményeket, amikkel a búcsúzó Krisztus szavai jártak: «Elmenvén, tanítsatok minden népet».

a) *Az apostolok elindulnak a világba. Semmijük sincs, ami a világ előtt tekintélyt jelentene számukra.* Származásuk, családjuk egyszerű, neveltetésük falusias, pénzük nincs. Tizenkét egyszerű munkásember áll a raffinált világ hatalmával és ravaszságával szemben. Az Olajfák-kertjében még a Mesterük elfogásához is elég volt egy szakasz katonaság; nos, egy-kettőre végezni fognak a tanítványokkal is!

De mit látunk? Azok az apostolok, akik gyáván megszaladtak a mellettük levő, látható Krisztus mellől, most egész komolyan veszik a világ meghódítását s nincs veszedelem, mely eltántorítsa őket az eltávozott Krisztus mellől!

«Végkép meghalt Krisztus?» Hát lehetséges lett volna-e mindez, ha Krisztus halott marad? Lehetséges lett volna-e, hogy az a Péter, aki egy szolgáló leány szavára megtagadta az élő Krisztust, most halálmegvető bátorsággal kiálljon a császári Róma közepére és kikiáltsa, hogy ostobaság minden pogány istenszobruk és tévelygés, amit ők dicsőséges évszázadok óta vallásnak tartanak! És ennek a szegény, gyökértelen, jövevény halásznak szavára, mint mennydörgés kél a visszhang a büszke római lelkekben! Megérthető-e ez, ha Krisztus halva maradt? Képes ezt egy halott megtenni?

Csak képzeljük el, hogy nem egyszerű halászember, hanem *a hatalmas római császár akart volna ilyen, minden régi vallási felfogást felforgató új tanokat elterjeszteni,* — micsoda óriási állami gépezetnek kellett volna érdekében megmozdulnia, micsoda véres terrort kifejteni, népeket megtizedelni, csakhogy valamikép elfogadják ezeket az annyira különös, annyira egészen új tételeket! Ezzel szemben az apostolok-

nak nincsenek fegyvereik s légióik, nem ölnek meg senkit, hogy elfogadják tanaikat, ellenben szívesen megöletik magukat értük.

Az egész antik világ, mely csak a földi szépségnek és érzékiségnek hódolt és a hatalmat imádta, most meghódol egy kivégzett ember kemény és önfegyelmezést követelő tanai előtt.

Abban a Rómában, ahol Krisztus előtt soha egy koldus egyetlen fillért sem kapott volna, most ennek a kivégzett Krisztusnak szavára gazdag s előkelő emberek mindenüket szétosztják a szegények közt. Hát képes ezt egy halott megtenni?

A római vesta-szűzek páratlanul megkülönböztetett tisztségére, amely a legelőkelőbb családoknak volt fenntartva, sokszor nem akadt elég jelentkező leány, pedig a tiszta élet csak szolgálatuk idejére kötelezte őket, — és most a keresztény püspököknél tömegesen jelentkeznek leányok, a legelőkelőbb családokból is, akik ezért a kivégzett Krisztusért örök szűzességre kötelezik magukat. Hát képes ezt egy halott megtenni?

b) «*Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak*», — mondotta egykor az Üdvözítő. Ma látjuk, mennyire igaza volt az Úrnak. Az ő igéiből alig maradt reánk nehány lapnyi; akármelyik evangéliumot ki lehet nyomtatni pár oldalas füzetben — és mégis mily világot rengető hatásuk volt és van Krisztus szavainak! «N. N. összegyüjtött munkái 20 kötetben» — látjuk a könyvtárakban. Hatalmas kötetek! De ki olvassa azokat? Krisztus összegyüjtött szavai csak néhány oldalt tesznek ki, de minden egyes szavából világot átalakító erő árad szét! Mint titokzatos rádiumból, úgy sugárzik az élet a diadalmas Krisztus szavaiból; sugárzik immár 1900 év óta és nem gyöngült azok ereje egy árnyalattal sem.

De hát nem túlzás-e azt állítani, hogy *az Úr tanításában minden lelki kérdésre választ nyerünk*, minden sebre balzsamot meríthetünk, minden bűnre orvosságot találhatunk? Abban a pár oldalas evangéliumban valóban megvan a felelet a hihetetlenül bonyolult modern élet ezernyi kérdésére?

Igen, mindenre választ nyerünk s orvosságot kapunk, mert a mesterek Mestere s az orvosok Orvosa, aki itt szól, nem a részletkérdéseket oldotta meg s nem a betegség jelenségeit gyógyította, hanem minden bajnak s nyomorúságnak gyökerét, rossz szenvedélyeink forrását vette kezelés alá. Mert amióta Krisztus itt járt köztünk, azóta az ember nem

gondolkozhatik s nem élhet úgy, mint azelőtt. Most már tudunk valamit, amit azelőtt nem tudtunk: *ismerjük lelkünk értékét, tudjuk, hogyan kellene élnünk s ha elesünk a bűnben, érezzük, hogy most árulókká lettünk.* Mert volt már egyszer köztünk Valaki, aki leélte előttünk a legtökéletesebb életet s ez az eszményi példa nem hagy többé nyugtot, ösztökél, sarkal: nézd Krisztusodat, mily messze vagy még Tőle; hát rajta, előre!

Valóban — Testvéreim, — ha Krisztus csak egy megölt és sírjában elporladt ember, akkor a kereszténység története és élete teljes képtelenség és lehetetlenség. Ha Krisztus nem támadt volna fel, a világ tovább megy addigi útján. Mert a föltámadt és élő Krisztus hite nélkül erőre nem kapnak az apostolok, el nem indul útjára Szent Pál, nincsenek vértanuk, nincs pápaság, nincsenek szentek, nem fest Ráfael, nem épít Michelangelo, nem költ Dante, nincs Szent Péter-templom és kölni dóm, nincs a világot sarkaiból kiforgató keresztény kultúra . . . Igen, mindez nincs, ha Krisztus föl nem támad és búcsúzáskor ki nem adja nagy parancsát: «Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek».

II. A búcsúzó Krisztus vigasztalása.

«Az Úr Jézus tehát, miután szólott nekik, fölvétetek a mennybe és ül az Istennek jobbja felől (Márk 16, 19.). És ebből a távozó Krisztusnak már nem parancsát olvassuk ki, hanem vigasztalását.

A) Már abban a tényben is mily tanuságos szimbolika és mennyi vigasztalás rejlik, hogy **Krisztus éppen az Olajfák hegyéről akart mennyei dicsőségbe emelkedni!** Abból a kertből, amely szinte még véres volt a nagycsütörtöki éj halálküzdelmének verítékétől. Abból a kertből, ahol szinte még visszhangzott a kiáltás, amellyel meggyötört szíve az Atya után sikoltott fel; ahol a porban szinte ott voltak még az áruló Júdás és a katonák lábnyomai. Ahol földi napja vérbe hanyatlott, odament Krisztus, hogy örök dicsősége is onnan sugározzék föl.

Ahol Krisztus szenvedett, onnan ment a mennybe. Nagy vigasztalás ez nekünk, hiszen mindaz, ami Krisztussal megtörtént, a mi sorsunk is, a mi reményünk is, a mi vágyunk teljesülése is.

Minden bajunk és szenvedésünk közt értsük tehát meg az Úr nagy figyelmeztetését: «Hát nem ezeket kellett-e szenvedni a Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségébe?» (Luk. 24, 26.) Értsük meg Szent Pál figyelmeztetését: «Keressétek az odafent valókat, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagyon. Az odafent való dolgokat keressétek, ne a földieket» (Kor. 3, 1. 2.).

És szívleljük meg az Egyház imáját, amelyet az áldozócsütörtöki szentmisében mond: «Mindenható Isten, add meg nekünk, kik hittel valljuk, hogy egyszülött Fiad, a mi Megváltónk, a mai napon a mennybe fölment, hogy szívvel és lélekkel mi is a mennyben lakozzunk».

A földi élet szenvedése után vár az örök élet dicsősége, — ez a mennybement Krisztus első vigasztalása.

B) És hogy egykor valóban el is jussunk oda, azért ül az Atya jobbja felől és **közbenjár értünk az Atyánál.**

«Ott ül az Atyaisten jobbja felől» . . . Kell-e mondanom, hogy ez csak szemléltető, képletes kifejezés? Istennek nincs jobbja, sem balja, nincs jobbkeze, sem balkeze, mert nincs teste, és mert mindenütt egészen jelen van. Dehát mi emberek azzal adjuk meg valakinek a megtiszteltetést, hogy jobbunkra engedjük őt. Ezért mondjuk Krisztusról is, hogy az Atyának jobbján ül.

És ez a mi újabb vigasztalásunk, hogy Krisztus a mennyben ügyünket, földön élő és harcoló testvéreinek ügyét képviseli az Atyánál.

Halljátok csak, mint lelkendezik ezen Szent Pál: «Krisztus Jézus, aki meghalt, mi több, föl is támadt, az Isten jobbján van s közben is jár érettünk (Róm. 8, 34.).

Halljátok csak, mint örvend ezen Szent János: «Ne vétkezzetek. De ha valaki vétkezett is, van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus» (Ján. I. 2, 1.). Vagyis emberi végességünk tudata bármennyire földre nyom is Isten végtelensége előtt, mégis bátran szólunk Atyánkhoz, mert ott van mellette a mi nagy Testvérünk, aki közvetíti dadogó emberi nyelvünk formátlan szavait. Ezért imádkozunk mindig «per Dominum nostrum Jesum Christum», «a mi Urunk Jézus Krisztus által».

Így értjük már azt a mély gondolatot is, mely *Szent Makárius* szavaiban nyilvánul meg: «Ha szemedet a napra irányítod, az égen találod korongját; de fényét és melegítő sugarait a földre küldi és ezzel meleget s termékenységet áraszt. Így az Úr is fölment ugyan a mennybe . . . de sze-

mét a földi emberek szívére irányítja, hogy azokat, akik az ő segítségét kérik, oda vigye, ahol ő van».

C) Végül pedig a mennybement Krisztusnak a végső és legnagyobb vigasztalása, hogy **elment abba a másvilágba, ahová mindnyájunkat hazavár.** Ezóta «a mi hazánk a mennyekben van, ahonnan várjuk Üdvözítőnket» (Fil. 3, 20.). «Fölméne a mennyekbe», azaz elment egy más világba. Egy világba, ahol nincs hely és idő, ahol nincs reggel és este, ahol nincs fölkelés és lefekvés, ahol nincs éhség és táplálkozás, nincs csalódás, bűn és halál, — csak Isten van, és az ő világa.

a) Ez a pár szó, «fölméne a mennyekbe», mint villám riasztja meg a mi földbe ragadt gondolkozásunkat. *Hát valóban van egy más világ is, nemcsak ez a föld?* Hiszen mi annyira beleszáradtunk ennek a földi életnek utaiba! Hiszen hányan rendezkednek be véglegesen ezen a földön! Hánynak egyetlen vágya, törekvése, életcélja egy kis darabka földet, egy darab aranyat összekaparni — bármily lelki áldozatok árán is! A megtévedt zsidók az aranyborjút imádták a pusztában, minden gyermek hátborzongva tanulja ezt a hittanórán; de mi ez a mai ember bálványimádásához képest, amellyel ezt az egész sáros földtekét, mint istenét imádja!

És íme, most Krisztus elmegy a földről. Csak addig volt itt, amíg küldetését befejezte s ezalatt is csupán csak annyit vett igénybe a földből s annak kincseiből, amennyi éppen feladatának teljesítéséhez szükséges volt. De most mennybemenetelének néma gesztusával prédikál:

— Emberek! Ez a földi élet csak létra a fölmenetelhez—! Jaj, ha erről megfeledkeztek! Jaj, ha a földön végleges lakást akartok építeni! Jaj, ha az élet örömeit és fájdalmait, szerencséjét s borús napjait nem arra használjátok, hogy általuk érjetek, emelkedjetek, tisztuljatok, készüljetek, — hogy egykor utánam jöhessetek!

b) «*Másvilág! Mily különösen hangzik ez a szó egyes emberek fülében!* Mily hitetlen kétkedéssel csóválják erre fejüket! «Lefényképezni nem bírjuk, hullámait antennáinkon felfogni nem bírjuk . . . hát van másvilág? Milyen az a másvilág? Hol az a másvilág?»

Valóban, Testvéreim, magam sem hinném el, ha nem Krisztus tanuskodott volna mellette. Magam sem hinném el, ha ki lehetne térni az Úr Jézus egész világos és határozott tanítása elől. Nem látom, nem tapasztalom, *de Krisztusnak el kell hinnem!*

Nem érzékelhetjük, tehát nem is tudhattuk volna, ha Krisztus Urunk sokszor és sokféle kifejezésben ismét és ismét nem beszél erről a másvilágról.

Nem érzékelhetjük, tehát nem is tudhattuk volna, hacsak Szent Pál nem írta volna, hogy szem nem látta, fül nem hallotta, ember szívébe föl nem hatolt, amiket Isten készített azoknak, akik őt szeretik (Kor. I. 2, 9.).

Nem érzékelhetjük, tehát nem is tudhattuk volna, hacsak Szent János a Jelenések Könyvében le nem írja azt a helyet, ahol az igazak «nem éheznek és nem szomjaznak többé, és nem éri őket többé a nap, sem bármiféle forróság, mert a királyi széken trónoló Bárány lesz pásztoruk és az élet vizeinek forrásaihoz vezeti őket és Isten letöröl szemükről minden könnyet» (Jel. 7, 16. 17.).

Nem érzékelhetjük, tehát nem is tudhattuk volna, hacsak Krisztus el nem ment volna oda és onnan jelet nem adott volna. De Krisztus apostolainak megígérte, hogy ha elmegy közülük, jelet ad nekik, erőt küld a magasságból (Luk. 24, 49.), és ezt meg is tette. Eltávozott az Úr. De elvesztették az apostolok végleg? Dehogy! Hiszen akkor mily leverteknek, szomorúaknak kellett volna lenniök! De íme: örvendező lélekkel térnek vissza a városba (Luk. 24, 52.). Ime az erő, Krisztus üzenete abból a magasságból.

Ez az erős hit vitte ki aztán őket a piacra prédikálni! Ez a hit erősítette őket a vadállatok körmei között. Ez a hit lüktetett a hittérítők ezernyi küzdelmei közt. Ez a hit volt 1900 év óta bátorítója, erősítője minden kereszténynek, mikor rászakadt az élet sötétsége. Ez a hit tartja egyensúlyban az embert, akinek elveszett minden vagyona, akinek elveszett az egészsége, akinek meghalt hitvestársa, akinek összeomlott egész földi élete: a másvilág hite.

Valóban el kell hinnünk, hogy igenis van egy másik világ, még hozzá sokkalta nagyobb, mint a mi világunk! Hiszen a halottak világa nagyobb, mint az élőké, a halottak többen vannak, milliószor többen vannak, mint az élők!

c) *Dehát hol vannak?* Lehetséges az, hogy egy egész világ él körülöttünk, eleven lelkek milliárdjainak egész külön világa és mi erről nem tudunk semmit, nem érzékelünk belőle semmit? Lehetséges ez?

Aki közületek volt már egy nagy, gazdag akváriumban, mondjuk a nápolyiban vagy a helgolandiban, bizonyára néma megilletődöttséggel nézte a tenger mélységének titokzatos világát. A látogatók leülnek az üvegfal mellé és bá-

mulva nézik, mi megy ott végbe előttük. Soha nem látott formájú, titokzatos fejű és lábú, vagy fej és láb nélküli, száj és szem nélküli élőlények keringenek, ugrálnak előtte, mások meg nem is mozognak, hanem helyhez vannak nőve; az egyikről azt hinnéd, hogy csillag, pedig élő állat, a másikról, hogy állat, pedig növény, a harmadikról, hogy rózsa, vagy csipkefátyol, pedig élő állat... Ott vibrál, ugrándozik, nyüzsög=mozog szemed előtt ez a titokzatos világ, szereplői élik a maguk világát és fogalmuk sincs róla, hogy te most nagyranyitott szemmel bámulod őket, hogy rajtuk s az ő tengerfenéki világukon kívül még más valami is van, hogy te vagy, hogy érző szívű, örvendő s búsuló emberek vannak, s ezeknek az embereknek egy egész külön világuk van, világ=háború és repülőgép és rádió és nyomda és templom és te=mető... nem, minderről fogalmuk sincs: annyira *egészen más* ez a mi világunk, mint az övéké! És a katicabogárnak, amelyik a Gellért=hegy egy kis fűszálán hintázik, fogalma sincs arról, hogy mellette s körülötte az emberek világa nyüzsög...

Hát most mondjátok: Igazán annyira hihetetlen, annyira lehetetlen, hogy körülöttünk is él egy egész külön nagy világ, egy «másvilág», a lelkek nagy világa, de mi mindebből úgy nem látunk semmit, úgy nem érzékelünk semmit, mint az a tengermélyi fátyolállat nem tud arról semmit, hogy te bámész szemekkel nézed most őt az akvárium üvegablaka mögül.

Másvilág? Hol ez a másvilág? Ott a csillagok közt? Ott a kék égbolt mögött? Ah, ez nagyon földhöz s anyaghoz kö=tött gondolkodás! Hát hol van? *Mindenütt, ahol Isten van s ahol mi láthatjuk Őt.* Ahol Istent láthatom, ott a menny=ország, ott a boldog másvilág; és ha Istent nem lenne szabad látnom, az volna a pokol, az elkárhozottak másvilága. Hiszen halljátok csak, mint imádkozik értünk az Úr: «Atyám! aki=ket nekem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek» (Ján. 17, 24.). Tehát ott a másvilág, ahol az Atya van, mi pedig ott vagyunk Ővele!

*

Kedves Testvéreim! Mikor az Úr egyszer elindult Judeá=ba, ahol ellenségei már életére törtek, Szent Tamás így kiáltott fel: «Menjünk mi is, hogy meghaljunk Ővele» (Ján. 11, 16.).

Most, mikor az Úr Jézus elindult mennyei hazájába, mi most kijavítjuk Tamás szavait és mondjuk: «Menjünk mi is Krisztussal, *hogy éljünk Ővele!*» Mert bár Krisztus menny=bement is, de itt él Ő köztünk is, míg ember él a földön. És aki egyszer szemébe nézett Krisztusnak, el nem tudja

felejteni Őt soha többé. 1900 év óta mint mágnes ragadja magához a szívek szeretetét. Attól az időtől kezdve, amióta az evangéliumban azt olvassuk róla, hogy «az egész világ utána indult» (Ján. 12, 19.), attól kezdve, mióta Szent Pál tüzes lelke egyszer felsóhajtott: «kívánok feloszlani és Krisztussal lenni» (Fil. 1, 23.), attól kezdve szent vágyakozás, el nem múló nosztalgia lángja lobog bennünk a másik világ után, Krisztus országa után.

Igen: kell technika, nyomda, vasút; kell gyár, laboratórium, kereskedelem; kell megállás nélküli munka, — de emberek, ne feledjétek, hogy minden emberi tudásunk sem képes arasznyi földi létünk végéről elhessegetni a halált, ezután pedig jön az a «másik világ», a végtelenségbe nyúló élet, a hazatérés az Atyához. «Egykevéssé» vagyunk itt, «egykevéssé» láncolnak az anyagi törvények a «Terra» bolygóhoz, aztán pedig lehántjuk magunkról a lekötő anyagot, s megyünk a másvilágba.

— De kérem, tisztelendő atyám, valóban hiszi maga mindezt?

— Ó, igen, mindezt!

— Igazán olyan biztos, hogy mindez valóban meglesz egykor?

— Ó, igen, biztos!

— Olyan biztos, mint hogy ma vasárnap van és holnap hétfő lesz?

— Nem! Ennél biztosabb!

— Olyan biztos, mint hogy ma reggel feljött a nap és este lemegy?

— Nem! Ennél biztosabb!

— Olyan biztos, mint hogy télre tavasz jön?

— Nem! Ennél biztosabb ... Igen, biztosabb! Mert lesz egy olyan vasárnap, amelyikre nem jön többé hétfő; lesz egy olyan reggel, amelyikre nem megy le többé a nap; lesz egy olyan tél, amelyet nem követ többé tavasz ... De az soha nem lesz, mert nem is lehetséges, hogy Krisztus szava igaz ne maradjon.

Melyik szava?

Hát ez: «Én vagyok a feltámadás és az élet, aki én bennem hiszen, még ha meg is halt, élni fog» (Ján. 11, 25.). «Mert ez Atyámnak akarata, ki engem küldött, hogy mindenkinek, aki a Fiút látja és hisz őbenne, örök élete legyen, és én feltámasztom őt az utolsó napon» (Ján. 6, 40.).

Ó, Uram, mennybement Krisztusom, én hiszek Benned! **Most hiszek, — hogy egykor láthassalak!** Ámen.

XXXIV.

«Ítélni fog eleveneket és holtakat.»

Krisztusban Kedves Testvéreim!

«Hiszekegy»=ünknek az a mondata, amelynek vizsgá=latához a mai napon jutottunk, megrázó tartalma miatt kényelmetlen, sőt nyugtalanító hatással van sokaknak lelkére.

Vannak, akik a Credo valamennyi eddigi tételét szíves=örömest hiszik és valják; örülnek a betlehemi kis Jézus születésének, megszánják a szenvedő Krisztust, megsiratják az értünk meghalt Krisztust, . . . de mikor ahhoz a mondat=hoz érnek, hogy Krisztus a mennyből egykor újra eljön «ítélni eleveneket és holtakat», itt megborzongnak, össze=húzzák lelküket, és tiltakozva mondják: «Kérem, kérem . . . Erről talán jobb volna nem is beszélni! Ez olyan kényel=metlen és nyugtalanító téma, hogy igazán jobban tenné a katolikus egyház, ha ilyesmivel nem izgatná az úgyis zak!a=tott emberi idegeket» . . .

Pedig bármennyire komoly vagy nyugtalanító gondolat legyen is az utolsó ítélet gondolata, mégsem térhetek ki annak tárgyalása elől. És pedig nemcsak azért nem, mert benne van a Credo=ban, és annak részletes tárgyalása során természetszerűleg el kellett érkeznünk ehhez a mondathoz is; és nemcsak azért nem, mert ha egyszer hitünk igazsága, akkor — ha még oly kényelmetlen igazság is — még mindig okosabb annak szemébe nézni és a szükséges figyelmeztetést kiolvasni belőle, mintsem strucc=módjára fejünket ijedten a homokba rejteni előle s aztán azt hinni, hogy most már nem is lesz utolsó ítélet.

Ismétlem, Testvéreim, nemcsak azért akarom a mai és következő vasárnapi beszédem tárgyává tenni az utolsó ítéletet. Hanem azért is, mert az utolsó ítélet ijesztő arcán sok kiengesztelő, fölemelő, kibékítő és biztató vonást is vehetünk észre; olyan vonásokat, amelyek ezt a kétségtelenül

komoly hittételünket megfosztják leverő s kétségbeejtő jellegétől.

Mialatt a mai beszédemben az utolsó ítélet valóságáról fogunk gondolkozni, — arról, hogy I. **valóban lesz-e** és II. **milyen lesz az utolsó ítélet,** és III. **Isten jóságával hogyan egyeztethető ez össze** — azalatt természetesen sok, komolyan figyelmeztető, sőt esetleg aggodalmat keltő gondolat is jut majd eszünkbe. De a jövő vasárnapi beszédben majd rá fogok mutatni az utolsó ítéletről szóló keresztény tan vigasztaló s erősítő tanuságaira is. És ha ennek a hittételnek mindkét arcát egyszerre nézzük, akkor olyan lesz ez a tekintet, aminőnek ezt a mi szent vallásunk szánta: komolyan figyelmeztető, magunkbaszállásra késztető igazság, de nem kínzó, nem összetörő, nem megsemmisítő fenyegetés.

I. Valóban lesz-e utolsó ítélet?

A mai legelső kérdésünk tehát ez: Mi címen vette föl hittételei közé a kereszténység azt a tant, hogy egykor az Isten minden embert, aki csak valaha ezen a földön élt vagy élni fog, az ő teremtő szavának erejével egy pillanat alatt ismét életbe hív, azaz föltámaszt, utána pedig az Úr Krisztus a föltámadtak fölött egy végső, nagy ítéletet, a világtörténelemre pontot tevő, döntő ítéletet fog tartani.

Ebben áll az utolsó ítéletről szóló keresztény tan. De honnan tudjuk ennek bizonyosságát?

Az Úr Jézus tanításából.

A) Aki otthonos az evangéliumokban, az jól tudja, hogy **az Úr hányszor és hányféleképen beszélt az ítélet napjáról.** Egyszer a Hegyi Beszédben utal erre (Máté 7. 22. s köv.). Máskor azt mondja, hogy Sodomának az ítélet napján tűrhetőbb sorsa lesz, mint annak a városnak, amelyik be nem fogadja az apostolokat (Máté 10, 15.). Majd sok példabeszédjében, a konkolyról, a halálról, a tíz szűzről, a számadást követelő gazdáról, a szőlőművesekről, a talentumokról, a menyegzős lakomáról szóló példabeszédeiben hirdeti az utolsó ítélet valóságát.

De különösen megrázza az embert Krisztus Urunknak az a beszéde, amelyben egész apró részletességgel is kinyilatkoztatta az utolsó ítéletet. Mindnyájan sokszor olvastuk már az evangéliumban az Úrnak e komoly szavait; de akárhányszor halljuk is azokat, mindig újra meg újra meg-

rendítenek. «A nap elsötétedik, a hold nem ad világosságot, a csillagok lehullanak az égről, és az egek erői megrendülnek. Akkor majd feltűnik az Emberfiának jele az égen; és jajveszékelni fognak a föld minden népei, és meglátják az Emberfiát, amint jön az ég felhőiben, nagy hatalommal és fönséggel» (Máté 24, 29, 30.).

Mikor lesz mindez? Mikor jár le a világóra? Ki tudná ezt megmondani! Álmodozó emberek s ábrándozó vallási szekták már órára és percre is igyekeztek kiszámitani az az ítélet napját s elfelejtették az Úr szavát: «Azt a napot és órát senki sem tudja, még a mennybéli angyalok sem, egyedül csak az Atya» (Máté 24, 36.).

Az Úr nem közölte velünk az ítélet idejét. Miért nem? Azért, mert nem fontos, hogy ezt tudjuk. Ugyan, ha tudnók, hát jobbak, vallásosabbak lennénk-e? «Nem fontos, hogy tudjuk-e vagy sem, mikor lesz az ítélet napja, — mondja *Szent Agoston*. Tedd, amit tennél, ha holnap lenne az ítélet s akkor nem kell félned a Bíró eljövetelétől.»

B) Az Úr tehát nem akar arra tanítani, hogyan lesz és mikor lesz az ítélet, **hanem inkább arra, hogy meglesz!** Hogy egyszer eljön az utolsó nap, a nagy szembesítések napja, a nagy igazságszolgáltatás napja, az Isten nagy igazolásának napja. Az a Krisztus, aki közénk jött karácsony éjjelén, és aki elment közülünk mennybemenetele napján, majd ismét közénk jön, de már nem úgy, mint egykor. «Akkor majd feltűnik az Emberfiának jele az égen; és jajveszékelni fognak a föld minden népei» (Máté 24, 30.).

Kis Jézus, te gyönge betlehemi csecsemő, hát Te vagy az? Úr Jézus, te elveszett bárányokat kereső jó Pásztor, Te vagy az? Édes Jézus, ki oly kimondhatatlanul kedves voltál az Oltáriszentségben, hát Te vagy az? Krisztus, ki szelíd és megbocsátó szóval imádkoztál még a keresztfán is ellenségeidért, hát Te vagy az? Te vagy az a véghetetlen fönséggel megjelenő szigorú Bíró, aki előtt most angyalok harsonáznak s a harsona hallatára a teremtő Isten életet fakasztó erejével megmozdul minden ember... minden ember, aki valaha csak élt a földön és megy feléd: az egyik az elragadott öröm sugárzó lelkesedésével, a másik a reszkető bűnös vérfagyasztó rémületével!...

Igen, mindez egykor megtörténik! Krisztus szavai után nem maradhat kétség afelől, hogy valóban meglesz ez a megrendítő ítélet.

II. Milyen lesz az utolsó ítélet?

Érthető, hogy az emberek lelkébe mélyen belemarkolt ennek az igazságnak ereje és hogy az evangéliumi mondatok fölött elmélkedve, részletesen is igyekeztek megrajzolni annak a nagy napnak megrázó eseményeit.

1541. karácsony napján hullott le a lepel a sixtusi-kápolnában *Michelangelo* óriási festményéről, az «Utolsó ítélet»-ről. A kép megdöbbentő hatást tesz mindenkire, aki csak egyszer is látta azt. Az ítéletre jövő Úr Krisztus alakja nem a szelíd Megváltóé többé; megdöbbentő fönsége hasonlít a villám fönségéhez. Láttára mintha még Szűz Mária is reszketne a képen. Több mint háromszáz személy van a festményen: próféták, apostolok, vértanuk, szentatyák... Az angyalok fujják a harsonákat s szavukra a sírokból előjönnek a halottak... szülő átkarolja gyermekét, barát barátját,... de minden arcon aggodalom és a sorsdöntő megrendülés nyomai. Nem tudja még egyik sem, mi lesz a sorsa.

Pedig ez csak a művészi képzelet munkája! De igyekezzünk elgondolni, *A)* milyen is lesz az a valóságban, mikor majd *szemben állunk az ítélő Krisztussal*, és *B)* mikor majd *meghalljuk ajkáról az ítéletet*.

A) Feltűnik az Emberfiának jele az égen. Feltűnik a kereszt — és a bűnös ember reszketni kezd. Ime, ez az a kereszt, amelyet annyiszor meggyaláztam bűnös életemmel. A kereszt, amely értem lett pirossá Krisztus vérétől, de én nem becsültem azt. A kereszt, amely most vádlóm, hiszen a keresztségben rajzolták lelkemre azt, s azután annyiszor vetettem keresztet, de életemben nem törődtem vele.

És jön Krisztus! Fényesebben, mint a hajnalcsillag, ragyogóbban, mint ezernyi nap, oly hatalommal és fönséggel, ami mellett a királyok pompája hamuvá szürkül, jön Krisztus. Millió angyal kíséri fényözön tengerében.

Egy ízben már elővillant egy sugara Krisztus fönségének s hatalmának, — csupán csak egy sugara, de akire rávillámlott, a földre zuhant tőle. Az Olajfák hegyén történt ez, a római katonákkal, akik kötelekkel, lándzsákkal, kardokkal fölszerelve, az erő és elbizakodottság lármájával keresték a názáreti Jézust. «Én vagyok!» — felelte nekik Krisztus. Csak ennyit! Csak ezt a két szót! De az a villámsugár, mely szeméből előtört, a földhöz sujtotta őket.

Hát mi lesz majd velünk, mikor Krisztus ismét elmondja, az ítélet napján szemünkbe mondja e szavakat: «*Én vagyok!*» Milyen hangszínezéssel, milyen hangsúllyal, mily kísérő tekintettel fogja ezt mondani!

Én vagyok az a Krisztus, aki érted annyit szenvedtem, csakhogy megmenthesselek, de te nem törődtél velem.

Én vagyok az a Krisztus, aki az erkölcsi parancsokat adtam, de te azokat lábbal tapostad.

Én vagyok az a Krisztus, akiről írva van, hogy «nevére minden térd meghajoljon» (Fil. 2, 10.), — de a te térded mozdulatlan maradt.

Én vagyok az a Krisztus, akinek «adatott minden hatalom mennyben és a földön» (Máté 28, 18.), — csak te hitted azt, hogy büntetlenül lázadozhatsz ellenem.

Én vagyok az a Krisztus, aki szerette volna összegyüjteni Atyja országába az embereket, «ahogy a tyúk egybegyüjti csibéit» (Máté 23, 37.), — de te nem akartad.

Ó, mily rettenetesen fog akkor hangzani ez az «én vagyok»!

B) **És akkor Krisztus kimondja a jók és rosszak fölött végső ítéletét.**

a) «Akkor majd így szól a király azoknak, kik jobbja felől lesznek: Jöjjetek Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot (Máté 25, 34.).

Mily elismerés, mily végső diadal!

Jöjjetek! Ti, akik annyit küzdöttetek saját bűnre hajló természetetek és a világ ezernyi kísértésével szemben! Jöjjetek, ti, kik tudtatok becsületesek és tisztalelkűek maradni egy olyan világban, ahol a becsületet és tiszta lelket már szinte csak múzeumban mutogatták. Tudom, mennyit tűrtetek miattam. Tudom, mennyi érzéki élvezetről mondtatok le miattam. Tudom, mennyi gúnynak voltatok kitéve miattam. De most jöjjetek «*Atyám áldottai!*» Háromszor olvasunk az evangéliumban az Úr áldásáról. Először megáldotta a kis gyermekeket, akik a lelki harcba készülnek; azután megáldotta mennybemenetelekor tanítványait, akik a harcban állanak; és végül megáldja az ítéletkor azokat, akik a harcból győztesen megtértek. Milyen áldás lesz is ez, amelyben benne van az Úrnak minden hálája, köszönete, elismerése s jutalma!

b) De milyen átok lesz az, amely majd a baloldalon állók felé hangzik! «Akkor így fog szólani azokhoz is, kik balfelől lesznek: Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök

tűzre, mely az ördögnek készíttetett és az ő angyalainak» (Máté 26, 41.).

Átkozottak! Ezt a szót soha sehol az egész Szentírásban nem halljuk Isten ajkáról. Pedig vannak ott leírva szörnyű bűnök is: lázadás, erkölcstelenség, gyilkosság ... és az Úr egyiknél sem mondja ki e rémes szavakat. De most ... most, utoljára ez a szó is elhangzik ajkáról.

Távozzatok tőlem átkozottak! Nem mondhatjátok, hogy túlkemény vagyok! Egész földi életetekben távol voltatok tőlem: hát amit a földi életben kerestetek, most ugyanazt kapjátok meg véglegesen. Végleges elszakadást! Végleges elszakíttatást! Végleges kárhozatot!

Ismertétek parancsaimat s nem tartottátok meg — most én nem ismerlek titeket. Testeteket gondoztátok, lelketekkel nem törődtetek, — mit akartok itten? Bemocskoltátok életeteket szörnyű bűnökkel, ajkatokat káromkodással, szolgáltatok a bűnnek, megvetettek engem — mit akartok itten? Be akartok jönni? Jó. Hol a belépőjegy? Az ima, a böjt, az önmegtartóztatás, a kötelességteljesítés, a becsület, a szeretet, a hűség, — hol vannak?

Talán feleli valamelyik: Uram, hát igazán nem ismersz? Hát nézd, hiszen keresztény voltam, meg voltam jelölve a te szent kereszteddel, hittem is Benned — s nem ismersz?

Nem ismerlek! Igen, Uradnak neveztél, de nem engedelmeskedtél. Meg voltál keresztelve, de szégyent hoztál a keresztény névre. Nem hallottad-e sohasem az én szavaimat: «Nem mindaz, aki mondja nekem: Uram, Uram! megyen be mennyek országába, hanem, aki Atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben vagyon, az megyen be mennyek országába» (Máté 7, 21.).

Távozzatok tőlem! Tőlem, aki életemet adtam értetek. Tőlem, aki annyiszor akartalak megmenteni. Tőlem, ki annyi ideig tűrtem, annyi gyónásban elengedtem bűneiteket. Tőlem, kinél egyedül lehetnétek boldogok, de ti vetettetek el engem először, ti akartatok idejutni, ti választottátok ezt!

Testvéreim! Láttatok-e már nagy tengeri hajót útra indulni, amint a távozó gyermekek könnyes szemekkel, zsebkendővel integetnek a parton maradó szülők felé: «Anyám, atyám, Isten veletek! A viszontlátásra!» Nagy fájdalom ez a válás, de minden fájdalom mellett is élteti őket a remény: «Isten veled! A viszontlátásra!» De a kárhozottaknak ezt kell hallaniok: «Isten ellened! A soha nem látásra!»

Mit jelent ez: Soha nem látni az Urat! «Nem láttam a

természet arculatán rettenetesebb vonást, — írja az egyik sarkutazó, — mint amilyen a hosszú sarki éj. A nap látásának a vágya volt az egyetlen gondolat, miről beszélni kívántunk». Tönkremegy az ember, ha sokáig nem látja a napot, hát akkor mit jelenthet soha nem látni az Urat!

Nem látlak téged, örök boldogság helye, hová én is eljuthattam volna, de könnyen vettem az életet, s bűneim kizártak onnan! Nem látlak téged, mennyei Atya, ki többé nem nevezhetsz engem gyermekednek! Nem látlak, Megváltó Jézus, ki annyira szerettél, hogy értem meghaltál! Nem látlak, mert megdördül az ítélő Krisztus szava: «Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre» (Máté 26, 41.). «Ott leszen sírás és fogak csikorgatása» (Máté 13, 42.).

III. Isten jósága és az ítélet szigorúsága.

Itt azonban most megállok, ma nem folytatom tovább a témát, mert előbb egy nyomasztó, nehéz kérdésre kell megfelelnem.

A) Ha mindez valóban így lesz, ahogy hallottuk, **hol marad akkor az Isten jósága? Valóban jó-e az az Isten, végtelenül jó, ha ilyen szigorú is tud lenni?**

A középkor festészete és szobrászata különös előszeretettel ábrázolta Krisztust az utolsó ítélet döbbenetes pillanatában.

A müncheni National-Museumban egy régi üvegfestmény látható, mely a sírjából föltámadó Úr Krisztust ábrázolja. Csodálatosan elszánt, szinte kemény arccal néz felénk az Úr azon a képen. Szinte kiérezzük tekintetéből, hogy Ő az élet és halál diadalmas ura, a világtörténelem betetőzője, aki maga mögött hagyva a föld szánalmas, nyüzsgő-vergődő világát, elfoglalni készül örök birodalmát . . .

Komoly gondolkodásra késztető festmény! És sok ember megütközik rajta. «Hogy lehet így festeni Krisztust! — mondják. Azt a szelíd, azt a mindenkihez jó és mindent megbocsátó Krisztust ily kemény ajkakkal, ily félelmetes tekintettel! Ez a szigorú, kemény, rettenthetetlen Krisztus nem mond-e ellene a kegyes, jó, szerető Krisztusnak? Az utolsó ítélet napja megegyeztethető-e a betlehemi éjszakával? Ez éj ugyan, de bájos; amaz nap, de rettenetes. Az ítélet harsonája összeegyeztethető-e a karácsonyi angyalok énekével?». . . Igy okoskodik ma sok ember. És mit felelünk nekik?

B) **Isten jósága és az ítélet szigorúsága** nemcsak összeegyeztethető, hanem *a kettő összetartozik, egymást kiegészíti, egymást mélyebben érthetővé teszi.*

«Jó az Isten, jó, jó, — halljuk a mentegetőzést. Hát örökre csak nem büntetheti az embert!»

Milyen tévedés! A jóság nem erőtlenség, a szépség nem lágyság, az Isten nem tehetetlenség. Nem Isten az, aki akaratát nem tudja keresztülvinni. Minden fönségeshez erő is szükséges. «A hársfa nemcsak illat, hanem keménység is; a tölgy nemcsak lombkoszorú, hanem fejszével dacoló hatalom is; a fenyő nemcsak olaj, de árboc is; az oroszlán nemcsak puha szőr, de szaggató fog és karom is; a levegő nemcsak lágy szellő, hanem vihar is; a tenger nemcsak kagylókat öblöget, hanem elsöpör világrészeket is». (Prohászka) *És az Isten?* Isten nemcsak szerető, gyöngéd Atya, hanem — ha kell — *a hűtlenséget kemény kézzel s örök büntetéssel sujtó Bíró is.!*

És ha az újabb művészet már inkább a szerető Krisztust, a szelíd és alázatos szívű Krisztust állítja is elénk, mégsem szabad felednünk, hogy az igazi és teljes Krisztusképhez valóban hozzátartozik az utolsó ítélet félelmetes Krisztusa is, az angyali harsonaszó közt az ég felhőin érkező s világítéletet tartó Krisztus is.

Az ítélet és annak minden következménye természetszerűleg hozzátartozik a Krisztus-eszme teljességéhez. Ahol Krisztus megjelenik, ott teljes és igazságos ítéletnek kell történnie, ott minden bűnnek nyilvánosságra kell jönnie, amint ha a napsugár megjelenik, ott minden penész és rothadás egyszerre nyilvánosságra jön.

Meghamisítja tehát az Úr egyéniségét, aki Őt csak elnézőnek hirdeti. Meghamisítja az Úr tanítását, aki abban folyton csak megbocsátó szeretetet akar látni Nem szabad Krisztust úgy gondolni szelídnek, elnézőnek és megbocsátónak, hogy e mellett elhalványodjék az írás, mely a Jelenések Könyve szerint ruhájára van írva: «Királyok Királya és uralkodók Ura!» (Jel. 19, 16.). *Igen ő Urunk, életnek s halálnak Ura! Szelíd és elnéző, amíg élünk; szigorú és villámló, amikor ítéltetünk.*

*

Kedves Testvéreim! Ottokár cseh király s Rudolf császár seregei egy alkalommal éppen össze akartak csapni, de Ottokár megijedt a túlerőtől s hűségesküt ígért Rudolfnak. Csak

azt kérte, hogy ne nyilvánosan kelljen azt megtennie, hanem titokban, senkitől nem látva, a császári sátorban. Mikor azonban ott térdelt Rudolf előtt, előre elkészített terv szerint hirtelen lehullottak a sátorfalak s az egész sereg meglátta, mily félelemmel térdel Ottokár Rudolf előtt.

Minden meg nem gyónt és jóvá nem tett bűnről, amit életünkben gondoltunk, tettünk, beszéltünk ... mindről így hull majd le egyszer a lepel az ítélet napján!

«És látám a halottakat, a nagyokat és a kicsinyeket, a trón előtt állni; és könyvek nyittatának ki, és más könyv nyittaték ki, mely az élet könyve. És a halottak megítéltetének azok szerint, amik a könyvekbe voltak írva, az ő cselekedeteik szerint» (Jel. 20, 12.). Isten szavára egy angyal felüti életünk könyvét[1] Ahány nap, annyi lap ... Jönnek a napok, amikor még kisgyermek voltál ... Előjön minden imád, melyet anyád ölén, talán meg sem értve, de meleg szívvel elmondtál. Első gyónásod. Mily igazi bánattal sirattad apró bűneidet! ... Tovább lapoz az angyal: nőttél testben; de vajjon lélekben is nőttél-e? Nézd csak: el nem feledték itt egyetlen szavadat, egyetlen gondolatodat sem; legapróbb jótetted is, minden lelki győzelmed is fel van jegyezve!

De az angyal ismét tovább lapoz, arca elkomorodik ... s te nyugtalanná válsz. Foltok a lapokon: bűnök. Most jön egy teljesen fekete lap: első halálos bűnöd. És lapok, újra feketék! És hány fekete! Ó, hány fekete! Csupa, csupa meg nem bánt és meg nem gyónt bűnök! És az utolsó lap is — halálod napja — fekete: az utolsó gyónás is, az utolsó kenet is hiányzik róla. Az angyal becsukja a könyvet, mely egy élet sorsát tartalmazza, mely oly reményteljesen kezdődött s oly sötéten végződött ...

Őrző angyalod sírva megy el, de odaáll helyébe a bukott angyal: Te, isteni Bíró, földre szálltál ezért az emberért, — Te, nem én. Érte szegényen éltél 33 éven át, — Te, nem én. Az Olajfák hegyén érte szenvedtél, — Te, nem én. Tövis-koronát viseltél, keresztre mentél érte, — Te, nem én. Meghaltál a legszörnyűbb kínok közt, — Te, nem én. Mindezt Te tetted ezért a lélekért, nem én, és *ő mégis nem neked szolgált, hanem nekem!* Hát ítélj, kié legyen örökké: tied-e, kit megtagadott, vagy enyém-e, kihez egész földi életén át hű volt? ...

«És ezek örök bűntetésbe mennek, az igazak pedig örök

[1] Klug nyomán.

életbe» (Máté 25, 46.). Dante pedig felírja a kárhozat ajtajára a kétségbeesés döbbenetes szavait: «Lasciate ogni speranza voi ch'entrate», hagyjatok fel minden reménnyel, akik ide beléptek» . . .

— — — — — — — — — — — — —

Testvéreim, térdeljünk gyakran a feszület előtt és imádkozzuk el megrendült lélekkel:

Kegyes Jézus, kérlek téged:
Értem álltál emberséget,
Ne adj érnem gonosz véget.

Munkád, könnyed értem vesztett:
Ennyi kínod, szent kereszted,
Ne maradjon céljavesztett.

Térden kérlek, görnyedetten,
Sír a lelkem megtörötten:
Ott a végnél állj mellettem!

(«Dies irae.» Ford.: Sík S.)

Amen.

XXXV.

Az utolsó ítélet vigasztalása.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az angol ipar-egészségügyi tanács érdekes lélektani kísérletről számol be egyik jelentésében.

A kísérlet abban állott, hogy ipari, kereskedelmi és pénzügyi vállalatok munkásainál és hivatalnokainál munka közben megjelent egy küldönc, és az illetőknek azt mondotta: «A főnök beszélni akar önnel».

E pár szó hatása egyenesen hihetetlen volt. Az illetőket — mégha semmi sem volt is a rovásukon — nagy nyugtalanság fogta el, elsápadtak, bizonytalan léptekkel követték a hírnököt, és hangosan dobogó szívükben ott nyilallott a kérdés: Mi lesz most? Dorgálás? Büntetés? Vagy egyenesen fölmondás? Pedig csak ezt a pár szót hallották: «A főnök beszélni akar Önnel». Igen, a főnök, aki talán megtudta valamelyik mulasztásomat; a főnök, akitől függ további sorsom, kenyerem, jövőm . . .

De ha ilyen szívdobogás fogja el az embert már akkor, mikor hivatalfőnöke elé lép, mi lesz velünk majd akkor, mikor az ítélet napján az Úristen hírnökei, harsonás angyalai fogják hozni a sírokba a hírt: «Az Úristen beszélni akar veled!» Az az Úr, aki nem egyik-másik mulasztásodat tudta meg, hanem aki előtt nyitott könyv az egész életed! Az az Úr, aki nem további hivatali alkalmaztatásodról fog most határozni, hanem egész örök életed sorsáról!

Hogy ebbe a gondolatba már most belesápadunk, már most szédülni kezdünk és szívdobogást kapunk, bizony egészen érthető. Érthető, hogy az utolsó ítélet gondolata kellemetlen és nyugtalanító.

De nemcsak az! Az utolsó ítélet gondolata egyben hasznos figyelmeztetés, sőt erősítés is számunkra. «Minden dolgodnál gondolj a végedre, — mondja a Szentírás, — akkor sohasem vétkezel többé» (Jer. Sir. 7, 40.). Ha tehát

a mult vasárnapi beszédemben megrázta lelkünket az utolsó ítélet szigorúsága és komolysága, kell, hogy ma fölemeljen és megnyugtasson annak vigasztalása. Hiszen csak tőlem függ, hogy az én számomra az ítélet napja ne rettenetes legyen, hanem örvendetes. Nem örvendetes-e minden becsületes emberre az a nap, amelyen a világ kérkedő gonoszsága majd elveszi büntetését? Nem örvendetes-e az a nap, amelyen a világ által észre sem vett vagy lemosolygott becsület majd elveszi jutalmát? Ebben áll az utolsó ítélet vigasztalása! Abban, hogy I. **semmi bűn nem marad megtorlás nélkül** és II. **semmi jó nem marad jutalom nélkül.**

I. Semmi bűn nem marad megtorlás nélkül.

Az utolsó ítélet első vigasztaló gondolata *az igazság végső diadalmaskodása*. Ebben a világban a gonoszság sokszor oly arcátlanul kérkedik, oly kihívóan uraskodik és oly kegyetlenül hatalmaskodik, hogy minden becsületes ember számára valóságos megkönnyebbülést jelent az utolsó ítéletnek, az igazság, becsület és jóság végső győzelmének hirdetése!

A) Képzeljük csak el, mily **megrázó tetemrehívás lesz az a nap, mily felelősségre állítás, mily szembesítés!**

a) Két páratlan szavát ismerjük az Úrnak: «*Legyen világosság!*» és «*Keljetek fel, halottak!*» Az elsőre megindult a világtörténelem, a másodikra bezárul. Mikor az első elhangzott, a világtörténet óriási színjátéka kezdődött; a másodikra legördül a függöny a világ színpadán.

Micsoda gyülekezet lesz az! Hősök és tucatemberek, híresek és névtelenek, aggok és csecsemők, szentek és bűnösök — mind odaállnak a Bíró elé; akiket a történelemben dicsőséggel emlegetnek s a névtelen milliók, «a nagy tömeg» . . . mind, mind.

De egész másképp osztják ott a helyeket, mint mi, mint a történelem. Helyeket és rangokat, dícséretet és szemrehányást — hej, mennyire másképp!

Milyen szép volt a temetésed! Milyen beszédek, magasztalások hangzottak ott el! Drága márványsírköved is volt dicsőségedet hirdető aranyozott felirattal! És most? Most az igazságos Isten széttépi a fátyolt, mely a szíved titkait takarta!

b) Ezechiel által egykor így szólt az Úr bűnös népéhez: «Most jön a véged, rád bocsátom haragomat, megítéllek utaid szerint és elédbe helyezem minden szörnyűségedet . . . Nem könyörülök, fejedre rakom bűneidet» (Ez. 7, 3. 4.). Az ítélet napjáról mondhatja el az Úr: Minden meg nem bánt és meg nem gyónt bűnödet «a fejedre rakom»: látni fogják. Ami bűnös vágyad volt: látni fogják. Ami piszkos beszéded volt: látni fogják. Tele volt az életed eltitkolt bűnökkel, és látni fogják. Bűnökkel, amiket soha senkinek el nem mondtál volna, és most látni fogják. Már magad sem emlékszel reá. Mikor gyermek voltál, miket tettél! Mikor ifjú, mikor férfi, mikor megnősültél, mikor férjhez mentél — mindent, mindent! Amit a gondolatoddal, amit a nyelveddel, amit a szemeddel, kezeddel vétkeztél — mindent! «A fejedre rakom bűneidet.»

Bizony rémes lélek-leleplezés lesz, mikor majd eljön az Úr, «ki a sötétség titkait is megvilágítja, és a szívek szándékait is nyilvánosságra hozza» (Kor. I. 4, 5.).

Az életben annyian viselnek álarcot, — de az ítélet letépi azt mindenkiről. Micsoda meglepetések lesznek itt! Ezt kifogástalan «úriembernek» tartották, és, íme, most látni, mennyit csalt és sikkasztott! Ezt hűséges feleségnek tartották, és, íme, mint kacérkodott a bűnnel és hányszor esett is el benne! Ezt báránynak tartották, és íme, farkas volt! Ezt buzgó, vallásos embernek tartották, és íme, mindez csak lélektelen külső máz volt rajta! Ah, micsoda lélek-leleplezés lesz az!

Ott áll egy férfi, akire mindenki csodálattal tekintett, hogy mily önzetlenül, mily becsülettel dolgozik, — és íme, csaló volt és önző!

Ott áll egy hivatalnok, akiről mindenki azt hitte, hogy nem lehet megvesztegetni, — és íme, pénzért eladta az igazak ügyét!

Ott áll egy férj, egy apa, akinek oly odaadó felesége, oly jó gyermekei voltak, — de vágyai, bűnei máshová vitték.

Ott áll egy ifjú, akit nem szűntek meg dícsérni, mennyire művelt, mennyire tanult, — de íme, a lelke tele volt piszokkal és förtelemmel!

És ha csak egyedül állanál! De nézd csak, kik jönnek ott? Kik rohannak feléd eltorzult arccal, átkozó szavakkal? *Akiket te vittél a bűnbe.* Te vagy az, átkozott csábító, aki elvetted erényemet, becsületemet, örök boldogságomat, — sziszegi az egyik. Te vagy az, átkozott asszony, aki engem bűnbe

csaltál, — mondja a másik. Te vagy az, szívtelen apám és anyám, aki templomba engem soha nem küldtél, aki gyónni soha nem küldtél, akiktől csak rossz példát láttam. És ki tudná mind elmondani? Te vagy, aki hitetlenné tettél könyveid által, melyeket írtál! Te vagy, aki erkölcstelenné tettél piszkos színdarabjaiddal és filmjeiddel, melyeket készítettél! . . . «A fejedre rakom bűneidet».

B) A pokol szavával, az örök kárhozat gondolatával könnyelműen ne dobálózzunk; az elkárhozás rémes szó, a pokol észbontó gondolat. És mégis: olyan szörnyű a bűn diadala itt a földön, annyira pöffeszkedő a gonoszság ebben az életben, hogy **kell lennie pokolnak, kell kárhozatnak,** mert különben kétségbe kellene vonnunk az igazságos Isten létezését.

Ugyan szükséges-e példákat mondanom arra, mily kihívóan henceg a földön a gonoszság; egyesek mily üres kézzel mennek az Isten elébe, mások meg egyenesen nyakig bűnbemerülve, egy léhasággal átdorbézolt élet után, valósággal beleszédülnek az ítélő Isten kezei közé. Hát mondjátok, ti becsületes, tisztességes, vallásos testvéreim, nem ágaskodik-e mindnyájunkban az igazságérzet ezek láttára? És nem akkor nyugszik-e meg, mikor az utolsó ítélet igazságosztására gondolunk!

a) *Milyen gonoszak egyesek!* A francia forradalom rémes napjaiban a lyoni vértörvényszék elé hurcoltak egy plébánost.

— Hiszed-e, hogy van pokol? — kérdezte tőle gúnyosan az egyik forradalmár.

— Hogyne hinném — felelte a plébános —, mikor látom a ti gaztetteiteket. Ha eddig nem hittem volna, a ti égbekiáltó bűneitek ébresztenék föl bennem a pokol hitét.

Valóban, annak a sok aljasságnak, gonoszságnak, istentelenségnek láttára, amit itt a földön látszólag büntetlenül követnek el az emberek: vagy kétségbe kellene esnünk s megtagadni Isten létezését, vagy pedig hinnünk kell az utolsó ítéletnek meg nem vesztegethető igazságosságában. «Új egeket és új földet várunk az ő ígérete szerint, melyekben igazság lakozik» (Pét. II. 3, 13.). Igazságnak kell lennie: ha itt ez életben nincs, lesz az örök Isten előtt! Mert olyan gonoszak egyesek . . .

b) *És milyen könnyelműek mások!* Az egész életet átdorbézolják, átmulatják, bűnben átherdálják, elkövetnek minden bűnt, ami csak kezük ügyébe esik, nem rajtuk múlik, hogy még több gonoszságot nem cselekedtek, — és akkor a halálos

ágyukhoz nem engednek gyóntató papot. «Mit gyónjak? Nem csináltam én semmi nagy bűnt az életemben». És meghalnak bűnbánat nélkül, megkeményedett lélekkel, mint a mesében az öreg farkas.

Egy farkas egész életében rabolta, tépte a báránykákat — mondja a mese. Egyszer aztán megöregedett és halálos betegségbe esett. Vigasztalására megjelent régi komája, a róka is. Nem is nagyon kellett vigasztalni a beteget, mert az egész nyugodtan tekintett végig elmult hosszú életére. «No, persze, én is bűnös vagyok — mondta a farkas —, mint a többiek, de hiszem, hogy nem a nagy bűnösök közül. Csináltam rosszat is, de csináltam én egyszer jót is. Egész jól emlékszem, egy bégető bárányka eltévedt a nyájtól, olyan közel jött hozzám, hogy könnyen megfojthattam volna és mégsem tettem».

«Igazad van, komám — szólalt meg a róka —, én is bizonyíthatom, hogy így van; egészen jól emlékszem a dologra. Még arra is emlékszem, hogy abban az időben napokon át úgy fájt a lábad, hogy meg sem tudtál moccanni a helyedről» . . .

De az öreg farkas ezt már nem hallotta, mert akkor már nem volt életben. Nyugodtan távozott, mert hiszen «nem tett ő életében semmi nagy rosszat».

És azt hiszitek, hogy csak öreg farkasok halnak meg ilyen esztelen könnyelműséggel?

Nemrégiben olvastam, hogy léha félvilági hölgyek közt megint új divatőrület kezd elterjedni. Leborotválják szemöldöküket és helyébe valami erős ragasztóval hosszú szempillákat tesznek, mert ez nagyon hat a férfiakra. Egy ragasztás hetekig is eltart, de csak akkor, ha nem éri semmi nedvesség a szemet. Tehát kiadták az új jelszót: Tilos a sírás! Ezek a hölgyek az anyjuk sírjánál, a kis gyermekük betegágyánál, nehéz fájdalmaikban kacagni fognak. Kacagni, nevetni, mert így kívánja a divat! Hát — Testvéreim — nem kell-e jönnie egy napnak, amelyen majd eltorzul a mosoly az ilyen ajakon s olyanná válik, mint az őrültek vigyorgása! Nem kell-e jönnie a napnak, melyről Krisztus Urunk beszélt s amelyen «az Emberfia elküldi angyalait és összeszedik országából mind a botrányokat és azokat, kik gonoszságot cselekesznek, és tüzes kemencébe vetik őket; ott lészen sírás és fogak csikorgatása» (Máté 13, 41.).

C) Ijedten kérdi talán valamelyik hallgatóm: Dehát most az utolsó ítélet vigasztalásáról van szó! *Hát ez a vigasztalás?* **Az utolsó ítélet borzalma: lehet ez vigasztalás?** Pedig az,

Testvéreim! Úgy-e, az ember minden méltatlan szenvedés közt ezzel a gondolattal vigasztalja magát: Hiszek az isteni örök igazságban! Hiszem, hogy egykor Isten diadalra juttatja az igazságot. De ne feledjük el, hogy *az igazság győzelmével szükségszerűleg együtt jár a gonoszság megalázása is.*

Ez nem lehet másképp! Már itt a földi életben így vagyunk: ha durva társaságba bevetődik egy angyali lelkű teremtés, mindenki lelkébe belevillan előbbi durvaságának szemrehányó tudata. Hát mi lesz akkor, amikor az angyali lelkek teremtője jelenik majd meg!

Az ítélet borzalmai tehát hozzátartoznak Krisztus eljöveteléhez. Mikor a nap feljön, napfényre kerül minden bűn, melyet addig elrejtett az éj sötétje; s mikor megjelenik Krisztus, az eleven szentség, átható sugarában napfényre jön minden bűn, amit addig az ember elrejtett. Amikor Krisztus újra eljön s Benne megjelenik az örök igazság, akkor mint kontraszt fog sötétleni mellette az emberek által elkövetett minden igazságtalanság. Amikor Krisztus újra eljön s Benne megjelenik az örök erkölcsi tisztaság, akkor, mint feneketlen mocsár fog mellette sötétleni az emberek által elkövetett minden tisztátalanság.

Milyen szembesítés lesz is az! A nagy, az utolsó szembesítés: Krisztus — és barátai, Krisztus — és ellenségei. Micsoda találkozás lesz az! Krisztus és Szent Ágoston! Krisztus és Szent István! Krisztus és Szent Ferenc! Krisztus és Szent Erzsébet! De aztán: Krisztus és Pilátus, Heródes, Júdás, Nero . . . De minek mondjam tovább! Még egy van: Krisztus *és . . . és . . . én!*

És végre is ez a legfontosabb: hogy fogok én szembenállani az ítélkező Krisztussal?

II. Semmi jó nem marad jutalom nélkül.

Itt jön tehát az utolsó ítélet másik tanusága: **Semmi jó nem marad jutalom nélkül.** Ez először *A)* figyelmeztetés számomra, de egyben *B)* vigasztalás és *C)* erősítés is.

A) Az utolsó ítélet kétségtelenül **nagy figyelmeztetés is számomra.** Egyik őskeresztény síron ez a fönséges pár szó olvasható: «Decessit in osculo Domini». «Az Úr csókjával (vagyis az Urat magához ölelve) halt meg». Mily boldog halál! Szép szokásuk a buzgó híveknek, hogy esti imájuk végén mindennap elmondanak egy «Üdvözlégy»-et nyugodt,

boldog halálukért: hogy bármely percben hívná őket az Úr, készületlenül ne találja.

Testvérem! Készen vagy-e te bármely percben erre a végső útra? Nagy szerencsétlenség, ha súlyos bűnbe esik valaki, de ennél is nagyobb vakmerőség, ha napokon, heteken át él súlyos bűnnel a lelkén. Mikor *Alacoque Margit* halálán *doklott*, apácatársai megkérdezték, akar-e még valamiről rendelkezni. «Nem, készen vagyok», — ez volt a felelete. Ó, ha ezt mi is mindig elmondhatnók!

És ha ma kellene az Úr elé lépned? . . . Rendben van-e minden ügyed? Nem kellene-e előbb valakitől bocsánatot kérned? Nincs senki, akihez szeretetlen voltál s akivel előbb ki kellene békülnöd? Nincs elmulasztott kötelességed, amelyet előbb teljesítened kellene? Nincs semmi bűn, amit lelkedről előbb a bűnbánat szentségében lemosnod kellene? Ha van, hozz rendbe mindent még ma, mert «amely órában nem gondoljátok, eljön az Emberfia» (Luk. 12, 4.). Mily okos dolog minden esti imában rövid lelkiismeretvizsgálást is tartani és meleg bánatban megtisztult lélekkel térni nyugovóra!

Ugyancsak ókeresztény síron olvashatók e szavak: «Decessit in albis»; «meghalt fehérben», azaz amikor még hordta a keresztség után felöltött fehér ruhát. Ó, bárcsak rólam is el lehetne ezt majd mondani! Hogy az én lelkem is fehér volt, mikor eljött érte az Úr! Akkor az én síromra is rá lehet majd írni: «Non moriuntur, sed oriuntur», «nem haltak meg, hanem most kezdik az életet», mert akkor a földi életem csak egy éjjeli tengeri utazás, amelynek végén ott vár a fönséges napkelte.

B) De az utolsó ítélet gondolata nemcsak figyelmeztetés számomra, hanem **nagy vigasztalás is.**

Mikor fullasztó nyári napon a piszkossárga felhőkből leszakad a jégeső és villámlás-mennydörgés ijesztő kísérete mellett végigveri a termést, gyümölcsöt, szőlőt, másnap a lapokban nagybetűs hír jelenik meg: «Rettenetes ítéletidő az Alföld fölött! Minden termés elpusztult!»

Ah, emberek! Mily könnyen dobálóztok a fogalmakkal! Mit tudjátok ti, mi az az ítéletidő? «Midőn az ég és föld meg fognak indulni» . . . s mikor majd valóban elpusztul minden . . . Minden termés elpusztul? Ó, nem! A termés nem! Csak a szemét, a pelyva, a rongy, a konkoly, a látszat, a hazugság, az ámítás . . . De ami *valódi kincs, ami igazgyöngy, ami időt álló érték, — az megmarad, az kiállja az ítéletidő borzalmait is.* És ez a mi vigasztalásunk.

A teremtés pillanatában megszólalt az Úr s szavára a fény elvált a sötétségtől. Most is megszólal majd az Úr *s a fényes lelkek elválnak a sötétektől*, azok a lelkek, akiken Isten ráismer saját képmására, elválnak azoktól, akik földi életükben menthetetlenül elkontárkodták magukon az Isten képét.

Mikor a szaléziak alapítója, *Don Bosco*, 1883-ban Lyonban járt, a lakosság nagy tömegben vette körül kocsiját, hogy a már akkor szentség hírében álló férfiúnak imáját s áldását kérje. A sokadalom miatt a kocsi alig tudott előrehaladni. Don Bosco ugyan türelmes volt és nagy szeretettel hallgatta meg az emberek kérését, hanem a kocsist elhagyta a türelme és felkiáltott: «Inkább fuvaroznám az ördögöt, mint egy szentet!»

Ugyan mondjátok, Testvéreim, nem ismertek embereket, akik egész életük folyamán valóban az ördögöt viszik vígan a kocsijukban? Hát nem kell-e eljönnie a napnak, amelyen megkapják azok is jutalmukat, akik a becsület kemény, göröngyös, fárasztó életútján egy szentet fuvaroztak magukban! Nem kell-e eljönnie a napnak, amelyről oly diadalmas örömmel ír a Bölcseség Könyve: «Akkor az igazak nagy bátorsággal állnak azok ellenében, kik sanyargatták őket és hiábavalónak gondolták fáradságukat. Mikor ezt látják, iszonyú félelem háborgatja őket s elámulnak a nem várt, hirtelen üdvösség miatt. Bánkódva mondják majd egymásnak s elfogódott szívvel sóhajtanak: Ezek azok, kiken egykor nevettünk, kikből csúfot űztünk! Mi, ostobák, életüket őrültségnek és végüket dicstelennek véltük. Ime, mint számoltatnak Isten fiai közé s a szentek között vagyon részük! Valóban letértünk az igazság útjáról, az igazság világa nem fénylett nekünk, s az értelem napja nem kelt fel számunkra! Az igazságtalanság és romlás útjain elfáradtunk, bejártunk kietlen utakat, az Úr útjáról azonban nem tudtunk. Mi hasznát láttuk a dölyfnek? És mit nyertünk a gazdagsággal való kérkedéssel?» (Bölcs. 5, 1—8.). «Az igazak ellenben örökké élnek és jutalmuk az Úrnál vagyon. Ezért nyerik el az ékesség országát s a szépség koronáját az Úr kezéből» (Bölcs. 5, 16, 17.).

C) És ezért az utolsó ítélet gondolata nagy erősítés is, **erősítés a lelki harcban.**

Mikor Napoleon egy díszszemle alkalmával ellovagolt a katonák sorfala előtt, megragadta figyelmét egy öreg, sebhelyekkel borított őrmester. Éléje lovagolt és szokása szerint rövid kérdéseket intézett hozzá:

— Ulmnál?

— Ott voltam.
— Austerlitznél?
— Ott voltam.
— Jénánál?
— Ott voltam.
— Wagram?
— Ott voltam.
— Szmolenszk?
— Ott voltam.
— Drezda?
— Ott voltam.
— Jól van, derék kapitányom — mondja neki Napoleon s mellére tüzi a becsületrend nagykeresztjét.

Ó, mikor majd az egész emberiség sorfala előtt jelenik meg az Úr Jézus, mily boldog leszek, ha kérdéseire én is ily bátran felelhetek:

— A vasárnapi szentmisén?
— Ott voltam!
— A gyóntatószékben?
— Ott voltam!
— Az áldoztató rácsnál?
— Ott voltam!
— A szegények segítésénél?
— Ott voltam!
— A katolikus mozgalmakban?
— Ott voltam!
— Mikor a bűn csábításaival küzdeni kellett?
— Ott voltam!
— Mikor a hitedért szenvedni kellett?
— Ott voltam!

Hát most sem éreznétek, Testvéreim, mily nagyszerű bátorítás és erőforrás számunkra az utolsó ítélet gondolata! Mennyire telve biztatással az élet legnehezebb napjai s kísértései számára! Nincs küzdelem, mely túl nehéz lenne annak, akinek eszébe jut ez a gondolat. Szent Pálnak is bizonyára ez járt eszében, mikor így írt: «Letéve minden terhet és a minket környező bűnt, kitartással fussuk meg az előttünk levő küzdőteret, feltekintvén a hitnek szerzőjére és bevégzőjére, Jézusra, aki az előtte levő öröm helyett keresztet szenvedett, nem törődvén a gyalázattal; és Isten trónjának jobbján ül» (Zsid. 12, 1, 2.). Hát most mondjátok, kétségbeejtő-e az utolsó ítélet hite? Lehet-e attól félni? Félni az örök élettől? Félni a szentek társaságától? Félni annak a Krisztusnak

meglátásától, akiért a földi élet kísértései közt hűséggel áldoztam!

Ne féljetek hát, hogy a másvilág tanítása csak egy hitegető váltó, aminek nem lesz soha beváltása! Ne féljetek, mikor Isten parancsainak betöltéséért ösztönös vágyaitokról le kell mondanotok! Ne féljetek, mikor erkölcsi érintetlenségtekért előnyt, előmenetelt, jó pártit, karriért áldoztok! Egyszer eljön a nap, amely fizetési nap lesz, az igazságos Isten fizetési napja, az áldozatos istenszeretetben eltöltött egész földi életért. «Az Emberfia el fog jönni Atyja dicsőségében az ő angyalaival, és akkor majd megfizet mindenkinek cselekedetei szerint» (Máté 16, 27.). Ebben áll az utolsó ítélet gondolatának legvigasztalóbb, erősítő tanusága!

*

Kedves Testvéreim! A németek 1930-ban új pénzt adtak ki. A 3 márkás ezüstön a büszke német sas egy rajnai hídon áll, szeme bizakodva néz a messzeségbe s a pénzen ez a reménykedő felírás: «Der Rhein Deutschlands Strom — nicht Deutschlands Grenze», «a Rajna Németország folyója, s nem határa»; büszkén hömpölygő vizének mindkét partján német élet dobog, s nem szomorú határ az, melyen túl semmi sem vár már reánk.

Igy áll sírunk fölött és ily bizakodó reménységgel néz a messzeségbe keresztény hitünk és mondja: A sír az életnek csak hídja s nem határa. Nem határ, amelyen túl semmi sem vár minket, hanem híd, amely összeköti ezt az életet a másik világgal.

Amikor megszülettünk erre a földre, már első lépésünkkel rá is léptünk erre a hídra és el is indultunk a másvilág felé. Az örökkévalóság Óceánja mindnyájunkat vár: ki hamarább érkezik oda, ki később. És ez nem fontos. A fontos az, hogy megtettük-e azt a kötelességet, befutottuk-e azt az utat, betöltöttük-e azt a helyet — lett légyen az akármily jelentéktelen kötelesség, akármilyen rövid út s akármily picinyke hely, — ahová az örök Isten állított minket.

Hát, Testvérem, légy okos! Nagyon szereted magadat? Hát jó! De akkor mentsd meg magadat az örök életnek! Mentsd meg magadat a különben reád váró szörnyű sorstól!

Mi kell neked? Kell örökké viruló ifjúság? Meglesz! Kell elbájoló szépség? Meglesz! Kell kimondhatatlan öröm? Meglesz! Csak úgy élj, hogy Krisztus jobbjára kerülhess! Mert ha

bűnben éltél, mi vár rád? Kín, nyomorúság, fájdalom, szenvedéd, kárhozat — örökre, mindörökre . . .

— — — — — — — — — — — — — — —

És most meghajtjuk fejünket és reménykedő, kérő, esdeklő szívvel mondjuk el imánkat:

Ments meg engem, Uram, az örök haláltól,
Ama rettenetes napon minden bajtól,
Midőn az ég és föld meg fognak indulni,
S eljössz a világot lángokban ítélni!

Amen.

XXXVI.

«Krisztus tegnap és ma és mindörökké».

(Zsid. 13, 8.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A mai szentbeszéddel nemcsak az idei tanév hitszónoklatai zárulnak le, hanem ez a beszéd egyúttal záróköve az Úr Jézusról két évvel ezelőtt elkezdett sorozatos beszédeknek is és egyben befejezése a «Hiszekegy»-ről négy évvel ezelőtt kezdett sorozat második harmadának. Közel két évig beszéltem az Úristenről; több mint két évig az Úr Jézusról; Hiszekegyünkből még egy újabb évre szóló anyag van hátra: Krisztus egyházáról és az örök életről.

Mikor az építészek hosszú munkája annyira haladt, hogy már csak az utolsó símítás hiányzik az épületen, tulajdonkép csak akkor lehet élvezni a művet a maga fenségében, akkor hat annak szépsége fölemelő erővel a szemlélőre. És ha ma búcsúzóul én is megkísérlem ilyen átfogó képben egybegyüjteni azokat a vonásokat, melyeket az Úr Jézusról több mint két évig festettem buzgó, kitartó és hálás hallgatóim lelkében, ezt azért teszem, hogy kitörülhetetlen erővel véssődjék mindnyájunk szívébe az Úr Jézusnak isteni szent arca. Hogy mikor most gondolatban még egyszer végigkísérjük az Urat Betlehemtől a Golgotáig, a húsvéti sírtól a mennybemenetel hegyéig s a mennybemeneteltől a világ végéig, szeretettől fellángoló szívünkből kitörjön Szent Pálnak lelkes vallomása: «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké» (Zsid. 13, 8.). **I. Krisztus köztünk élt, majd elment közülünk,** de **II. történetének nincsen vége,** — íme, ez lesz témája a mai összefoglaló és évzáró beszédemnek.

I. Krisztus köztünk élt.

A «Cosmopolitan» c. amerikai folyóirat különös körkérdéssel fordult a szellemi élet több nevezetes emberéhez. «Mi történnék, ha Krisztus ma eljönne a világra?» — ez volt a feladott kérdés.

A feleletek természetesen igen különfélék, sőt különösek voltak. Az egyik szerint, ha Krisztus ma a világra jönne, tőle, a pacifistától, az Egyesült-Államok megtagadnák a beutazási engedélyt. A másik szerint egzaltált gondolkozásúnak néznék és hamarosan elhallgattatnák. A harmadik szerint túlzó szocialista lenne. A negyedik szerint valami elmosódott pantheizmust hirdetne . . . és így tovább.

Milyen hiú nagyotmondások, milyen alaptalan állítások! A helyes válasz csak Szent Pál szava lehetett volna: «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké». Vagyis ha Krisztus ma a világra jönne, ma is ugyanazt tanítaná, szóról-szóra ugyanazt, és ma is ugyanazt tenné, pontról-pontra ugyanazt, amit tanított és amit tett, mikor 1900 évvel ezelőtt valóban itt élt köztünk.

Mert *A)* amit nekünk tanított, azt ember fölül nem múlja soha, és *B)* amit értünk tett, annál nagyobb szeretete hozzánk senkinek nem lesz soha!

A) **Amit Krisztus nekünk tanított, azt ember fölül nem múlja soha.** Krisztusban legkönnyebb megismerni az Istent; Krisztusban legkönnyebb megszeretni az Istent; Krisztusban, «az Isten emberi kiadásában», jön hozzánk legközelebb az Isten.

Az Úr Jézus megütött egy húrt, annak hangja rezeg azóta végig a világmindenségen és mindenkinek élete csak annyiban csendül ki boldogító összhangba, amennyiben életét, gondolatait, vágyait, tetteit ehhez az isteni melódiához sikerül hangolnia.

Míg Krisztus előtt mint félhomályban tapogató okoskodók jártuk földi utainkat és nem tudtuk, ki küldött ide minket, és miért küldött, és mi vár reánk a földi út végén szemünkbe meredő halálkapu mögött, *addig Krisztus óta, az ő tanítása óta, valósággal közkincsekké váltak azok a feleletek, amelyek az emberiségnek örök, kínzó kérdéseire adják meg a megnyugtató választ.*

Egy Isten van a világon. Ő a világ hatalmas teremtője; de emellett a mi áldott mennyei Atyánk is. Mindent és mindenkit ez az Isten teremtett, tehát minden ember — legyen az fehér, vörös vagy sárgabőrű, legyen gazdag vagy szegény, tudós vagy tudatlan — az egy Istennek fogadott fia, egymásnak pedig testvére, felebarátja. Az Isten, a mi mennyei Atyánk, állított ide a földre minket, bizonyos próbaidőre, hogy az ő szent akarata szerint eltöltött rövid földi élet után az örök jutalom reményében térhessünk haza az ő országába.

Mikor a földre születünk, rálépünk egy hídra, ezen a hídon sértetlenül kell átmennünk s a híd másik végén az Isten várja az élet komoly kötelességeiben elfáradt hazatérő fiait.

De az első ember bűne és annak következménye halálos sebet ejtett rajtunk; és hogy ebbe bele ne pusztuljunk, a háromszemélyű egy Isten második személye, az Úr Jézus Krisztus emberi testet vett magára és megjelent a földön, hogy szenvedésével és halálával eleget tegyen az emberi bűn által megsértett isteni igazságosságnak . . .

Ezt tanította Krisztus; és ha ma jönne közénk, ma is ezt tanítaná. Újra fölmenne a hegyre s elmondaná páratlan szépségű hegyi beszédét. Újra kihirdetné törvényeit s a végén hozzátenné: «Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak». Igen, mert «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké!»

B) De ha ma jönne közénk Krisztus, nemcsak azt tanítaná, amit akkor tanított, hanem ma is azt tenné értünk, azt szenvedné értünk, amit akkor tett és szenvedett. **Amit pedig értünk tett és szenvedett, annál nagyobb szeretete senkinek nem lesz soha!**

Végtelen szeretettől égő lelke ma is kivinné Őt a Getszemáni-kertbe, hogy isteni vállaira vegye a világ minden bűnét, és vért verítékezve boruljon a porba annak szörnyű súlya alatt. Ma sem rendelné saját védelmére az angyalok légióját, hogy megmentsék Őt az elfogató római katonák bilincseitől. Ma sem fordítaná el fejét, mikor arcul vernék, ma sem védekeznék, mikor a töviskoronát fejébe szúrnák. És mikor a gyűlölet epéjét szórnák feléje, ma is így imádkoznék: «Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek». Igen, mindezt újra megtenné, mert «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké».

És a véres keresztfa oltárán még egyszer kimondaná «Consummatum est!» «Beteljesedett!» Beteljesedett a megváltás műve, és a bűn rabláncán nyögő ember ismét az Isten kedvelt, szabad fiává lehet, minden ember megváltottá lehet, — ha ő is akarja, ha ő is nyujtja ajkát a megváltásnak a keresztről csörgedező éltető forrása felé.

Igen, ha Krisztus ma jönne közénk, ma is újra ezt tenné értünk! . . .

De Krisztusnak nincs szüksége, hogy újra eljöjjön, mert ha látható alakban el is távozott közülünk, köztünk él Ő örökké és történetének nincsen vége.

II. Krisztus történetének nincs vége.

A) Pár évvel ezelőtt nagyon divatos könyv volt a Papini «Krisztus története». Mindenkinek illett olvasnia. Egy hölgy kölcsön adta a könyvet barátnőjének, de mindjárt mesélni is kezdte volna, hogy mi van benne. «Jaj, ne mondd tovább, kedvesem! — kiáltott közbe a barátnője. Mindjárt nem lesz érdekes, ha ismerem a végét!»

Pedig kár volt ettől tartania! Krisztus története nem fejeződött be az ő mennybemenetelével, Krisztus történetének még nincs vége, sőt éppen **azóta fejlődött műve óriásivá, amióta földi története befejeződött.**

a) «Tehát király vagy te?» — kérdi csodálkozva Pilátus a megkötözött Krisztustól. «Jól mondod. Az vagyok!» — feleli a véresrevert, megköpdösött és tövissel koronázott Krisztus.

Akkor ezt a királyt keresztrefeszítették, de azóta kezdett teljesedni szava: «Én pedig, ha felemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok» (Ján. 12, 34.). Éppen az idén tartjuk 1900. évfordulóját annak, hogy Krisztus meghalt, de ép úgy annak is, hogy Krisztus uralkodik. Látható alakban nincs többé köztünk, de *hogy Ő valóban él és velünk van, azt 1900 év óta emberek milliárdjai és milliárdjai hitték és hiszik, érezték és érzik.*

Ezren és százezren éltek már az emberek közt, akiknek életükben sokkal nagyobb hírük volt, sokkal több földi hatalmuk, több pénzük, több lelkes követőjük, mint az Úr Jézusnak, — és ma? Hol vannak ők ma? Ramses, és Cézár, és Néró, és N. Sándor, és Hannibál, és Attila, és Batu-kán, és Dzsingisz-kán . . . világhírű nagy emberek . . . ki lelkesedik *ma* értetek, ki fél *ma* tőletek? Ha nehéz az élet terhe, ki emeli rátok szemét, hogy enyhülést keressen nálatok? Ki emleget titeket s ki foglalja neveteket imájába?

XIV. Lajos francia király hatalmától, dicsőségétől, vagyonától s hízelgő udvaroncaitól megszédítve «a napkirály» nevet vette fel. És mikor ő meghalt, a világhírű egyházi szónok, Massillon tartotta fölötte a gyászbeszédet. Odaállott a koporsó mellé, a káprázatató pompa és esztelen tékozlás közepéből sírba szálló király holtteste mellé és ezekkel a megrázóan egyszerű szavakkal kezdte gyászbeszédét: «Dieu seul est grand», «Egyedül Isten a nagy!»

Igen, egyedül Isten a nagy, Testvéreim, és mi emberek semmik sem vagyunk mellette. Te, XIV. Lajos semmi sem

vagy Isten mellett: bármily pompában éltél is, meghaltál s elporladtál! Te N. Sándor, Cézár, N. Károly, Frigyes, Napoleon senkik se vagytok Isten mellett: meghaltatok s elporladtatok! Te, Phidias, Michelangelo, Raffael, te, Beethoven, Haydn, Mozart, Schubert, te, Plato, Socrates, Aristoteles . . . semmik sem vagytok Isten mellett, mert meghaltatok. Dieu seul est grand! Egyedül Isten a nagy, a kereszten megölt, de az örökké élő Isten! «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké».

b) «Dehát nem lehetett-e pusztán csalódás és illúzió Krisztus élete és föltámadása?» — vetődik föl talán az aggodalmaskodó kérdés egyesek lelkében.

Ezekre az aggodalmakra egy nem katolikus világhírű bölcselőnek, *Euckennek*, szavaival felelhetünk: «Ha az a kereszténység, amely évezredeken át a legjobbakat is meghódította, kimondhatatlan sok szellemi munkát fakasztott, a lélek legmélyebb mélységeit megmozgatta, ha ez csak képzelet volt, akkor nagy bizalmatlanságot kell éreznünk az ember képességeivel szemben. Ha az ember a legfontosabb kérdésekben oly sokáig, oly súlyosan, és oly tökéletesen tévedni tudott, hát most nyert volna hirtelen képességet az igazság felfogására? Nem; ha szakítunk a kereszténységgel, ez alapjaiban rombolná szét az embernek saját képességeibe vetett bizalmát és az emberi dolgokról kétségbeesett felfogásoknak adna uralmat». (Id. «Schönere Zukunft» 1929. márc. 31. 540. l.)

Valóban! Csalódásokból s illúziókból a lelki nagyság, erő és áldozatkészség évezredes forrásai nem táplálkozhatnak! Ami képzelődés és nem igazság, azt az igazság kérlelhetetlen ereje előbb-utóbb agyontapossa.

Ó, igen, hogy az Úr Jézus Krisztus itt él köztünk láthatatlanul, az nem csalódás, hanem valóság! Nem csalódás, hanem szent valóság, hogy Krisztust az emberiség soha felejteni nem tudja. Nem csalódás, hanem szent valóság, hogy az ő «királyságának nem lesz vége» (Luk. 1, 33.). Nem csalódás, hanem szent valóság, amit Ő ígért: «Ime, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig» (Máté 28, 20.). Ez nekünk minden bátorságunk, erőnk, vigaszunk!

«Én leszek véled» (Móz. II. 3, 12.)) biztatja az Úr Mózest, és Mózes bátorságot kap tőle.

«Az Úr vagyon teveled» (Luk. 1, 28.) — biztatja az angyal Máriát, és Mária bátorságot kap tőle.

«Ime, én veletek vagyok» — biztatja a mennybe távozó Krisztus egyházát, és bátorságot kapunk tőle.

Bátorságot! Mihez? A harchoz! A kitartáshoz! A hűséghez! «Aki állhatatos marad mindvégig, üdvözül» (Máté 10, 22.).

Mi az a «mindvégig?» Mikor lesz az a világ vége? Nem tudom. Hány ezer év mulva? Nem érdekel, nem fontos! Csak egy a fontos: hogy velem legyen Krisztus az én világom végéig, halálom órájáig; hogy én benne éljek, Őt lélegezzem, Őt másoljam le életemben, és soha egy percet ne töltsek Nélküle! Hogy így is igaz maradjon Krisztus szava: «Ime, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig».

B) Azonban — Kedves Testvéreim, — akik figyelő szemmel nézik a mai világeseményeket, fájó aggodalommal kérdezhetik: **Vajjon nincsenek-e a mai világban oly jelenségek, amelyek ellenkezni látszanak a krisztusi ígéret igazságával?** Szent Pál azt mondta: «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké». De ma mintha a pokol közepéből egy szikra pattant volna a földre s annak pusztító lángja mintha végpusztulással fenyegetné Krisztus igéretét . . . «*Nincs-e okunk aggodalomra?*» — fakad ki a kérdés sok bátortalan ajakról.

a) És a kérdés éppen nem alaptalan! Ha nem tudnók, hogy Krisztus, az Isten Fia, egykor végkép győzni fog, ha nem hallottuk volna saját ajkáról a szavakat: «Bízzatok, én legyőztem a világot» (Ján. 16, 33.), és azt a másik ígéretet: «Ime, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig», — ha ezeket nem hallottuk volna, meg kellene rendülnünk annak a propagandának sikere miatt, amit az *istentelenek szervezett társasága* az utóbbi néhány év óta kifejt. Önmagukkal és Istenükkel meghasonlott, megbomlott agyú és megroppant idegzetű emberek mindig voltak a földön; de hogy ezek az istengyűlölet terjesztésére, a vallás kigúnyolására és a legszentebb emberi érzelmek lábbaltaposására nyilvános egyesületekbe tömörüljenek, számtalan lapot és folyóiratot adhassanak ki és erőszakkal elvett templomokból vallást kigúnyoló múzeumot csinálhassanak: mindeme szörnyűség megvalósulása csak napjaink számára tartatott fenn.

Az istentelenek mozgalma! Egy döbbenetes gondolat, mely Európa keletéről útnak indulva már erős hullámokban hömpölyög nyugat felé. Valaha messzi Keletről hurcolták be Európába a szörnyű ragályos betegségeket, melyek tízezerszámra szedték köztünk áldozataikat. De mi ez a

testi ragály az istentelenek mozgalmához, ahhoz a lelki pestishez és kolerához képest, amely most szedi áldozatait Európában tízezer és százezerszámra!...

b) És mégsem rendülünk meg! Mert amikor a bomlott agyú embereknek erre a szörnyű vállalkozására gondolunk, eszünkbe jut *Nolai Félixnek* legendája. Mikor Félixet keresztény hite miatt halálra keresték, és üldözői már egészen nyomában voltak, a szent menekülése közben egy régi falrepedésben húzta meg magát. A következő pillanatban pedig — mint a legenda beszéli — egy pók ereszkedett alá és hálót szőtt a repedés elé. Mikor aztán ellenségei megérkeztek és látták a nyílás előtt a pókhálót, abban a hitben, hogy ide ugyan már régen be nem ment senki, rögtön tovább siettek a szentnek az üldözésére. Félix pedig megmenekült. Erről az esetről mondta aztán életrajzírója, Nolai Szent Paulinus az emlékezetes szavakat: «Ahol Krisztus jelen van, ott fallá válik a pókháló is, ahol Krisztus nincs jelen, pókháló lesz a falból is.»

Hát ez jut eszünkbe az istentelenek mozgalmának láttára. Eszünkbe jut, hogy a ragály véget fog érni, mert tudjuk, hogy ahol Krisztus nincs jelen, pókháló lesz a falból is és minden összeomlik.

A Keletről behurcolt testi betegségekkel megbirkózott az európai ember tudása, úgy hogy pestis és kolera lassan már csak a mult emléke lesz; de ép ily bizonyos, hogy ép ily sikerrel birkózik meg az európai ember lelke a most Keletről rázúdított szellemi epidémiával is.

Nem! Az emberiség soha nem válhatik istentelenné!

Mert tudjátok ti, mit tesz istentelennek lenni?

Istentelennek lenni annyi, mint Isten nélkül élni!

Istentelennek lenni annyi, mint Istentől elszakadva magunkkal s a világgal békétlenségben meghasonlani.

Istentelennek lenni annyi, mint éjféli vaksötétben csillag nélkül járni.

Istentelennek lenni annyi, mint a világegyetem nagy gépezetében támasz nélkül összemorzsolódni.

Istentelennek lenni annyi, mint az emberi természet legsajátosabb vágyát megtagadni.

Istentelennek lenni annyi, mint az emberi társas élet, a társadalom alappillérét felrobbantani.

Nem! Az emberiség soha nem válhatik istentelenné! «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké!»

c) És tudjátok még, miért nem lehet Krisztus nélkül

élni? *Mert nélküle az ember sorsa továbbra is megoldhatatlan tragédia marad.*

Az emberi élet útjait megírta *Dante* is a «Divina Commedia»-ban és megírta *Goethe* is a «Faust»-ban. Goethe is eljut a végső titkok kapujához, de ezen a kapun, a természetfölöttinek kapuján, amely mögött a krisztusi megváltás várja az embert, már nem volt bátorsága — vagyis inkább nem volt hite — átmenni. Ezért az élet meggondolatlan, kínzó kérdései elől Faust a nagyarányú földi munkálkodás problémа-temetőjébe veti magát, mintegy előfutárja gyanánt annak a mai emberiségnek, amely szintén a földi tevékenység lázasan kattogó ritmusával akarta elhallgattatni magában a természetfölötti magaslatok hívó szózatát.

Akarta, de — ma már látjuk — *nem* tudta! És amint a Faust megteremtőjének utolsó kívánsága halálos ágyán az a titokzatos «mehr Licht» volt, épúgy hangzik ma már a technika és a földi munka megváltó erejéből kiábrándult emberiség ajkáról a krisztusi megváltás után sóvárgó vágy hangja is.

d) És ennek így kellett történnie! Mert az anyagi élet létezésünknek csak fele, nem is az értékesebb fele. A pusztán anyagi életünket szolgáló technikai civilizációra rászorulunk ugyan, de nem merülhet ki benne az emberi élet teljes tartalma. És amint az ember erre egyre világosabban rájön, egyre jobban kezdi majd ismét megérteni Szent Pál szavát: «Számomra az élet Krisztus» (Fil. 1, 21.). Azaz kezdi ismét beismerni, hogy Krisztus a világ központi csillaga s tengelye; hogy ami nemes, nagy, szép és szent a világon van, az mind összpontosul Krisztus személyében és hogy — mint a németek híres írója, der Rembrendtdeutsche mondja — «a világ Krisztus nélkül olyan, mint az óra számlap nélkül», azaz csak megyünk és mozgunk, de nem tudjuk, merre megyünk és nem tudjuk, hol vagyunk: éjben-e vagy napsütésben.

A mai ember sokban különbözik a régitől, sok mindent másképp tesz, mint a régi tette.

A régi ember faggyúgyertyával világított, a mai megpróbálta gyertya nélkül, — sikerült: világít villannyal.

A régi ember lóval húzatta magát, a mai megpróbálta ló nélkül, — sikerült: viszi őt a gőz.

A régi ember lapáttal evezett, a mai megpróbálta evező nélkül, — sikerült: hajtja hajóját a motor.

És megpróbált még egyet!

A régi ember Krisztussal élt és boldog volt, a mai megpróbálta Krisztus nélkül, — *de ez már nem sikerült!* Ez az egy nem sikerült! Gyertya nélkül lehet látni, ló nélkül lehet terhet vinni, evező nélkül lehet előrehaladni: *Krisztus nélkül nem lehet az élet utait látni! Krisztus nélkül nem lehet az élet terhét vinni, Krisztus nélkül nem lehet az élet célja felé haladni!*

A spiritiszták azt állítják, hogy az emberi lelkek nemcsak megjelennek az ő szeánszaikon, hanem néha materializálódnak is, azaz anyagi formát öltenek, megtestesülnek, foghatókká, érzékelhetőkké válnak.

Nehéz volna ezt az állítást elhinni! De úgylátszik, az ellenkezője annál biztosabb! Nem a lélek testesül meg s válik érzékelhetővé, hanem a léleknélküliség. Mert az a fejetlen zűrzavar, kapkodás, tanácstalanság és tehetetlenség, amelynek deliriumos láza évtizedek óta hányja-veti az emberiséget, mi más ez, mint külső megjelenése, megtestesülése, materializálódása a mai ember léleknélküliségének és Istentől elfordulásának! Ha a napraforgó virágját erőszakkal elfordítjuk a naptól, a virág elsápad, ellankad, sőt, ha sokáig így tartjuk, el is szárad. De nincs még egy olyan heliotróp, napot annyira szomjazó virág a természetben, amint szomjazza az emberi lélek az Isten arcának éltető melegét!

Mikor XI. Pius pápát megkoronázták s ő megáldotta a Szent Péter-téren hullámzó óriási embertömeget, hirtelen egy zászló emelkedett magasba az emberek feje fölött, az olasz kat. ifjúság zászlaja s rajta ez a felírás volt: «*O Christo, o morte!*» «*Vagy Krisztus, vagy a halál!*»

Igen: vagy Krisztus, vagy a halál! Vagy visszatér az emberiség Krisztushoz s meggyógyul — vagy még jobban elszakad Tőle s belehal! Mert «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké.»

*

És most — Kedves Testvéreim — *Szent Ágoston* szavaival búcsúzom. Legmeghatóbb gondolatainak egyikével, amely az ő mély lelkéből valaha is kifakadt.

«Miért prédikálok én? — mondotta egyszer. Miért ülök a tanítói katedrán? Miért élek én? Csak azért, hogy mi, ti meg én, Krisztusnak éljünk. Ez az a megtiszteltetés, amelyet keresek; ez az a hírnév, amely után törekszem; ez az öröm, amelyre vágyakozom. És hogyha nem hallgatnátok szavaimra?

Akkor sem fogok hallgatni. Az életemet meg akarom menteni. Üdvözülni akarok, de üdvözülni veletek» (Sermo 17, 2.).

Ugye, nem is kell mondanom, hogy én is beszédeimben «nem szándékoztam más valamit tudni köztetek, mint Jézus Krisztust, és pedig a megfeszítettet... És beszédem és tanításom nem állott az emberi bölcseség meggyőző szavaiból, hanem a Lélek és az erő bizonyítékából, hogy hitetek ne nyugodjék emberek bölcseségén, hanem Istennek erején» (Kor. I. 2, 2—5.).

Ugye, nem is kell mondanom, hogy az év folyamán mily örömmel léptem mindig erre a szószékre, mint égtek bennem is Szent Pál igéi: «Jaj nekem, ha nem prédikálom az evangéliumot» (Kor. I. 9, 16.). De vajjon kifakadt-e hallgatóim lelkéből a visszhang: «Jaj nekem, ha nem hiszem az evangéliumot s ha nem élem az evangéliumot!»

Vajjon jön-e visszhang az én sok beszédemre: «Igen, hiszem!» «Igen, élem!» Hiszem, hogy Krisztus értem élt, szenvedett és halt meg! Hiszem, hogy «más alapot senki sem vethet azon kívül, mely vettetett, mely Krisztus Jézus» (Kor. I. 3, 11.). Hiszem, hogy Krisztus «Istentől bölcseségünkké lett és igazságunkká és megszentelődésünkké és megváltásunkká» (Kor. I. 1, 30.). Hiszem, hogy az életem végén nem a sír sötét kapuja áll, hanem az örök élet napsugaras ajtaja! Hiszem, hogy testem, mely elporlad a sírban, egykor ismét fényleni s élni fog! Hiszem, hogy kezem, mely hidegre merevedik, egykor ismét imára kulcsolódik! Hiszem, hogy szemem, mely merevre üvegesedik, egykor Istent fogja látni. Hiszem, hogy ajkam, mely csendesre némul, egykor örökre fogja Istent dícsérni...

Igen, mindezt hiszem, Uram! Segíts, hogy hitemhez méltóan éljek, küzdjek és győzzek! **Győzzek és Nálad örökre boldog legyek!**

«Ó, Istenem, szeretlek forrón, mélyen;
nem mert a kárhozatos szörnyű éjen
gyötrő tűzbe vetsz, ha elhagytalak,
s nem, mert egednek édes fényességét
szent örömben úszó angyali zenéjét
igéred nékem szárnyaid alatt.
De: mert a kereszten karjaid kitártad,
emberi szívemet Szívedre vártad,
rútul kiszögezve — jaj — felém hajoltál,
vérfutotta arcod, édes, tüzes oltár,
bűnömért viselt el szörnyű ékességet...

Meg nem állottál a gyötrelmek mesgyéjén,
átmentél az éjek szörnyűséges éjén,
borzalmas kíséret, gyalázat és szitok,
lélekhóhérok, gyűlölet-kárpitok
födtek, jaj, követtek az utolsó szóig . . .
Rettentő mértékkel méred szeretésed,
Ó, legyek, hadd legyek könnyező vetésed,
hadd legyek, én legyek a te aratásod,
míg gyötrelmeiddel lelkem földjét ásod.
Szeretlek, szeretlek, nem, mert megmentettél,
hanem, mert a vérig, halálig szerettél;
s amint Te szerettél, szeretlek most Téged,
életem és lelkem elkínálom néked,
szeretlek, szeretlek, Te vagy a királyom,
Istenem, mindenem, örök mennyországom!»

(Xav. Szt. Ferenc.)

Amen.

TARTALOMJEGYZÉK.

Miért szenvedett Krisztus?

I.

Miért lett az Isten Fia emberré?

Oldal

I. *Emberré lett, hogy tanítson minket. A)* Örök emberi vágy: bírni magunk közt az Istent. *B)* Mily sötétségbe jutnánk Krisztus nélkül! 4

II. *Emberré lett, hogy megváltson minket. A)* Eltörli adósságlevelünket. *B)* Miért engedte meg a bűnbeesést? *C)* Mit érhet a lelkem, ha Krisztus meghalt érte! 6

III. *Emberré lett, hogy Isten dicsőítésére neveljen.* A világ végső célja dicsőíteni Istent. Az Isten Fia emberré lett, hogy az ember Isten fiává lehessen 9

II.

Az ember tragédiája.

Tragédiánk az áteredő bűn 12

I. *Mi az áteredő bűn? A)* Isten az embert teljes lelki harmóniában teremtette. *B)* Felelősek vagyunk az ősszülők bűnéért? *C)* A bűntudat mindig kínozta az embert ... 13

II. *Van-e áteredő bűn? A)* Tanuskodik mellette az emberi lélek megosztottsága *B)* és a bűn rémes uralma, *C)* úgy, hogy az áteredő bűn hite nélkül örök rejtély marad az ember. Mégis küzdünk és bízunk! 15

III.

Pesszimista-e Krisztus vagy optimista?

I. *Pesszimista volt-e Krisztus az emberrel szemben?* Sok nyilat kozata mintha ezt mutatná 23

II. *Optimista volt-e? A)* Ilyen nyilatkozatai is voltak. *B)* Hol a megoldás erre a látszólagos ellenmondásra? *C)* A lélek erősítését miért hangoztatja annyiszor? 24

III. *Sötét-e a krisztusi élet? A)* Állandó önfegyelmezést és résenállást követel. *B)* Mindenkinek való. *C)* A kereszténység aszkézis.... 26

IV.

Mire figyelmeztet az áteredő bűn?

I. *Első figyelmeztetése: Harcolj a lelkedért! A)* Az áteredő bűn legtragikusabb következménye a bűn szörnyű uralma. *B)* El ne tompítsuk lelkiismeretünkben a bűntudatot! 31

Oldal

II. *Az áteredő bűn további figyelmeztetései. A)* Korán keresztessük meg a kisdedeket! *B)* A szülők és nevelők felelőssége. *C)* Az emberi szolidaritás gondolata. Bármily fájdalmasak az áteredő bűn következményei, az Úr Jézus óta mégis győzhetünk fölöttük 34

V.

A Megváltó személye.

I. *A megváltás előtt. A)* A bűnbeesett első emberpár megmérgezett örökséget hagyott reánk. *B)* De az ember mégsem tudott belenyugodni, hogy ez legyen végső sorsa ... 40
II. *Krisztus a megígért Megváltó. A)* akiről annyit beszélt a zsidók szent irodalma, *B)* akiben megtaláltuk menekvésünket. Ha tudjuk, mit adott nekünk a megváltó Krisztus és mibe kerül neki a mi megváltásunk, akkor kifakad lelkünkből a hála imája 41
III. *Imádunk, Téged, Krisztus! A)* Imádjuk az egész Krisztust, *B)* az ő Szent Szívét, és *C)* szent sebeit 45

VI.

A Megváltás műve.

I. *Mi által lett Krisztus a mi megváltónkká?. A)* Azáltal, hogy Isten volt és *B)* Isten létére halált szenvedett helyettünk és értünk. Az erkölcsi rend helyreállítása elégtételt követelt. Mibe kerültünk mi Krisztusnak! 49
II. *Ily áldozatok árán lett Krisztus a mi Urunkká. A)* Ő Isten is, ember is. *B)* Mint ember «testvérünk», *C)* mint Isten «Urunk» 53

VII.

«A kígyó» meg «a Bárány».

I. *Isten Bárányának kiömlő vére legyőzte a kígyót. A)* Azért szenvedett Krisztus, hogy megváltsa az embert. *B)* Vérével váltsa meg... 59
II. *De a megváltás munkájában nekünk is részt kell vennünk. A)* Mit nem jelent a megváltás? Nem jelenti, hogy nincs többé kísértés, bűn és halál. *B)* Mit jelent tehát? «A Bárány vérében fehérré tenni ruhánkat» 61

VIII.

A megváltottak.

I. *Meg vagyunk váltva! A)* «Welt ging verloren — Christ is geboren». Krisztus meghalt, hogy el ne vesszen végkép a veszni indult világ. *B)* De sokakért hiába halt meg!... 67
II. *Meglátszik-e rajtunk, hogy meg vagyunk váltva? A)* Krisztussal ma is bírja az életet, az egyén is, *B)* és a nemzet, az emberiség is. Nélküle pedig egyik sem! 71

Oldal

IX.

Isten fia vagyok!

I. *Isten fia vagyok! A)* «Fiam, el ne felejtsd, hogy Ravenstein vagy!» *B)* El ne felejtsük, hogy Krisztus testvérei, az Isten fogadott fiai vagyunk 76
II. *Mire kötelez az istenfiúság gondolata? A)* Biztatóan, bizakodóan emlékezzem erre az előkelő származásomra. *B)* Ma is meg tudom tenni, amire az istenfiúság kötelez. Dolgozom azon, hogy hiába ne hulljon értem Krisztus kiömlő vére! 79

X.

A tékozló fiú.

Az isteni irgalom gyönyörű kinyilatkoztatása a tékozló fiúról szóló példabeszéd 85
I. *El az atyától!* ... A fiatalabb megy el. Messzi idegenbe, «a világba». Mindenét eldorbézolja. A sertések eledeléből sem jut már neki 86
II. *Vissza az atyához!* ... Magába szállván, gondolkodni kezdett. «Fölkelek s atyámhoz megyek.» Pedig mennyire marasztalta a bűn! Mily sóvárogva várja az atyja s mily megbocsátóan öleli keblére a megtört és javulni akaró bűnöst! 88

XI.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (I.)

Krisztus azért szenvedett, hogy szenvedésével megváltson. De azért is, hogy saját szenvedésünk elviselésében tanítson s erősítsen 94
I. *Hogyan szenvedett Krisztus? A)* Fönséges, győzelmes lélekkel. *B)* Pedig végigkóstolta az emberi élet minden nyomorúságát. *C)* Tanuljuk megérteni a keresztjét hordozó Krisztust! 95
II. *Miért tud erősíteni a szenvedő Krisztus? A)* Megtanít elviselni a szenvedést és *B)* erőt is ad annak elviseléséhez 98

XII.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (II.)

I. *Mit tartott Krisztus a szenvedésről? A)* A világnézetek próbaköve a szenvedés problémája. *B)* «Az én gondolataim nem a ti gondolataitok.» *C)* Krisztus önként vállalt szenvedése megenyhítette számunkra is a szenvedés elviselését 105
II. *A szenvedés az Isten köszöntő szava hozzánk. A)* Megmutatja, milv komoly a vallásosságunk, *B)* általa az emberi szív megértőbbé, megbocsátóbbá válik... 109

Oldal

XIII.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (III.)

I. *A szenvedés az Isten figyelmeztető szava.* Arra való, hogy *A)* éles kése kihámozzon a földi mulandóságok burkából, tehát *B)* fájdalmas operáció az Isten kezében. *C)* Áldásáról saját magunk is tanuságot tehetünk 116
II. *A szenvedés az Isten irgalmas szava. A)* «Miért éppen én?» — kérdezik az emberek. *B)* «Mivel érdemeltem ki Isten haragját?» *C)* «Nincsen semmi bűnöm!» *D)* Ha valóban elmondhatnád: akkor azt kérdezd: Mitől akar az Úr szenvedéssel megmenteni? *E)* Így megértjük a nemzetek szenvedését is 119

XIV.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (IV.)

I. *Milyen lelkülettel fogadjuk a szenvedést? A)* Ez földi létünk legnehezebb problémája. *B)* Cyrenei Simon példájából tanuljuk meg a helyes viselkedést a szenvedés idején. Nem kereste a keresztet, de mikor szemben találta, nem is dobta el. A készséggel elviselt szenvedés enyhít Krisztus fájdalmán is 126
II. *Hogyan szerezhetjük meg ezt a lelkületet? A)* Az Úr Jézus keresztjéből. *B)* Milyen erősek, akik a keresztbe kapaszkodnak! 130

XV.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (V.)

I. «*Krisztus szenvedett érettünk, hogy az ő nyomdokait kövessétek*». *A)* Krisztus átment a szenvedések legkínosabb percein is: elhagyatva szenvedett. *B)* Meg akart tanítani, hogyan kell érdemet szerezve szenvedni 136
II. *Az ilyen szenvedés közelebb visz az Istenhez. A)* Mialatt az ember Krisztus keresztjét nézi, lelke nemesebbé s erősebbé válik. *B)* És akkor a szenvedés nem kétségbeesésbe kerget, hanem fölemel és megtisztít 140

XVI.

Krisztus szenvedése meg az enyém. (VI.)

A szenvedés problémájának végső megoldása ez a két szó: *hit* és *örökélet* 145
I. «*Ne félj, csak higyj!*» *A)* Ezt mondotta Krisztus Jairusnak, aki fájdalmában hozzá fordult. Mi is Istenhez forduljunk, mert «Atyám tudja, mennyit bírok el». *B)* Az ilyen hit közelebb visz Istenhez a szenvedésben is. *C)* Ki tud így hinni Istenben? 146
II. *Higyj az örök életben! A)* Mily világfölényes erő bennünk az örökkévalóság gondolata, *B)* ha ennek fényével világítjuk meg szenvedéseinket... 149

Oldal

XVII.

Krisztus szenvedésének eredménye.

I. *Mit adott nekünk Krisztus szenvedése?* Szenvedése által vált Krisztus *A)* a mi örök főpapunkká és *B)* a mi megváltónkká 154
II. *Mire tanít Krisztus szenvedése? A)* Krisztus szenvedése nagy kinyilatkoztatása annak, mily igazságos és irgalmas az Isten; továbbá mint szerette Krisztus az Atyát és az embereket. *B)* De egyben nagy vígasztalás is ... 157
III. *Mire kötelez Krisztus szenvedése? A)* Amint Krisztus meghalt értünk, mi is halljunk meg a bűnnek és *B)* szeressük az értünk szenvedő Krisztust!... 159

Mit szenvedett Krisztus?

XVIII.

Krisztus az Olajfák hegyén.

I. *Krisztus szenvedésének rövid története.* Elfogatása, kihallgatása Annásnál és Kaifásnál, halálraítéltetése. Tárgyalás Pilátus előtt. A halálos ítélet megerősítése. Keresztrefeszítés 166
II. *Krisztus az Olajfák hegyén. A)* Öntudattal szembenézett a halállal. Testi szenvedése is fájt, *B)* de legjobban a lelki: a magára vállalt bűnözön. *C)* Leginkább pedig az a tudat, hogy sokakért hiába hal meg 168

XIX.

Krisztust halálra ítélik.

I. *A papi tanács előtt.* Hol vannak a tanítványaid? — kérdi a főpap Krisztustól. Az elfogott Krisztust magára hagyták megrettent tanítványai; de mi ne hagyjuk magára! ... 176
II. *Pilátus előtt.* Pilátus megostoroztatja az Urat, a katonák meg tövissel koronázzák és csúfot űznek belőle. Hányszor szenvedi el Krisztus ma is ezeket a gyalázatokat! 177
III. *Krisztust halálra ítélik.* Vigyétek és feszítsétek meg őt, hangzott Pilátus szava. Azóta hányszor hangzott el újra ez az ítélet! 179
IV. *Krisztus vállára veszi a keresztet.* Szánjuk meg a keresztjét vivő Krisztust és tanuljunk Tőle 181

XX.

«Szeretett engem és magát adta értem.» (Gal. 2, 20.)

I. *Krisztus értem szenvedett. A)* Senki a világon le nem tagadhatja Krisztus áldozatos szeretetét irányunkban. Ez a szeretet vitte őt a halálba mi helyettünk. *B)* Mennyi hit, vigasztalás és figyelmeztetés fakad számunkra ebből a gondolatból! 185

Oldal

II. *Légy hálás az Úr iránt! A)* Az hálás, akiben magában is él a bűnbánat szelleme és *B)* aki igyekszik ezt másokban is életre kelteni, másokat is Krisztushoz vezetni ... 188

XXI.

Júdás.

I. *Júdás bukása. A)* Az emberiség egyhangúlag elítéli az áruló Júdást, *B)* akivel szemben eredménytelenek maradtak az Úr Jézus mentőkísérletei. *C)* Pedig milyen ragyogó hivatás állott előtte! 194

II. *Mire figyelmeztet Júdás bukása? A)* Dolgozzunk saját lelkünk érésén azzal, hogy harcolunk a lelkünkben fejét felütő gyom ellen. *B)* Ne feledjük, hogy a bűn csak rászed minket. *C)* És ha mégis elbuktunk volna, csak soha kétségbe ne essünk az Isten irgalma fölött! 197

XXII.

Szent Péter.

I. *Jelleme. A)* Mélyen vallásos, önzetlen, becsületes és az Urat melegen szerető lélek, *B)* de túl magabízó, hevülékeny és megfontolatlan is 202

II. *Bukása. A)* «Nem ismerem azt az embert» — hangzott el ajkáról a tagadás. És azóta hányszor hangzott el a világon gyáván ez a szó! *B)* Mi vitte őt a bukásba? Vakmerő önbizalmával veszélynek tette ki magát és nem hallgatott lelkiismerete szavára 204

III. *Megtérése. A)* «És hátra fordulván az Úr, rátekinte Péterre». *B)* Péter pedig észrevette Krisztus szemrehányó tekintete mögött megbocsátó irgalmát is, — ez lett megmentője. *C)* Imádkozzunk papjainkért! 208

XXIII.

Pilátus.

I. *Ki volt Pilátus? A)* Nem «római jellem». Jól élni és nem sokat izgulni! — volt törekvése. *B)* Szívesen kitért volna Krisztus pöre elől is, csakhogy ne kelljen színt vallania 212

II. *Krisztus Pilátus előtt. A)* Eleinte még szóhoz akart jutni Pilátusban a római jogi érzék, *B)* de azután elhagyja ajkát a cinikus kérdés: «Mi az igazság?» *C)* ok nélkül megostoroztatja Krisztust, és *D)* szánalmas vergődés után mégis kiszolgáltatja 214

III. *Pilátus tragédiája. A)* Nem volt erős jellem. *B)* A mai Pilátusok bűne nagyobb. *C)* Hiába mosta kezét, *D)* a bünhődés utólérte 218

XXIV.

Heródes.

I. *Heródes multja. A)* Krisztust Heródes elé vezetik, de az Úr nem áll vele szóba. *B)* Keresztelő Szent János cinikus gyilkosához nem akart egyetlen szót sem szólni 223

Oldal

II. *A hallgató Krisztus. A)* Krisztus hallgatása még kínosabb volt minden vádló beszédnél. A bűnösnek ma is szörnyű büntetése, ha hallgat benne a lelkiismeret. *B)* Heródes, hogy megbosszúlja magát, kigúnyolta Krisztust. Amint azóta is kigúnyolják Krisztus híveit a bűnös Heródesek 226

XXV.

A szenvedő Krisztus és a nők.

I. *Pilátus felesége. A)* Végre valaki, aki szót mer emelni Krisztus mellett! *B)* Férje iránti aggodalma. *C)* «Sokat szenvedtem» Krisztusért 231

II. *Veronika.* Megszánta Krisztus véres arcát. Minden emberi lélekbe Krisztus arca van égetve! 233

III. *A Krisztust siratő asszonyok. A)* Volt részvétük és bátorságuk. *B)* Az Úr hálás is érte. «Magatokon sírjatok és gyermekeiteken» 235

IV. *A fájdalmas Anya.* Stabat mater dolorosa 238

XXVI.

Krisztus a kereszten.

I. *Mi nekünk Krisztus keresztje? A)* Útmutatás. Soha Krisztus oly ékesszólóan nem prédikált, mint a kereszten. Ez a végső felelet a szenvedés problémájára is. *B)* Megváltás. Itt hullott értünk Krisztus vére. *C)* Irgalom. Itt ismertük meg, mennyire irgalmas az Isten. *D)* Vigasztalás. A kereszt az örök élet jele 242

II. «*Krisztussal együtt keresztre szegeztettem*». *A)* Tiszteljem a kereszt áldozatát és *B)* álljak a kereszt hívei közé! ... 246

XXVII.

«Beteljesedett!» (Ján. 19, 30.)

I. *Beteljesedett Krisztus küldetése. A)* Szenvedése és halála mondja legjobban, mennyire szerette Ő az embert. *B)* Ennek ma van 1900. évfordulója és ezért az idei Nagypéntek különösen is a köszönet napja, de nagy figyelmeztetés napja is 252

II. *Beteljesedett Isten szeretete irántunk. A)* «Örök szeretettel szerettelek téged». *B)* Ennek bizonysága a nagypénteki keresztfa 255

XXVIII.

Miről beszél Krisztus keresztje?

I. *Arról, hogy milyen nagy volt az ember bűne!* A bűnt letagadni nem engedi *A)* az emberi élet. *B)* az emberi lelkiismeret és főkép *C)* Krisztus keresztje 258

Oldal

II. *De még nagyob volt az Isten szeretete! A)* A bűnnél is nagyobb volt Isten szeretete. *B)* «Menj tehát a keresztig: ott mindjárt kiderül az ég.» 261

A győzedelmes Krisztus.

XXIX.

Föltámadott!

Ha Krisztus föltámadott, akkor valóban Isten! 267
I. *Honnan tudjuk, hogy föltámadott? A)* A Szentírás tanuskodásából, *B)* a tanítványok lelkében végbement átváltozásokból 269
II. Milyen szánalmas igyekvés ezzel szemben minden *kibúvó Krisztus feltámadásának ténye alól! A)* Az üres sírt igyekeztek a «lopás» és a «tetszhalál» elméletével magyarázni, *B)* a jelenéseket «vízió»-val. De nem maradt más magyarázat: Krisztus valóban föltámadt! 271

XXX.

Föltámadunk!

Krisztus föltámadása záloga a mi föltámadásunknak is 276
I. *Érveink a föltámadás hite mellett: A)* Az Úr szavai, *B)* tettei és *C)* Isten teremtő terve, fönsége és igazságossága 277
II. *A nehézségeket a föltámadás hite ellen* megoldja a teremtő Isten mindenható akarata 280
III. *Mit ad a föltámadás hite? A)* Figyelmeztetést az életben, *B)* erőt a kísértésben és *C)* vigasztalást a halálban... 282

XXXI.

A föltámadt Krisztus vigasztalása.

Húsvétkor mindenki örül. De vajjon minek?... 285
I. *Örülünk a nagytermészet megnyilvánulásának.* Testünk a földből vétetett, tehát valamiképpen együtt érez a vén földgolyó tavaszi megújulásával is... 286
II. *Örülünk annak a biztatásnak, amely a húsvéti misztériumból a társadalom és népek sorsát illetőleg fakad* és tanítja a népek föltámadásának föltételeit... 287
III. *Örülünk végül azért is, mert mi is az életre vagyunk hangolgolva s nem halálra. A)* Krisztus fénylő sírja kezesség a mi föltámadásunk mellett. *B)* Biztosítsuk magunknak a dicsőséges föltámadást!... 288

XXXII.

A föltámadt Krisztus üzenete.

I. *Üzent a jámbor asszonyoknak:* hálás az ő szeretetükért 295
II. *Üzent a tagadó Péternek:* megbocsátotta tagadását 295

Oldal
III. *Üzent Mária Magdolnának:* maradj hű a földi életben... 296
IV. *Üzent ellenségeinek:* térjetek hozzám 298
V. *Üzent híveinek:* legyőztem a bűnt és legyőztem a halált ... 299

XXXIII.

«Fölméne a mennyekbe...»

I. *A búcsúzó Krisztus parancsa. A)* A jól végzett munka öröme mellett a megkezdett mű folytatásáról való gondoskodás töltötte el lelkét. *B)* Mily csodálatos eredmény járt Krisztus szavainak nyomán: «Elmenvén, tanítsatok!» 304
II. *A búcsúzó Krisztus vigasztalása. A)* Onnan megy föl dicsőségébe, ahol szenvedett: az Olajfák hegyéről, *B)* közbenjár értünk az Atyánál és *C)* vár mindnyájunkat ebbe a másik világba 307

XXXIV.

«Ítélni fog eleveneket és holtakat.»

I. *Valóban lesz-e utolsó ítélet? A)* Krisztus Urunk világos tanítása után erről semmi kétség sem maradhat fenn. Mikor lesz, erre nem tanított az Úr, *B)* hanem arra, hogy valóban meglesz 314
II. *Milyen lesz az utolsó ítélet? A)* Krisztus, mint szigorú Bíró jelenik meg és *B)* kimondja a jók és rosszak fölött végső ítéletét: Jöjjetek! Távozzatok! 316
III. *Isten jósága és az ítélet szigorúsága* nem zárják ki egymást 319

XXXV.

Az utolsó ítélet vigasztalása.

I. *Semmi bűn nem marad megtorlás nélkül. A)* Mily megrázó szembesítés lesz az a nap! *B)* Kell lennie kárhozatnak, mert ez a felelet a bűnnek rettenetes földi uralmára 324
II. *Semmi jó nem marad jutalom nélkül. A)* Ez nagy figyelmeztetés számomra, hogy gyüjtsek az ítéletre, de egyben *B)* vigasztalás és *C)* erősítés is a lelki harcban 328

XXXVI.

«Krisztus tegnap és ma és mindörökké.» (Zsid. 13, 8.)

I. *Krisztus köztünk élt. A)* Amit nekünk tanított, azt ember felül nem múlja soha és *B)* amit értünk tett, annál nagyobb szeretete hozzánk senkinek nem lesz soha... 334
II. *Bár Krisztus elment közülünk, történetének nincsen vége. A)* Sőt éppen azóta fejlődött műve óriásivá, amióta földi története befejeződött, és *B)* az istentelenek gyűlölködése ezután sem tud Neki ártani. Vagy Krisztus, vagy a halál! 337

SZENT ISTVÁN
PÁZMÁNY

SZENT ISTVÁN
PÁZMÁNY